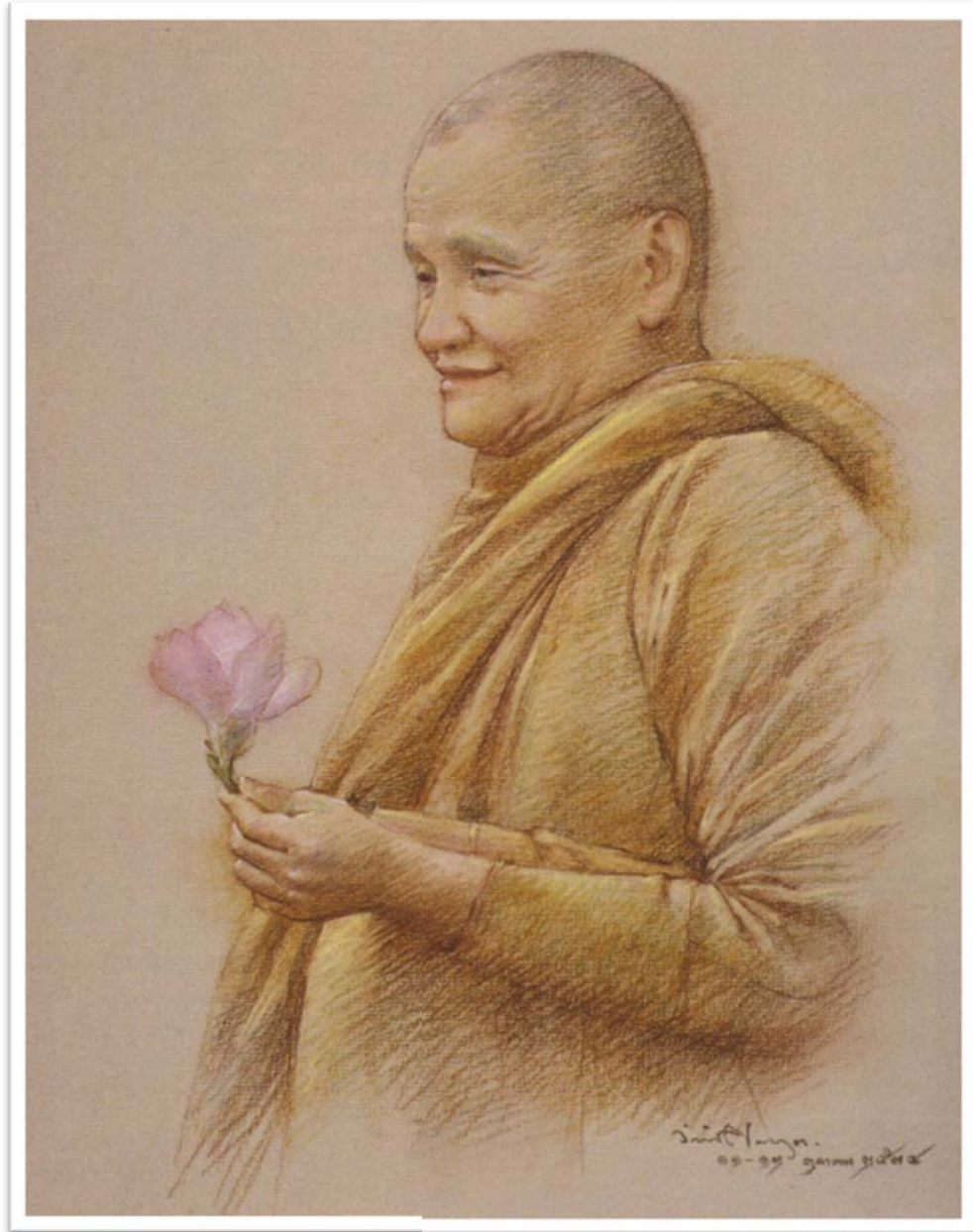

โพธิญาณ

From: <http://www.ajahnchah.org/thai/ajahn-chah-thai-index.php>

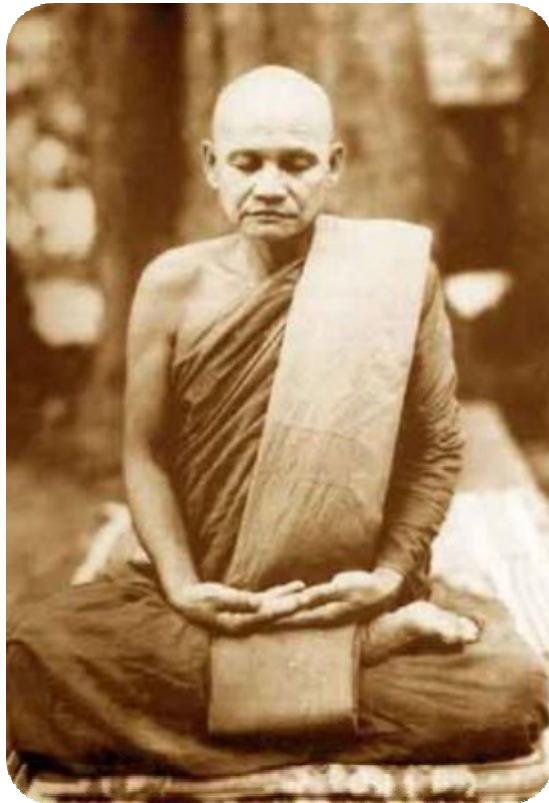
Download 105 กัณฑ์ : <http://www.watnongpahpong.org/mp3play.php>

ท่านเจ้าคุณพระโพธิญาณเถร

ชีวประวัติพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทโท)

MP3 ชีวประวัติพระอาจารย์ชา

<http://www.watnongpahpong.org/mp3/lpchah/prawatlpc.mp3>

ชาติภูมิ

พระโพธิญาณเถร นามเดิม ชา ช่วงโชติ เกิดเมื่อวันศุกร์ ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๙ ปีมะเมีย ตรงกับวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๑ ณ บ้านจิกก่อ หมู่ที่ ๕ ต. ชาติ อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี บิดาชื่อนายมา มารดาชื่อนางพิม ช่วงโชติมีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๑๐ คน

ปฐมศึกษา

สมัยนั้นการศึกษายังไม่เจริญทั่วถึงหลวงพ่อก็ได้เข้าศึกษาที่ ร.ร. บ้านก่อ ต. ธาตุ อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี เรียนจบ ชั้น ป. ๑ จึงได้ออกจากโรงเรียน เนื่องจากหลวงพ่อก็มีความสนใจ ทางศาสนา ตั้งใจจะบวชเป็นสามเณร จึงได้ขออนุญาตจากบิดามารดา เมื่อท่านเห็นดีด้วยท่านจึงนำไปฝากไว้ที่วัด

ชีวิตในร่มกาสาวพัสตร์

ในขณะนั้นหลวงพ่อก็มีอายุ ๑๓ ปี เมื่อโยมบิดาได้นำไปฝากกับท่านเจ้าอาวาส และได้รับการฝึกหัดอบรมให้รู้ระเบียบการ บรรพชาดีแล้ว จึงอนุญาตให้บรรพชาเป็นสามเณรเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๔๘๔ โดยมีพระครูวิจิตรธรรมภาณี(พวง) อดีตเจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม เป็นพระอุปัชฌาย์

เมื่อบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว ก็ได้ท่องทำวัตรสวดมนต์ เรียนหนังสือพื้นเมือง(ตัวธรรม) และได้ศึกษานักธรรมชั้นตรี

อยู่ปฏิบัติครูบาอาจารย์เป็นเวลา ๓ พรรษา

เนื่องจากมีความจำเป็นบางอย่างจึงได้ลาสิกขาออกไปทำงานช่วยบิดามารดาตามความสามารถของตน

ตั้งอยู่ในโอวาทของบิดามารดามีความเคารพบูชาในพระคุณของท่าน พยายามประพฤติตนเป็นลูกที่ดีของท่านเสมอมา

ครั้นอยู่ต่อมาอีกหลายปี ไม่ว่าจะทำงานอะไรอยู่ที่ไหนความสนใจในการอุปสมบทเพื่อศึกษาธรรม ดูเหมือนคอยเดื่อนให้มีความสำนึกอยู่เสมอ คิดอยากจะบวชเป็นพระ ได้ปรึกษากับบิดามารดา เมื่อตกลงกันดีแล้ว

บิดาจึงนำไปฝากที่วัดบ้านก่อใน(ปัจจุบันเป็นที่ธรณีสงฆ์เพราะร้างมานาน

แล้ว)และได้อุปสมบทที่พัทธสีมาวัดก่อในต.ธาตุ อ.วารินชำราบจ.อุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ.๒๔๘๒ เวลา ๑๓.๕๕ น. โดยมี

ท่านพระครูอินทสารคุณ เป็นพระอุปัชฌาย์

ท่านพระครูวิรุฬสุตการ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พระอธิการสวน เป็นพระอนุสาวนาจารย์

เมื่ออุปสมบทแล้ว พรรษาที่ ๑-๒ จำพรรษาอยู่ที่วัดก่อนอก ได้ศึกษาปริยัติธรรม และสอบนักธรรมชั้นตรีได้

ออกศึกษาต่างถิ่น

เมื่อสอบนักธรรมตรีได้แล้วเนื่องจากครูบาอาจารย์หายาก ที่มีอยู่ที่ไม่ค่อยชำนาญในการสอน จึงตั้งใจจะไปแสวงหาความรู้ต่างถิ่น เพราะยังจำถ้อยคำโบราณสอนไว้ว่า

ออกจากบ้าน สู้หนทางเที่ยว เรียนวิชา ห่อนลืมนึกความสู้

ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ จึงได้ย้ายจากวัดก่อนอกไปศึกษาปริยัติธรรมที่วัดสวนสวรรค์ อ. พิบูลมังสาหาร จ. อุบลราชธานี และอยู่ที่นั่น ๑ พรรษา

และได้พิจารณาเห็นว่า เรามาอยู่ที่นี่เพื่อศึกษาก็ดี พอสมควรแต่ยังไม่เป็นที่พอใจนัก ได้ทราบข่าวว่า ทางสำนัก

ต่างอำเภอมีการสอนดีอยู่หลายแห่งซึ่งมีมากทั้งคุณภาพและ ปริมาณ จึงชวนเพื่อนลาท่านเจ้าอาวาสแจ้งความประสงค์ให้ท่าน ทราบ

ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ เดินทางจาก อ. พิบูลมังสาหาร มุ่งสู่สำนักเรียนวัดหนองหลัก ต. เหล่าบก อ.ม่วงสามสิบ จ. อุบลราชธานี

ได้พักอาศัยอยู่กับท่านพระครูอรุณธรรมวิจารย์ ได้ถามจากเพื่อนบรรพชิตที่ทราบว่า ท่านสอนดีมีครูสอนหลายรูปมีพระภิกษุ

สามเณรมากรูปด้วยกันสระขณะที่ไปอยู่เป็นฤดูแล้ง อาหารการฉัน รู้สึกจะอด เพื่อนที่ไปด้วยกันไม่ชอบจึงพูดเร็ว อยากจะพาไปอยู่สำนักอื่น หลวงพ่อพูดว่า ทั่วๆที่เราที่ชอบอริยาศัยของครูอาจารย์ที่วัดหนองหลักแต่ไม่อยากจะขัดใจเพื่อน จึงตกลงกันว่า

ถ้าไปอยู่แล้วเกิดไม่พอใจหรือไม่ถูกใจแล้วจะกลับมาอยู่ที่หนองหลักอีก จึงได้เดินทางไปอยู่กับท่านมหาเจ็ง วัดเค็งใหญ่ ต. เค็งใหญ่ อ.

อำนาจเจริญ จ. อุบลราชธานี ได้อยู่จำพรรษาศึกษานักธรรมชั้นโทและบาลีไวยากรณ์

แต่ตามความรู้สึกเท่าที่สังเกตเห็นว่าท่านมิได้ทำการสอนเต็มที่ ดูเหมือนจะถอยหลังไปด้วยซ้ำ ตั้งใจไว้ว่าเมื่อสอบนักธรรมเสร็จ

ได้เวลาสมควรก็จะลาท่านมหาเจ็งกลับไปอยู่ที่วัดหนองหลักเมื่อสอบแล้ว และผลการสอบตอนปลายปีปรากฏว่าสอบนักธรรมชั้นโทได้

ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ จึงย้ายจากวัดเค็งใหญ่ มาอยู่กับหลวงพ่อ พระครูอรุณธรรมวิจารย์วัดหนองหลัก ต. เหล่าบัก อ.ม่วงสามสิบ จ. อุบลราชธานี ตั้งใจศึกษาทั้งนักธรรมชั้นเอกและเรียนบาลีไวยากรณ์ซ้ำอีกทั้งพอใจในการสอนการเรียนในสำนักนี้มาก

จดสอบเพื่อผู้บังเกิดเกล้า

ทั่วๆที่ปีนี้ (๒๔๘๖) เป็นปีที่หลวงพ่อเองเกิดความภูมิใจ สนใจในการศึกษา มุ่งหน้ามากับขันเรียนอย่างเต็มที่ และได้ตั้งความหวังไว้ว่า เมื่อผลการสอบตอนปลายปีออกมาจะพาให้ได้รับความดีใจ

หลังจากออกพรรษา ปวารณาและกาลกฐินผ่านไป...ก็ได้รับข่าวจากทางบ้านว่าโยมบิดาป่วยหนัก หลวงพ่อก็เกิดความ ลังเลใจ พะว้าพะวง ห่วงการศึกษาที่ห่าง ห่วงโยมบิดาที่ห่าง แต่ความห่วงผู้บังเกิดเกล้ามีน้ำหนักมากกว่าเพราะมาคิดได้ว่า โยมบิดาเป็นผู้มีพระคุณอย่างเหลือล้น เรามีชีวิตและเป็นอยู่ มาได้ก็เพราะท่าน สมควรที่เราจะแสดงความกตัญญูให้ปรากฏ เสียการศึกษายังมีเวลาเรียกกลับมาได้ แต่สิ้นบุญพ่อเราจะขอได้จากที่ไหน...ความกตัญญูมีพลังมารั้งจิตใจให้คิดกลับไปเยี่ยม

โยมพ่อเพื่อพยาบาลรักษาท่าน...ทั่วๆที่วันสอบนักธรรมก็ใกล้ เข้ามาทุกที แต่ยอมเสียสละถ้าหากโยมพ่อยังไม่หายป่วย และ

นึกถึงคำสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงตรัสไว้ว่า **ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี**

ด้วยความสำนึกดังกล่าว จึงได้เดินทางกลับบ้าน เมื่อถึงแล้วก็ได้เข้าเยี่ยมดูอาการป่วย ทั่วๆที่ได้ช่วยกันพยาบาลรักษาจนสุดความสามารถ อาการของโยมพ่อก็มีแต่ทรุด คิดๆคลุ้มเหมือนดอกไม้ที่ตายแล้ว แม้ใครจะให้น้ำให้น้ำปุ๋ยถูกต้องตามหลัก วิชาการเกษตรสักเพียงใด ก็ไม่สามารถทำให้มันแตกหน่อเจริญ งอกงามขึ้นมาได้

คำสั่งของพ่อ

ตามปกตินั้นนับตั้งแต่หลวงพ่อได้อุปสมบทมา เมื่อมีโอกาสเข้าไปเยี่ยมโยมบิดามารดา หลังจากได้พูดคุยเรื่องอื่นมาพอสมควรแล้ว

โยมพ่อมักจะวกเข้าหาเรื่องความเป็นอยู่ในเพศสมณะ ท่านมักจะปรารถด้วยความเป็นห่วงแถมขอร้องว่า **อย่าลาสิกขานะ**

อยู่เป็นพระไปอย่างนี้แหละดี สึกออกมามันยุ่งยาก ลำบาก หาความสบายไม่ได้ ท่านได้ยินแล้วก็นิ่งมิได้ตอบ แต่ครั้งนี้ ซึ่งโยมพ่อกำลังป่วย

ท่านก็ได้พูดเช่นนั้นอีกพร้อมกับมองหน้าคล้ายจะรอฟังคำตอบอยู่ ท่านจึงบอกโยมพ่อไปว่า **ไม่สึก ไม่สึกหรือจะสึกไปทำไมกัน**

รู้สึกว่าเป็นคำตอบที่ทำให้โยมพ่อพอใจ หลวงพ่อกับโยมพ่ออยู่เฝ้าดูแลอาการป่วยของโยมพ่อนับเป็นเวลา ๑๓ วัน โยมพ่อจึงได้ถึงแก่กรรม

ในระยะเวลาที่ได้เฝ้าดูอาการป่วยของโยมพ่อนั้น เมื่อโยมพ่อได้ทราบว่าอีก ๔-๕ วันจะถึงวันสอบนักธรรม

ท่านจึงบอกว่าถึงเวลาสอบแล้วจะไปสอบก็ไปเสีย จะเสียการเรียน...แต่หลวงพ่อได้พิจารณาอาการป่วยของท่านแล้วตั้งใจว่าจะไม่ไป จะอยู่ให้

โยมพ่ออุ่นใจก่อนที่ท่านจะจากไป...อีกอย่างหนึ่งจะทำให้คนเขาดำหนดได้ว่า เป็นคนเห็นแก่ตัว ผู้บังเกิดเกล้ากำลังป่วยหนักยังทอดทิ้งไปได้

เลยจะกลายเป็นลูกอกตัญญูเท่านั้น

หลวงพ่อบอกว่า ในระหว่างเฝ้าดูอาการป่วยของโยมพ่อ จนกระทั่งท่านถึงแก่กรรม ทำให้ได้พิจารณาถึงธาตุกรรมฐาน

พิจารณาอาการที่เกิดดับของสังขารทั้งหมด และเกิดความสังเวชใจว่าอันชีวิตย่อมสิ้นลงแต่นี้หรือ? จะยากคิมีจนที่พากันดิ้นรนไปหาความตาย

อันเป็นจุดหมายปลายทาง อันความแก่ ความเจ็บ ความตายนั้น เป็นสมบัติสากลที่ทุกคนจะต้องได้รับ

จะยอมรับหรือไม่ก็ไม่เห็นใครหนีพ้นสักราย...

ปี พ.ศ.๒๕๕๗ เมื่อจัดการกับการมาปณกิจโยมบิดาเรียบร้อยแล้ว หลวงพ่อก็เดินทางกลับสำนักวัดหนองหลัก เพื่อตั้งใจศึกษาเล่าเรียนต่อไป แต่บางวันบางโอกาส ทำให้ท่านนึกถึงภาพของโยมพ่อที่นอนป่วย ร่างซูบผอมอ่อนเพลีย นึกถึงคำสั่งของโยมพ่อ และนึกถึงภาพที่ท่านมรณะไปต่อหน้า ยิ่งทำให้เกิดความลึกลับใจสังเวชใจ ความรู้สึกเหล่านั้นมันปรากฏเป็นระยะๆ

ในระหว่างพรรษานี้ ขณะที่กำลังแปลหนังสือธรรมบทจบไปหลายเล่ม ได้ทราบพุทธประวัติสาวกประวัติจากหนังสือเล่มนั้นแล้วมาพิจารณาดู การที่เราเรียนอยู่ที่นี่ครูก็พาแปลแต่สิ่งที่เราไม่รู้ เราเห็นมาแล้ว เช่น เรื่องคันไม้ ภูเขา ผู้หญิง ผู้ชาย และสัตว์ต่างๆ สัตว์มีปีกบ้าง ไม่มีปีกบ้าง สัตว์มีเท้าบ้าง ซึ่งล้วนแต่เรา ได้พบเห็นมาแล้วเป็นส่วนมาก จิตใจก็รู้สึกเกิดความเบื่อหน่าย จึงคิดว่ามิใช่ทางพ้นทุกข์ พระพุทธองค์คงจะไม่มีพุทธประสงค์ให้พวกเราเพื่อเรียนอย่างเดียว และเราก็ได้เรียนมาบ้างแล้ว จึงอยากจะศึกษาทางปฏิบัติดูบ้าง เพื่อจะได้ทราบว่ามีความแตกต่างกันเพียงใด แต่ยังไม่เห็นครูบาอาจารย์ผู้พอจะเป็นที่พึ่งได้ จึงตัดสินใจจะกลับบ้าน

พ.ศ.๒๕๕๘ ในระหว่างฤดูแล้ง จึงได้ปรึกษากับ พระถวัลย์(สา) ญาณจารี เข้ากราบลาหลวงพ่อบุญธรรมวิจิตร วิจิตรเดินทางกลับมพักอยู่วัดก่อนออกตามเคม และในพรรษานั้นก็ได้เป็นครูช่วยสอนนักเรียนให้ท่านอาจารย์ที่วัด จึงได้เห็นภิกษุสามเณรที่เรียนโดยไม่ค่อยเคารพในการเรียน ไม่เอาใจใส่ เรียนพอเป็นพิธี บางรูปนอนนำสายไหล จึงทำให้เกิดความสังเวชใจมากขึ้นตั้งใจว่าออกพรรษาแล้วเราจะต้องแสวงหาครูบาอาจารย์ ด้านวิปัสณาให้ได้ เมื่อส่งนักเรียนเข้าสอบและหลวงพ่อก็เข้าสอบนักเรียนมรณด้วย (ผลการสอบปรากฏว่าสอบนักเรียนมรณได้)

ออกปฏิบัติธรรม

หลังจากสอบนักเรียนมรณเสร็จแล้วระยะนั้นได้ทราบข่าวว่าท่านอาจารย์มัน วัดปีหล่อ อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี เป็นผู้สอนทางวิปัสณาธุระ จึงได้มุ่งหน้าได้ผู้วัดของท่านทันที และได้ฝากตัวเป็นศิษย์อยู่ปฏิบัติทดลองดูได้ ๑๐ วันมีความรู้สึกว้าวุ่นไม่ใช่ว่าตรงแท้ ยังไม่เป็นที่พอใจในวิธีนั้น จึงกราบลาท่านกลับมาพักอยู่วัดนอกอีก

พ.ศ.๒๕๕๙ (พรรษาที่๘) ในระหว่างคืนปี ได้ชวน พระถวัลย์ออกเดินทางมุ่งไปสู่วัดสระบุรีเป็นเพื่อนร่วมเดินทาง ได้พักอยู่ตามป่าตามเขาไปเรื่อยๆ จนกระทั่งไปถึงเขตหมู่บ้านยางคู่ ด.ยางคู่จ.สระบุรีได้พักอยู่ที่นั่นนานพอสมควรพิจารณาเห็นว่าสถานที่ยังไม่เหมาะสมเท่าใดนัก ทั้งครูบาอาจารย์ก็ยังไม่ดี จึงเดินทางเข้าสู่เขตจังหวัดลพบุรีมุ่งสู่เขาวงกต อันเป็นสำนักของหลวงพ่อกา แต่ก็น่าเสียดายที่หลวงพ่อกาท่านมรณภาพเสียแล้ว เหลือแต่อาจารย์ธรรม ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อกาอยู่ดูแล สั่งสอนแทนท่านท่านนั้น แต่ก็ยังดีที่ได้อาศัยศึกษาระเบียบข้อปฏิบัติที่หลวงพ่อกาท่านวางไว้ และได้อ่านคถาพจนที่หลวงพ่อกาเขียนไว้ตามปากกล้าและตามที่อยู่อาศัยเพื่อเตือนใจ ทั้งได้มีโอกาส ศึกษาพระวินัยจนเป็นที่เข้าใจยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้มีศีลสังวรระวัง ไม่กล้าฝ่าฝืนแม้แต่สิกขาบทเล็กน้อยๆ การศึกษาวินัยนั้นศึกษาจากหนังสือบ้าง และได้รับคำแนะนำจากพระอาจารย์ผู้ชำนาญทั้งปริยัติและปฏิบัติบ้าง ซึ่งท่านมาจากประเทศกัมพูชา ท่านว่าเข้ามาสอบทานพระไตรปิฎกไทย ท่านเล่าให้ฟังว่า ที่แปลไว้ในหนังสือนวโกวาทนั้น บางตอนยังผิดพลาด ท่านอาจารย์รูปนั้นเก่งทางวินัยมาก จำหนังสือพุทธศึกษาได้แม่นยำเหมือนกับเราจำปฏิสังขกโยฯ ท่านบอกว่าเมื่อเสร็จภารกิจในประเทศไทยแล้วท่านจะเดินทางไปประเทศพม่า เพื่อศึกษาต่อไป ท่านเป็นพระมรณคหบดีชอบอยู่ตามป่า นำสารเรศริญน้ำใจท่านอยู่อย่างหนึ่งคือ

วันหนึ่งหลวงพ่อกา ได้ศึกษาวินัยกับท่านอาจารย์รูปนั้นหลายข้อมีข้อหนึ่งซึ่งท่านบอกคลาดเคลื่อนไป ตามปกติหลวงพ่อกา เมื่อได้ศึกษาวินัยและทำกิจวัตรแล้ว ครั้นถึงกลางคืนท่านจะขึ้นไปพักเดินจงกรม นั่งสมาธิอยู่บนหลังเขา วันนั้นประมาณ ๔ ทุ่มกว่าๆ ขณะที่กำลังเดินจงกรมอยู่ได้ยินเสียงกิ้งก่าไม่ไบไม่แห้งดังกรอบแกรบ ไกลเข้ามาทุกทีที่ท่านเข้าใจว่าจะเป็นงูหรือสัตว์ อย่างอื่นออกหากิน แต่พอเสียงนั้นดังใกล้เข้ามา ท่านจึงมองเห็นอาจารย์เขมรรูปนั้น หลวงพ่อกาจึงถามว่า ท่านอาจารย์มีธุระอะไรจึงได้มาศึกษาศึกษา ท่านจึงตอบว่า ผมบอกวินัยท่านผิดข้อหนึ่ง หลวงพ่อกา จึงเรียนว่า ไม่ควรลำบากถึงเพียงนี้เลย ไฟส่องทางก็ไม่มี เอาไว้พ่อกาฉันจึงบอกผมใหม่ก็ได้ ท่านตอบว่า ไม่ได้ๆ เมื่อผมบอกผิด ถ้าผมตายในคืนนี้ท่านจำไปสอนคนอื่นอีกก็จะเป็นบาปเป็นกรรมเปล่าๆ เมื่อท่านบอกเรียบร้อยแล้วก็กลับลงไป ดูเดิมน้ำใจของท่านอาจารย์รูปนั้นช่างประเสริฐและมองเห็นประโยชน์จริงๆ แม้จะมีความผิดพลาดเล็กน้อยในการบอกสอนก็ได้ประมาท ไม่รอให้ข้ามวันข้ามคืน รีบแก้ไขทันทีทันใด จึงเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เราทั้งหลาย และนำสารเรศริญน้ำใจของท่าน โดยแท้

พูดถึงการปฏิบัติที่เขาวงกตในขณะนั้นรู้สึกว่าจะยังไม่แยกคาย เท่าใดนัก
หลวงพ่อก็คิดจะหาอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญยิ่งกว่านี้เพื่อปฏิบัติและค้นคว้าต่อไป
ท่านจึงนึกถึงตั้งแต่ครั้งยังเป็นสามเณรอยู่ที่วัดก่อนนอกเคยได้เห็นพระกรรมฐานมีลูกปิดแขวนคอสำหรับ
ใช้ภาวนากันลึ้มท่านอยากจะได้มาภาวนาทดลองดูบ้างนึกหาอะไรไม่ได้จึงมองไปเห็นลูกตะแบก(ลูกเป็ยภูเขา) กลมๆ อยู่
บนต้นครั้งนั้นจะไปเด็ดเอาเองก็กลัวว่าจะเป็นอาบัติวันหนึ่งมีพวกลิงพากันมาหักกิ่งไม้และรูดลูกตะแบกเหล่านั้นมาคิดว่า เขาร้อยเป็นพวกคตังคต
แต่เราไม่มีอะไรจะร้อยจึงถือเอาว่าเวลา ภาวนาจบบทหนึ่งจึงค่อยๆ ปลดลูกตะแบกลงกระป๋องที่ลูกจกนครบร้อยแปดลูก
ทำอยู่อย่างนั้นสามคืนจึงเกิดความรู้สึก ว่า ทำอย่างนี้ไม่ใช่ทางเพราะ ไม่ต่างอะไรกับเจ๊กนับลูกหมาขาย ในตลาด จึงได้หยุดนับลูกตะแบกเสีย

เหตุการณ์แปลกๆ ในพรรษาที่ ๘ นี้ ขณะจำพรรษาอยู่ที่วัดเขาวงกต วันหนึ่งขณะที่ขึ้นไปอยู่บนหลังเขา หลังจากเดินจงกรมและนั่งสมาธิแล้ว
ก็จะพักผ่อนตามปกติ ก่อนจำวัดจะต้องสวดมนต์ไหว้พระ แต่วันนั้นเชื่อความบริสุทธิ์ของตนเอง จึงไม่ได้สวดอะไร ขณะที่กำลังเคลิ้มจะหลับ
ปรากฏว่าเหมือน มีอะไรมารัดลำคอแน่นเข้าๆ แทะหายใจไม่ออก ได้แต่นึกภาวนาพุทโธเรื่อยๆ ไป
เป็นอยู่นานพอสมควรอากาศร้อนนั้นจึงค่อยๆ คลายออก พอลืมตาได้แต่ตัวยังกระดิกไม่ได้ จึงภาวนาต่อไป จนพอกระดิกตัวได้แต่ยังลุกไม่ได้
เอามือลูบตามลำตัวนึกว่ามีไรๆ ตัวของเรา ภาวนาจนลุกนั่งได้แล้ว พอนั่งได้จึงเกิดความรู้สึก ว่า **เรื่องการถือมงคลคืนข้าวแบบสิลัทธิพศปรามา
ไมใช่ ทางที่ถูกที่ควรการปฏิบัติธรรมต้องเริ่มต้นจากมีศีล บริสุทธิ์เป็นเหตุให้พิจารณาแล้ว...สัตว์ ทั้งหลายมีกรรม เป็นของๆ
ตนแม้จะคิดจะไปโดยมีดีสงสัยนับตั้งแต่นั้นมา หลวงพ่อก็มีความระวังสำรวมด้วยดี มิให้มีความบกพร่องเกิดขึ้น
แม้กระทั่งสิ่งของที่ได้อาโดยไม่มีบริสุทธิ์ตามวินัย และปัจจัย(เงินทอง) ท่านก็ละหมด
และปฏิญาณว่าจะไม่ยอมรับตั้งแต่วันนั้นมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้**

ในระหว่างพรรษานั้นได้รับข่าวว่า ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต เป็นผู้มีความดีสูง ทั้งชำนาญด้านวิปัสณาธรรมมีประชาชนเคารพเลื่อมใสมา
ท่านมีสำนักอยู่ที่วัดป่าหนองผือใน อ.พรรณานิคม จ.กลนครโดยมีโยมอินทร์มรรคทายก เขาวงกตเล่าให้ฟังและแนะนำให้ไปหา
เพราะโยมอินทร์เคยปฏิบัติรับใช้ท่านอาจารย์มั่นมาแล้ว

พ.ศ.๒๔๕๐ เป็นพรรษาที่ ๙ จำพรรษาอยู่ที่วัดเขาวงกต เมื่อออกพรรษาแล้วจึงมาพิจารณาว่า เราเอาลูกเขามากระกำลำบาก ข้ามภู ข้ามเขามา
พ่อแม่เขาจะให้เราได้ (หมายถึง พระมหากษัตริย์ ญาณจารี ตั้งแต่ครั้งยังเป็นพระสามัญ) และเห็นเขาสนใจท้องหนึ่งสี่
ควรจะส่งเขาเข้าเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ จึงได้ตกลงแยกทางกัน ให้พระภิกษุเข้าไปเรียนปริยัติธรรมในกรุงเทพฯ
ส่วนหลวงพ่อก็จะเดินทางไปหาท่านพระอาจารย์มั่น และมีพระมาด้วยกัน ๔ รูป เป็นพระชาวภาคกลาง ๒ รูป
พากันเดินทางย้อนกลับมาที่จังหวัดอุบลฯ พักอยู่ที่วัดก่อนนอกชั่วคราว จึงพากันเดินธุดงค์กราบแด่ไปเรื่อยๆ จุดหมายปลายทางคือ
สำนักท่านพระอาจารย์มั่น ออกเดินทางไปได้พอถึงคืนที่ ๑๐ จึงถึงพระธาตุพนม นมัสการพระธาตุพนมและพักอยู่ที่นั่นหนึ่งคืน
แล้วออกเดินทางไปอำเภอเนกาไปแคว้นมัสการท่านอาจารย์สอนที่ ภูคือ เพื่อศึกษาข้อปฏิบัติ
แต่เมื่อสังเกตพิจารณาแล้วยังไม่เป็นที่พอใจนักได้พักอยู่ที่ภูคือสองคืนจึงเดินทางต่อไปแยกกันเดินทาง เป็น ๒ พวกตรงนั้น
หลวงพ่อก็มีความตั้งใจว่า ก่อนจะไปถึง ท่านพระอาจารย์มั่นควรจะแวะสนทนาธรรมและศึกษาข้อปฏิบัติจาก
พระอาจารย์ต่างๆ ไปก่อนเพื่อจะได้เปรียบเทียบเทียบเคียงกันดู

ดังนั้นเมื่อได้ทราบว่ามีพระอาจารย์ด้านวิปัสณาอยู่ทางทิศใต้จึงไปนมัสการอยู่เสมอ
การกลับจากภูคือนี้คณะที่ไปด้วยกันได้รับความลำบากเหน็ดเหนื่อยมาก จึงมีสามเณร ๑ รูป กับอุบาสก ๒ คน
เห็นว่าตนเองจะไปไม่ไหวจึงลากลับบ้านก่อน ยังมีเหลือแต่หลวงพ่อกับพระอีก ๒ รูป
เดินทางต่อไปโดยไม่ยอมเลิกล้มความตั้งใจเดิมแม้จะลำบากสักปานใดก็ต้องอดทนหลายวันต่อมา จึงเดินทางถึงสำนักของท่านพระอาจารย์มั่น
ภูริทตฺโต สำนัก หนองผือในอ.พรรณานิคมจ.กลนคร วันแรกพอ เข้าสู่สำนักสมองดูลานวัดสะอาดสะอ้าน
เห็นกิริยามารยาทของเพื่อนบรรพชิต ก็เป็นที่น่าเลื่อมใสและเกิดความพอใจมากกว่า ที่ใดๆที่เคยผ่านมา
พอถึงตอนเย็นจึงได้เข้าไปกราบนมัสการพร้อมศิษย์ของท่านและฟังธรรมร่วมกัน ท่านพระอาจารย์ได้ ชักถามเรื่องราวต่างๆ เช่น เกี่ยวกับอายุ
พรรษา และสำนักที่เคยปฏิบัติมาแล้ว หลวงพ่อก็ได้กราบเรียนว่ามาจากสำนักอาจารย์เถา วัดเขาวงกต จ. ลพบุรี
พร้อมกับเอาจดหมายที่โยมอินทร์ฝากมาถวาย ท่านพระอาจารย์มั่นได้พูดว่า ดี...ท่านอาจารย์เถาก็เป็นพระแท่งค้ำหนึ่งในประเทศไทย
ต่อจากนั้น ท่านก็เทศน์ให้ฟังโดยปรารภ ถึงเรื่องนิกายว่า ไม่ต้องสงสัยในนิกายทั้งสอง ซึ่งเป็นเรื่องที่หลวงพ่อบอกก่อนนั้นแล้ว

ต่อไปท่านก็เทศน์ เรื่องศีลนิเทศ สมာธินิเทศ ปัญญานินเทศ ให้ฟังจนเป็นที่พอใจและหายสงสัย และท่านได้อธิบายเรื่อง พระ ๕อิทธิบาท ๔ ให้ฟัง ซึ่งขณะนั้น ศิษย์ทุกคนฟังด้วยความสนใจมีอารมณ์อันสงบเสงี่ยม ทั้งๆที่หลวงพ่อกับเพื่อนเดินทางมาด้วยความเหน็ดเหนื่อยตลอดวัน พอได้มาฟังเทศน์ท่านพระอาจารย์มั่นแล้ว รู้สึกว่าความเมื่อยล้าได้หายไป จิตใจลงสู่สมาธิธรรมด้วยความสงบมีความรู้สึกว่าตัวลอยอยู่บนอานะนั่งฟังอยู่จนกระทั่งเที่ยงจึงเลิกประชุม

ในคืนที่ ๒ ได้เข้ามัสการฟังเทศน์อีก ท่านพระอาจารย์มั่นได้แสดงปกิณกะธรรมต่างๆ จนจิตเราหายความสงสัยมีความรู้สึกซึ่งเป็นการยากที่จะบอกคนอื่นให้เข้าใจได้

ในวันที่ ๓ เนื่องจากความจำเป็นบางอย่าง จึงได้กราบลาท่านพระอาจารย์มั่นเดินทางลงมาทางอำเภอนาแก และได้แยกทางกับพระบุญมี(พระมหาบุญมี) คงเหลือแต่พระเลื่อมพอได้เป็นเพื่อนเดินทาง ไม่ว่าหลวงพ่อกับเพื่อนจะเดินทางหรือจะนั่งสมาธิอยู่ ณ ที่ใดๆก็ตาม ปรากฏว่าท่านพระอาจารย์มั่นคอยติดตามตักเตือนอยู่ตลอดเวลา พอเดินทางมาถึงวัดโป่งครองซึ่งเป็นสำนักของพระอาจารย์คำดี เห็นพระท่านไปอยู่ป่าช้าเกิดความสนใจมาก เพราะมาคิดว่าเมื่อเป็นนักปฏิบัติจะต้องแสวงหาความสงบ เช่น ป่าช้า ซึ่งเราไม่เคยอยู่มาก่อนเลย ถ้าไม่อยู่คงไม่รู้ว่ามีความ เหมาะสมเพียงใดเมื่อคนอื่นเขาอยู่ได้เราก็ต้องอยู่ได้จึงตัดสินใจ จะไปอยู่ป่าช้า และชวนเอาพ่อขาวแก้ว ไปเป็นเพื่อนด้วย

ปรากฏการณ์แปลกครั้งที่ ๒ ชีวิตครั้งแรกที่เข้าอยู่ป่าช้าดูเหมือนเป็นเหตุบังเอิญในวันนั้นมีเด็กตายในหมู่บ้านเขา จึงเอของไว้โยมเลยเอาไม้ไผ่ที่หามเด็กมานั้นสับเป็นฟากกร้าน เล็กๆ พอนั่งได้ก็ใกล้กับหลุมฝังศพ หลวงพ่อกำลังว่า ทั้งๆที่ตัวเองก็รู้สึกกลัวเหมือนกัน แต่ไล่ให้พ่อขาวแก้วไปปักกลดห่างกันประมาณ ๑ เส้น เพราะถ้าอยู่ใกล้กันมันจะถือเอาเป็นที่พึ่ง คินแรก ขณะที่เดินทางเกิดความกลัว เกิดความคิดว่า หยุคอะพอแล้ว เข้าไปในกลดอะ ทั้งๆที่ยังไม่คิดทำอะไร แต่ก็เกิดความคิด ขึ้นใหม่ว่า ไม่หยุค เดินต่อไป เรามาแสวงหาของจริง ไม่ได้ มาเล่น ...ความคิดชวนหยุคเข้ากลดเพราะกลัว กับความคิด หักห้ามว่าไม่หยุค เดินต่อไป ยังไม่คิดมันเกิดแย้งกันอยู่เรื่อยๆ ต้องคืนความรู้สึก อดทน อดกลั้นข่มใจไว้อย่างนั้น...และในคืนแรกนี้ขณะเดินทางจรดเริ่มสงบพอเดินไปถึงหลุมฝังศพปรากฏว่า เรามองลงไปเห็นองค์ก้านนิคของเด็กผู้ชายชัดเจน ทั้งๆที่เราไม่ทราบว่าเขาเอาเด็กผู้ชายหรือผู้หญิงมาฝังไว้ พอถึงตอนเช้าจึงได้ถามโยมว่าเอาเด็กผู้ชายหรือผู้หญิงไปฝัง เขาตอบว่าเด็กผู้ชาย คืนแรกผ่านไป ยังไม่มีเหตุการณ์อะไรมานัก ความกลัวก็มีไม่มาก

วันที่ ๒ ก็มีคนตายอีก คราวนี้เป็นผู้ใหญ่ เขาพามาเผาห่างจากที่ปักกลดประมาณ ๑๐ วาส คืนนี้แหละเป็นคืนสำคัญ หลังจากเดินทางจรดได้เวลาพอสมควร จึงเข้านั่งสมาธิภายในกลด ได้ยินเสียงดังกุกักทางกองฟอน เรานึกว่าหมามาแย่งกินซากศพสักครู่หนึ่งเสียงดังแรงขึ้นและ ใกล้เข้ามาท่านคิดว่าหรือจะเป็นควายของชาวบ้านเชือกผูกขาดมาหากินใบไม้ในป่า จิตใจเริ่มกลัวเพราะเสียงนั้นใกล้เข้ามาทุกที...หลวงพ่อก็ได้ตั้งใจแน่วแน่ไม่ว่า จะมีอะไรเกิดขึ้น แม้วัวจะตายก็ไม่ยอมล้มค้ำขึ้นมาดู และจะไม่ยอมออกจากกลด ถ้าจะมีอะไรมาทำลายก็ขอให้ตายภายในกลดนี้ พอเสียงนั้นใกล้เข้ามาๆก็ปรากฏเป็นเสียงคนเดิน เดินเข้ามาข้างๆกลดแล้วเดินอ้อมไปทางพ่อขาวแก้ว กะประมาณพอไปถึงได้ยินเสียงดังอีกอึกๆ แล้วเสียงคนเดินนั้นก็เดินตรงเข้ามาที่หลวงพ่อกับอีก ใกล้เข้ามาๆมาหยุดอยู่ข้างหน้าประมาณ ๑ เมตร

ตอนนี้แหละความกลัวทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกดูเหมือน จะมารวมกันอยู่ที่นั่นหมด ลืมนึกถึงบทสวดมนต์ที่จะป้องกัน ลืมหมดทุกสิ่งทุกอย่าง กลัวมากถึงขนาดนั่งอยู่ข้างๆบาตรก็นึกเอาบาตรเป็นเพื่อน แต่ความกลัวไม่ลดลงเลย ปรากฏว่าเขายัง ยืนอยู่ข้างหน้าเรา ดิหัน้อยที่เขาไม่เปิดกลดเข้ามา ในชีวิตตั้งแต่เกิดมาไม่เคยมีความกลัวมากและนานเท่าครั้งนี้ เมื่อความกลัว มันมีมากแล้วมันก็มีที่สุดของความกลัว เลยเกิดปัญหาถามตัวเอง ว่า **กลัวอะไร? คำตอบก็มีขึ้นว่า กลัวตาย ความตายมัน อยู่ที่ไหน? อยู่ที่ตัวเราเอง** เมื่อรู้ว่าอยู่ที่ตัวเรา จะหนีพ้นมัน **ไปได้ไหม? ไม่พ้น** เพราะไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน เวลาใด คนเดียวหรือหลายคน ในที่มีมืดหรือที่แจ้ง ก็ตายได้ทั้งนั้น หนีไม่พ้นเลย จะกลัวหรือไม่กลัวก็ไม่มีความพ้น เมื่อรู้อย่างนี้ความกลัวไม่รู้ว่าหายไปไหน เลยหยุดกลัว **ดูเหมือนคล้ายกับเราออกจากที่มีมืดที่สุดมาพบแสงสว่างนั้นแหละ** เมื่อความกลัวหายไปผู้ที่เข้ามายืนอยู่หน้ากลดก็หายไปด้วย เมื่อความกลัวกับสิ่งทีกลัวหายไปได้สักครู่หนึ่งเกิดลมและฝนตกลงมาอย่างหนัก ผ้าจีวรเปียกหมด

แม้จะนั่งอยู่ภายในกลดก็เหมือนนั่งอยู่กลางแจ้ง เลยเกิดความสงสารตัวเองว่า ตัวเรานี้เหมือนลูกไม่มีพ่อแม่ไม่มีที่อยู่อาศัยเวลาฝนตกหนักเพื่อนมนุษย์เขานอนอยู่ในบ้านอย่างสบาย แต่เราขึ้นมาตากฝนอยู่อย่างนี้ ผ้าผ่อนเปียกหมด คนอื่นๆเขางงไม่รู้หรือกว่าเรากำลังตกอยู่ในภาพเช่นนี้ ความว้าเหว่เกิดขึ้นนานพอสมควร เมื่อนึกได้ก็ห้ามไว้ด้วยปัญญา พิจารณาอาการอย่างนั้นก็สงบลงพอดีได้เวลารุ่งอรุณ จึงลุกจากที่นั่งสมาธิ ในระยะที่เกิดความกลัวนั้นรู้สึกปวดปัสสาวะ แต่พอก้าวถึงขีดสุดอาการปวดปัสสาวะก็หายไป และเมื่อลุกจากที่นั่งรู้สึกปวดปัสสาวะ และเวลาไปปัสสาวะมีเลือดออกมาเป็นแท่งๆก่อนแล้วจึงมีน้ำปัสสาวะออกมาทำให้รู้สึกตกใจนึกหนึ่งคิดว่าข้างในคงแตกหรือขาด จึงมีเลือดออกอย่างนี้แต่ก็นึกได้ว่าจะทำอย่างไรได้ในเมื่อเรามีได้ทำมันเป็นเรื่องของตัวเองถ้าถึงคราวตายก็ให้มันตายไปเสียนึกสอนตัวเอง ใต้อย่างนี้ก็สบายใจ ความกลัวตายหายไปตั้งแต่นั้นมา พอได้เวลาบิณฑบาตพอชาวแก้วก็มาถามว่าหลวงพ่...หลวงพ่...เมื่อคืนนี้มีอะไรเห็นอะไรไปหาบ้าง ?มันเดินมาจากทางอาจารย์อยู่นั้นแหละมันแสดงอาการที่น่ากลัวใส่ผม ผมต้องชักมีดออกมาข่มมันมันจึงเดินกลับไป หลวงพ่อาจจึงตอบว่า จะมีอะไรเล่า...หยุดพูดคิดว่า พอชาวแก้วก็เลยหยุดถาม หลวงพ่คิดว่าถ้าขึ้นพูดไป ถ้าพอชาวแก้ว เกิดกลัวขึ้นมาเดี๋ยวก็อยู่ไม่ได้เท่านั้น

เมื่ออยู่ป่าช้าใกล้วัดท่านอาจารย์คำดีได้ ๗ วัน ก็มีอาการเป็นไข้ เลยพักรักษาตัวอยู่กับอาจารย์คำดีประมาณ ๑๐ วัน จึงย้ายลงมาทางบ้านต้องพักอยู่ที่ป่าละเมาะบ้านต้องได้เวลานานพอสมควร จึงได้เดินทางกลับไปหาท่านอาจารย์กัณฐ์พักอยู่ ที่นั่นหลายวัน จึงได้กราบลาท่านอาจารย์กัณฐ์ ที่วัดป่าหนองฮี อ. ปลาปาก จ. นครพนม แล้วจึงเดินทางต่อไป...

อัฐบริวารหมตอายุ

ในพรรษาที่ ๕ นี้ ได้มาจำพรรษาอยู่กับท่านอาจารย์กัณฐิมาขอพึ่งบารมีปฏิบัติธรรมกับท่าน และได้รับความสงเคราะห์จากท่านอาจารย์เป็นอย่างดี ท่านอาจารย์เห็นไตรจีวรเก่าขาด จะใช้ต่อไปไม่ได้ ท่านจึงได้กรุณาตัดผ้าฝ้ายพื้นเมืองให้จนครบไตรจีวร หลวงพ่อชาคิดว่า ผ้านี้จะมีเนื้อหยาบหรือละเอียดไม่สำคัญ ถ้าสำคัญอยู่ที่ใช้ได้นานก็เป็นพอ ในพรรษานี้หลวงพ่อได้มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติอย่างมาก ไม่มีความย่อท้อแต่ประการใด

คืนวันหนึ่ง หลังจากหลวงพ่อทำความเพียรแล้วคิดจะ พักผ่อนบนกุฏิเล็กๆ พอเอนกายลง ศีรษะถึงหมอนด้วยการกำหนด ดิ พอลงไปเกิดนิมิตขึ้นว่า ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ได้มาอยู่ใกล้ๆ นำลูกแก้วลูกหนึ่งมายื่นให้แล้วพูดว่า ชา...เราจะให้ลูกแก้วลูกนี้แก่ท่านมั่นมีรัศมีสว่างไสวมาก หลวงพ่อยื่นมือขวาไปรับลูกแก้วลูกนั้น ราวกับมือท่านพระอาจารย์มั่นแล้วลุกขึ้นนั่ง พอรู้สึกตัวก็เห็นตัวเองยังก้มมือและอยู่ในท่านั่งตามปกติมีอาการคิดค้นธรรมะเพื่อความรู้อยู่เกี่ยวกับการปฏิบัติมีจิตใจตลอดพรรษา

รบกับกิเลส

ในพรรษาที่อยู่กับพระอาจารย์กัณฐิมา นั้น ขณะที่มีความเพียรปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ในวาระหนึ่งได้เกิดการต่อสู้กับราคะธรรมอย่างแรง ไม่ว่าจะเดินจงกรมนั่งสมาธิหรืออยู่ในอิริยาบถใด ก็ตาม ปรากฏว่ามีโยนิของผู้หญิงชนิดต่างๆ ลอยปรากฏเต็มไปหมด เกิดราคะขึ้นจนทำความเพียรเกือบไม่ได้ ต้องทนต่อสู้กับความ รู้สึกและนิมิตเหล่านั้นอย่างลำบากยากเย็นจริงๆ มีความรุนแรงพอๆกับความกลัวที่เกิดขึ้นในคราวที่ ไปอยู่ป่าช้านั้นแหละ เดิน จงกรมไม่ได้เพราะองค์กำเนิดถูกฟ้าผ่าก็จะเกิดการไหวตัว ต้องให้ทำที่เดินจงกรมในป่าที่มืดและเดินได้เฉพาะในที่มืดๆ เวลาเดินต้องถลกลงขึ้นพื้นเอาไว้จึงจะเดินจงกรมต่อไปได้ การต่อสู้กับกิเลสเป็นไปอย่างทรหดอดทน ได้ทำความเพียรต่อสู้กันอยู่นานเป็นเวลา ๑๐ วัน ความรู้สึกและนิมิตเหล่านั้นจึงจะสงบลงและหายไป

เมื่อถึงหน้าแล้ง (ปี ๒๔๕๐) หลวงพ่อจึงกราบลาท่านอาจารย์กัณฐิมา เพื่อแสวงหาวิเวกต่อไป ก่อนจากท่านอาจารย์กัณฐิมาได้ให้อาวาสว่า ท่านชา... ะไรๆก็พอสมควรแล้ว แต่ให้ท่านระวังการเทศน์นะ ต่อจากนั้นก็เดินทางไปเรื่อยๆ แสวงหาที่วิเวกบำเพ็ญสมณธรรมต่อไป จนเดินธุดงค์ไปถึงบ้านโคกยาว จังหวัดนครพนม ไปพักอยู่ในวัดร้างแห่งหนึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๑๐ เส้น ในระยะนี้จิตสงบและเบาใจ อาการมุ่งจะเทศน์ก็เริ่มปรากฏขึ้นมา

เหตุการณ์แปลกครั้งที่ ๓ เมื่อได้ปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัดร้างแห่งนั้น วันหนึ่งเขามีกานในหมู่บ้านมีมหรสพ เปิดเครื่องขยายเสียงดังอื้ออึงมาก ขณะนั้นหลวงพ่อกำลังเดินจงกรมอยู่ เป็นเวลาประมาณ ๔ ทุ่มเดินได้นานพอสมควรจึงนั่งสมาธิบนกุฏิ ชั่วครู่ว ขณะที่นั่งอยู่นั้นจิตใจเข้าสู่ความสงบ จนมีความรู้สึก ว่า เสียงเป็นเสียง จิตเป็นจิตไม่ปะปนกัน ไม่มีความกังวลอะไรทั้งสิ้น อากาเรเหล่านี้ปรากฏเป็นเวลานาน ถ้าจะอยู่ตลอดคืนก็ได้จนจิตเกิดความรู้สึกว่า เอาละพักก่อนเสียที จึงมีการพักผ่อนตามภาพของสังขาร พอเอนกายลงศีรษะยังไม่ถึงหมอน ด้วยดิเพิ่มเปี่ยม จิตมีการน้อมเข้าสู่สมณธรรมเป็นครั้งแรก จนกระทั่งจิตดำเนินเข้าไปผ่านจุดอันหนึ่ง ได้ปรากฏว่าร่างกายระเบิดเป็นผุยผง อากาเรจิตนั้นทะลุเข้าสู่จุดแห่งความสงบใสสะอาดอีกต่อไป เมื่อเวลานานพอสมควรแล้ว จึงมีอาการถอนออกมาเป็นปกติธรรมดาอีกพักหนึ่ง แล้วก็มีอาการดำเนินเข้าไปถึงจุดอย่างเก่า ร่างกายมีกำลังระเบิดรุนแรงละเอียดยิ่งกว่าครั้งแรกประมาณ ๓ เท่า แล้วก็ทะลุเข้าสู่จุดนานพอสมควร จึงมีอาการถอนออกมาถึงปกติธรรมดาแล้วก็มีอาการน้อมเข้าไปผ่านจุดอย่างเก่ามีการระเบิดอย่างรุนแรงยิ่งกว่าครั้งที่สองตั้ง ๓ เท่า จนคล้ายๆกับโลกนี้แหละละเอียดไม่มีอะไรเหลือ แล้วจึงทะลุเข้าสู่จุดมุ่งสงบใสสะอาด ทั้งละเอียดยิ่งขึ้นถึง ๓ เท่า แล้วมีอาการถอนออกมาอีกเช่นเคย จึงมีความวิตกเกิดขึ้นว่านี่คืออะไร? มีคำตอบเกิดขึ้นว่า **สิ่งนี้ไม่ต้องสงสัย สิ่งนี้คือของเป็นของ** ต่อจากนั้นก็มีความเบาใจ...ยากแก่การที่จะพูดให้คนอื่นเข้าใจได้ ลักษณะที่กล่าวมานี้เราไม่ต้อง ประชงประแดงเป็นพลังจิตที่เป็นเองของมัน หลังจากนั้นการปฏิบัติมีความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากทีเดียว เมื่อพัก

อยู่ที่วัดร้างบ้าน โลกยาว ได้ครบ ๑๕ วัน จึงเดินธุดงค์ไปตามบ้านเล็กบ้านน้อยเรื่อยไป การแสดงธรรมและการแก้ปัญหาของตนเองและผู้อื่น รู้สึกว่ามีความคล่องแคล่วมาก ไม่มีความสะทสะท้านอะไรเลย

ชนะใจตนยอมพินภัย

ในระยะเดินธุดงค์ระยะนี้ นอกจากมีพระเลื่อมเป็นเพื่อนแล้วยังมีเด็กเป็นลูกศิษย์อีก ๒ คน เดินตามไปด้วยแต่เป็นเด็กพิการ...คนหนึ่งหูหนวก อีกคนหนึ่งขาเป๋เขายังอุตสาห์ร่วมเดินทาง ด้วยและทำให้ได้ข้อคิดอันเป็นธรรมะสอนใจอยู่หลายอย่าง คนหนึ่งนั้นชาติ ตาดี แต่หูพิการ อีกคนหูดี ตาดี แต่ขาพิการ เวลาเดินทางคนขาเป๋เดินไปบางครั้งขาข้างที่เป๋ก็ไปเกี่ยวข้างที่ดีทำให้หกล้มหลุกบ่อยๆ คนที่หูหนวกนั้นเล่า เวลาเราจะพูดด้วยต้องใช้มือใช้ไม้ประกอบแต่พอมันหันหลังให้ก็อย่าเรียกให้เมื่อยกปากเลย เพราะเขาไม่ได้ยิน เมื่อมีความพอใจ...ความพินภัยนั้นไม่เป็นอุปสรรค ขัดขวางในการเดินทาง...ความพินภัย แม้ตัวเขาเองก็ไม่ต้องการพ้อแม่ของเขาก็คงจะไม่ปรารถนาอยากให้ลูกพิการอย่างนั้น แต่ก็นิกฎของกรรมไม่พ้น จริงดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของๆ ตนมีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นแดนเกิด ฯลฯ เมื่อพิจารณาความพินภัยของเด็กที่เป็นเพื่อนร่วมเดินทางยังกลับเอามาสอนตนเองว่า เด็กทั้งสองพิการกายเดินทางได้ จะเข้รกรเข้าป่าก็รู้ แต่เราพิการใจ (ใจมีกิเลส) จะพาเข้รกรเข้าป่าหรือเปล่า...คนพิการกายอย่างเด็กนี้มีได้เป็นพินภัยแก่ใคร แต่ถ้าคนพิการใจมากพินภัยย่อมสร้างความวุ่นวายยุ่งยากแก่มนุษย์และสัตว์ ให้ได้รับความเดือดร้อนมากกว่าเสีย

ครั้งวันหนึ่งเดินทางไปถึงป่าใกล้หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดนครพนม เป็นเวลาค่ำแล้ว และได้ตกลงจะพักในป่าแห่งนี้ และได้มองไปเห็นทางเก่าซึ่งคนไม่ค่อยใช้เดินเป็นทางผ่านดงใหญ่เป็นลำดับ ไปถึงภูเขา พลันก็นึกถึงคำสอนของคนโบราณว่าเข้าป่าอย่านอนขวางทางเก่า จึงเกิดความสงสัยอยากจะพิสูจน์ดูว่าทำไมเขาจึงห้าม...จึงตกลงกับท่านเลื่อมให้หนีจากทางเข้าไปทางกลดในป่าส่วนหลวงพ่อก็ทางกลดตรงทางเก่านั้นแหละ ให้เด็กสองคนอยู่ที่กึ่งกลางระหว่างกลดสองหลัง ครั้นเวลาจ้าวตรหลังจากนั่งสมาธิพอสมควรแล้ว ต่างคนต่างก็พัก แต่ท่าน(หลวงพ่อกษ) คิดว่าถ้าเด็กมองมาไม่เห็นใครเขาอาจจะกลัวจึงเลิกฝ้ายขึ้นพาดไว้ที่หลังกลดแล้วก็นอนตะแคงขวางทางอยู่ ได้กลดนั้นเอง หันหลังไปทางป่าหันหน้ามาทางบ้าน แต่พอกำลังเตรียมตัวกำหนดลมหายใจเพื่อจะหลับ ทันทีนั้นหูก็แว่วได้ยินเสียงไปไม้แห้งดังกรอบแกรบๆ ซึ่งเป็นอาการก้าวเดินอย่างช้าๆ เป็นจังหวะใกล้เข้ามา...ใกล้เข้ามาจนได้ยินเสียงหายใจ และวาระจิตก็บอกตัวเองว่า เสือมาแล้ว จะเป็นสัตว์อื่นไปไม่ได้ เพราะอาการ ก้าวเดินและเสียงหายใจมันบ่งอยู่ชัดๆ เมื่อรู้ว่าเสือเดินมา...เราก็ตกหว่งชีวิตอยู่ระยะหนึ่ง และพลันจิตก็สอนตนเองว่า อย่าห่วงชีวิตเลย แม้เสือจะไม่ทำลาย เจ้าก็ต้องตายอยู่แล้ว การตายเพื่อรักษาสัจธรรมยอมมีความหมายเราพร้อมแล้ว...ที่จะเป็นอาหารของมัน ถ้าหากเราเคยเป็นคู่กรรมคู่เวรกันมากก็จงได้ใช้หนี้กันเสีย แต่ถ้าหากเราไม่เคยเป็นคู่เวรกับมัน มันคงจะไม่ทำอะไรเราได้ พร้อมกับจิตน้อมระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งเมื่อเรายอมและพร้อมแล้วที่จะตาย จิตใจก็รู้สึกสบาย ไม่มีกังวล และปรากฏว่าเสียงเดินของมันเงียบไป ได้ยินแต่เสียงหายใจ... กะประมาณอยู่ห่างจากท่าน ๖ เมตร ท่านนอนรอฟังอยู่สักครู่ เข้าใจว่ามันคงจะขึ้นพิจารณาอยู่ว่า ใครเล่า...มานอนขวางทางช้าๆ แต่แล้วมันคิดอย่างไรไม่ทราบมันจึงหันหลังเดินกลับไป เสียงกรอบแกรบของไปไม้แห้งดังห่างออกไปๆ จนกระทั่งเงียบหายไปนอนป่า...

หลวงพ่อกษเล่าว่าเมื่อเราทอดาลัยในชีวิตวางมันเสีย ไม่เสียตาย ไม่กลัวตาย ก็ทำให้เราเกิดความสบายและเบาใจจริงๆ คืนนั้นก็ผ่านไปจนได้เวลาตื่นขึ้นบำเพ็ญธรรม หลังจากบิณฑบาตมาฉันแล้วก็ออกเดินทางต่อไป...เพราะท่านได้รู้แล้วว่าทำไมคนโบราณจึงสอนไว้ว่าเข้าป่าอย่านอนขวางทางเก่า

หลวงพ่อกษและคณะได้ออกเดินทางไปถึงแม่น้ำสงคราม อ.ศรีสงคราม จ.นครพนมจนกระทั่งถึงแม่น้ำโขงข้ามไป นมัสการพระพุทธบาทพลสันต์ฝั่งลาว แล้วจึงข้ามกลับมา ขอนกลับมทางอำเภอศรีสงคราม

พักอยู่บ้านหนองกาในเวลานั้นบริวาร ไม่สมบูรณ์เนื่องจากห่างหมู่ญาติและขาดผู้มีศรัทธา บาดที่ใช้อยู่ไม่รู้สึกรู้ว่าเล็กและมีรูรั่วหลายแห่งเกือบใช้ไม่ได้ พระวัดหนองกาจึงถวายบาตรขนาดกลางมีช่องทะลุติดน้อย แต่ไม่มีฝาบาตร จะหาฝาที่ไหนก็ไม่ได้นั้นขณะเดินจงกรมอยู่ก็คิดได้ว่า จะเอาหาวยัดเป็นฝาบาตร จึงให้โยมเขาไปหาหาวยามาให้ เกิดกังวลในการหา บริวาร

คืนวันหนึ่งขณะที่จูดี้กำลังเอาหาวยัดก้นเป็นฝาบาครออยู่ จนซีได้หยดลงถูกแขนพองขึ้น รู้สึกเจ็บแสบ จึงเกิดความรู้สึก ขื่นว่า เรามามัวกังวลในบริษัทรามากเกินไป จึงได้ปล่อยวางไว้ เริ่มทำกรรมฐานต่อไปได้เวลานานพอสมควรจึงหยุดเพื่อจะพักผ่อน แต่พอเคลิ้มไปจึงเกิดสุบินนิมิตว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จมาเตือนว่า **พุทฺธิเมปริกขาราลญฺจกฺขุณฺหาณํ ปริวารายเว** บริหารทั้งปวงเป็นเพียงเครื่องประดับชั้น ๕ เท่านั้น พอจบพุทธภาษิตนี้เท่านั้นก็รู้สึกตัวพร้อมทั้งลุกขึ้นนั่ง ทันที เป็นเหตุให้พิจารณาได้ความว่า การไม่รู้จักรประมาณในการ บริโภคบริษัทรมีความกังวลในการจัดหาย่อมเป็นการยุ่งยาก ขาดการปฏิบัติธรรมย่อมไม่ได้รับผลอันตนพึงปรารถนา

พ.ศ. ๒๔๕๑ (พทธยาที่๑๐) ในระยะคืนปีนี้เองหลวงพ่อก็ย้ายจากบ้านหนองกา เดินทางไปใต้ระยะไกลพอสมควร จึงได้ซื้อคิดว่าการคลุกคลีอยู่ร่วมกับผู้มีปฏิปทาไม่เสมอกัน ทำให้เกิดความลำบาก จึงได้ตกลงแยกทางกันกับพระเถื่อน ต่างคนต่างไปตามชอบใจ ท่านเลื่อมนำเด็กสองคนนั้น ไปส่งบ้านเขา ส่วนหลวงพ่อก็ออกเดินทางไปคนเดียว จนกระทั่งเดินมาถึงวัดร้างในป่าใกล้บ้านข่าน้อย ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอศรีสงคราม นั้นเอง เห็นว่าเป็นที่วิเวกเหมาะแก่การบำเพ็ญธรรมจึงได้พักอยู่ที่วัดร้างนั้น บำเพ็ญเพียรได้เต็มที่มีกำลังอย่างดีเพื่อให้เกิดความรู้ มิได้มองหน้าผู้เฒ่าและผู้อาวุโศยอาหารเลย เพียงแต่รับทราบว่าเป็นชายหรือหญิงเท่านั้น เดินจงกรมอยู่จนเท้าเกิดบวมเดินต่อไปไม่ได้ จึงพักจากการเดิน ได้แต่นั่งสมาธิอย่างเดียว ใช้ตะขบธรรมระงับ อาหารเป็นเวลา ๓ วัน แท้จริงหายเจ็บ การเทศน์ก็ดี การรับแขกก็ดี ท่านถึงคิดไว้เพราะต้องการความสงบ ระยะที่ปฏิบัติอยู่นั้น ทั้งๆ ที่ได้แยกทางกับเพื่อนมาเพราะไม่อยากจะคลุกคลีแต่ก็เกิดความอยากจะได้เพื่อนที่ดีๆ อีกสักคน จึงเกิดคำถามขึ้นว่า **คนดีจะอยู่ที่ไหน?** ก็มีคำตอบเกิดขึ้นว่า **คนดีอยู่ที่เรานี้แหละ ถ้าเราไม่ดีแล้วเราจะอยู่ที่ไหนกับใครมันก็ไม่ดีทั้งนั้น** จึงได้ถือเป็นคติสอนตนเองมาจนกระทั่งทุกวันนี้... เมื่ออยู่ที่นั่นได้ครบ ๑๕ วันแล้วจึงออกเดินทางต่อไปผ่านบ้านข่าน้อยมาจนถึงกลางป่า พักผ่อนอยู่เกิดกระหายน้ำมาก บ่อน้ำก็ไม่มี จึงเดินต่อไป พอจวนจะถึงแอ่งน้ำที่แห้งแล้ง เกิดฝนตกลงมาอย่างแรง น้ำฝนปนดินไหลลงรวมในแอ่ง ด้วยความกระหายจึงล้างเอามือกรองน้ำดินลงไป เอามือกรองจุ่มลงไปในน้ำ แต่เพราะน้ำขุ่นมากจึงไม่ไหลเข้าในมือกรองเลยไม่ได้ลื่นน้ำจึงอดทนต่อความกระหายเดินทาง ต่อไป...

ผู้หมดความโกรธ

เมื่อหลวงพ่อดำเนินทางมาจนกระทั่งถึงวัดป่าซึ่งตั้งอยู่ในเขต ป่าช้า (เป็นที่พักสงฆ์) อยู่ในเขตจังหวัดนครพนม เป็นเวลาจวนจะเข้าพรรษาอยู่แล้วหลวงพ่อก็ขอพักกับหัวหน้าสงฆ์ มีนามว่า หลวงตาป๋ม ได้สนทนาธรรมกันนานพอสมควร ได้ยินหลวงตารูปนั้นพูดว่า **ท่านหมดความโกรธแล้ว** จึงเป็นเหตุให้หลวงพ่อนึกแปลกใจ เพราะคำพูดเช่นนั้นท่านไม่เคยได้ยินใครพูดมาก่อน จึงคิดว่าพระองค์นี้จะดีแต่พูด หรือว่าดีเหมือนพูด เราจะต้องพิสูจน์ให้รู้ จึงตัดสินใจขอยุ่เพื่อการศึกษาธรรมะ แต่เนื่องจากหลวงพ่อบริหารทั้งอัฐบริษัทรก็เก่าเต็มที เขาไม่รู้ต้นสายปลายเหตุเพราะไม่มีใครรับรอง ถึงแม้จะขอจำพรรษาอยู่ด้วย ท่านเหล่านั้นก็ไม่ยอมเลยตกลงกันว่า จะให้ไปอยู่ที่ป่าช้าคนจีนซึ่งอยู่นอกเขตวัดไม่ไกลนัก หลวงพ่อก็ยินดีจะไปอยู่ที่นั่นแต่พอถึงวันเข้าพรรษาหลวงตาป๋มและคณะจึงอนุญาตให้จำพรรษาในวัดได้

ตอนหลังๆ ได้ทราบว่าหลวงตาป๋มเกิดความลังเลใจ ตัดสินใจไม่ได้ว่าจะให้จำพรรษาอยู่นอกวัดหรือในวัด จึงไปปรึกษาท่านอาจารย์บุญมา ได้ทราบว่าอาจารย์บุญมาได้แนะนำ พระที่มีอายุพรรษามาก มารูปเดียวอย่างนี้จะให้จำพรรษานอกวัดดูจะ ไม่เหมาะ บางที่ท่านอาจจะมีดีของท่านอยู่ ควรให้จำพรรษาในวัดนั้นแหละ

ดังนั้นหลวงตาป๋มและคณะจึงอนุญาตให้อยู่จำพรรษา ในวัดได้ แต่ต้องทำตามข้อคิดดังนี้

๑. ไม่ให้รับประเคนของจากโยม เป็นแต่เพียงคอยรับจากพระรูปอื่นที่ส่งให้

๒. ไม่ให้ร่วมสังฆกรรม (อุโบสถ) เป็นแต่เพียงให้บอกปริศนาคำ

๓. เวลาเช้าที่ฉันให้นั่งท้ายแถวของพระคู่กับสามเณร

หลวงพ่อยินดีทำตามทุกอย่าง แม้ท่านจะมีพรญาได้ ๑๐ พรญาก็ตาม ท่านกลับภูมิใจและเตือนตนเองว่า **จะนั่งหวั่นไหวหรือหางแถวก็ไม่แปลกเหมือนเพชรนิลจินดา จะวางไว้ที่ไหนก็มีราคาเท่าเดิม และจะได้เป็นการลดทฤฎีฐานะในห้าน้อยลงด้วย** เมื่อปลงตกเสียอย่างนี้ จึงอยู่ได้ด้วยความสงบสุข หลวงพ่อเล่าว่าเมื่อเราเป็นคนพวคน้อย คอยฟัง คนอื่นเขาพูดแล้วนำมาพิจารณาดู ไม่แสดงอาการที่ไม่เหมาะสม ไม่ควรคอยสังเกตจริยวัตรของท่านเหล่านั้นย่อมทำให้ได้ บทเรียนหลายๆอย่าง ภิภุสามเณรเหล่านั้นก็คอยสังเกตความบกพร่องของหลวงพ่อยู่ เขายังไม่ไว้ใจ เพราะเพิ่งมาอยู่ร่วมกันเป็นพรญาแรก

เมื่อการอยู่จำพรญาได้ผ่าน ไปประมาณครึ่งเดือน ใหม่ๆ ที่ท่านทราบบว่า ภิภุสามเณรยังระแวงสงสัยในตัวท่านอยู่ แต่หลวงพ่อก็กว้างเฉยเสีย มุ่งหน้าต่อการปฏิบัติธรรม ท่านนึกเสียดายว่าเขาช่วยระวังรักษาความบกพร่องให้เรานั้นดีแล้ว เปรียบเหมือนมีคนมาช่วยรักษาความสกปรกมิให้แปลกเป็นอื่นจึงเป็นการดีเสียอีก...

ตามปกติหลังจากฉันเช้าเสร็จแล้ว ท่านนำบริวารกลับภูฏี เมื่อเก็บไว้เรียบร้อยแล้ว หลวงพ่อมักจะหลบไปพักเพื่อพิจารณาค้นหาธรรมในเขตป่าช้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัด ตรงกลางป่าช้าเขาปลูกศาลาเล็กไว้หลังหนึ่ง เมื่อมองจากศาลาย่อมมองเห็นหลุมฝังศพและฝังเถ่าถ่านกระดูกของเพื่อนมนุษย์เป็นหย่อมๆ ทำให้นึกถึงข้อธรรมะที่เคยพิจารณาว่า **อหฺวํ เม ชีวิตัง ชีวิตของเราไม่ยั่งยืน, อหฺวํ เมสมรณัง ความตายของเรายังยืน, สอนิยะตัง เม ชีวิตัง ชีวิตของเราไม่เที่ยง, นิยะตัง เมสมระณัง ความตายของเราเที่ยง,** สักวันหนึ่งเราก็จะต้องทับถมดินเหมือนคนเหล่านั้น เราเกิดมาเพื่อถมดินให้สูงขึ้นหรือ? หรือเกิดมาทำไม...

อยู่ต่อมาวันหนึ่ง ขณะที่หลวงพ่อกำลังพิจารณาธรรมชาติของต้นไม้ใบไม้ เถาวัลย์ต่างๆ อยู่ที่ศาลาเล็กกำลังสบายอารมณ์ มีกาดัวหนึ่งบินมาจับกิ่งไม้ใกล้ๆศาลา ส่งเสียงร้อง กา...กา... ท่านไม่สนใจเพราะนี่กว่าคงร้องไปตามประสาสัตว์ แต่ที่ไหนได้ พอมันรู้ว่าเราไม่สนใจมันจึงลงมาจับที่พื้นตรงหน้าเรา ห่างกันเพียงประมาณ ๒ เมตร ปากมันคาบหญ้าแห้งคาบแล้ววางๆ พลงร้องว่ากาวาว...เหมือนมันจะขึ้นหญ้าแห้งให้พอเราสนใจมองดู และรับทราบในใจว่า อ้อ...เจ้ามาบอกอะไรเล่า...กาก็บินหนีไป อยู่ต่อมาประมาณ ๓ วันมีเด็กชายคนหนึ่งอายุประมาณ ๑๓-๑๔ ปี ป่วยเป็นไข้และตายไป เขาจึงนำมาเผาในป่าช้าไม่ไกลจากศาลา และหลังจากเขาสวดมนต์ทำบุญแล้วได้ ๓-๔ วัน ขณะที่หลวงพ่อกำลังนั่งพิจารณาธรรมอยู่ก็มีกาบินมาจับกิ่งไม้ข้างศาลาอีก เมื่อเราไม่สนใจมันก็บินลงมาจับดินและแสดงอาการเหมือนครั้งแรก พอหลวงพ่อมองดูมันและรับทราบ กาดัวนั้นก็บินหนีไป...อยู่ต่อมาอีกประมาณ ๓ วัน พี่ชายของเด็กที่ตายไปแล้วนั้น ซึ่งมีอายุประมาณ ๑๕-๑๖ ปีเกิดป่วยเป็นไข้กะทันหันและก็ตายอีกพวกญาตินำมาเผาในป่าช้านั้นอีก หลังจากทำบุญตักบาตรแล้วประมาณ ๓-๔ วัน ขณะที่หลวงพ่อนั่งพักอยู่ในศาลากลางป่าช้า ก็มีกาบินมาเกาะ กิ่งไม้ ส่งเสียงร้องเหมือนเก่า เมื่อไม่สนใจมันก็บินลงมาจับพื้น คาบหญ้าแห้งเหมือนจะขึ้นให้ คาบวางๆพอรับทราบว่า อะไร กันเล่าจะมาบอกอะไรอีก...กาดัวนั้นก็บินหนีไป หลวงพ่อก็จึงคิดว่า ๒ ครั้งก่อนมันทำอย่างนี้มีคนตาย ๒ คน แต่คราวนี้มันมาทำอีก ทำไมจะมีคนตายอีกหรือ อยู่ต่อมาอีก ๓-๔ วัน พี่สาวของเด็กพวกนั้นซึ่งมีอายุประมาณ ๑๘-๑๙ ปี ป่วยเป็นไข้และก็ได้ตาย ลงอีกและได้นำมาเผาที่ป่าช้านั้นอีก ความทุกข์เป็นอันมากดูเหมือน จะมารวมเศศเผาพ่อแม่และญาติของเด็กพวกนั้นให้เกรียมไหม้ร้องไห้จนแทบจะไม่มีน้ำตาออกชั่วระยะ เพียงครึ่งเดือนเขาต้อง สูญเสียลูกไปตั้ง ๓ คน หลวงพ่อได้มาเห็นภาพของคนเหล่านั้นผู้ได้รับความทุกข์โศก ยิ่งทำให้เกิดธรรมะเตือนตนมิให้ประมาท ในการทำความเพียร ความทุกข์ความโศกย่อมเกิดจากของที่เรารักเราหวงแหน ซึ่งเป็นความจริงที่พระพุทธองค์ตรัสไว้มานานแล้วและเป็นความจริงเสมอไป อาศัยศาลากลางป่าช้าและหลุมฝังศพเป็นที่มาแห่งธรรมะสอนใจมิให้ประมาทเป็นอย่างดี...

ในพรญาที่อยู่วัดป่าแห่งนี้ จิตใจรู้สึกมีความหนักแน่นและเข้มแข็งพอสมควร การทำความเพียรก็เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ และการเคารพต่อภูกคิกาทที่ตั้งไว้ก็มีได้บกพร่องมีความสรววม สระวังอยู่มิได้ประมาท พระพุทธองค์ตรัสว่า **ศีลจะรู้ได้เพราะ อยู่ร่วมกันนานๆ** ดังนั้นของสิ่งใดที่เห็นว่าไม่ถูกต้องตามพระวินัย หรือรับประเคนแต่ไม่ได้องค์แห่งการประเคน หลวงพ่อก็ไม่ฉัน จะพิจารณาฉันเฉพาะสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องตามพระวินัยเท่านั้น

ในพรญานั้นหลวงพ่อทำความเพียรหนักยิ่งขึ้น แม้ฝน จะตกก็ยังเดินจงกรมอยู่ เพื่อค้นหาทางพ้นทุกข์มีเวลาจำวัดน้อย ที่สุด วันหนึ่งเกิดสุบินนิมิตว่า ได้ออกไปในที่แห่งหนึ่ง ไปพบคนแก่และป่วย ร้องครวญครางมีคนพุงตุ๋นให้ลุกขึ้นนั่ง หลวงพ่อพิจารณาแล้วก็เดินผ่านไป จึงไปพบคนเจ็บหนักจวนจะตาย มีร่างกายชুবพอม

จะหายใจแต่ละครั้งทำให้มองเห็นกระดูกซี่โครงไล่กันเป็นแถวๆ ทำให้เกิดความสังเวชจึงเดินเลยไป จึงไปพบ
คนตายนอนหงายอ้าปากยิ่งทำให้เกิดความลดใจมาก เมื่อ รู้สึกตัวก็ยังจำภาพในฝันนั้นได้คืออยู่ จึงคิดหาทางพ้นทุกข์
รู้สึกเมื่อหน้าศพคือชีวิตคืออยากจะทำปลีกตัวขึ้นไปอยู่บนยอดเขาประมาณ ๗ วัน ๑๕ วัน จึงจะลงมาบิณฑบาต แต่มีปัญหาเรื่องน้ำดื่มจะต้อง
ดื่มทุกวัน จึงนึกถึงกบในฤดูแล้งมันอยู่ในรูอาศัยน้ำเย็นมันเองมันก็มีชีวิตอยู่ได้ เมื่อคิดได้ดังนั้นจึงตกลงจะฉันทน้ำปีศาจของตัวเอง
จึงทำการทดลองดูก่อน วันนั้นหลังจากกินอาหารแล้ว จึง ดื่มน้ำวิเศษที่จุ่มอิม อยู่ได้ประมาณ ๓ ชั่วโมง
รู้สึกปวดปีศาจเวลาปีศาจออกมาจึงเอาแก้วมารองไว้เสร็จแล้วจึงเทหน้าฝ่อออก นิดหนึ่ง จึงยกขึ้นดื่มรู้สึกว่ามีรส เค็ม ที่นี้อยู่ได้ประมาณ
๒ ชั่วโมง ก็ปวดปีศาจอีก เวลาปีศาจออกก็เอาแก้วมารองเสร็จแล้วก็ดื่มเข้าไปอีก คราวนี้อยู่ได้ประมาณ ๑ ชั่วโมง ก็ปวดปีศาจอีก
เวลาถ่ายปีศาจก็เอาแก้วมารองไว้เสร็จแล้วก็ดื่มเข้าไปอีก ได้ประมาณ ๒๐ นาทีก็ปวดปีศาจ และก็ทำอย่างเก่า ดื่มเข้าไปอีก คราวนี้อยู่ได้
๑๕ นาทีก็ปวดอีกถ่ายออกมาแล้วดื่มเข้าไปอีกและอยู่ได้ประมาณ ๕ นาที ปวดปีศาจ
และถ่ายออกมาหอะไรองแล้วดื่มเข้าไปคราวนี้กะว่าพอดกถึงกระเพาะก็ไหลออกเป็นปีศาจ เลยมีสีขาวๆ จึงได้เกิดความรู้สึกว่า
น้ำปีศาจเป็นเศษของน้ำแล้ว จะอาศัยดื่มอีกไม่ได้ จึงทอดอาลัยในการที่จะหาน้ำดื่มเช่นวิธีนั้น

นอกจากนั้นยังหัดปลงผมด้วยตนเอง เลยเป็นนิสัยมาจนทุกวันนี้ และเป็นแบบอย่างให้ศิษย์ทั้งหลายได้ทำตาม
เมื่อคิดว่าไม่อาจไปอยู่บนยอดเขาได้ก็คิดหาวิธีใหม่ โดยทำการอดอาหารคือ ฉันทวันเว้นวันลับกันไป ทำอยู่ประมาณ ๑๕ วัน
และในระหว่างนี้ทำให้ร่างกายอ่อนคิดปกดิเหมือนถูกไฟเผามีอาการทรมานทรายเป็นแทบจะทนไม่ไหว จิตใจก็ไม่สงบ จึงนึกได้ว่า มีเ้าทาง...ทำให้
นึกถึง **อภินิหารปฏิปทา** คือ **ข้อปฏิบัติไม่คิด** ได้แก่ **โทษเนมัตตัญญุต** รู้จักประมาณในการกินอาหารพอสมควร ไม่มาก ไม่น้อย ตำรวม
อินทรีย์ตื่นขึ้นทำความเพียรไม่เกียจคร้าน และเมื่อนึกได้ จึงหยุดวิกรรมนั้นเสีย
กลับกินอาหารเป็นปกติวันละครั้งตั้งเดิมบำเพ็ญสมณธรรมได้จิตใจก็

สงบเวลาเข้าสมาธิ สามารถอดรูปร่างโดยมองเห็นรูปร่างของคนอีกร่างหนึ่งนั่งอยู่ข้างหน้าด้วยความชัดเจน
มิได้วังนอนปราศจากนิเวศทุกอย่าง รู้สึกว่าการปฏิบัติก็สะดวกจิตใจสงบเย็น...เมื่อออกพรรษาแล้ว
หลวงตาปืมชวนข้ามไปตั้งสำนักกรรมฐานอยู่ทางฝั่งประเทศลาว หลวงพ่อไม่เห็นดีด้วย จึงไม่ยอมไป พอจวนจะสิ้นปีหลวงตาจึง
พาลูกวัดย้ายหนีไปจากวัดนั้นได้ประมาณ ๗ วัน หลวงพ่อก็ย้ายจากที่นั่นไปเช่นกัน

พ.ศ.๒๔๕๒ (พรรษาที่ ๑๑) เมื่อออกจากวัดป่าอำเภอศรีสงครามแล้ว หลวงพ่อก็เดินทาง ขึ้นสู่ภูลังกาซึ่งอยู่ในเขต
อ.บ้านแพงจ.นครพนมได้ไปพักสนทนาธรรมกับอาจารย์วัน เป็นเวลา ๓ วัน จึงได้เดินธุดงค์ไปเรื่อยๆ
นานพอสมควรจึงได้ลงจากภูลังกากราบท่านอาจารย์กนิริ วัดป่าหนองฮี อีกที่หนึ่ง ท่านอาจารย์กนิริได้เตือนตัวว่า
ท่านชา...เอาแต่การเที่ยวธุดงค์ก็พอสมควรแล้ว ควรจะหาที่อยู่เป็นหลักแหล่งที่ราบๆ หลวงพ่อจึงเรียนท่านว่า กระผมจะกลับบ้าน
ท่านอาจารย์กนิริจึงพูดว่า จะกลับบ้าน คิดถึงใคร ถ้าคิดถึงผู้ใด ผู้นั้นจะให้โทษแก่เรา
หลวงพ่อก็ได้กราบท่านอาจารย์กนิริเดินทางต่อมาเป็นเวลาหลายวัน จนกระทั่งได้มาถึงบ้านป่าตาว ต.คำแดง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
(แต่สมัยนั้นขึ้นกับ จ.อุบลฯ) ได้พักอยู่ที่ป่าไม่ไกลจากบ้านเท่าใดนัก ได้มีโอกาส
เทศน์สั่งสอนประชาชนแนะแนวทางแห่งการปฏิบัติธรรมแก่คนในถิ่นนั้นจนเกิดความเลื่อมใสพอสมควร และได้พักอยู่เป็นเวลา ๒ เดือน
จึงได้ลาญาติโยมเดินทางลงมาทางใต้ก่อนจะจากมาโยมได้มอบเด็กคนหนึ่งเป็นศิษย์ เมื่อเดินทางมาอำเภอวารินฯ
แล้วหลวงพ่อก็ให้เด็กชายทองดีผู้เป็นศิษย์ บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดวารินทราราม เมื่อหลวงพ่อเดินทางมาถึงบ้านเกิดแล้ว
จึงได้ไปพักอยู่ที่ป่าช้าบ้านก่อ เป็นเวลา ๗ วัน มีโอกาส ได้เทศน์ให้ญาติโยมฟังพอรู้แนวทางบ้างเป็นบางคนแล้ว หลวงพ่อก็ได้ออกเดินทางไป
อ. กันทรลักษณ์ จ. ศรีสะเกษและได้ พักอยู่ในป่าใกล้บ้านสวนกล้วยและในพรรษาที่ ๑๑ นี้ก็ได้จำพรรษา อยู่ที่บ้านสวนกล้วย
(ปัจจุบันสถานที่นั้นเขาสร้างเป็นวัดแล้ว) และในพรรษานี้ได้เกิดเหตุการณ์อันเป็นบูรพนิมิตดังต่อไปนี้...

๑.คืนวันหนึ่งเมื่อหลวงพ่อดำเนินกรรม นั่งสมาธิเป็นเวลาพอสมควรแล้วจึงพักผ่อนจำวัด ได้เกิดสุบินนิมิตไปว่า... มีคนเอาไขมาถวายหนึ่งฟอง
พอหลวงพ่อดับแล้วจึงโยนไปข้างหน้า ไขฟองนั้นแตกเกิดเป็นลูกไก่สองตัววิ่งเข้ามาหาจึงยื่นมือทั้งสอง ออกไปรับข้างละตัว
พอถูกมือก็กลายเป็นเด็กชายสองคน พร้อมกับได้ยินเสียงบอกว่า คนอยู่ทางขวามือชื่อ บุญธรรม คนที่อยู่ทางซ้ายมือชื่อ บุญธง
ปรากฏว่าหลวงพ่อดำเนินเด็กสองคนนั้นไว้กำลังเติบโตน่ารักวิ่งเล่นได้แล้ว ต่อมาเด็กชายบุญธงป่วยเป็นโรคบิด
อย่างแรงพยายามรักษาจนสุดความสามารถ แต่ก็ไม่หายจนกระทั่ง เด็กนั้นได้ตายอยู่ในมือ และได้ยินเสียงบอกว่าบุญธงตายแล้ว

เหลือแต่บุญกรรมคนเดียว จึงรู้สึกตัวตื่นขึ้น จึงเกิดคำถามว่า นี่คืออะไร? มีคำตอบปรากฏขึ้นว่า นี่คือสภาวะธรรมที่เป็นเอง จึงได้หายความสงสัย

๒. ในคืนต่อมาก็มีอาการอย่างเดียวกัน พอเคลิ้มจะหลับไปก็เกิดสุบินว่า หลวงพ่อชาได้ตั้งครุฑ รู้สึกว่าไปมาลำบากเหมือนคนมีครุฑจริงๆ แต่ก็มีความรู้สึกในสุบินนั้นว่าตัวเองก็ยังเป็นพระอยู่ เมื่อครุฑที่แถมที่ครุฑจะคลอเคลียจึงมีคนมานิมนต์ไปบิณฑบาต พอไปถึงที่ที่เขานิมนต์มองไปรอบๆ บริเวณเห็นลำธาร กระท่อมไม้ไผ่จัดแคะกลางทุ่งนาและเห็นพระอยู่บนเรือน ๓ รูป ไม่ทราบว่ามีมาจากไหน... โยมเขาพากันถวายอาหารบิณฑบาตพระ ๓ รูปนั้น

ฉันอยู่ข้างบนแต่หลวงพ่อบอกว่าท้องแก่จวนจะคลอดเขาจึงให้ฉันอยู่ข้างล่างพอพวกพระฉันจังหัน ท่านหลวงพ่อก็คลอดเด็กพอดีและเป็นเด็กชาย มีขนนุ่มนิ่มบนฝ่ามือและฝ่าเท้า มีอาการ ยิ้มแย้มแจ่มใส ท้องปรากฏว่าแฟบลงนึกว่าตัวเองคลอดจริงๆ จึง เอามือคลำดูแต่ก็ไม่มีสิ่งประอะเป็นอันใดๆ ทำให้นึกถึงพระพุทธรูปที่ทรงประสูติจากครุฑพระมารดา คงจะไม่ประอะเป็นอันใดๆ เช่นกัน และเวลานั้นฉันจึงหันพวกโยมพิจารณากันว่า ท่านคลอดบุตรใหม่จะเอาอะไรให้ฉัน เขาจึงเอาปลาหมอบึง ๓ ตัวให้ฉัน รู้สึกว่าเหนื่อยอ่อนไม่อยากกิน แต่ก็อดใจลงไปเพื่อลองรสชาติ เขา เพราะมันไม่มีรส ชาดีอะไร

ก่อนจะฉันจึงส่งเด็กให้โยมอุ้มไว้ พอฉันเสร็จเขาจึงส่งเด็กคืนมาให้ พอถึงมือรับไว้เด็กพลัดตกหล่นจากมือแล้วจึงรู้สึกตัวตื่นขึ้น เกิดคำถามว่า นี่คืออะไร? มีคำตอบว่า นี่คือภาวะที่เป็นเองทั้งนั้น เลยหมดความสงสัย

๓. คืนที่สามต่อมาก็อยู่ในอาการดังกล่าวนั้นแหละพอพักก่อนเคลิ้มหลับไปก็เกิดสุบิน ว่าได้รับนิมนต์ให้ขึ้นไปยอกเข้ากับ สามเณรรูปหนึ่งทางขึ้นเขานั้นเป็นทางเวียนขึ้นไปเหมือนกันหอย วันนั้นเป็นวันเพ็ญ และภูเขาที่สูงมากพอขึ้นไปถึงแล้วรู้สึกว่าเป็นที่ร่มรื่นดีมีม่านปูพื้นและกลิ่นเพดานสวยงามมากจน

หาที่เปรียบไม่ได้ แต่เวลาจะฉันเขาก็นิมนต์ลงมาที่ถ้ำข้างภูเขาโยมแม่ (แม่พิมพ์โยมมารดา) และน้ำพร้อมญาติโยมเป็นบริวารจำนวนมากไปถวาย อาหาร อาหารที่ถวายนั้นโยมแม่ได้แดงและผลไม้อื่นๆ ส่วนน้ำมีได้ไถ่อย่าง เป็ดย่างมาถวาย หลวงพ่อจึงทักขึ้นว่า โยมมีอยู่เห็นจะมีความสุขนะ ได้ไถ่ย่างเป็ดย่างมาถวายพระ โยมมีก็ยิ้มแย้มแจ่มใสดี เมื่อฉันอาหารเสร็จแล้วได้เทศน์ให้เขาฟังนานพอสมควร เมื่อเทศน์จบจึงรู้สึกตัวตื่นขึ้น

พ.ศ.๒๔๕๑ (พรรษาที่๑๒) ในระหว่างคืนปีได้รับจดหมายจากพระมหาบุญมี ซึ่งเคยเป็นเพื่อนปฏิบัติมาด้วยกัน

แจ้งข่าวเรื่องการปฏิบัติธรรมของหลวงพ่อดอกน้ำเกษียณเจริญบุรี จึงได้เดินทางลงไป และได้พักอยู่กับพระมหาบุญมีที่วัดปากน้ำ ๘ วัน ได้มีโอกาส นมัสการหลวงพ่อดอกน้ำได้สังเกตและพิจารณา ดูแล้วเห็นว่าเป็นไปเพื่อรักษาโรคภัยบางอย่าง ยังไม่ถูกนิสัย จึงได้เดินทางออกไปพักอยู่ที่วัดใหญ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้ปฏิบัติธรรมอยู่ร่วมกับพระอาจารย์ฉลวย และหลวงตาแปด และที่บริเวณใกล้ๆ วัดมีสถานที่ดีและกระท่อมไม้ไผ่และสิ่งอื่นๆ เหมือนดังภาพที่ปรากฏในคราวฝันเห็นอยู่ที่บ้านสวนกล้วยจริง ๆ ได้จำพรรษาอยู่ที่วัดนั้น ๒ พรรษา การปฏิบัติธรรมร่วมกันนั้นเป็นไปโดยความสะดวกและสามัคคีเป็นอย่างดี

รักษาโรคด้วยกรรมอิสต์ครั้งที่ ๒ ในปี พ.ศ.๒๔๕๔ นั้นเอง หลวงพ่อป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับท้องมีอาการบวมขึ้นทางด้านซ้าย รู้สึกเจ็บปวดที่ท้องมาก และผมกับโรคหืดที่เคยเป็นอยู่แล้วก็ซ้ำเติมอีก หลวงพ่อบอกว่า อันตัวเรานี้ก็อยู่ห่างไกล ญาติพี่น้อง ข้าวของเงินทองก็ไม่มี เมื่อป่วยขึ้นมาครั้งจะไปรักษาที่โรงพยาบาลก็ขาดเงินทอง จะเป็นการทำความยุ่งยากแก่คนอื่น

อย่ากระนั้นเลยเราจะรักษาด้วยกรรมอิสต์โดยยึดเอาพระธรรมเป็นที่พึ่ง ถ้ามันจะหายก็หาย

ถ้าหากมันทนไม่ได้ก็ให้มันตายไปเสีย...จึงทอดธุระในสังขารของตนโดยการอดอาหารไม่ยอมฉันจะดื่ม

เพียงแต่น้ำนิดๆ หน่อยๆ เท่านั้น...ทั้งไม่ยอมหลับนอน จึงได้แต่เดินจงกรมและนั่งสมาธิสลับกันไป เวลารุ่งเช้าเพื่อนๆ เขาไปบิณฑบาต หลวงพ่อก็เดินจงกรม พอเพื่อนกลับมาถึงขึ้นกุฏิ นั่งสมาธิต่อไปมีอาการอ่อนเพลียทางร่างกาย แต่กำลังใจดีมาก ไม่ย่อท้อต่อสิ่งทั้งปวง

หลวงพ่อบอกเพื่อนว่า การอดอาหารนั้นสระวังให้ดี...บางทีจะทำให้เราหลง เพราะจิตคิดไปมองดูเพื่อนๆ

เขาฉันอาหารนั้นเป็นการยุ่งยากมีภาระมากจริงๆ เลยคิดว่าเป็น การลำบากแก่ตัวเองอาจจะไม่ยอมฉันอาหารเลย เป็นทางให้ ตายได้ง่ายๆ เสียด้วย

เมื่อหลวงพ่อดอกอาหารมาได้ครบ ๘ วัน ท่านอาจารย์ฉลวยจึงขอร้องให้กลับฉันดังเดิม โรคในกายปรากฏว่า หายไป

ทั้งโรคท้องและโรคหืดไม่เป็นอีก หลวงพ่อบอกกลับฉัน อาหารตามเดิมและได้ให้คำแนะนำไว้ว่าเมื่ออดอาหารหลายวัน เวลากลับฉัน

สิ่งที่ควรระวังก็คือ อย่าเพิ่งฉันมากในวันแรก ถ้า ฉันมากอาจตายได้

ควรฉันวันละน้อยและเพิ่มขึ้นไปทุกวันจนเป็นปกติในระยะที่จำพรรษาอยู่ที่วัดใหญ่นั้นหลวงพ่อบอกได้

แสดงธรรมต่อใครอื่นมีแต่อบรมตัวเอง โดยการปฏิบัติและพิจารณาเดือนตนอยู่ตลอดเวลา เมื่อออกพรรษาแล้วได้เดินทางไปพักอยู่เกาะสีชัง เพื่อหาความสงบเป็นเวลาหนึ่งเดือน และถือคติเดือนตนเองว่า ชาวเกาะเขาได้อาศัยพื้นดินที่มีน้ำทะเลล้อมรอบ ที่ที่เขาอาศัยอยู่ได้ตั้งพื้นน้ำจึงจะเป็นที่พึ่งได้ เกาะสีชังเป็นที่พึ่งทางนอก ของส่วนร่างกาย เรามาอาศัยอยู่ที่เกาะนี้คือที่พึ่งทางในซึ่งเป็นที่อันน้ำคือกิเลสตัณหาท่วมไม่ถึง แม้เราจะอยู่บนเกาะสีชังแต่ก็ยังค้นหาเกาะภายในอีกต่อไป ผู้ที่ท่านได้พบ และอาศัยเกาะอยู่ได้นั้นท่านย่อมอยู่เป็นสุข ต่างจากคนที่ลอยคออยู่ในทะเล คือความทุกข์ซึ่งมีหวังจมน้ำตาย ทะเลภายนอกมีฉลามและสัตว์ร้ายอื่นๆ แต่ทะเลภายในยิ่งร้ายกว่านั้นหลายเท่า เมื่อได้ธรรมะจากทะเล และเกาะสีชังพอสมควร ซึ่งเป็นเวลาหนึ่งเดือนแล้วจึงออกจากเกาะสีชังเดินทางกลับวัดใหญ่ จ.อยุธยา และพักอยู่ที่วัดใหญ่เป็นเวลานานพอสมควรจึงได้เดินทางกลับ มาบ้าน และได้มาพักที่ป่าช้าบ้านก่อดามเคยมีโอกาส เทศน์โปรดโยมแม่และพี่ชาย(ผู้ใหญ่ลา) และญาติพี่น้องหลายคน จนเป็นเหตุให้คนทำปาณาติบาต และเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยยิ่งขึ้น พักอยู่ที่ป่าช้าบ้านก่อดามเป็นเวลา ๑๕ วัน จึงเดินทางต่อไป

พ.ศ.๒๔๔๕ (เป็นพรรษาที่๑๔) ในระหว่างต้นปีนี้ หลวงพ่อจึงได้เดินธุดงค์ขึ้นไปจนถึงบ้านป่าดาว อ. เสิงนทกา จ.ยโสธร ซึ่งเป็นสถานที่เคยอยู่มาก่อน คราวนี้ไม่ไปอยู่ที่เก่า ไปอยู่จำพรรษาในป่าห่างจากหมู่บ้าน ๒ กิโลเมตร ซึ่งปัจจุบัน เป็นที่พักสงฆ์บำเพ็ญกรรม หลวงพ่อได้มีโอกาส เทศน์สั่งสอนประชาชนจนเต็มความสามารถ ทำให้เขาเข้าใจในหลักคำสอน ในศาสนาดียิ่งขึ้น และเกิดความเลื่อมใสการรับแขกและการพบปะสนทนาธรรมมีมากและบ่อยครั้งยิ่งขึ้น

สถานที่พักแห่งนั้นเรียกว่า วัดถ้ำหินแตก เป็นถ้ำหินคด ทางด้านทิศเหนือของที่พักนั้นเป็นแอ่งน้ำมีปลาชุมทางทิศตะวันตกของแอ่งน้ำเป็นคันหินสูงนิดหน่อย ต่อจากคันหินไปทางด้านทิศตะวันตกเป็นที่ลาดลงไปเวลาน้ำล้นแอ่งก็ไหลไปตามที่ลาดลงสู่เบื้องล่างโดยมาก มีพวกปลาดุกพญาขนาดเกยกตะกายขึ้นมาตามน้ำ บางตัวก็ข้ามคันหินไปถึงแอ่งน้ำ บางตัวก็ข้ามไปไม่รอดจึงนอนอยู่บนคันหิน หลวงพ่อเคยสังเกตเห็นคอนเข่าท่านจะเดินไปดู เมื่อเห็นปลาอยู่บนคันหินจึงจับมันปล่อยลงไปใใแอ่งน้ำ แล้วจึงกลับมาเอาบาตรไปบิณฑบาต

ยอมอดเพื่อให้ชีวิตสัตว์

เช้าวันหนึ่งก่อนจะออกบิณฑบาต หลวงพ่อจึงเดิน ไปดูปลาเพื่อช่วยชีวิตมันทุกเช้า แต่วันนั้น ไม่ทราบใครเอาเบ็ดมาตกไว้ตามริมแอ่งน้ำ เห็นเบ็ดทุกคันมีปลาติดอยู่ หลวงพ่อจึงรำพึงว่า เพราะมันกินเหยื่อเข้าไป เหยื่อนั้นมีเบ็ดด้วยปลาจึงติดเบ็ดสมมงดูปลาติดเบ็ดสงสารก็สงสาร แต่ช่วยมันไม่ได้ เพราะเบ็ดมีเจ้าของ ท่านจึงมองเห็นด้วยความลัดใจ เพราะความหิวแท้ๆเจ้าจึงหลงกินเหยื่อที่เขาล่อไว้ คั้นเท่าไรๆก็ไม่หลุด เป็นกรรมของเจ้าเองเพราะความไม่พิจารณาเป็นเหตุให้เดือนตนว่า

ฉันอาหารไม่พิจารณาจะเป็นเหมือนปลา กินเหยื่อย่อมติดเบ็ด... ได้เวลาจึงกลับออกไปเที่ยวภิกขาจาร

ครั้งกลับจากบิณฑบาตเห็นอาหารพิเศษสมมงดูเห็นดัมปลาดุกตัวโตๆทั้งนั้น หลวงพ่อนึกถึงท่านที่ว่าเป็นปลาติดเบ็ดที่เราเห็นนั้นแน่ๆ บางทีอาจจะเป็นพวกที่เราเคยช่วยชีวิตเอามันลงน้ำก็ได้

ความจริงก็อยู่ใกล้ๆแอ่งน้ำนั่นแหละ...และ โดยปกติแล้วอาหารจะฉันก็ไม่ค่อยจะมีอยู่แล้ว

แต่หลวงพ่อก็คงเกิดความรังเกียจขึ้นมาถึงเขาจะเอามาประเคนก็รับวางไว้ตรงหน้าไม่ยอมฉัน ถึงแม้จะอดอาหารมานานก็ตาม

เพราะท่านคิดว่าถ้าเราฉันของเขาดังนี้ วันต่อๆไปปลาในแอ่งน้ำนั้นก็จะถูกฆ่าหมด เพราะเขาจะทำเป็นอาหารนำมาถวายเรา

ปลาตัวใดที่รอดตัวจะเกยกตะกายขึ้นมาบนแอ่งน้ำแล้วก็จะต้องพากันมาตายกลายเป็นอาหารของเราไปหมด ดังนั้นหลวงพ่อก็ไม่ยอมฉัน

จึงส่งให้พระทนต์ซึ่งนั่งอยู่ข้างๆ พระทนต์เห็นหลวงพ่อดัมปลาดุก ก็ไม่ยอมฉันเหมือนกันมีอะไรที่ไปบิณฑบาตได้มาก็แบ่งกันฉันตามมีตามได้ ส่วนโยมที่เขาดัมปลามาถวายนั่งสังเกตอยู่ตั้งนานเมื่อเห็นพระไม่ฉันจึงเรียนถามว่า ท่านอาจารย์ไม่ฉันดัมปลาหรือครับ

...หลวงพ่อก็ตอบว่าสงสารมัน เท่านั้นเอง ทำเอาโยมผู้นั้นมาถวายถึงกับนั่งอึ้ง...แล้วจึงพูดว่า ถ้าเป็นผมก็หิวอย่างนี้คงอดไม่ได้แน่ๆ

ตั้งแต่นั้นมาปลาในแอ่งน้ำนั้นจึงไม่ถูกรบกวนพวกโยมก็พากัน เข้าใจว่าปลาของวัด...

ท่านทั้งหลายลองนึกดูเถิดว่า หลวงพ่อมีจิตประกอบด้วยเมตตามากแค่ไหน ถ้าเป็นเราแล้วจะทนความหวาดหรือเปล่ายังไม่แน่... ส่วนหลวงพ่อบอกท่านท้าวเพื่อเห็นแก่ชีวิตเพื่อนร่วมวัดด้านนี้ถึงภัยหรือรู้ ว่าเขาม่าเฉพาะ (อุทิสะมังสะ) แบบนี้ท่านจะไม่ยอมฉันเลย... ถ้าเป็นเราท่านๆปลาทั้งหลายในแอ่งน้ำ นั้นอาจจะสูญพันธุ์ในระยะอันสั้นก็อาจเป็นไปได้

ดังนั้นเมื่อหลวงพ่อบอกว่าหลวงพ่อบอกว่านี่ ท่านจึงห้าม ไม่ให้นำสัตว์ มีชีวิตมาทำปาณาติบาตในวัดเป็นเด็ดขาด ถึงแม้ว่าจะเป็นสำนักสาขาของท่านก็ถือปฏิบัติแบบเดียวกัน

พ.ศ.๒๔๘๖ ซึ่งนับเป็นปีที่ ๒ ที่หลวงพ่อบอกได้ไปกลับบ้านป่าดงมีพระภิกษุสามเณรอยู่ ๕ รูป เฉพาะศิษย์ที่เป็นคนทางอำเภอวารินชำราบมีพระที่เที่ยง (อาจารย์เที่ยงวัดแก่น้อย) กับ พระหนู (หนู ขวัญ) ได้ปฏิบัติธรรมร่วมพระเณรอื่นๆ

เมื่อมีพระเณรอยู่ด้วยกันหลายรูปหลวงพ่อบอกจึงคิดว่าควร จะปลีกตัวไปอยู่แต่ลำพังคนเดียว เพื่อให้ได้รับความสงบยิ่งขึ้น จึงตกลงให้พระเณรอยู่จำพรรษาที่วัดถ้ำหินแตก ส่วนหลวงพ่อบอกขึ้นไปจำพรรษาอยู่กุฎย ซึ่งบริเวณนั้นหลังจากหลวงพ่อบอกได้จากกุฎยไปหลายปี จึงมีผู้ค้นพบรอยพระพุทธรูปและเป็นที่ สักการบูชาของพุทธศาสนิกชนอยู่เดี๋ยวนี้ กุฎยนี้อยู่ห่างจาก ถ้ำหินแตกประมาณ ๓ กิโลเมตร ทำให้ได้รับความสุขมาก พอถึงวันอุโบสถสวดพระปาฏิโมกข์ หลวงพ่อบอกก็ลงมาทำสังฆกรรม ที่วัดถ้ำหินแตก และได้ให้อาพาตือนิตพระภิกษุสามเณรมิได้ขาด บางโอกาส ได้เทศน์ให้โยมฟังพอสมควรแล้ว กลับไปที่พักกุฎยตามเดิม

รักษาโรคด้วยธรรมโอสถครั้งที่ ๓ ในระหว่างพรรษานี้หลวงพ่อบอกป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับฟันเหงือกบวมทั้งข้างบนและข้างล่าง รู้สึกบวมมาก โรคปวดฟันนี้มิใช่โรค ชาติเป็นอย่างไรนั้นใครเคยเป็นแล้วไม่ยากเป็นอีก แต่ที่หนักไม่พ้นจึงต้องจำยอม...ขนาดพวกเรปวดซึ่งเดียวสองซึ่งก็ยังมีไม่ยอม หลวงพ่อบอกท่านหา มารักษาตามมีตามได้ โดยใช้ตะขบธรรมและขันติธรรมเป็นที่ตั้ง พร้อมทั้งพิจารณาว่า พยาธิธรรมโมหะ พยาธิ อะนะ ตีโต เรายังมีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา หนักความเจ็บไข้ไปไม่พ้น รู้เท่าทันสภาวธรรมนั้นๆมีความอดทนอดกลั้น แยกโรคทางกายกับโรค ทางใจออกเป็นคนละส่วน เมื่อกายป่วยก็ป่วยไปไม่ยอมให้ใจ ป่วยด้วยแต่ถ้าใจยอมให้ใจป่วยด้วยก็เลยกลายเป็นป่วยด้วยโรค สองชั้น ความทุกข์เป็นสองชั้นเช่นเดียวกัน โรคปวดฟันมันทรมาณหลวงพ่อบอกกว่าจะสงบลงได้ต้องใช้เวลาราว ๗ วัน

หลวงพ่อบอกได้เล่าให้ฟังว่า พุทธถึงการสังวรระวังเรื่องศีลแล้ว เมื่อคราวออกปฏิบัติไปคนเดียวอยู่รูปเดียว ยังมีความหวาดกลัว ต่ออาบัติมาก ออกปฏิบัติครั้งแรกมีเข็มเล่มเดียวหักคุดๆเสียด้วย ต้องคอยระวังรักษากลัวมันจะหัก เพราะถ้าหักแล้วไม่รู้จะไปขอใคร ญาติพี่น้องก็ไม่มีด้วยสำหรับเขี่ยก็เอาเส้นไหมสำหรับจุงตี ขวั้นเป็นเส้นแล้วห่อรวมกันไว้กับเข็ม เมื่อผ่าเก่าขาดไปข้างก็ไม่ยอมขอเวลาเดินรูดคุดผ่านวัดต่างๆตามชนบท ไม่มีผ้าสำหรับปะ จึงไปซักบังสุกุลเอาผ้าเช็ดเท้าตามศาลาวัด ปะบังจีวรที่ขาดเสร็จแล้ว ก็เดินรูดคุดต่อไป และได้เตือนตนเองว่า ถ้าไม่มีใครเขาช่วยด้วยศรัทธา เธออย่าได้ขอเขา เป็นพระรูดคุดนี้ให้มันเปลือยกายดูซิ เธอเกิดมาครั้งแรกก็มีไฉนอะไรมิใช่หรือเป็นเหตุให้พอใจในบริวาร ที่มีและเป็นการห้ามความทะเยอทะยานอยากในบริวารใหม่ได้ดีมาก พุทธถึงอาหารบิณฑบาตนับว่ามีหลายๆ ครั้ง เวลาออกบิณฑบาตได้เขี้ยวเปล่าๆ ท่านก็สอนตนเองว่าดีแล้ว...ได้เขี้ยวเงินเปล่าๆก็ยิ่งดีกว่ามิได้เงิน ดูแต่สุนัขมันชิมมันกินเขี้ยวเปล่าๆมันยังอ้วนและแข็งแรงดีเกลือกเกิดเป็นหมาสักชาติดูซิทำให้เงินเขี้ยวเปล่าๆด้วยความพอใจและมีกำลังปฏิบัติธรรมต่อไป...

พุทธถึงเรื่องอาหารแล้ว หลวงพ่อบอกเล่าว่า ได้เคยผ่านความลำบากมาครั้งหนึ่งเมื่ออยู่ในเขต สกลนคร นครพนม ป่วยเป็น ไข้มาหลายวัน อยู่คนเดียวกลางภูเขาอากาศหนักพอ ดูไม่ขึ้นตลอดวันด้วยความอ่อนเพลียจึงมอยหลับไป พอรู้สึกตัวก็เป็นเวลาเย็นมากจะวันจวนจะตกคืนกำลังนอนหลับอยู่ ได้ยินอีกฝั่งมันร้องจึงตั้งปัญหาถามตัวเองว่า พวกอีกฝั่งและสัตว์ป่ามันป่วยเป็นไหม? คำตอบเกิดขึ้นว่า มันป่วยเป็นเหมือนกัน เพราะพวกมันเป็นสังขารที่ต้องปรุงแต่งเช่นเดียวกับเราที่แหละมันมียาพิษหรือเปล่า? มันก็คงหากินยอกไม่ไปไม่ตามมีตามได้มีหมอลดยาให้มันไหม? เปล่า...ไม่มีเลย...แต่ก็ยังมีอีก และสัตว์ เหลืออยู่สืบพันธุ์กันเป็นจำนวนมากมิใช่หรือ? คำตอบเกิดขึ้นว่า ใช่แล้ว...ถูกแล้ว...พอได้ข้อคิดเท่านั้นทำให้มีกำลังใจดีขึ้นมาก จึงพยายามลุกนั่งจนได้ และได้พยายามทำความเพียรต่อไปจนกระทั่งไข้ได้ทุเลาลงเรื่อยๆ หลวงพ่อบอกให้ฟังว่า เป็นไข้หนักอยู่คนเดียวกลางภูเขาไม่ตายหรอก ถ้าไม่ถึงที่ตาย แม้จะไม่มีหมอลดยาก็ตามแต่ว่ามันหายนานหน่อยเท่านั้นเอง

พ.ศ.๒๔๕๓ ในระหว่างปลายเดือน ๓ โยมมารดา (แม่พิมพ์) ของหลวงพ่พร้อมทั้งพี่ชาย(ผู้ใหญ่ถ้ำ) และญาติโยมอีก ๕ คนได้เดินทางขึ้นไปพบหลวงพ่ เพื่อนมัสการนิมนต์ให้กลับลงมาโปรดญาติโยมในถิ่นกำเนิด หลวงพ่พิจารณาเห็นเป็นโอกาสอันเหมาะสมแล้วจึงรับนิมนต์ และตกลงให้โยมมารดาและคณะที่ไปนั้น ขึ้นรถโดยสารลงมาก่อน ส่วนหลวงพ่พร้อมด้วยพระเชื้อ พระหนู พระเลื่อน สามเณรอี๊ด พร้อมด้วยพ่อกี้ พ่โต บ้านป่าตาว เดินธุดงค์ลงมาเรื่อยๆ หยุดพักเป็นระยะๆ ตามทางเป็นเวลา ๕ คืน

กำเนิดวัด

วันนั้นเวลาตะวันตกย่ำ คณะของหลวงพ่ได้เดินทางมาถึงชายดงป่าพงแห่งนี้ซึ่งเป็นวันจันทร์ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ.๒๔๕๓ ซึ่งเป็นนิมิตเครื่องหมาย ครั้งสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงป่าที่รกชัฏให้เป็นป่าที่น่าชม รื่นรมย์ไปด้วยรสแห่งสัทธรรม

เช้าวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๕๓ จึงได้พากันเข้าสำรวจ สถานที่พักในดงป่านี้ โยมได้ลากจอบปลวกถางดิน ไม้เล็กๆออกจัดที่พักให้ใกล้ต้นมะม่วงใหญ่หลายต้นซึ่งอยู่ข้าง โบสถ์ด้านทิศใต้ปัจจุบันนี้ ต่อมาโยมญาติโยมชาวบ้านก่อนและบ้านกลางผู้เลื่อมใส จึงช่วยกันปลูกกุฏิเล็กๆให้อาศัยกันต่อไป

บังเกิดนิมิต

เมื่อหลวงพ่และคณะได้เข้ามาอยู่ในดงป่าพงได้ ๑๐ วัน วันนั้นเป็นวันเพ็ญ เดือน ๔ เวลานั้นประมาณทุ่มกว่าๆ ญาติโยมมาฟังธรรมไม่มากเท่าใดนัก เกิดบุรพนิมิตมีแสงสว่างพุ่งปราด ไปข้างหน้าเป็นทางยาว แล้วหัดคว้ามัคชวบลงที่มุมวัดด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ตนเอง ทำให้ญาติโยมที่เห็นด้วยคาถาคือศรัทธาของเหล่า ต่างก็พูดไม่ออก

เมื่อได้มาอยู่ที่ป่าพงแล้ว หลวงพ่ท่านถือหลักคำสอน ของพระพุทธองค์ที่ตรัสว่า **ทำตนให้ตั้งอยู่ในคุณอันสมควรเสียก่อน** แล้วจึงสอนคนอื่นทีหลัง **จึงจักไม่เป็นบัณฑิตตกปรกต**ดังนั้นไม่ว่ากิจวัตรใดๆเช่นกวาดวัดจัดที่นั่งล้างบาตร ตักน้ำ หามน้ำ ทำวัตร สวดมนต์ เคนจงกรม นั่งสมาธิ วันพระ ถือนศีลขิกไม่นอนตลอดคืน หลวงพ่ขางลงมือทำเป็นตัวอย่าง ของศิษย์ โดยถือหลักที่ว่า สอนคนด้วยการทำให้ดู ทำเหมือนพูด พูดเหมือนทำ ดังนั้นจึงมีศิษย์และญาติโยมเกิดความเคารพยำเกรง และเลื่อมใสในปฏิปทาที่หลวงพ่ดำเนินอยู่ เมื่อเทศน์ที่ชี้แจงถึงหลักความจริงที่จะนำไปทำตามให้เกิดประโยชน์ได้ หลวงพ่และศิษย์รุ่นแรกที่เข้ามาอยู่ต้องสู้กับไข้ป่า ขณะนั้นยังชุกชุมมากเพราะเป็นป่าทึบ ยามพระเนตรป่วยจะหายรักษาก็ยาก ต้องดื่มบอระเพ็ดให้ฉันท้พอทุเลาลงบ้าง เนื่องจากโยมผู้อุปฐากยังไม่ค่อยเข้าใจในการอุปถัมภ์ ทั้งหลวงพ่ก็ไม่ยอมออกปากขอจากใครๆ แม้จะพูดเลียบเคียงก็ไม่ทำ ปล่อยให้ผู้มาพบเห็นด้วยตา พิจารณาแล้วเกิดความเลื่อมใสเอง พุดถึงอาหารการฉันก็รู้สึกจะฝืดเคือง

เมื่อหลวงพ่ได้มาอยู่ที่ป่าพงแล้ว เดือนแรกผ่านไป และในเดือนต่อมาคุณแม่พิมพ์ ช่วงโชติ โยมมารดาของหลวงพ่ พร้อมด้วยโยมผู้หญิงอีก ๓ คน ได้มาบวชเป็นชี อยู่ประพฤติปฏิบัติธรรม พวกญาติโยมจึงปลุกกระท่อมให้อยู่อาศัย...โยม แม่พิมพ์จึงเป็นชีคนแรกของวัดหนองป่าพง และมีแม่ชีอยู่ติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้เป็นจำนวนมาก

ปี พ.ศ.๒๕๐๐ ซึ่งชาวพุทธถือว่าเป็นปีที่สำคัญมีการทำบุญทั้งส่วนวัดอุทาน และธรรมทานมีการบวชตนเองและบวชลูกหลานเป็นภิกษุสามเณร และบวชเป็นชีและดาปะขาวเป็นจำนวนมากมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นพิเศษ ทางวัดหนองป่าพงหลวงพ่ก็อนุญาตให้มีการบวชเช่นกันมีบวชเป็น สามเณร ๒ รูป บวชเป็นดาปะขาว ๑๐ บวชเป็นชี ๑๑๘ คน รวมเป็น ๒๕๐ คน

ปี พ.ศ.๒๕๐๑ มีประชาชนสนใจการฟังเทศน์ฟังธรรม และการปฏิบัติธรรมมีจำนวนเพิ่มขึ้นมีญาติโยมชาวบ้านแก่น้อย ค.ชาตุ ซึ่งเคยมาฟังธรรม ปฏิบัติธรรมที่หนองป่าพงมานิมนต์หลวงพ่ให้ไปพักอยู่ที่ป่าละเมาะใกล้กับป่าช้า และหลวงพ่ได้ไปพักอยู่สอปรธรรมะแก่ผู้สนใจในถิ่นนั้นได้จำพรรษาอยู่ที่ป่าแห่งนั้น และนับว่าเป็นสาขาแรกของวัดหนองป่าพง และในปีต่อมาก็ได้จัดส่งลูกศิษย์ไปอยู่ประจำจนถึงทุกวันนี้

และในปีต่อๆมา ก็มีญาติโยมผู้เลื่อมใสสนใจในการปฏิบัติมานิมนต์หลวงพ่อบริหารอาหารบิณฑบาตและอบรมธรรมะเพิ่มจำนวนมากขึ้นๆ เช่น นิมนต์ไปทางบ้านกลางใหญ่ อ.เขื่องในบ้าง นิมนต์ไปเยี่ยมทางชาวไร่ภูดินแดง อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษบ้าง นิมนต์ไปทางบ้านหนองเค็งหนองไฮบ้าง ซึ่งต่อมาก็ได้มีลูกศิษย์ของหลวงพ่อบริหารและไปอยู่และเป็น สาขาที่ ๒-๓-๔ ของหนองป่าพง

ประมาณเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๑๑ มีญาติโยมอำเภออำนาจเจริญมานิมนต์หลวงพ่อบริหารไปฉันภัตตาหาร และอบรมธรรมะที่วัดคันบกเคี้ย (ปากทางเข้าถ้ำแสงเพชร) โดยมีอาจารย์โสม พักอยู่ที่นั่นและเขานิมนต์หลวงพ่อบริหารไปดูแลถ้ำแสงเพชร (ถ้ำภูขาม) ขอนิมนต์ให้ท่านพิจารณาจัดเป็นที่ปฏิบัติธรรม แต่หลวงพ่อบริหารก็ยังมิได้ตกลงใจ ยังเฉยๆอยู่

ครั้งเมื่อออกพรรษา รับกฐินแล้ว เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๑ หลวงพ่อบริหารนิมนต์ของโยมชาวจังหวัดอุดรฯ เดินทางไปจังหวัดอุดรฯ พักที่วัดป่าหนองสระชะที่พักรออยู่ที่นั่นหลวงพ่อบริหารได้พาไปกราบนมัสการท่านพระอาจารย์มหาบัว วัดป่าบ้านดาด และท่านพระอาจารย์ขาววัดถ้ำกลองเพล และได้เดินทางไปเยี่ยมท่านเจ้าคุณเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย ท่านเจ้าคุณพาไปเยี่ยม วัดโสทรภักดีหลวง นครเวียงจันทน์ และไปเยี่ยมวัดเนินพระเนา ซึ่งล้วนแต่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมทั้งนั้น แล้วพักอยู่วัดศรีสะเกษ กับท่านเจ้าคณะจังหวัดแล้วเดินทางกลับมาถึงอุดร และแวะเยี่ยมภูเพ็ก แล้วเดินทางมาถึงบ้านต้องแวะกราบนมัสการท่านอาจารย์กนิริ ที่วัดกันตลิลาวาส และกราบลาท่านอาจารย์กนิริ ลงมาถึงอำเภออำนาจเจริญ หลวงพ่อบริหารแวะไปเยี่ยม อาจารย์โสมที่วัดคันบกเคี้ย วันนั้นเป็นวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๑ พักอยู่หนึ่งคืน

ฉะนั้นจึงพอถือได้ว่า วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๑ เป็น วันบุกเบิกเริ่มต้นแห่งการสร้างวัดถ้ำแสงเพชร และได้ไปพักอยู่ตรงถ้ำที่มีรูปพระพุทธรูปองค์และปัญญาจักขีย์ (เขาเรียกกันว่า ถ้ำพระใหญ่ และเริ่มปรับปรุงตรงนั้นพอเป็นที่พักได้สะดวก)

หลวงพ่อบริหารกล่าวมาอยู่ถ้ำแสงเพชรนี้สบายใจดีมาก สมองไปทางไหนจิตใจเบิกบานคล้ายกับ เป็นสถานที่เคยอยู่มาก่อน นั่งสมาธิสงบดี ถ้ำไม่คดอยากพักผ่อนจะนั่งสมาธิอยู่ตลอดคืนก็ได้ วัดนี้มีพื้นที่ ๑,๐๐๐ ไร่ เป็นสาขาที่ ๕ ของวัดหนองป่าพง

พ.ศ.๒๕๑๒ ในระยะเดือนเมษายนของปีนี้ ญาติโยมบ้านสวนกล้วยได้มานิมนต์หลวงพ่อบริหารไปอบรมธรรมะและรับไทยทาน เขาได้จัดที่พักไว้บนป่าโดยปลูกกุฏิไว้ ๒ หลัง เมื่อได้ไปถึงแล้ว ญาติโยมจึงกราบเรียนขอให้หลวงพ่อบริหารเป็นสาขาของท่าน (เป็นสาขาที่ ๖) ได้จัดส่งลูกศิษย์ไปอยู่ประจำ

เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ.๒๕๑๓ หลวงพ่อบริหารได้รับนิมนต์จากคุณแม่บุญโฮม ศิริจันทร์ และญาติโยมทางอำเภอม่วงสามสิบ ให้ไปร่วมงานทำบุญร้อยวันถึงหลวงตาอุย (บิดาของแม่บุญโฮม) อาศัยที่ญาติโยมเคยมายังเทศน์และมาถือศีลปฏิบัติธรรมอยู่กับหลวงพ่อบริหาร และเป็นเวลาหลายปีมาแล้ว จึงพิจารณาสถานที่อันเหมาะสมพอจะจัดเป็นที่พักได้ จึงตกลงจัดที่พักให้ ณ ป่าบ้านร้าง คงหมากปรืออยู่ห่างจากอำเภอม่วงสามสิบ ๒ กม. และหลวงพ่อบริหาร กับผู้ติดตามได้ไปพักในคางแห่งนั้น และต่อมาก็ได้กลายเป็นวัดป่า วิเวกธรรมชาน์ สาขาที่ ๗ หลวงพ่อบริหารได้ส่งลูกศิษย์ไปอยู่ประจำ

สาขาวนโพนินทวน ในระยะเดียวกับที่ชาวอำเภอม่วงสามสิบมีความประสงค์อยากให้หลวงพ่อบริหารให้ตั้งสาขาขึ้นในเขตอำเภอนั้นเอง ญาติโยมทางอำเภอพิบูลมังสาหาร เชื้อน โคนน้อยซึ่งมีพ่อใบ พอลา พ่อลือ ได้มาปรารภนิมนต์หลวงพ่อบริหารไปชมป่าหน้าเขื่อนเห็นว่าเป็นสถานที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม เป็นระหว่างที่นายปรีชา คุชพลาอุยด์ นายอำเภอพิบูลมังสาหารในสมัยนั้นได้ไปเยี่ยมหลวงพ่อบริหารที่วัดป่าพงบ่อยครั้ง บางครั้งก็ได้สนทนา กับหลวงพ่อบริหารทำให้เกิดความซาบซึ้งและเลื่อมใส เมื่อได้ทราบข่าวหลวงพ่อบริหารไปเยี่ยมป่าทางด้านหน้าเขื่อน ก็ยินดีสนับสนุนในการ จัดปรับปรุงป่าให้เป็นที่พักเพื่อธรรม นายอำเภอและคุณนายได้ละทรัพย์สร้างกุฏิถาวรไว้ ๑ หลัง และเป็นกำลังในการสร้าง ศาลาการเปรียญที่วัดเขื่อนแม่แต่นายวิเชียรสีมันตรผู้ว่าราชการ จังหวัดในสมัยนั้นก็ได้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ในระหว่างเดือนกรกฎาคม ๒๕๑๓ เมื่อหลวงพ่อบริหารไปเยี่ยมป่าหน้าเขื่อนอีก ญาติโยม ขอรับรองหลวงพ่อบริหารว่า พระพุทธบาทที่หอพระบาท วัดถ้ำพระ อยู่ในระดับได้พื้นน้ำถ้ำน้ำท่วมจะเสียหายจมอยู่ในน้ำเสียคาบปฐมนิยัตตุสำคัญ ขอให้พญาเจ็ญรอยพระพุทธบาทขึ้นไปเก็บไว้ ณ ที่น้ำท่วมไม่ถึง หลวงพ่อบริหารจึงพาญาติโยมอัญเชิญออกจากหอพระบาทเดิม ไปเก็บไว้บนหัวหิน (โขดหิน) ที่สูงกว่าระดับน้ำ และต่อมาชาวบ้าน และวัดหนองเม็ก โดยการนำของเจ้าคณะผู้ปกครองมาเอาไปรักษาไว้ที่วัดหนองเม็ก ค.ฝางคำ อ.พิบูลฯ จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ เมื่อออก

พรรษาแล้วในวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ หลวงพ่อจึงส่งท่านอาจารย์สี กับสามเณร ๓-๔ รูป ไปอยู่และต่อมาอีกประมาณ ๓ เดือนกว่า หลวงพ่อจึงส่งอาจารย์เรืองฤทธิ์ไปอยู่ด้วย และเมื่อออกพรรษา ปี ๒๕๑๔ ท่านอาจารย์สีกลับวัดป่าพง คงเหลืออาจารย์เรืองฤทธิ์ปกครองพระเณรอยู่เป็นประจําจนถึงปัจจุบันนี้ สาขาที่ ๘ นี้ครั้งแรกเรารู้กันในนามสำนักกวนอุทยาน ครั้นเมื่อวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน หลวงพ่อได้รับพระราชทานเป็นพระราชอาณาเขตนามว่า **พระโพธิญาณเถร** เลยเปลี่ยนชื่อสาขานี้ใหม่ว่า **สำนักสงฆ์พนโพธิญาณ** รู้สึกว่าเป็น สาขาที่หลวงพ่อกำหนดให้การสงเคราะห์เป็นพิเศษ และสาขานี้มีเนื้อที่ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่เศษ จึงเป็นอันได้ทราบกันว่าในปี พ.ศ.๒๕๑๓ นี้หลวงพ่อก็ได้อนุญาตให้จัดตั้ง **สาขาที่ ๗** คือ **วัดป่าวิเวกธรรมชาน** และ**สาขาที่ ๘** คือ **วัดป่าพนโพธิญาณ**ขึ้นในปีเดียวกัน...

เมื่อหลวงพ่อดำเนินอยู่เป็นที่พึ่งทางใจของศิษย์ และญาติโยมผู้ใคร่ต่อการปฏิบัติธรรมทั้งหลาย เริ่มแต่ปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีศิษย์และญาติโยมบางกรณกราบเรียน เรื่องการขออนุญาตตั้ง (สร้าง) วัดเมื่อก่อนนั้นหลวงพ่อก็มักพูดว่า ไม่ต้องขอสร้างวัดเราก็ดำเนินสร้างตั้งมานานแล้ว แต่เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย หลวงพ่อก็ได้อนุญาตให้มีการขอสร้างวัดขึ้น และเมื่อได้รับอนุญาตให้สร้างวัดเรียบร้อยแล้ว จึงได้รับตราตั้งดังนี้

๑) เป็นเจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๑๖

๒) ได้รับพระราชทานเป็น พระราชาคณะมีนามว่า พระโพธิญาณเถร เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๖

๓) เมื่อปลายเดือนมกราคม ปี ๒๕๑๗ ได้รับหนังสือให้เข้าไปอบรมเป็นพระอุปัชฌาย์ และได้รับตราตั้งพระอุปัชฌาย์ เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

หลวงพ่อก็ได้ใช้ขันติธรรมอดทนต่อสู้กับความลำบากนานพอสมควร ได้ผ่านทั้งคนผู้หวังดีและหวังไม่ดีมากมาย แต่ด้วยน้ำใจที่มุ่งประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ และหวังเจริญรอยตามยุคลบาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเรียนและปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงนำไปสอนคนอื่นต่อไป มิได้หวังเพียงเอาตัวรอดแต่ผู้เดียว

ฉะนั้นหลวงพ่อก็ได้ยอมเสียละความสุขส่วนตนอดทนอดกลั้นและแนะนำสั่งสอนศิษย์และผู้ใคร่ในธรรมให้ได้รับความซาบซึ้งใจ ซึ่งท่านทั้งหลายผู้ที่ได้มากราบ และได้ฟังโอวาทของหลวงพ่อก็ย่อมก่อให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสเสมอมา

โยมมารดาภรรยา

หลังจากหลวงพ่อบุชชาและคณะได้เข้ามาอยู่ที่ดงป่าพงนี้เดือนกว่า คุณแม่พิมพ์ ช่วงโชติ ซึ่งเป็นโยมมารดาของท่านก็ได้เข้ามาบวชเป็นชื่อนักปฏิบัติธรรมตามอย่างพระลูกชาย พร้อมทั้งมีโยมผู้หญิงบวชตามอีก ๓ คน ยังผลให้คุณแม่พิมพ์ได้รับรส แห่งธรรม ทำให้จิตใจเยือกเย็นเป็นที่พึ่งแก่คนทำให้ตรีเหล่าอื่นผู้หวังความสงบได้เข้าบวชเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ โยมแม่พิมพ์ ได้สร้างความดี ทั้งที่เป็นส่วนอามิสบูชา และปฏิบัติบูชาตามกำลังความสามารถ ได้โอกาสอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสามเณรทั้งในยามปกติและคราวอาพาธเสมอมา

หลวงพ่อก็ได้ทำการบำรุงโยมมารดาตามสมควรแก่หน้าที่อันบุตรที่ดีจะพึงกระทำแก่ผู้บังเกิดเกล้า คอยเอาใจใส่ ทั้งอาหารกาย และอาหารใจมิได้เพิกเฉย ครั้นหลายปีผ่านไป หนีความทุกข์ไปไม่พ้น... ดังนั้นเมื่อคราวที่โยมป่วย หลวงพ่อกับและญาติ ตลอดจนทั้งบรรดามารดาได้เอาใจใส่พยาบาลรักษาตามความสามารถ หลวงพ่อก็หาโอกาส เข้าไปเยี่ยมและให้ทิ่ทางธรรมอยู่บ่อยๆ ผลสุดท้ายโยมแม่พิมพ์ก็ได้ทอดทิ้งร่างกายอันแก่หง่อมไปเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๑๗

กำหนดงานฌาปนกิจศพโยมแม่พิมพ์ในวันมาฆบูชา ซึ่งตรงกับวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๗ และในงานนี้ได้อนุญาตให้กุลบุตร กุลธิดาบวชเป็นสามเณร ๑๐๕ รูป บวชเป็นชี ๗๒ คน เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา...

จาริกผู้ต่างประเทศ ครั้งที่๑

นับเป็นเวลา ๒๓ ปีแล้ว ที่หลวงพ่อบุญได้อาศัยวัดบ้านหนองป่าพง เป็นหลักชัยในการประกาศสังฆธรรมอันนำสันติสุข มาสู่มวลมนุษยชาติ ได้มีภิกษุสามเณร และประชาชน เดินทางมา ผ่าค้ำเป็นลูกศิษย์ เพื่ออบรมการปฏิบัติธรรม เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งได้ขยายสำนักสาขาแยกออกไป ในต่างอำเภอและต่างจังหวัด ซึ่งในปัจจุบันนี้มีอยู่ประมาณ ๘๒ สาขา และมีชาวต่างประเทศเกิดความเลื่อมใสมาขอบวชเป็นศิษย์เพื่ออยู่ปฏิบัติธรรม เพิ่มจำนวนมากขึ้น จนกระทั่งหลวงพ่อบุญได้จัดตั้งสำนักสาขา สำหรับชาวต่างประเทศขึ้นเป็นส่วนหนึ่งต่างหากมีชื่อเรียกว่า วัดป่านานาชาติ เป็นสาขาที่ ๑๕ ของวัดหนองป่าพง ตั้งอยู่ในเขตตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ในปี พ.ศ.๒๕๑๕ อาจารย์สุเมโธ ได้เดินทางไปเยี่ยมโยมมารดาที่สหรัฐอเมริกา ขากลับเดินทางมาแวะประเทศอังกฤษ พักที่สำนักธรรมประทีประแอมปีสะเตท กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ได้มีเจ้าหน้าที่ของสำนักนั้นมาสนทนาธรรมจนเกิดศรัทธาเลื่อมใส เขาถามถึงสำนักที่เป็นครูบาอาจารย์ นิมนต์ให้ท่านอยู่จำพรรษาที่อังกฤษ อาจารย์สุเมโธ จึงได้บอกว่าเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อบุญแห่งวัดหนองป่าพง อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี (ประเทศไทย) ถ้าต้องการอยากให้อยู่ในประเทศอังกฤษ ก็ให้ไปตกลงของจากหลวงพ่อบุญเสียก่อน ต่อจากนั้นอาจารย์สุเมโธ จึงได้เดินทางกลับมาประเทศไทย

จึงเป็นเหตุให้ชาวสังฆมณฑลแห่งประเทศอังกฤษ ได้ติดต่อ ขอนิมนต์หลวงพ่อบุญและอาจารย์สุเมโธ ให้เดินทางไปประกาศ สังฆธรรม และเพื่อประดิษฐานหลักปฏิบัติไว้ในภาคพื้นตะวันตก ให้เจริญรุ่งเรืองโชติช่วงชัชวาล ตามสมควรแก่กาลและฐานะที่จะพึงมีพึงเป็นได้

ดังนั้น เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ซึ่งเป็นปีที่ หลวงพ่อบุญมีอายุ ๕๕ ปี พรรษา ๓๘ หลวงพ่อบุญได้ออกเดินทางจากวัดหนองป่าพง กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ขึ้นเครื่องบินออกจากดอนเมือง

วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ขณะที่เครื่องบิน บินมุ่งสู่เมืองการาจีประเทศปากีสถานหลวงพ่อบุญได้บันทึกไว้ว่าเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในการเดินทาง ในวันที่ ๖ ในขณะที่บินอยู่ เครื่องบิน ได้เกิดอุบัติเหตุยางระเบิด ๑ เส้น บนอากาศ พนักงานการบิน จึงได้ประกาศ ให้ผู้โดยสารเตรียมตัวรัดเข็มขัดมีพินปลอมก็ต้องถอดออก แม้กระทั่งแว่นตาหรือรองเท้าเครื่องบริวารทุกอย่าง ต้องเตรียมพร้อมหมด ผู้โดยสารทุกคนเมื่อเก็บบริวารทุกอย่างหมดแล้ว ต่างคนก็ต่างเฝ้ายามคิดว่าคงเป็นวาระสุดท้ายของ พวกเราทุกคนเสียแล้ว...

ขณะนั้นเราก็ได้คิดว่า เป็นครั้งแรกที่เราได้เดินทางมาเมืองนอกเพื่อสร้างประโยชน์แก่พระศาสนา จะเป็นผู้มีบุญอย่างนี้หรือ...? เมื่อระลึกได้เช่นนี้แล้ว ตั้งสัจจะอธิษฐานสมอบชีวิตให้พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ แล้วก็กำหนดจิตรวมลงในสถานที่ควรอันหนึ่ง...แล้วก็ได้รับความสงบ เยือกเย็น ลุลลภัยกับไม่มีอะไรเกิดขึ้น...พักในที่ตรงนั้นจนกระทั่งเครื่องบินได้ลดระดับลงมาถึงแผ่นดินด้วยความปลอดภัย

เมื่อหลวงพ่อบุญกลับถึงประเทศไทยแล้วมีคนเรียนถามหลวงพ่อบุญว่าเมื่อเครื่องบินเอียงวูบๆเช่นนั้นเจ้าหน้าที่เขาบอก ให้เตรียมตัวแล้วหลวงพ่อบุญทำอะไร? หลวงพ่อบุญตอบว่า กู้ขาขึ้นนั่งสมาธิ หลับตา ตั้งจิตรวมลงผ่อนคลายออก ฟุ้งๆ ไปที่ล้อเครื่องบินจนกระทั่งเครื่องบินมีการทรงตัว เมื่อเครื่องบินลงจอดเรียบร้อยแล้วจึงลืมตา หลวงพ่อบุญเล่าว่า...ทางห้องบังคับการบินได้ส่ง เอลิคอปเตอร์ขึ้นคุ้มกันความปลอดภัย ทางพื้นดินก็มีรถดับเพลิงเตรียมพร้อมคอยดับ ถ้ามีการเกิดเพลิงไหม้ แต่ก็ไม่น่าแปลกใจที่เครื่องบินลงสู่พื้นด้วยความปลอดภัยและเรียบร้อย

วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ซึ่งนับว่าวันแรกที่หลวงพ่อบุญ ได้ออกบิณฑบาต ที่บ้านเศรษฐีผู้เป็นเจ้าของได้ถวายอุปัฏฐากเป็นอย่างดี เขาชอบฟังธรรม สนทนาธรรม และนั่งสมาธิด้วย นับว่าเมื่อมาอยู่ อังกฤษนี้จะได้ออกบิณฑบาตเป็นครั้งแรก หลวงพ่อบุญได้แสดงธรรม และอบรมกรรมฐานให้ญาติโยมผู้สนใจ ซึ่งมาประชุมกันอยู่ที่บ้านเศรษฐีผู้นั้นและพักอยู่ในบริเวณบ้านเศรษฐีซอร์ ๓ วันจึงได้กลับลอนดอน

โยมปริดาผู้อุปัฏฐากธรรมประทีป ได้เอารถมานิมนต์ไปชมมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง คนรู้จักและได้ไปชมสถานที่ต่างๆพอสมควร

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ได้มีพระภิกษุมาพัก ด้วยกันอยู่ที่วัดธรรมประทีป หลวงพ่อได้สนทนากันตอนหนึ่ง หลวงพ่อจึงถามว่า รักษาศีลเท่าไร? เขาจึงตอบว่า การกระทำ ซึ่งดีให้สมบุญอยู่เท่านั้นเรียกว่าการปฏิบัติของเรา และให้อยู่ในปัจจุบันไม่มีต้นไม่มีปลาย เป็นอยู่ทั้งกลางวันและกลางคืน เขาบอก หลวงพ่อว่าเขาเป็นคณูปถัมภ์ ได้กระทำการปฏิบัติดีศีลดีเกินจารีเขต

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ออกบิณฑบาตในลอนดอน ครั้งแรก

หลวงพ่อดีเขียนไว้ในสมุดบันทึกว่า...วันนี้เป็นวันแรกที่ได้ออกบิณฑบาตในกรุงลอนดอนพร้อมด้วยพระสุเมโร ๑ พระเขมธัมโม ชาวอังกฤษ ๑ และสามเณรจีนห้าคน ๑ ซึ่งเป็นสัญชาติฝรั่งเศส พระโพธิญาณเถรเป็นหัวหน้า

ออกบิณฑบาตวันแรกได้ข้าวพ้อต้ม ผลแอปเปิ้ล ๒ ใบ ก้อยหอม ๑ ใบ ๖ ใบ แดงกวาส๑ ลูก แครร์รอด ๒ หัว ขนม ๒ ก้อน

ดีใจซึ่งได้อาหารวันนี้ เพราะเราเข้าใจว่าเป็นอาหารพระพ้อ คือเป็นมูลของพระพุทธเจ้านั่นเอง และเป็นอาหารที่เกิดจากการ บิณฑบาตได้ เมืองนี้ยังไม่เคยมีพระบิณฑบาตเลย เพราะเขามีความอายกันเป็นส่วนมาก แต่ตรงกันข้ามกับเราๆ เห็นว่า คำที่ว่าอายนี้ เราเห็นว่าอายต่อบาป อายต่อความผิดเท่านั้น ซึ่งเป็นความหมายของพระองค์นี่ เป็นความเห็นของเราเอง จะถูกหรือผิดก็ขอภัยจากนักปราชญ์ทั้งหลายด้วย และวันเดียวกันนั้น โยมของเขมธัมโม ทั้งคู่ได้ถวายอาหารด้วย ได้ขอพึ่งศรัทธาและฝึกกรรมฐานเป็นพิเศษอย่างเป็นที่พอใจ

หนังสือพิมพ์ได้สะกดรอยไปข้างหลัง แล้วถ่ายรูปเป็น สระยะๆ ในระหว่างการเที่ยวบิณฑบาต เพราะเป็นของแปลกๆ ประชาชนชาวเมืองลอนดอนยินดีกันเป็นแถวๆ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่

เย็นวันหนึ่งมีหญิงคนหนึ่งมาที่วัดธรรมประทีป ถามปัญหาว่า *คนตายแล้วไปอยู่ที่ไหน? และวิญญาณไปอยู่อย่างไร?*

หลวงพ่อดึงพูดว่า...*ปัญหาอย่างนี้พระพุทธเจ้าไม่ทรงให้ตอบ เพราะเรื่องอย่างนี้มีใช้เหตุ (จำเป็น)*

ขณะนั้นหลวงพ่อนั่งอยู่บนธรรมามณีเทียนจุดไว้ ๒ เล่ม หลวงพ่อดึงถามว่า โยมมองเห็นเทียนนี้ไหม? เขาตอบว่า เห็น หลวงพ่อดึงถามว่า เห็นไฟนี้ไหม? เขาก็ตอบว่า เห็น ทันใดนั้น หลวงพ่อดึงเอปากเป่าลมให้เทียนเล่มหนึ่งดับแล้วถามว่า เปลวของไฟนี้หายไปที่ไหน? เขาตอบว่า ไม่รู้ รู้แต่ว่าเปลวไฟดับไปเท่านั้น หลวงพ่อดึงถามอีกว่า แก่ปัญหาอย่างนี้พอใจไหม? เขาตอบว่า ยังไม่พอใจ ในคำตอบนี้ หลวงพ่อดึงพูดว่า ถ้าอย่างนั้น เราก็ไม่พอใจในคำถามของโยมเหมือนกัน เท่านั้นเอง กิเลสของเขาก็พุ่งขึ้น เขาทำตาถลิ่งขึ้น สะบัดหน้าแล้วก็ห่มเวลาพอดี...

การพักอยู่ที่วัดธรรมประทีปลอนดอนนั้น ที่ทำประจำ คือ ตอนเช้าออกบิณฑบาต ตอนบ่ายถึงเย็นแสดงธรรมสอปรกรรมฐานให้ญาติโยมที่มา และตอบปัญหาที่เขาถามเป็นประจำ แม้ไปที่เมืองอื่นๆ ก็ปฏิบัติอย่างนี้อยู่เป็นประจำ แล้วแต่เวลาและโอกาส

ในขณะที่หลวงพ่อกำลังประกาศธรรมอยู่ในประเทศอังกฤษ ได้มีฝรั่งคนหนึ่ง เรียนถามท่านว่า *ชีวิตของพระเป็นอย่างไร?*

ทำไมชาวบ้านถึงได้เลียดูโดยที่พระไม่ได้ทำอะไร?

หลวงพ่อดึงตอบแบบให้เขาต้องขบคิดปัญหาของตัวเองว่า ถึงบอกให้ก็ไม่รู้หรือมันเหมือนกับนกที่อยากรู้เรื่องของปลา ในน้ำ **ถึงปลาจะบอกความจริงว่า อยู่ในน้ำนั้นเป็นอย่างไร นกก็ไม่มีความที่จะรู้ได้ คราบไคที่นกยังไม่ได้เป็นปลา**

คำพูดที่ซึ่งใจ จับใจของหลวงพ่อดึงเข้าไปติดอยู่กับใจของคนเหล่านั้นอีกนาน ดังนั้นเมื่อหลวงพ่อกลับสู่เมืองไทยแล้ว ในระหว่างพรรษาปี ๒๕๒๐ นั้นเอง หลวงพ่อดึงได้รับหนังสือจาก คณะผู้จัดทำภาพยนตร์เพื่อการศึกษาของสถานีวิทยุ และโทรทัศน์ บี.บี.ซี. กรุงลอนดอน ติดต่อเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะวัดหนองป่าพง

ตอนท้ายของหนังสือติดต่อบนนั้นมีข้อความอยู่ประโยคหนึ่งที่เขาพูดเน้นว่า **หวังว่าท่านอาจารย์ คงจะเป็นปลาที่เห็นประโยชน์ (เกื้อกูล) แก่นก**

ดังนั้นเมื่อประมาณต้นเดือนตุลาคมของปีนั้นเอง คณะของเขาจึงได้เดินทางเข้ามาเพื่อทำภาพยนตร์ดังกล่าวซึ่งเป็นเรื่องราวสารคดีเกี่ยวกับชีวิต และกิจวัตร ประจำวัน และข้อวัตรปฏิบัติทั้งปวงของพระป่า อันมีนามว่า พระกรรมฐาน โดยตรง หลังจากนั้นไม่นานภาพยนตร์สารคดี เพื่อการศึกษาเรื่องนั้นก็ได้กระจายออกไปก่อนโลก

ในคราวออกไปประกาศธรรมสู่ภาคพื้นตะวันออกของหลวงพ่อดึงครั้งนี้ นอกจากที่ประเทศอังกฤษแล้วในระหว่างวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๒๐ นั้น หลวงพ่อดึง ยังได้แผ่เมตตาไปถึงชาวปารีสประเทศฝรั่งเศสอีกด้วย ช่วยให้ คนของประเทศนั้น และผู้ที่ย้ายเข้าไปอยู่ร่วม เขาได้สัมผัสคำในรส แห่งพระสัทธรรม อันพร่างพรูออกจากโอษฐ์ของหลวงพ่อดึงเป็นเวลา ตั้ง ๕ วัน หลวงพ่อดึงพูดให้ฟังว่า เป็นที่เกิดความสังเวชน่าสยสาร ชาวลาเว เจมร ญวน อพยพเหล่านั้นบ้านแตกสาแหรกขาด เป็นคนพลัดถิ่นเห็นทางดินแดนมาตุภูมิ เพราะไฟกิเลสที่คนเราก่อขึ้นทำลายกัน คนที่เคยร่ำรวยอยู่ดีสบายมากกลับกลายเป็นคนจนข้นแค้นพลัดจากบ้านเกิดเมืองนอนมีผิวพรรณหมองคล้ำ น้ำตานองหน้า **ความพลัดพรากจากของที่รักที่พอใจมันก็เป็นทุกข์** คนคาดิเท่านั้น จึงจะมองเห็นธรรม ส่วนคนตาบอด (ตาใน) ย่อมมองไม่เห็นธรรมเลย

ตอนหนึ่งท่านได้ให้โอวาท เป็นการปลอบใจ ของผู้พลัดถิ่น เหล่านั้นว่า เลิกคิดเสีย อย่าไปคิดถึงมัน เรื่องที่ผ่านไปแล้วมัน ก็ผ่านไปแล้ว เหมือนวันวาน อย่าไปเก็บเอามาเป็นหนามทิ่มแทงตัวเองอีกเลย ให้ถือว่าเราเกิดใหม่แล้ว บ้านของเรานั้นอยู่ที่ไหนเล่า อยู่ที่นี้ตรงนี้แหละ ญาติมิตรของเราที่อยู่มีที่นี้แล้ว ที่เรามาจากมันไม่ใช่บ้านของเรา

ถ้าเป็นบ้านของเราจริงเราก็ต้องอยู่ได้ซิ...อย่าไปคิดอะไรมากจะลำบากตัวเองเปล่าๆ

จงอดสำห้ทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริตดำรงชีวิตสร้างความคิดต่อไป ให้มีความสามัคคีเอื้อเพื่อ ช่วยเหลือกันมีเมตตาอารีต่อกัน จะอยู่ที่ไหน ก็ไม่มีใครอยู่ได้นานเท่าไรหรืออก เดี่ยวเราก็พากันจากมันไปหมดนั่นแหละ

ธรรมชาติของหลวงพ่อก็จะเป็นดั่งทิพย์วารีชำระล้างจิตใจที่เศร้าหมองระทมทุกข์มาแรมปี พอได้ร่างซำความเร่าร้อนลงได้บ้าง คงจะเป็นผ้าสาหล่าแผ่นน้อยๆ คอยซับน้ำตาในยามทุกข์ได้บ้าง คงจะทำให้เขาเหล่านั้นพอมิทางมองเห็นเข็มทิศชี้ทางให้เขาเหล่านั้น ไม่คิดสิ้นเกินไปกรรม...

เมื่อกลับคืนสู่วัดพระธรรมประทีป กรุงลอนดอนแล้ว หลวงพ่อก็ได้ประกาศธรรม และทำศาสนกิจประจำดังเช่นวันก่อนๆ จนกระทั่งถึงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๐ หลวงพ่อได้เขียนไว้ในสมุดบันทึกว่า

ตอนกลางคืนวันที่ ๑๔ พลอากาศโทฯ พร้อมด้วยคุณนาย สุภาพและคุณทองน้อย ซึ่งเป็นคนของไทยอินเตอร์ ได้ไปพร้อมกับพวกทำกรรมฐาน และได้ร่วมในการเปิด สาขาที่ ๑ (ภาคพื้นยุโรป) นี้ด้วย และในวันที่ ๑๕ ก็ได้ช่วยบริการให้ความสะดวกทุกอย่างบนเครื่องบินตลอดเส้นทาง ถึงปลายทางด้วย ทั้งตอนไปก็ให้ความสะดวก และตอนกลับก็ให้ความสะดวก

เราได้เดินทางไปเมืองนอก และเมืองในนอก และเมืองในใน และเมืองนอกนอก รวมเป็น ๔ เมืองด้วยกัน และภาษาที่ต้องใช้ในเมืองทั้งหลายเหล่านี้คือ นิรุกติภาษาจึงเกิดประโยชน์เท่าที่ควร ภาษาทั้งหลายเหล่านี้ ไม่มีใครสอนเป็นภาษาที่ต้องเรียนด้วยตนเองเท่านั้น เมื่อพบกับเหตุการณ์ ภาษาทั้งหลายเหล่านี้จึงจะปรากฏขึ้นเฉพาะ ฉะนั้นพระพุทธเจ้าพระองค์ทรงแตกฉานในภาษาทั้งปวง และได้เห็นชนชาวยุโรปนี้ เป็นดอกบัว ๔ เหล่าจริงๆ เรามีความรู้ลึกอย่างนั้น

เราเป็นพระอยู่แต่ในป่ามานาน นึกว่าไปเมืองนอกจะมีความตื่นเต้นเดินก็เปล่า พระพุทธเจ้าตามควบคุมเราอยู่ทุกอิริยาบถ มิหนำซ้ำยังไม่เกิดปัญญาอีกด้วย เหมือนบัวในน้ำไม่ยอมให้ น้ำท่วม ฉะนั้น พิจารณาตรงกันข้ามเรื่อยไป

ได้เที่ยวไปดูในมหาวิทยาลัยต่างๆแล้วจึงคิดว่า มนุษยศาสตร์ทั้งหลายมันยังเห็นได้ชัดว่ามีแต่ศาสตร์ที่ไม่มีคมทั้งนั้น ไม่สามารถจะตัดทุกข์ได้มีแต่ก่อให้เกิดทุกข์ศาสตร์ทั้งหลายเหล่านั้นเราเห็นว่า ถ้าไม่มาขึ้นต่อพุทธศาสตร์ แล้วมันจะไปไม่รอดทั้งนั้น เมื่อเรานั่งอยู่บนเครื่องบิน มีความรู้สึกแปลกหลายอย่าง และได้คิดไปถึงคำที่ท่านว่า สู่ทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันตระการดูราชมรดที่คนเขลาข้อมหมกอยู่ แต่ผู้รู้หาช่องอยู่ไม่ อันนี้ก็ชัดเจนยิ่งขึ้นและคำที่ท่านคริสต์ไว้ว่า เมื่อยังไม่รู้การประพฤดิและประเพณีของชนในกลุ่มทั้งหลายเหล่านั้น เราอย่าไปถือตัวในที่นั้น อันนี้ก็ชัดเจนขึ้นถึงที่สุด

ยานที่นำประชาชนทั้งหลายไปสู่จุดประสงค์ ก็เป็นยานอย่างหาบๆ เพราะเป็นยานที่นำคนที่มิทุกข์ในที่นี้ ไปสู่ทุกข์ในที่นั้นอีกสวนไปเวียนมาอยู่อย่างนี้ไม่รู้จบ และรู้สึกขึ้นว่าเรามาเมืองนอกได้ เพราะอะไรเป็นเหตุ? เพราะอะไรๆ เราก็ไม่ได้ศึกษาและมาได้โดยสะดวกทุกอย่างมีผู้บริการทั้งนั้น เมื่อคิดๆก็แปลกและรู้สึกขบขันมากๆ (เขียนบนเครื่องบินกำลังบินบนอากาศสูงสุดสองหมื่นฟุต)

ความรู้สึกในเหตุการณ์ ที่ได้ไปเมืองนอกในคราวนี้ ก็น่าขบขันเหมือนกัน เพราะเราเห็นว่าอยู่เมืองไทยมานานแล้ว คล้ายๆกับพญาลิงให้คนหยอกเล่นมาหลายปีแล้ว ลองไปเป็นอาจารย์กบในเมืองนอกดูสักเวลาหนึ่งมันจะเป็นอย่างไร เพราะภาษาเขาเราไม่รู้ ก็ต้องเป็นอาจารย์กบอย่างแน่นอน และก็เป็นไปตามความคิดอย่างนั้น กบมันไม่รู้ภาษาของมนุษย์ แต่พอมันร้องขึ้นแล้วคนชอบไปหามันจังเลย

เลยเป็นคนใบ้ สอนคนบ้าไปอีกเสียแล้ว ก็ดีเหมือนกัน ปริญาของพระพุทธเจ้านั้นไม่ต้องไปเรียนไปสอนกับเขาหรอก ฉะนั้นพระใบ้เลยเป็นเหตุให้ได้ตั้งสาขา ๒ แห่ง คือกรุงลอนดอน และฝรั่งเศส เพื่อให้คนบ้าศึกษาที่ขบขันดีเหมือนกัน...

วันที่ ๑๕ ก.ค. ๒๕๒๐ เดินทางกลับจากกรุงลอนดอน สู่ประเทศไทย

การจาริกไปต่างประเทศครั้งที่ ๒

ในการจาริกครั้งที่ ๒ นี้เนื่องจากหลวงพ่อบันทึกไว้ข้างในสมุดเหมือนครั้งแรกท่านคงพิจารณาเห็นว่าครั้งที่หนึ่งบันทึกไว้ข้างนอกเพื่อผู้อื่นได้ทราบผลงานจินตนาการบางอย่างของท่าน เหมือนกับเปิดไฟให้มีแสงสว่างหน้าบ้าน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ คนทั่วไปที่ใคร่ในการเดินทาง...

แต่การไปครั้งที่สองของท่านนี้ หลวงพ่อบันทึกไว้ข้างในมากกว่า ผู้รวบรวมจึงไม่สามารถที่จะนำมาเสนออย่างละเอียดแก่ผู้อ่านได้ จึงมีเพียงย่อๆ เปรียบเหมือนหลวงพ่อบันทึกไว้ข้างนอก ในห้องนอน แต่แสงสะท้อนซึ่งต้องออกมา ก็ทำให้ผู้อยู่ข้างนอกได้รับแสงสว่างส่องทางเดินแห่งชีวิตของเขาเหล่านั้น ตามสมควรแก่ฐานะภาวะของตน

ดังนั้นจึงมีชาวสังฆศาสตร์ แห่งประเทศอังกฤษ ได้ติดต่อขออนิมิต์หลวงพ่อบุชา สุภัทโท ให้จาริกไปเผยแผ่ธรรมะที่นั่นเป็นครั้งที่ ๒ ในปี ๒๕๒๒ หลวงพ่อก็ได้ออกเดินทางไปตามคำนิมิต์ของเขา พร้อมกับพระปกาสัยโรอีกครึ่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๒๒ นั้นเอง เมื่อเดินทางถึงประเทศอังกฤษแล้วก็ได้ ให้การอบรมกรรมฐาน

แสดงธรรมและสนทนาธรรมกับผู้มาพบเป็นจำนวนมากขึ้นกว่าการไปครั้งแรกหลายเท่า นอกจากนั้นท่านยังได้ไปดูสถานที่ที่เขาถวายเพื่อจัดตั้งเป็นสำนักถาวรขึ้น ในที่แห่งใหม่นี้เป็นธรรมชาติน่ารักน่าชมยิ่ง เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมอย่างยิ่ง เพราะบริเวณกว้างขวางดี รู้สึกว่าไม่คับแคบเหมือน สมบัติประเทศ ซึ่งตั้งอยู่ในใจกลางเมืองลอนดอน ไม่เพียงพอกับจำนวนคนผู้ใคร่ต่อการปฏิบัติธรรม ส่วนสถานที่แห่งใหม่นี้เป็นป่าธรรมชาติของเมืองหนาวมีทะเลสาบอยู่ใกล้ๆ มีตึกเก่าหลังใหญ่อยู่หลังหนึ่ง ใช้เป็นที่พักอาศัย และประกาศธรรมของพระภิกษุสามเณรซึ่งล้วนเป็นชาวตะวันตก ผู้ได้รับการบรรพชาอุปสมบท ไปจากวัดหนองป่าพง จึงเป็นอันกล่าวได้ว่าพระสงฆ์ผู้เป็นลูกศิษย์ ของหลวงพ่อกษณะนั้น ได้เข้ามาอยู่อาศัยที่แห่งใหม่เพื่อปฏิบัติธรรม และประกาศธรรมเรื่อยมา คณะกรรมการของธรรมประทีป เป็นเพียงผู้อุปถัมภ์ตามสมควรแก่ฐานะเท่านั้น ปัจจุบันนี้ได้รับความสนใจจากชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้การสนับสนุนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ นับว่าท่านสุเมโธและคณะลูกศิษย์ ซึ่งเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ ในนามหลวงพ่อบุชาแห่งวัดหนองป่าพง ได้ถ่ายทอดหลักปฏิบัติธรรม ให้ดำรงอยู่ในภาคพื้นตะวันตกนั้น ได้อย่างดีเยี่ยม

เมื่อหลวงพ่อบุชาพักอยู่ที่ซัสเซ็กซ์พอเป็นที่อุ่นใจแก่บรรดาสาธุศิษย์แล้วจึงกลับมาพักที่สมบัติประเทศระยะหนึ่งเพื่อเตรียมตัวออกเดินทางไปสหรัฐอเมริกา

จาริกสู่อเมริกา

หลวงพ่อบุชาก่อนเดินทางไปสหรัฐอเมริกาที่ท่านปกาสัยโร เป็นปัจฉิมขณะ ได้ไปพักที่สำนักกรรมฐานของนายแจ๊ค ผู้เป็นศิษย์ฝรั่ง ซึ่งเคยมาบวชอยู่ที่วัดหนองป่าพง หลวงพ่อบุชาได้พักอยู่ที่สำนักนั้นเป็นเวลาเก้าวัน ท่านได้อบรมข้อปฏิบัติกรรมฐานแก่ชนชาวอเมริกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เขาเหล่านั้นได้รับปีติสุข เกิดความสนใจในหลักปฏิบัติตามแนวหลวงพ่อบุชาสั่งสอน แล้วจึงออกจากเมซซาชูเซตเดินทางไปเมืองซีแอตเติล ซึ่งเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของท่านปกาสัยโร ภิกษุ ออกจากซีแอตเติลแล้วเดินทางเข้าสู่ซิลิกาโก แล้วก็เดินทางไปสู่ประเทศแคนาดา จากนั้นก็ได้ย้อนกลับมาที่เมซซาชูเซต แล้วเดินทางต่อไปที่นครนิวยอร์ก แต่ละสถานที่ที่หลวงพ่อบุชาไปเยี่ยมต่างๆ

ท่านก็ได้แนะนำหลักปฏิบัติธรรมได้สนทนาธรรมและตอบปัญหาแก่ผู้ที่สนใจจนเป็นที่ซาบซึ้งจริงใจของเขาเหล่านั้น

เมื่อหลวงพ่อบุชากลับจากสหรัฐอเมริกาสู่อังกฤษแล้ว พักที่ สมบัติประเทศท่านได้อยู่ดูแล

การเคลื่อนย้ายวิหารของพระสงฆ์สามเณรเพื่อเดินทางไปสถานที่แห่งใหม่ ซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักตั้งที่กล่าวมาแล้วนั้น

ต่อจากนั้นท่านก็ได้เดินทางไปเยี่ยมบ้านของ มิสเตอร์เซอร์ เศรษฐีชาวพม่าอยู่ที่ไอคิเก็นโฮล์ท ได้ร่วมสังฆกรรมบวชขนาดกับท่านมหาสิยาคาว์ ซึ่งเป็นพระเถระพม่าเป็นอุปัชฌาย์ ให้การอุปสมบททุกบุตร

ต่อมาหลวงพ่อก็ได้รับนิมนต์ให้เดินทางไปยังสภาก่อตแลนค์พักอยู่ที่นั่นสองคืน มีผู้สนใจในการปฏิบัติธรรม ซึ่งเคยมาฝึกภาวนาธรรมกับท่านสุเมโธก็มีอยู่ไม่น้อยและมีผู้สนใจคิดอยากจะทำตั้งสำนักสาขาของหลวงพ่่อขึ้นอีกที่นั่นสักหนึ่งแห่งแต่ท่านยังพิจารณาอยู่ว่าจะมีความเหมาะสมเพียงใดหรือไม่

การเดินทางไปประกาศธรรมในต่างประเทศของ หลวงพ่อชา สุภัทโท ทั้งสองครั้งนี้นั้น จึงถือได้ว่าหลวงพ่อดำเนินหลักปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปเผยแพร่ยังต่างประเทศ ในนามของคณะสงฆ์และปวงชนชาวไทย ให้เป็นที่รู้จักของชนชาวตะวันตก เพื่อจะได้ดำรงคงอยู่ในภาคพื้นส่วนนั้นตลอดชั่วกาลนาน

หลวงพ่อดำเนินทางกลับคืนสู่ประเทศไทย เพื่อกลับมาเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของสาธุศิษย์ และพุทธศาสนิกชนเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๒

หลวงพ่อดำเนิน

สังขารร่างกายของหลวงพ่อก่อก่อนมาจากคติน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งมีใจครอง เหมือนเราๆท่านๆนี้แหละ เมื่อสังขารผ่านมานานวัน ยิ่งใช้งานมากความทรุดโทรมก็เร็วขึ้นกว่าปกติ สมัยข้าพเจ้ามาอยู่กับท่านปีแรกๆ เคยนั่งสนทนาธรรมกับหลวงพ่อดั่งแต่สองทุ่ม จนกระทั่งถึงตี ๓ ตี ๔ บางโอกาส เคยเห็นท่านนั่งสนทนาธรรม กับญาติโยม ผู้สนใจในธรรมซึ่งเดินทางมาจากถิ่นไกล จนกระทั่งรุ่งเช้าก็มีหลายๆครั้งชีวิตของท่านเกิดมาเพื่อผู้อื่นเสมอเห็นประโยชน์เกื้อกูลแก่หมู่มนุษย์ผู้มาสู่ แม้จะอ่อนเพลียเมื่อยล้าสักปานใด ท่านก็ไม่แสดงออกถึงความอ่อนแอให้เห็น เพราะอาศัยความเมตตาเป็นที่ตั้ง แม้ลูกศิษย์จะอยู่ในสำนักสาขาใดๆ จะไกลหรือใกล้ก็ตาม ท่านยังอุตสาหะเดินทางไปให้กำลังใจและแนะนำการปฏิบัติสันทนุอย่างทั่วถึงแต่สังขารร่างกายทุกอย่างก็มี ความ แก่ เจ็บ ตาย ไปเป็นธรรมดา

ดังนั้นในปี ๒๕๒๐ ถึงแม้ความผิดปกติของร่างกายจะปรากฏขึ้นบ้าง แต่เพราะหลวงพ่อมุ่งประโยชน์เพื่อส่วนรวม ท่านก็ยังอดทนสู้ได้เดินทางไปประกาศธรรมในต่างประเทศถึงสองครั้ง เป็นการนำธรรมโอสธจากคินแดนภาคตะวันออก ไปส่งเคราะห์ชาวตะวันตก ให้ได้รับประโยชน์อย่างดียิ่ง นี่คือพลังแห่งเมตตาธรรม ซึ่งมีประจำอยู่ในหทัยของท่าน

หลวงพ่อรื้อเริ่มอาพาธ และเริ่มมีอาการปรากฏขึ้นทีละน้อยๆ จนกระทั่งได้รับการผ่าตัดทางสมอง แต่ก็เป็นที่น่ายินดีที่ได้มีคณะแพทย์หลายท่านหลายโรงพยาบาลได้ถวายการรักษาจนสุดความสามารถ ซึ่งบรรดาคณะศิษย์ทั้งหลายขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ และตามหนังสือรายงานแพทย์ซึ่งนายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา และนายแพทย์สุพัฒน์ โอเจริญ แห่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จ.กรุงเทพฯ ได้บันทึกไว้ว่า

หลวงพ่ออายุ ๖๔ ปี แข็งแรงเป็นปกติดี จนเริ่มมีอาการครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๐ ขณะเดินทางไปประเทศอังกฤษ ด้วยรู้สึกโง่งงจนการทรงตัวไม่ค่อยดี ไม่ทำสิ่งใช้ถ้อยอยู่เป็นประจำ อยู่แล้ว รู้สึกว่าจำเป็นต้องใช้มีอาการหนักบริเวณต้นคอด้วย

ตั้งแต่นั้นมา อาการโง่งงทรงตัวไม่ค่อยดี ก็เป็นมาตลอด บางระยะก็เป็นมาก บางระยะก็น้อย

พ.ศ.๒๕๒๑มีอาการคลื่นไส้มักเป็นตอนดึกๆมีน้อยครั้งที่เกิดอาเจียนด้วย อาการโง่งงยังเป็น เช่นเดิม ไม่เคยถึงกับล้ม

พ.ศ.๒๕๒๔ ราวเดือนกรกฎาคม เริ่มมีอาการความจำ ไม่มีดี อาการโง่งงทรงตัวไม่มีดี ก็ทรุดลง มีอาการเมื่อยและอ่อนเพลียด้วยมีอาการหนักถึงต้นคอ แต่เมื่อฉันยาหม้อสมุนไพร อาการหนักต้นคอก็หายไป ตอนนั้นตรวจพบว่าเป็นเบาหวานด้วย นายแพทย์สุเทพ และแพทย์หญิงประภา วงศ์แพทย์ ได้จัดยาถวาย ส่วนอาการอื่นยังคงอยู่ จนถึงกลางเดือนกันยายน รู้สึกอ่อนเพลียมากขึ้นและเบื่ออาหาร นายแพทย์อุทัย เจนพานิชย์ ได้ตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจให้ พบว่าปกติดี

อาการทรุดมากขึ้น ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๒๔ จึงเดินทางไปกรุงเทพฯ เข้าโรงพยาบาลลำโรง ขณะนั้นยังเดินเองได้ แต่ต้องช่วยพยุงบ้าง ได้ตรวจเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ซ้ำ พบว่า ช่องภายในสมองขนาดเล็กกว่าครั้งแรกจนถึงกลางเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๕

เมื่อเดินทางกลับไปยังจังหวัดอุบลราชธานียังมีอาการทรงตัวไม่ค่อยดี เดินต้องพยุงและเดินไกลๆไม่ได้ ผู้ดูแลสังเกตว่าขาข้างซ้ายยกไม่ค่อยถนัด ผู้ข้างขวาไม่ได้ ความจำและการพูดบางวันดีพอสมควร บางวันและเลื่อน บางระยะรู้สึกเพลียและ

ไม่อยากพูดหรือทำอะไรสิ่งใดอาการเป็นมากขึ้นในระยะ๑สัปดาห์หลังนี้ บางวันเพ็ช และพุดไม่มีเสียง เดินได้เพียงระยะไม่กี่ก้าว ต้องใช้รถนั่งขึ้นไปในบริเวณวัดวันละสองครั้ง อาหารฉันได้น้อยลง

เมื่อปี ๒๕๒๕ อาการของหลวงพ่อดุลง คิษย์จึง อาราธนาให้หลวงพ่อเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม รับหลวงพ่อไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ได้อยู่ในห้องชุดพิเศษ ที่ตึกจงกลณี อยู่โรงพยาบาลนาน ๕ เดือน มีศาสตราจารย์ นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา ในขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เป็นหัวหน้าคณะแพทย์ถวายการรักษา เมื่ออยู่จนอาการทรงและฟื้นระยะอันตรายแล้วแพทย์ให้พยากรณ์โรคว่าจะค่อยๆ ทุลงลงคณะสงฆ์เห็นพ้องต้องกันว่าควรระงับนิมนต์ หลวงพ่อกลับวัดหนองป่า พงทางกองทัพอากาศได้จัดเครื่องบินเที่ยวบินพิเศษถวาย

ก่อนหน้านั้น ทางวัดได้จัดสร้างกุฏิหลังใหม่ไว้คอยทำ ด้วยพระราชทรัพย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานให้ส่วนหนึ่ง คณะศิษย์ที่เคยอุปฐากสมเ้าเสมอโดยตลอด ได้ร่วมสมทบโดยเสด็จพระราชกุศลด้วยอีก ส่วนหนึ่ง ได้ออกแบบให้คล้ายไอซียู ในบริเวณป่าของวัด สร้างเป็นตึกชั้นเดียว หลังเล็ก จัดให้มีที่ทางที่สะดวกกับการถวายการ อุปฐาก และมีเครื่องมือแพทย์ที่จำเป็นต้องใช้ จึงเอื้ออำนวยให้ถวายการดูแลได้ใกล้ชิดกับเมื่ออยู่ในโรงพยาบาล มีแพทย์จากโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์มาถวายตรวจอาการเป็นประจำทุกวัน นุรุษพยาบาลเปลี่ยนเวรกันมาเฝ้า คณะพยาบาลเื้อเพื่อให้ความสะดวกเต็มที่และพระอาจารย์เลี่ยม □ิตมโม

จัดเวรพระสงฆ์ศิษย์หลวงพ่อทั้งในวัดหนองป่าพงและตามสาขาต่างๆ ให้เข้าเวรวันละ ๒ ผลัดๆละ ๔ องค์ และสามเณรอีก ๑ รูป มิได้ขาด จนมีผู้กล่าว ว่ามหาเศรษฐีก็มีอาจจะจ้างนุรุษพยาบาลได้ถึงวันละ ๑๐ คน หรือผู้มีนุตร ๑๒ คน

เมื่อป่วยก็ไม่แน่ใจว่าจะได้ลูกมาดูแลอย่างดีหลวงพ่อ ทั้งนี้เพราะหลวงพ่อเป็นผู้เปี่ยมด้วยเมตตา เป็นที่รักและเคารพของบรรดาศิษย์ พระที่เข้าเวรปฏิบัติหลวงพ่อนั้นต่าง ถวายแรงกาย แรงใจ และอุทิศเวลาให้หลวงพ่อเป็นปฏิบัติบูชา ต่อผู้มีพระคุณยิ่งกว่าบิดาบังเกิดเกล้า คณะจีที่ผลัดเวรกันมาประกอบอาหารเหลวตามทีโภชนากรแนะให้ทุกวันมิได้ขาดเลย

เมื่อถึงระยะที่หลวงพ่มีอาการสำคัญบ่อยขึ้นขณะให้อาหารทางปาก แพทย์เห็นสมควรให้เปลี่ยนให้ทางสายยางลงกระเพาะเพื่อป้องกัน โรคปอดบวมแทรกจากการสำลักอาหารหรือเสมหะ พระอุปฐาก ก็เรียนวิธีใส่สายยางจนชำนาญมีการซ้อมใส่ตนเองก่อน ด้วยความหวังที่จะลดความระคายเคืองต่อเนื่องในหลอดคอ

และลดอาหารของหลวงพ่อในการใส่แต่ละครั้งให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้ท่านยังเรียนวิธีตรวจเลือด ตรวจปัสสาวะ เพื่อดูระดับน้ำตาลเพื่อบันทึกและรายงานต่อแพทย์และปรับขนาดยา ตามสั่งได้ถูกต้องแม้หลวงพ่จะอาพาธนานนับปีแต่ผิวพรรณก็ดูผ่องใส และไม่เคยมิเผลกตทับอย่างผู้ป่วยเรื้อรังส่วนใหญ่

มีผู้กล่าวว่าเวลาที่หลวงพ่อยู่เป็นขวัญให้ลูกศิษย์หลายปีนั้นมีผลให้พระสงฆ์เจริญในธรรมและสามัคคี ร่วมแรง ร่วมใจ เร่งปฏิบัติบูชาแด่หลวงพ่อ ทำให้เกิดมีสาขาต่างๆเพิ่มขึ้นทั้งในและนอกประเทศ นอกจากนี้ยังมีการรวบรวมเทพเทศนาของหลวงพ่อดลออกมาเป็นหนังสือแจกญาติโยมได้มากมายหลายเรื่อง ยังผลให้ฆราวาส ผู้สนใจในคำสอนของหลวงพ่่มุงปฏิบัติธรรมมากขึ้น

มีคนเป็นหมื่นคนมาราบเยี่ยมหลวงพ่เป็นประจำทุกวัน จนต้องกำหนดเวลาเยี่ยมในภาคเช้าและเย็น เพื่อมิให้เป็นการรบกวน หลวงพ่อดมกินไป พระอุปฐากจะเข็นรถออกมาให้ญาติโยมได้กราบตามเวลาที่กำหนด รถเข็นนี้เป็นรถที่สั่งประกอบพิเศษจากประเทศอังกฤษมีการวัดสัดส่วนของหลวงพ่ส่งให้เขา (ทำนองเดียวกับการวัดตัวตัดเสื้อ) จึงใช้ได้มีที่พุงกอก แขนขาในสัดส่วนที่เหมาะสม ผู้ที่ไม่เคยมาราบเยี่ยมอาจเข้าใจผิดว่าหลวงพ่ท่านนั่งได้เอง และไม่ได้เป็นอัมพาต

สำหรับโอสถที่ใช้เป็นประจำ ส่วนใหญ่เบิกได้จาก โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ โอสถพิเศษที่ไม่มีในจ.อุบลฯ ก็สั่งมาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานให้อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์เสมอมา

ตั้งแต่ปี ๒๕๓๐ คณะพระสงฆ์ทั้งวัดป่านานาชาติ ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ มาเยี่ยมถวายสักการะหลวงพ่อดุลงทุกวัน พระเป็นประจามีอุบาสกอุบาสิกาโดยสารถสองแถวมาด้วยเสมอ พากันมาสดมณดับทลาคัญๆ เช่น วิปัสสนาภูมิ และโพขมงค์ เป็นต้น ถวายหลวงพ่อดุลง เป็นภาพที่ประทับใจแก่ผู้มาพบเห็นเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาเมื่อมีคณะผู้ปฏิบัติธรรมจากกรุงเทพฯมา ก็มีการสวดทำวัตร ถวายหลวงพ่อดุลงด้วยเป็นครั้งคราว

ระยะต่อมา หลวงพ่ออาการหนักเป็นพักๆ มักจะเป็นระยะ ที่อากาศเปลี่ยนแปลงราวเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน หลวงพ่อต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ต้องเจาะคอเมื่อเมษายน ๒๕๓๑ เพื่อให้ดูดเสมหะได้ง่ายขึ้น

อาการของหลวงพ่อดุลงช้าๆ ตามวัยและสังขารที่เสื่อมลงไป เหมือนกับหลวงพ่อสาคิดให้ศิษย์เห็นภัยในวิภูสงสารเห็นความเสื่อมไปสิ้นไปของสังขารว่า **เรามีความแก่ ความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่มีใครจะล่วงพ้นความแก่ ความเจ็บไข้ไปได้** พระอุปัฏฐากเล่าว่าแม่หลวงพ่อก็ไม่ได้แสดงธรรมเทศนา แต่ก็ได้เรียนธรรมจากหลวงพ่อเสมอ

เนื่องจากหลวงพ่อก้าวเข้าไอซียู ของโรงพยาบาล สรรพสิทธิประสงค์อยู่บ่อยๆ จึงมีผู้ปรารถนาให้คณะศิษย์ร่วมสมทบทุนสร้างคิกไอซียู ให้แก่โรงพยาบาล ขณะนี้ก็ยังดำเนินการสร้างอยู่ยังไม่แล้วเสร็จเข้าใจว่ายังขาดบิที่จะซื้ออุปกรณ์อีก

มกราคม ๒๕๓๕ หลวงพ่อบวมมากจึงต้องเข้า โรงพยาบาลอีก แพทย์วินิจฉัยว่าหัวใจวาย ต่อมามีอาการไตวายแทรกด้วย แพทย์ให้การรักษาเต็มที่อาการไม่ดีขึ้น คืนวันที่ ๑๕ มกราคม หลังจากที่ทราบข่าวอาการของหลวงพ่อดุลงเรื่อยๆ คณะสงฆ์เห็นสมควรนิมนต์หลวงพ่อกลับวัด เข้าวันที่ ๑๖ มกราคม เวลา ๕.๒๐ น. หลวงพ่อก็ตะสังขารไปอย่างสงบ จากไปอย่างครุผู้ยิ่งใหญ่ในวันครุ

ระยะนั้นเป็นระยะที่การก่อสร้างในวัดส่วนใหญ่สำเร็จแล้ว และพระสงฆ์ต่างชาติกำลังอบรมกรรมฐานกันที่วัดป่าวน โทธิญาณ มีพระอาจารย์สุเมโชศิษย์ฝรั่งองค์แรกของหลวงพ่อก็คือผู้บรมธรรมอยู่ ส่วนพระสงฆ์ไทยก็เตรียมจะประชุมกันในเวลาอันใกล้กันนั้น ศิษย์จึงต่างเตรียมพร้อมที่จะมาชุมนุมกันที่วัดหนองป่าพง อยู่แล้ว เมื่อทราบข่าวหลวงพ่อก็จึงมาก่อนอย่างพร้อมเพรียงกันมากกราบสักการะร่างของหลวงพ่อก็อดลลงสอนศิษย์เป็นครั้งสุดท้าย และต่างพากันปฏิบัติบูชาหลวงพ่อย่างเข้มแข็ง

ธรรมปฏิสนธาร

นำธรรมะมาฝาก

อาตมาจิตใจที่โคมได้มาเยี่ยมพระลูกชาย และพักอยู่ที่วัดหนองป่าพง อีกไม่กี่วันก็จะกลับไปแล้ว เลขถือโอกาสมาแสดงความคิดเห็น แต่ก็ไม่มีอะไรจะฝาก วัตถุประสงค์ของอะไรที่ประเทศฝรั่งเศสนั้นก็มากมายอยู่แล้ว แต่ธรรมะที่จะบำรุงจิตใจของเราให้สงบระงับ ดูเหมือนจะไม่ค่อยมีเท่าไร

อาตมาไปสังเกตการณ์แล้ว เห็นมีแต่เรื่องที่จะทำให้เราวุ่นวายยุ่งยากลำบากตลอดกาลตลอดเวลา เจริญไปด้วยวัตถุหลายอย่างเป็นการมรณ มีรูป มีเสียง มีกลิ่น มีรส มีโผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์เป็นที่ช่วยวนของบุคคลที่ไม่รู้จักธรรม ให้มีความวุ่นวายมาก ฉะนั้นจึงขอฝากธรรมะเพื่อไปปฏิบัติที่ประเทศฝรั่งเศส เมื่อจากวัดหนองป่าพงและวัดป่านานาชาติไปแล้ว สภาวะที่ตัดปัญหาและความยุ่งยากของชีวิต

ธรรมะนี้เป็นสภาวะอันหนึ่ง ซึ่งจะตัดปัญหาความยุ่งยากลำบากในใจของมนุษย์ทั้งหลายให้น้อยลง จนกระทั่งหมดไป สภาวะอันนี้เรียกว่าธรรม เราควรจะศึกษา เอาไปศึกษาในชีวิตประจำวันและประจำชีวิต เมื่อมีอารมณ์อันใดมากกระทบกระทั่งเกิดขึ้น จะได้แก้ปัญหามันได้ เพราะปัญหานี้มีทุกคน ไม่เฉพาะว่าเมืองไทยหรือเมืองนอก มันมีทุกแห่ง ถ้าคนไม่รู้จักแก้ปัญหาแล้ว ก็มีความทุกข์ความเดือดร้อนเป็นธรรมดา เมื่อปัญหาเกิดขึ้นมาแล้ว หนทางที่จะแก้ปัญหาก็คือปัญญา สร้างปัญญา อบรมปัญญา คือ ทำปัญญาให้เกิดขึ้นในจิตใจของเรา

สำหรับข้อประพฤติปฏิบัตินั้นก็ไม่มีอะไรมากอื่นไกล อยู่ในตัวของเรานี้เอง มีกายกับใจ คนเมืองนอกก็เหมือนกัน คนเมืองไทยก็เหมือนกัน มีกายกับใจเท่านั้นที่วุ่นวาย เป็นผู้วุ่นวาย ฉะนั้น ผู้สงบระงับต้องมีกายกับใจสงบ

ความเป็นจริงนั้น ใจของเรามันเป็นปกคิอยู่ เปรียบเหมือนน้ำฝน เป็นน้ำสะอาด มีความใสสะอาดบริสุทธิ์เป็นปกคิ ถ้าหากเราเอาสีเขียวใส่เข้าไป เอาสีเหลืองใส่เข้าไป น้ำก็จะกลายเป็นสีเขียว สีเหลืองไป จิตเรานี้ก็เหมือนกัน เมื่อไปถูกอารมณ์ที่ชอบใจ ใจก็ดี ใจก็สบายเมื่อถูกอารมณ์ไม่ชอบใจแล้ว ใจนั้นก็ขุ่นมัว ไม่สบาย เหมือนกันกับน้ำที่ถูกสีเขียว ก็เขียวไป ถูกสีเหลือง ก็เหลืองไป เปลี่ยนสีไปเรื่อย

ความเป็นจริงนั้น น้ำที่มันเขียว มันเหลือง ปกคิของมันก็เป็นน้ำใสสะอาดบริสุทธิ์ คือ น้ำฝน ปกคิของจิตเรานี้ก็เหมือนกัน เป็นจิตที่ใสสะอาด เป็นจิตที่มีปกคิไม่วุ่นวาย ที่จะวุ่นวายนั้นเพราะมันเป็นไปกับอารมณ์ มันหลงอารมณ์ พุคให้เห็นชัด อย่างขณะนี้เรานั่งอยู่ในป่ามีความสงบเหมือนกันกับใบไม้ ใบไม้นั้นถ้าไม่มีลมพัดมันก็นิ่ง สงบระงับอยู่ ถ้ามีลมมาพัด ใบมันก็กวัดแกว่งไปตามลม

จิตนี้ก็เหมือนกัน ถ้าอารมณ์มาถูกมันก็กวัดแกว่งไปตามอารมณ์ ยิ่งมันไม่รู้เรื่องธรรมะแล้ว ก็ยิ่งปล่อยไปตามอารมณ์ของเจ้าของไป อารมณ์สุขก็ปล่อยตามไป อารมณ์ทุกข์ก็ปล่อยตามไปวุ่นวายไปเรื่อย ๆ จนขามนุษย์ทั้งหลายเกิดเป็นโรคประสาทเพราะไม่รู้เรื่อง ปล่อยไปตามอารมณ์ ไม่รู้จักควบคุมรักษาจิตของเจ้าของ จิตของเรานี้เมื่อไม่มีใครควบคุมรักษา มันก็เหมือนคนๆหนึ่งที่ปราศจากพ่อแม่ที่จะดูแล เป็นคนอนาถา คนอนาถานั้นเป็นคนทีขาดที่พึ่ง คนที่ขาดที่พึ่งก็เป็นทุกข์ จิตนี้ก็เหมือนกัน ถ้าหากขาดการอบรมบ่มนิสัย ทำความเห็นให้ถูกต้องแล้ว จิตนี้ก็ลำบากมาก

กรรมฐานเป็นการทำจิตให้สงบ

ในทางพุทธศาสนา การทำจิตให้สงบระงับนี้ ท่านเรียกว่า การทำกรรมฐาน ฐาน คือเป็นที่ตั้ง กรรม คือการงานที่เราจะต้องทำขึ้นให้มกายเราเป็นส่วนหนึ่ง จิตเราเป็นอีกส่วนหนึ่ง มีสองอย่างเท่านั้นแหละ กายนี้เป็นสภาวะธรรม เป็นรูปธรรมที่เรามองเห็นได้ด้วยตาของเรา จิตเป็นสภาวะธรรมอันหนึ่ง เป็นนามธรรมซึ่งไม่มีรูป มองด้วยตาไม่ได้ แต่เป็นของมีอยู่ ตามภาษาสามัญก็เรียกว่า กายกับใจ กายเรามองเห็นได้ด้วยตาเนื้อ จิตมองเห็นได้ด้วยตาใจ คือตาใจ มีอยู่สองอย่างเท่านั้น มันวุ่นวายกัน

ฉะนั้น การฝึกจิตที่จะฝากโยมวันนี้ ก็คือเรื่องกรรมฐาน ให้ไปฝึกจิต เอาจิตพิจารณากาย จิตนี่คืออะไร? จิตมันก็ไม่คืออะไร มันถูกสมมติว่า คือความรู้สึก ผู้ที่รู้สึกอารมณ์ ผู้ที่รับรู้อารมณ์ทั้งหลายในที่นี้เรียกว่าจิต ใครเป็นผู้รับรู้ ผู้รับรู้นั้นถูกเขาเรียกว่า "จิต" รับรู้อารมณ์ที่สุขบ้าง อารมณ์ที่ทุกข์บ้าง อารมณ์ดีใจบ้าง อารมณ์เสียใจบ้าง ใครมีภาวะที่จะรับรู้อารมณ์เหล่านี้ ท่านเรียกว่าจิต

อย่างเช่น อาตมาพูดให้ฟังขณะนี้ จิตเราขงมี จิตรับรู้ว่า พุคอะไรอย่างไร มันเข้าไปทางหู รู้ว่าพุคอะไร เป็นอย่างไร ก็รู้จัก ผู้รับรู้นี้เรียกว่าจิตจิตเป็นผู้รับรู้อารมณ์

จิตไม่มีตัวจิตไม่มีตน จิตไม่มีรูป จิตเป็นผู้รับรู้อารมณ์เท่านั้นไม่ใช่อื่น ถ้าหากว่าเราสั่งสอนจิตอันนี้ให้มีความเห็นที่ถูกต้องดีแล้ว จิตนี้ก็จะไม่มีปัญหา จิตก็จะสบาย จิตก็เป็นจิต อารมณ์ก็เป็นอารมณ์อารมณ์ไม่เป็นจิต จิตไม่เป็นอารมณ์ เราพิจารณาจิตกับอารมณ์นี้ให้เห็นชัด จิตเป็นผู้รับรู้อารมณ์ที่จรเข้ามา จิตกับอารมณ์สองอย่างนี้มากระทบกันเข้า ก็เกิดความรู้สึกทางจิต ดีบ้าง ชั่วบ้าง ร้อนบ้าง เย็นบ้าง สารพัดอย่าง ที่นี้เมื่อเราไม่มีปัญหาแก้ไข ปัญหาทั้งหลายเหล่านี้ก็ทำจิตของเราให้ขุ่น

ลมหายใจเป็นมกฏกรรมฐาน

การทำจิตข องเราให้มีรากฐาน คือ กรรมฐาน เอลมหายใจเข้าออกเป็นรากฐาน เรียกว่า อานาปานสติ ที่นี้จะยกเอลมเป็นกรรมฐานเป็นอารมณ์ การทำกรรมฐาน นมีหลายอย่างมากมาย มันก็ยากลำบากเอลมนี่เป็นกรรมฐานดีกว่า เพราะว่าลมหายใจนี้เป็นมกฏกรรมฐานมาแต่ครั้งคิกคำบรรพมาแล้ว พอเรามีโอกาสดี ๆ เราเข้าไปนั่งสมาธิเอามือขวาทับมือซ้าย เอาขาขวาทับขาซ้าย ตั้งกายให้ตรง แล้วก็นึกในจิตของเราว่า บัดนี้ เราจะวางภาระทุกสิ่งทุกอย่างให้หมดไป ไม่เอาอะไรมาเป็นเครื่องกังวล ปล่อย... ปล่อยให้หมด แม้จะมีธุระอะไรอยู่มากมายก็ปล่อย ปล่อยให้ทิ้งในเวลานั้น สอนจิตของเราว่า จะกำหนดตามลมอันนี้ ให้มีความรู้สึกอยู่แต่อารมณ์อันเดียว แล้วก็หายใจเข้าหายใจออก

- การกำหนดลมหายใจนั้น อย่าให้มันยาว อย่าให้มันสั้น อย่าให้มันค่อย อย่าให้มันแรง ให้มันพอดีๆ
- สติ คือความระลึกได้ สัมปชัญญะ คือความรู้ตัวอันเกิดจากจิตนั้น ให้รู้ว่าลมออก ให้รู้ว่าลมเข้า สบาย ไม่ต้องนึกอะไร ไม่ต้องคิดไปโน่น ไม่ต้องคิดไปนี่ ในเวลา

ปัจจุบันนี้ เรามีหน้าที่ที่จะกำหนดลมหายใจเข้า ลมหายใจออกอย่างเดียว ไม่มีหน้าที่ที่จะไปคิดอย่างอื่นให้มีสติความระลึกได้ตามเข้าไป และสัมปชัญญะความรู้ตัวว่า บัดนี้ เราหายใจอยู่ เมื่อลมเข้าไป ต้นลมอยู่ปลายจมูก กลางลมอยู่หทัยปลายลมอยู่สะคือ เมื่อหายใจออก ต้นลมอยู่สะคือ กลางลมอยู่หทัยปลายลมอยู่จมูก ให้รู้สึกอย่างนี้

- หายใจเข้า :- ๑. จมูก ๒. หทัย๓. สะคือ
- หายใจออก :- ๑. สะคือ ๒. หทัย ๓. จมูก

กำหนดอยู่สามอย่างนี้ หายความกังวลหมด ไม่ต้องคิดเรื่องอื่นกำหนดเข้าไปให้รู้ต้นลม กลางลม ปลายลม สม่่าเสมอ แล้วค่อนั้น ไปจิตของเราจะมีความรู้สึก ต้นลม กลางลม ปลายลม ตลอดเวลา

เมื่อทำไปเช่นนี้ จิตอันควรแก่การงานก็จะเกิดขึ้น กายก็ควรแก่การงาน การขบเมื่อยทั้งหลายจะค่อยๆหายไปเรื่อยๆ กายก็จะเบาขึ้น จิตก็จะรวมเข้า ลมหายใจก็จะละเอียดเข้า น้อยลงๆ เราทำแบบนี้เรื่อยๆ จนกว่าจิตมันจะสงบระงับลงเป็นหนึ่งใน

การทำจิตให้สงบเป็น "หนึ่ง"

เป็น "หนึ่ง" คือ จิตมันจะฟุ้งไต่อยู่กับลม ไม่แยกไปที่อื่นไม่วุ่นวาย ต้นลมก็รู้จัก กลางลมก็รู้จัก ปลายลมก็รู้จัก เมื่อจิตสงบระงับแล้ว เราจะรู้ตั้งแต่ต้นลม ปลายลมก็ได้ ไม่ต้องตามลงไป เอาแต่ปลายจมูกว่ามันออก มันเข้า จิตเป็นหนึ่งอยู่กับลมหายใจเข้าออกอันเดียวตลอดไป

การทำจิตเช่นนี้ เรียกว่าทำจิตให้สงบ ทำจิตให้เกิดปัญญา อันนี้เป็นเบื้องต้น เป็นรากฐานของกรรมฐาน ให้พยายามทำทุกวันทุกวัน จะอยู่ที่ไหนก็ได้ จะอยู่บ้านก็ได้ จะอยู่ในรถก็ได้ อยู่ในเรือก็ได้ นั่งอยู่ที่ใด นอนอยู่ที่ใด ให้เรามีสติสัมปชัญญะควบคุมอยู่ตลอดกาลตลอดเวลา อันนี้เรียกว่าการภาวนา

อิริยาบถของการภาวนา

การภาวนานี้ ทำได้ในอิริยาบถ ทั้งนี้ไม่ว่าจะนั่งอย่างเดียว จะยืนก็ได้ จะนอนก็ได้ จะเดินก็ได้ ขอแต่ให้เราสติ กำหนดอยู่เสมอว่า บัดนี้จิตใจของเราอยู่ในลักษณะอย่างไร มีอารมณ์อันใดอยู่จิตเป็นสุขไหม จิตเป็นทุกข์ไหม จิตวุ่นวายไหม จิตสงบไหม ให้เราเห็นอย่างนี้ หมายความว่า ให้รู้จักความรู้สึกชอบของจิตอยู่ตลอดเวลา นี้เรียกว่าการทำจิตของเราให้สงบ

เมื่อจิตสงบก็เกิดปัญญา

เมื่อจิตสงบแล้ว ปัญญามันจะเกิด ปัญญามันจะรู้ ปัญญามันจะเห็น เอาจิตที่สงบพิจารณาร่างกายของเรา ตั้งแต่ศีรษะลงไปหาปลายเท้า ตั้งแต่ปลายเท้าขึ้นมาหาศีรษะ พิจารณากลับไปกลับมาอยู่เรื่อย ให้เห็นกสตา โลมา นะขา ทันตา ตะโจ เป็นกรรมฐาน ให้เห็นว่ารูปร่างกายทั้งหลายนี้ มีดิน มีน้ำ มีลม มีไฟ กลุ่มทั้งสี่กลุ่มนี้ ท่านเรียกว่ากรรมฐาน เรียกว่าธาตุ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม มาประชุมกันเข้า เรียกว่ามนุษย์ เรียกว่าสัตว์

พิจารณาของเราอันประกอบด้วยธาตุ

พระบรมศาสดาของเราท่านทรงสอนว่า อันนี้สักแต่ธาตุเท่านั้น อวัยวะร่างกายของเรา สิ่งที่ยืนแข็ง เป็นธาตุดิน สิ่งที่ยืดหยุ่นไหลเวียนไปในร่างกาย ท่านเรียกว่า ธาตุน้ำ ลมพัดขึ้นเบื้องบนลงเบื้องต่ำ ท่านเรียกว่าธาตุลม ความร้อนอบอุ่นในร่างกาย ท่านเรียกว่าธาตุไฟ คนคนหนึ่ง เมื่อแยกออกแล้ว มีสี่อย่าง นี้เท่านั้น คือ มีดิน น้ำ ลม ไฟ สัตว์ไม่มี มนุษย์ไม่มี ไทยไม่มีฝรั่งไม่มี เขมรไม่มีญวนไม่มี ลาวไม่มี ไม่มีใคร มีดิน มีน้ำ มีไฟ มีลม เท่านั้นที่เป็นอยู่แล้วสมมติว่าเป็นบุคคลเป็นสัตว์ขึ้นมา

ชีวิต ร่างกาย เป็นอนิจจัง

ความเป็นจริงไม่มีอะไร ดินก็คืบ น้ำก็คืบ ลมก็คืบ ไฟก็คืบ ที่ประกอบกันเรียกว่ามนุษย์นี้ เป็นไปด้วยอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือเป็นของไม่แน่นอน เป็นของไม่ยั่งยืน เป็นของหมุนเวียนเปลี่ยนไปแปรไป อยู่อย่างนี้ ไม่ยั่งยืนอยู่กับที่ แม้แต่ร่างกายของเราก็ไม่แน่นอน เลื้อยไปมาอยู่เสมอ เปลี่ยนไป ผสมก็เปลี่ยนไป ขนก็เปลี่ยนไป หนังก็เปลี่ยนไป สารพัดอย่างมันเปลี่ยนไป เปลี่ยนไป เปลี่ยนไปหมด

จิตใจของเราก็เหมือนกัน มันก็ไม่ใช่อัตถ์ ไม่ใช่คน ไม่ใช่เราไม่ใช่เขา ที่คิดไปสารพัดอย่าง มันไม่แน่นอน บาที่คิดมาตัวตายเลยก็ได้ บางทีคิดสุขก็ได้ บางทีคิดทุกข์ก็ได้ ถ้าเราไม่มีปัญญา เราก็มัวเชื่อใจอันนี้ มันก็โหมกเราเรื่อยไป เป็นทุกข์บ้าง เป็นสุขบ้าง สลับซับซ้อน กันกันไป

จิตและกายเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

จิตนี้มันก็เป็นของไม่แน่นอน กายนี้ก็เป็นของไม่แน่นอน รวมแล้วเป็นอนิจจัง รวมแล้วเป็นทุกขัง รวมแล้วเป็นอนัตตา สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ พระบรมครูของเราท่านว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา เรียกว่า ธาตุ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เท่านั้นเอง

เอาจิตของเราพิจารณาเข้าไปให้มันเห็นชัด เมื่อมันเห็นชัดแล้วอุปาทานที่ถือว่า เราสวยบ้าง เรามั่งบ้าง เราดีบ้าง เราชั่วบ้าง เรามีบ้าง เราอะไรหลายอย่าง มันก็ถอนไป ถอนไปเห็นสภาวะอันเดียวกัน เห็นมนุษย์สัตว์ทั้งหลายเป็นอันเดียวกัน เห็นไทยเป็นอันเดียวกันกับฝรั่ง เห็นฝรั่งเป็นอันเดียวกันกับไทย เมื่อจิตเราเห็นเช่นนี้ มันก็ถอนอุปาทานความยึดมั่นออกจากจิตใจของเรา

เมื่อจิตเห็นธรรม โลก โกรธ หลง ก็ลดน้อยลง

เมื่อพิจารณาเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แล้ว มันก็นำสังเวชนอุปาทานออกแล้ว ไม่ได้ไปยึดว่าเป็นตัว ว่าเป็นตน ว่าเป็นเรา ว่าเป็นเขา จิตใจเห็นเช่นนี้ มันก็เกิดนิพพิทา ความเบื่อหน่าย คลายความกำหนัด คือเห็นว่ามันเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา แล้วจิตใจของเราก็หยุด จิตใจเราก็เป็นธรรมะ รากะก็ตี โทสะก็ตี โมหะก็ตี มันก็ลดน้อยถอยลงไปทุกทีๆ ผลที่สุดเหลือแต่ธรรม คือจิตนี้เป็นอยู่เท่านั้น นี้เรียกว่าการทำกรรมฐาน

หนทางที่ถูกต้องที่ควรพิจารณา

ฉะนั้น จึงขอฝากโยมเอาไปพิจารณา เอาไปศึกษาประจำวันประจำชีวิต เอาไว้เป็นมรดกคิดตัวสืบไป โยมเอาไปพิจารณาแล้ว ใจก็จะสบาย ใจก็จะไม่วุ่นวาย ใจก็จะสงบระงับ กายวุ่นวายก็ช่างมัน ใจไม่วุ่นวาย เขาว่าวุ่นวายในโลก เราไม่วุ่นวาย ถึงความวุ่นวายในเมืองนอกมากมาย เราก็ไม่วุ่นวาย เพราะจิตเราเห็นแล้ว เป็นธรรมะแล้วอันนี้เป็นหนทางที่ดี ที่ถูกต้อง ฉะนั้น จึงจำคำสอนนี้ไว้ต่อๆไป

ธรรมะกับธรรมชาติ

Audio : <http://www.dhammatarn.com/fungdham/sound/cha/046b.wma>

บางครั้ง ดันผลไม้ อย่างต้นมะม่วงเป็นดอกออกมาแล้ว บางทีถูกลมพัด มันก็หล่นลง แต่ยังเป็นดอกอย่างนั้นก็ยังมี บางช่อเป็นลูกเล็กๆลมก็มาพัดไป หล่นทิ้งไปก็มี บางช่อยังไม่ได้เป็นลูก เป็นดอกเท่านั้น ก็หักไปก็มี

คนเราก็เหมือนกัน บางคนตายตั้งแต่อยู่ในท้อง บางคนคลอดจากท้องอยู่ได้สองวัน ตายไปก็มี หรืออายุเพียงเดือนสองเดือน สามเดือน ยังไม่ทันโต ตายไปก็มีบางคนพอเป็นหนุ่มเป็นสาวตายไปก็มี บางคนก็แก่เฒ่าแล้ว จึงตายก็มี

เมื่อนึกถึงคนแล้ว ก็นึกถึงผลไม้ ก็เห็นความไม่แน่นอน แม้นักบวชเราก็กี่เหมือนกัน บางทียังไม่ทันได้บวชเลย ยังเป็นเพียงผ้าขาวอยู่ที่ผ้าขาวว้างหนีไปก็มีบางคน โคนผมเท่านั้น ยังไม่ได้บวชขาวด้วยซ้ำ ก็หนีไปก่อนแล้วก็มี บางคนก็อยู่ได้สามสี่เดือนก็หนีไป บางคนอยู่ถึงบวชเป็นเณรเป็นพระ ได้พรรษาสองพรรษาก็สึกไปก็มี หรือสี่ห้าพรรษาแล้วก็สึกไปก็มี เหมือนกับผลไม้เอาแน่นอนไม่ได้ ดอกไม้ผลไม้ถูกลมพัดตกลงไปเลยไม่ได้สุก จิตใจคนเราก็กี่เหมือนกัน พอถูกอารมณ์มาพัดไป ดิ่งไป ก็ตกไปเหมือนกับผลไม้

พระพุทธเจ้าท่านก็ทรงเห็นเหมือนกัน เห็นสภาพธรรมชาติของผลไม้ ใบไม้ แล้วก็ถึงสภาวะของพระณเรซึ่งเป็นบริษัท
บริวารของท่านก็เหมือนกัน มันเป็นของมันอยู่อย่างนั้น ย่อมจะเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ฉะนั้นผู้ปฏิบัติถ้ามีปัญหา
พิจารณาดูอยู่ที่ไม่จำเป็นที่จะต้องมีการอธิบายและแนะนำพร่ำสอนมากมาย

พระพุทธเจ้าของเรา ที่จะทรงผนวชในพระชาติที่เป็นพระชนกกุมารนั้น
ท่านก็ไม่ได้ศึกษาอะไรมากมายท่านไปทรงเห็นต้นมะม่วงในสวนอุทยานเท่านั้น คือวันหนึ่ง พระชนกกุมารได้เสด็จไปชมสวนอุทยานกับ
พวกอำมาตย์ทั้งหลาย ได้ทรงเห็นต้นมะม่วงต้นหนึ่ง กำลังออกผลงามๆมากมาย ก็ตั้งพระทัยไว้ว่า ตอนกลับจะแวะเสวยมะม่วงนั้น

แต่เมื่อพระชนกกุมารเสด็จผ่านไปแล้ว พวกอำมาตย์ก็พากันเก็บผลมะม่วงตามใจชอบ ฝากด้วยกระบองบ้าง แส้บ้าง เพื่อให้กึ่งหัก ใบขาด
จะได้เก็บผลมะม่วงมากิน

พอตอนเย็น พระชนกกุมารเสด็จกลับ ก็จะทรงเก็บมะม่วง เพื่อจะลองเสวยว่าจะมีรสอร่อยเพียงใด แต่ก็ไม่มีมะม่วงเหลือเลยสักผล
มีแต่ต้นมะม่วงที่กิ่งก้านหักห้อยเยาะเย้ย ใบก็ขาดวิน เมื่อได้ถาม ก็ทรงทราบว่าพวกอำมาตย์เหล่านั้น ได้ใช้กระบอง
ใช้แส้พาดต้นมะม่วงนั้นอย่างไม่มีปราณี เพื่อที่จะเอาผลของมันมาบริโภค ฉะนั้นใบของมันจึงขาดกระจัดกระจาย กิ่งของมันก็หัก ห้อยระเกะระกะ

เมื่อพระองค์ทรงมองมะม่วงสักต้นหนึ่งที่อยู่ใกล้ๆกัน ก็ทรงเห็นมะม่วงต้นนั้นยังมีกิ่งก้านแข็งแรง ใบดกสมบูรณ์ มองดูน่ารื่นรมย์ จึงทรงดำริว่า
เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น? ก็ทรงได้คำตอบว่า เพราะมะม่วงต้นนั้นมันไม่มีผล คนก็ไม่ต้องการมัน ไม่ขังขามัน ใบของมันก็ไม่หล่นร่วง
กิ่งของมันก็ไม่หัก

พอพระองค์ทรงเข้าพระทัยในเหตุเท่านั้น ก็พิจารณามาตลอดทางที่เสด็จกลับ ทรงรำพึงว่า ที่ทรงมีความทุกข์ยากลำบาก
ก็เพราะเป็นพระมหากษัตริย์ ต้องทรงห่วงใยราษฎร ต้องคอยป้องกันแผ่นดินจากข้าศึกศัตรู ที่คอยจะมาโจมตีตรงนั้นตรงนี้อยู่วัน
แม้จะนอนก็ไม่เป็นสุข บรรทมแล้วยังทรงฝันถึงอีก แล้วก็ทรงนึกถึงต้นมะม่วงที่ไม่มีผลต้นนั้น ที่มีใบสดดูร่มเย็น แล้วทรงดำริว่า
จะทำอย่างมะม่วงต้นนั้นจะไม่ดีกว่าหรือ?

พอถึงพระราชวัง ก็ทรงพิจารณาอยู่แต่ในเรื่องนี้ในที่สุดก็ตัดสินใจออกทรงผนวช โดยอาศัยต้นมะม่วงนั้นแหละ เป็นบทเรียนสอนพระทัย
ทรงเปรียบเทียบพระองค์เองกับมะม่วงต้นนั้น แล้วเห็นว่าถ้าไม่พัวพันอยู่ในเพศฆราวาส ก็จะได้เป็นผู้ไปคนเดียว ไม่ต้องกังวลทุกข์ร้อน
เป็นผู้มีอิสระ จึงออกผนวช

หลังจากทรงผนวชแล้ว ถ้ามีผู้ใดทูลถามว่า ใครเป็นอาจารย์ของท่าน? พระองค์ก็จะทรงตอบว่า "ต้นมะม่วง" ใครเป็นผู้ชี้แนะของท่าน?
พระองค์ก็จะทรงตอบว่า "ต้นมะม่วง" พระองค์ไม่ต้องการคำพร่ำสอนอะไรมากมาย เพียงแต่ทรงเห็นต้นมะม่วงต้นเท่านั้น
ก็ทรงน้อมเข้าไปในพระทัย เป็นอุปนิสัยธรรม สละราชสมบัติทรงเป็นผู้ที่มักน้อย สันโดษ อยู่ในความสงบผ่องใส

นี่คือในสมัยที่พระองค์ (พระพุทธเจ้า) ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ ก็ได้ทรงบำเพ็ญธรรมเช่นนี้มาโดยตลอดอันที่จริง
ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้มันเตรียมพร้อมที่จะสอนเราอยู่เสมอ ถ้าเราทำปัญญาให้เกิดนิคเคียวเท่านั้น ก็จะรู้แจ้งแทงตลอดในโลก

ต้นไม้หรือเขาถ้ำวัลย์เหล่านั้น มันแสดงลักษณะอาการตามความจริงตามธรรมชาติอยู่อย่างนั้นอยู่แล้ว ถ้ามีปัญญาเท่านั้นก็ไม่ต้องไปถามใคร
ไม่ต้องไปศึกษาที่ไหน ดูเอาที่มันเป็นอยู่ตามธรรมชาติเท่านั้น ก็ตรัสรู้ธรรมได้แล้ว เหมือนอย่างพระชนกกุมาร

ถ้าเรามีปัญญา ถ้าเราสังวร สำรวม ครอบรู้เห็นอยู่ตามธรรมชาติอันนั้น มันก็ปลงอนิจจัง ทุกขังอนัตตาได้เท่านั้น เช่นว่า
ต้นไม้ทุกต้นที่เราเห็นอยู่บนพื้นปฐพีนี้ มันก็เป็นไปในแนวเดียวกัน เป็นไปในแนวอนิจจังทุกขัง อนัตตา ไม่เป็นของแน่นอนถาวรสักอย่าง
มันเหมือนกันหมด มีเกิดขึ้นแล้วในเบื้องต้น แปรไปในท่ามกลาง ผลที่สุดก็ดับไปอย่างนี้

เมื่อเราเห็นต้นไม้เป็นอย่างนั้นแล้ว ถิ่นน้อมเข้ามาถึงตัวสัตว์ ตัวบุคคล
ตัวเราหรือบุคคลอื่นก็เหมือนกันมีความเกิดขึ้นเป็นเบื้องต้นในท่ามกลางก็แปรไป เปลี่ยนไป ผลที่สุดก็สลายไป นี่คือธรรมะ

ต้นไม้ทุกต้นก็เป็นต้นไม้ต้นเดียวกัน เพราะว่ามันเหมือนกัน โดยอาการที่มันเกิดขึ้นมาแล้ว มันก็ตั้งอยู่ ตั้งอยู่แล้วก็แปรไป แล้วมันก็เปลี่ยนไป หายไป เสื่อมไปดับสิ้นไปเป็นธรรมดา

มนุษย์เราทั้งหลายก็เหมือนกัน ถ้าเป็นผู้มีสติอยู่รู้อยู่ ศึกษาด้วยปัญญา ด้วยสติสัมปชัญญะ ก็จะเห็นธรรมอันแท้จริง คือเห็นมนุษย์เราที่เกิดขึ้นมาเป็นเบื้องต้น เกิดขึ้นมาแล้วก็ตั้งอยู่ เมื่อตั้งอยู่แล้วก็แปรไปแล้วก็เปลี่ยนไป สลายไป ถึงที่สุดแล้วก็จบ ทุกคนเป็นอยู่อย่างนี้ ฉะนั้น คนทุกคนในสากลโลกนี้ ก็เป็นอันเดียวกัน ถ้าเราเห็นคนคนเดียวชัดเจนแล้ว ก็เหมือนกับเห็นคนทั้งโลก มันก็เป็นของมันอยู่อย่างนั้น

ทุกสิ่งสรรพนี้เป็นธรรมะ สิ่งที่เรามองไม่เห็นด้วยตา คือใจของเรา เมื่อความคิดเกิดขึ้นมา ความคิดนั้นก็ตั้งอยู่ เมื่อตั้งอยู่แล้วก็แปรไป เมื่อแปรไปแล้ว ก็ดับสูญไปเท่านั้น นี้เรียกว่า "นามธรรม" สักแต่ว่าความรู้สึกเกิดขึ้นมา แล้วมันก็ดับไป นี่คือความจริงที่มันเป็นอยู่อย่างนั้น ล้วนเป็นอริยสัจธรรมทั้งนั้น ถ้าเราไม่มองดูตรงนี้ เราก็ไม่เห็น

ฉะนั้น ถ้าเรามีปัญญา เราก็จะได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าอยู่ที่ตรงไหน?

พระพุทธเจ้าอยู่ที่พระธรรม

พระธรรมอยู่ที่ตรงไหน?

พระธรรมอยู่ที่พระพุทธเจ้า อยู่ตรงนี้แหละ

พระสงฆ์อยู่ที่ตรงไหน?

พระสงฆ์อยู่ที่พระธรรม

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็อยู่ในใจของเราแต่เราต้องมองให้ชัดเจน บางคนเก็บเอาความไปโดยผิวเผิน แล้วอุทานว่า "โอ! พระพุทธ พระธรรมพระสงฆ์ อยู่ในใจของฉัน" แต่ปฏิบัติทำนั้นไม่เหมาะสมไม่สมควร มันก็ไม่เข้ากันกับการที่จะอุทานเช่นนั้น เพราะใจของผู้ที่อุทานเช่นนั้น จะต้องเป็นใจที่รู้ธรรมะ

ถ้าเราตรงไปที่จุดเดียวกันอย่างนี้ ก็จะเห็นว่าความจริงในโลกนี้มีอยู่ นามธรรม คือ ความรู้สึกนึกคิดเป็นของไม่แน่นอน มีความโกรธเกิดขึ้นมาแล้ว ความโกรธตั้งอยู่แล้ว ความโกรธก็แปรไป เมื่อความโกรธแปรไปแล้ว ความโกรธก็สลายไป

เมื่อความสุขเกิดขึ้นมาแล้ว ความสุขนั้นก็ตั้งอยู่เมื่อความสุขตั้งอยู่แล้ว ความสุขก็แปรไป เมื่อความสุขแปรไปแล้ว ความสุขมันก็สลายไปหมด ก็ไม่มีอะไร มันก็เป็นของมันอยู่อย่างนี้ทุกกาลเวลา ทั้งของภายในคือ นามรูปนี่ก็เป็นอยู่อย่างนี้ ทั้งของภายนอก คือต้นไม้ ภูเขา เถาวัลย์เหล่านี้มันก็เป็นของมันอยู่อย่างนี้ นี้เรียกว่าสังขารธรรม

ถ้าใครเห็นธรรมชาติก็เห็นธรรมะ ถ้าใครเห็นธรรมะก็เห็นธรรมชาติ ถ้าผู้ใดเห็นธรรมชาติ เห็นธรรมะผู้นั้นก็เป็นผู้รู้จักธรรมะนั้นเอง ไม่ใช่อยู่ไกล

ฉะนั้น ถ้าเรามีสติ ความระลึกได้ มีสัมปชัญญะความรู้ตัวอยู่ทุกอิริยาบถ การยืน เดิน นั่ง นอน ผู้รู้ทั้งหลายก็พร้อมที่จะเกิดขึ้นมา ให้รู้ ให้เห็นธรรมะตามเป็นจริงทุกกาลเวลา

พระพุทธเจ้าของเรานั้นท่านยังไม่ตาย แต่คนมักเข้าใจว่าท่านตายไปแล้ว นิพพานไปแล้ว ความเป็นจริงแล้ว

พระพุทธเจ้าที่แท้จริงนั้นท่านไม่มีนิพพาน ท่านไม่ตายท่านยังอยู่ ท่านยังช่วยมนุษย์ ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบอยู่ทุกเวลา

พระพุทธเจ้านั้นก็คือธรรมะนั่นเอง ใครทำดีต้องได้คืออยู่วันหนึ่ง ใครทำชั่วมันก็ไฉ่ชั่ว นี้เรียกว่าพระธรรมพระธรรมนั้นแหละเรียกว่า พระพุทธเจ้า และก็ธรรมะนี้แหละที่ทำให้พระพุทธเจ้าของเรา เป็นพระพุทธเจ้า

ฉะนั้น พระองค์จึงตรัสว่า "ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา" แสดงว่าพระพุทธเจ้าก็คือพระธรรม และพระธรรมก็คือพระพุทธเจ้า ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้นเป็นธรรมะที่มีอยู่ประจำโลก ไม่สูญหาย เหมือนกับน้ำที่มีอยู่ในพื้นแผ่นดิน ผู้ขุดบ่อลงไปให้ถึงน้ำก็จะเห็นน้ำไม่ว่าขุดนั้น ไปแต่งไปทำให้น้ำมีขึ้น บุรุษนั้นลงกำลังขุดบ่อเท่านั้น ให้น้ำถึงลงไปให้ถึงน้ำ น้ำก็มีอยู่แล้ว

อันนี้ ถัดกันก็อันนั้น พระพุทธเจ้าของเราเหมือนกัน ท่านไม่ได้ไปแต่งธรรมะ ท่านไม่ได้บัญญัติธรรมะ บัญญัติก็บัญญัติสิ่งที่มันมีอยู่แล้ว ธรรมะคือความจริงที่มีอยู่แล้ว ท่านพิจารณาเห็นธรรมะ ท่านเข้าไปรู้ธรรม คือรู้ความจริงอันนั้น ฉะนั้นจึงเรียกว่าพระพุทธเจ้าของท่านตรัสรู้ธรรม และการตรัสรู้ธรรมนี้เองจึงทำให้ท่านได้รับพระนามว่า พระพุทธเจ้า

เมื่อพระองค์ทรงอุบัติขึ้นในโลก พระองค์ก็ทรงเป็นเพียง "เจ้าชายสิทธัตถะ" ต่อเมื่อตรัสรู้ธรรมแล้ว จึงได้ทรงเป็น "พระพุทธเจ้า" บุคคลทั้งหลายก็เหมือนกันผู้ใดสามารถตรัสรู้ธรรมได้ ผู้นั้นก็เป็นพุทธะ

ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงยังมีอยู่ ยังเมตตากรุณาสัตว์ทั้งหลาย ยังช่วยมนุษย์สัตว์ทั้งหลายอยู่ ถ้ามนุษย์ผู้ใดมีความประพฤติปฏิบัติ จงรักกักดี พระพุทธเจ้า ต่อพระธรรม ผู้นั้นก็จะมีคุณงามความดีอยู่ตลอดทุกวันนี้ ฉะนั้น ถ้าเรามีปัญญา ก็จะเห็นได้ว่า เราไม่ได้อยู่ห่างพระพุทธเจ้าเลย ฉะนั้นเราก็ยังนั่งอยู่ต่อหน้าพระพุทธเจ้าเราเข้าใจธรรมะเมื่อใด เราก็เห็นพระพุทธเจ้าเมื่อนั้น ผู้ใดที่ตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรมอยู่อย่างสม่ำเสมอแล้ว ไม่ว่าจะนั่ง ยืน เดิน อยู่ ณ ที่ใด ผู้นั้นย่อมได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าอยู่ตลอดเวลา

ในการปฏิบัติธรรมนั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนให้อยู่ในที่สงบ สวรรวมอินทรีย์ คา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี้เป็นหลักไว้ เพราะสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นที่ตรงนี้ ไม่เกิดที่อื่นความคิดทั้งหลายเกิดขึ้นที่นี้ ความชั่วทั้งหลายเกิดขึ้นที่นี้ พระพุทธเจ้าจึงให้สังวรสำรวมให้รู้จักเหตุที่มันเกิดขึ้น

ความจริง พระพุทธเจ้าท่านทรงบอกทรงสอนไว้หมดทุกอย่างแล้ว เรื่องศีลก็ดี สมาธิก็ดี ปัญญาที่ดีตลอดจนข้อประพฤติปฏิบัติทุกประการก็ทรงพร่ำสอนไว้หมดทุกอย่าง เราไม่ต้องไปคิด ไปบัญญัติอะไรอีกแล้วเพียงให้ทำตามในสิ่งที่ท่านทรงสอนไว้เท่านั้น นับว่าพวกเราเป็นผู้มีบุญ มีโชคอย่างยิ่ง ที่ได้มาพบหนทางที่ท่านทรงแนะนำบอกไว้แล้ว คล้ายกับว่าพระพุทธเจ้าท่านทรงสร้างสวนผลไม้ที่อุดมสมบูรณ์พร้อมไว้ให้เรา แล้วก็เชิญให้เราทั้งหลายไปกินผลไม้ในสวนนั้น โดยที่เราไม่ต้องออกแรงทำอะไรในสวนนั้นเลย เช่นเดียวกับคำสอนในทางธรรม ที่พระองค์ทรงสอนหมดแล้ว ยังขาดแต่บุคคลที่จะมีศรัทธาเข้าไปประพฤติปฏิบัติเท่านั้น

ฉะนั้น พวกเราทั้งหลายจึงเป็นผู้ที่มีโชคมีบุญมากเพราะเมื่อมองไปที่สัตว์ทั้งหลายแล้ว จะเห็นว่าสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น เช่น วัว ควาย หมู หมา เป็นต้น เป็นสัตว์ที่อากัปกาศ เพราะไม่มีโอกาสที่จะเรียนธรรม ไม่มีโอกาสที่จะปฏิบัติธรรม ไม่มีโอกาสที่จะรู้ธรรม ฉะนั้นก็หมดโอกาสที่จะพ้นทุกข์ จึงเรียกว่าเป็นสัตว์ที่อากัปกาศ เป็นสัตว์ที่ต้องสวดยกรรมอยู่

ด้วยเหตุนี้ มนุษย์ทั้งหลายจึงไม่ควรทำตัวให้เป็นมนุษย์ที่อากัปกาศ คือไม่มีข้อประพฤติ ไม่มีข้อปฏิบัติ อย่าให้เป็นคนอากัปกาศ คือคนหมดหวังจากมรรค ผลนิพพาน หมดหวังจากคุณงามความดี อย่าไปคิดว่าเราหมดหวังเสียแล้ว ถ้าคิดอย่างนั้น จะเป็นคนอากัปกาศเหมือนสัตว์เดรัจฉานทั้งหลาย คือไม่อยู่ในข่ายของพระพุทธเจ้า

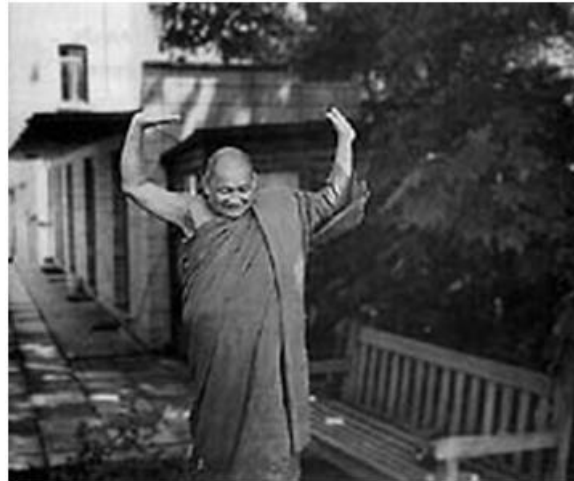
ฉะนั้น เมื่อมนุษย์เป็นผู้มีบุญวาสนาบาปมีเช่นนี้แล้ว จึงควรที่จะปรับปรุงความรู้ ความเข้าใจ ความเห็นของคนให้อยู่ในธรรม จะได้รับธรรม เห็นธรรม ในชาติกำเนิดที่เป็นมนุษย์นี้ ให้สมกับที่เกิดมาเป็นสัตว์ที่ควรตรัสรู้ธรรมได้

ถ้าหากเราคิดไม่ถูก ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ มันก็จะกลับไปเป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นสัตว์นรก เป็นเปรต เป็นอสุรกาย เป็นยักษ์ เป็นผี เป็นสารพัดอย่าง มันจะเป็นไปได้อย่างไร? ก็ขอให้มองดูในจิตของเราเอง เมื่อความโกรธเกิดขึ้น มันเป็นอย่างไรวะ? นั่นแหละ!

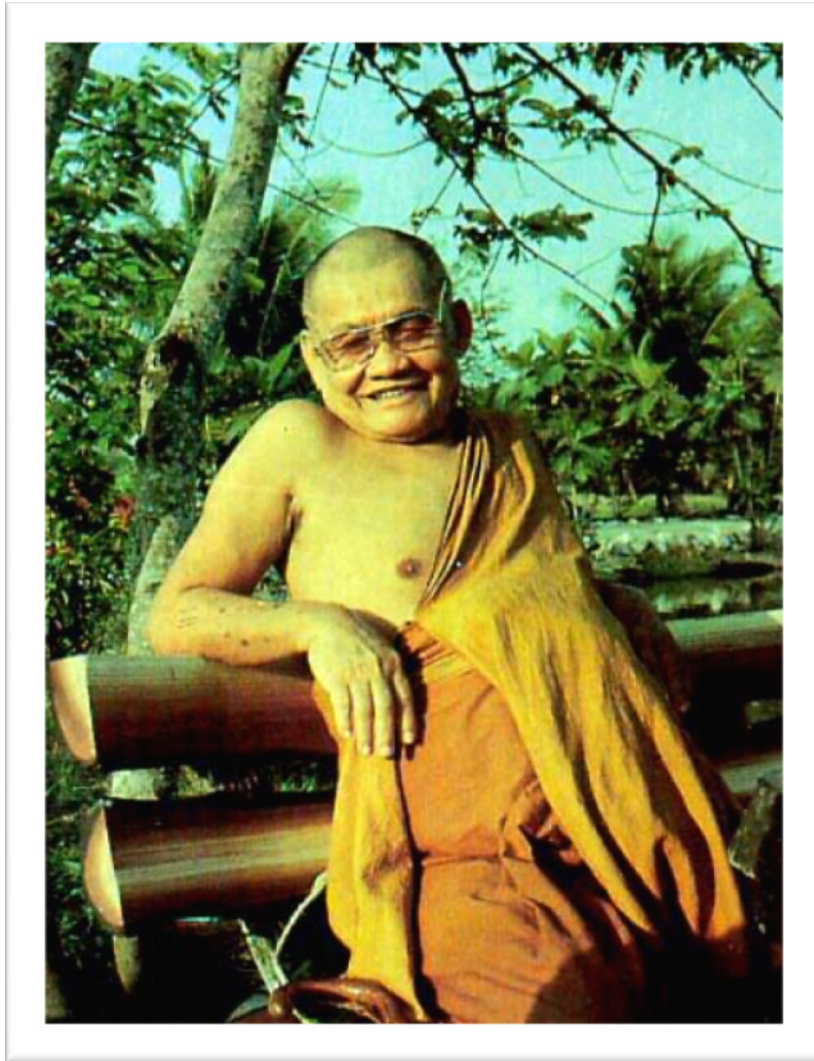
เมื่อความหลงเกิดขึ้นแล้ว มันเป็นอย่างไร? นั่นแหละ!

เมื่อความโลภเกิดขึ้นแล้ว มันเป็นอย่างไร? นั่นแหละ!

สภาวะทั้งหลายเหล่านี้แหละ มันเป็นภพ แล้วก็เป็นชาติ เป็นความเกิดที่เป็นไปตามสภาวะแห่งจิตของคน

สองหน้าของสังฆกรรม

ในชีวิตของเรา มีทางเลือกอยู่สองทาง คือ ค่อยๆ ตามไปกับโลก หรือ พยายามปฏิบัติให้อยู่นอกโลก
พระพุทธเจ้า นั้น ท่านทรงปฏิบัติจนพระองค์เอง ทรงพ้นโลก ด้วยการตรัสรู้ สัมมาสัมโพธิญาณ ในท่านองเดียวกัน ปัญญา ก็มีสอง คือ ปัญญาโลกีย์
กับปัญญาโลกุตตระ หากเราไม่ภาวนาฝึกปฏิบัติอบรมตนเอง ถึงจะมีปัญญาปานใด ก็เป็นเพียงปัญญาโลกีย์ เป็นโลกียวิสัย
จะหลุดพ้นโลกไปไม่ได้ เพราะโลกียวิสัยนั้น มันเวียนไปตามโลก เมื่อเวียนคล้อยไปตามโลก จิตก็เป็นโลกคิ อยู่แต่จะหามาใส่ตัว อยู่ไม่เป็นสุข
หาไม่รู้จักพอ วิชาโลกีย์เลยกลายเป็นอวิชา หาวิชาความรู้แจ้งไม่ มันจึงเรียนไม่จบสักที เพราะมันไปตามลาก ตามยศ ตามสรรเสริญ
ตามสุข พาใจให้ติดข้องเป็นกิเลสกองใหญ่

เมื่อได้มาก็หึงก็หวง เห็นแก่ตัว ผู้ช่วยกำปั่นไม่ได้ ก็คิดสร้างเครื่องจักรเครื่องยนต์ เครื่องกลเครื่องไก
สร้างศาสตราวุธสร้างลูกกระเบิดขว้างใส่กัน นี่คือโลกีย์ มันไม่หยุดสักที เรียนไปก็เพื่อจะเอาโลก จะครองโลก ใต้อะไรก็หวงอยู่นั่นแล้ว
นี่คือโลกีย์วิสัย เรียนไปแล้วก็จบไม่ได้

มาฝึกทางโลกุตตระ โลกุตตระนี้อยู่ได้ยาก ผู้ใดหวังมรรค หวังผล หวังนิพพาน จึงจะทนอยู่ได้ จึงทำตนให้เป็นคนมักน้อย สันโดษ กินน้อย
นอนน้อย พุคน้อย ทำให้มันหมดโลกีย์

ถ้าเชื่อโลกีย์ไม่หมด มันก็ยาก มันยุ่ง ไม่หยุดสักที แม้มันบวชแล้วก็ยังคอยดึงให้ออกไป มันมาคอยให้ความรู้ความเห็น
มันมาคอยปรุงคอยแต่งความรู้อยู่นั่นแล้ว ทำให้ใจคิดข้องอยู่ในกามคุณทั้งห้า คือรูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปพะ ธรรมารมณ์
อารมณ์ของใจเป็นกาม คือความใคร่ ในความสุขความทุกข์ ความดี ความชั่ว สารพัดอย่าง มีแต่กามทั้งนั้น

คนไม่รู้จักก็ว่า จะทำสิ่งในโลกนี้ให้มันเสร็จ ให้มันแล้วเหมือนคนที่มาเป็นรัฐมนตรีใหม่ ก็คิดว่าตนต้องทำได้
บริหารได้แล้วก็เอาอะไรที่ทนเก่าทำไว้ออกไปเสีย เอาวิธีการของตนเข้ามาใช้แทน ก็เลยต้องได้หามกันออก
หามกันเข้าอยู่อย่างนั้น ไม่ได้เรื่องสักที ที่ว่าจะทำให้เสร็จ มันก็ไม่เสร็จ เพราะจะทำให้ถูกใจคนทุกคนนั้น มันทำไม่ได้หรอก

คนหนึ่งชอบน้อย คนหนึ่งชอบมาก คนหนึ่งชอบสั้น คนหนึ่งชอบยาว คนหนึ่งชอบเต็ม คนหนึ่งชอบเผ็ด จะให้เหมือนกันนั้น ไม่มีในโลก

คนอยู่ครองโลก ครองบ้าน ครองเมือง ทำทุกอย่างก็อยากให้มันสำเร็จ แต่ไม่มีทางสำเร็จหรอก เรื่องของโลกมันจบไม่เป็น
ถ้าทำตามโลกแล้วจบได้ พระพุทธเจ้าท่านก็ทรงทำแล้ว เพราะท่านครองโลกอยู่ก่อน แต่นั่นมันทำไม่ได้

ในเรื่องของกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปพะ ธรรมารมณ์ นั้น รูปอะไรก็ไม่จับใจเท่ารูปผู้หญิง ผู้หญิงรูปร่างบาดตา ก็ชวนมองอยู่แล้ว
ยิ่งเดินซอกแซกก็ยังมองเพลิน

เสียงอะไรมาจับใจเท่าเสียงผู้หญิงเป็นไม่มี มันบาดถึงหัวใจ กลิ่นก็เหมือนกัน กลิ่นอะไรก็ไม่เหมือนกลิ่นผู้หญิง
ติดกลิ่นอื่นก็ไม่เท่ากับติดกลิ่นผู้หญิง มันเป็นอย่างนั้น

รสอะไรก็ไม่เหมือน รสข้าว รสแกง รสสารพัดก็ไม่เทียบเท่ารสผู้หญิง หลงคิดเข้าไปแล้วถอนได้ยาก เพราะมันเป็นกาม โสภณูปพะก็เช่นกัน
จับต้องอะไรก็ไม่ทำให้มันเมาป่วน ป่วนจนหัวชนกัน เหมือนกับจับต้องผู้หญิง

ฉะนั้น เมื่อลูกท้าวพญาที่ไปเรียนวิชากับอาจารย์ดัดศิลาจนจบแล้วจะลาอาจารย์กลับบ้าน อาจารย์จึงสอนว่า เวทย์มนต์กลมาทำอะไรก็สอนให้
บอกให้จนหมดแล้ว เมื่อกลับไปครองบ้านครองเมืองแล้ว มีอะไรมาก็ไม่ต้องกลัว จะสู้ได้หมดทั้งนั้น จะมีสัตว์ประเภทใดมาก็ไม่ต้องกลัว
ไม่ว่าจะเป็นสัตว์มีพิษอยู่ในปาก หรือมีเขาอยู่บนหัว มีงวง มีงา ก็สู้มันได้ทั้งสิ้น แต่ไม่รับรองอยู่แต่เฉพาะสัตว์จำพวกหนึ่ง
ที่เขาไม่ได้อยู่บนหัวแต่หากไปอยู่ที่หน้าอก สัตว์ชนิดนี้ไม่มีมันชนิดใดจะสู้มันได้มีแต่จะต้องสู้มันตัวเอง รู้จักไหม สัตว์ที่มีเขาอยู่หน้าอก
นั่นแหละท่านจึงให้รักษาตัวเอง

ธรรมารมณ์ที่เกิดขึ้นกับใจแล้ว ทำให้ออกได้เงิน ออกได้ทอง ออกได้สิ่ง ออกได้ของ ธรรมารมณ์อย่างนั้นไม่พอให้ล้มตาย
แต่ถ้าเป็นธรรมารมณ์ที่ชุ่มด้วยน้ำกามเกิดขึ้นแล้ว มันทำให้ล้มพอลืมแม่ แม่พ้อแม่เลี้ยงมา
ก็หนีจากไปได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงพ้อเกิดขึ้นแล้วร้างไม่อยู่ สอนก็ไม่ฟัง

รูปหนึ่ง เสียงหนึ่ง กลิ่นหนึ่ง รสหนึ่ง โสภณูปพะหนึ่งธรรมารมณ์หนึ่ง เป็นบ่วง เป็นบ่วงของพญามาร พญามารแปลว่า ผู้ให้ร้ายต่อเรา
บ่วงแปลว่าเครื่องผูกพัน บ่วงของพญามารเปรียบได้กับแร้วของนายพราน นายพรานที่เป็นเจ้าของแร้ว นั่นแหละคือพญามาร
เชือกเป็นบ่วงเครื่องผูกของนายพราน

สัตว์ทั้งหลายเมื่อไปคิดบ่วงเข้าแล้วลำบาก มันผูกไว้ ดึงไว้รอจนเจ้าของแรวมา เหมือนกับนกไปคิดแรวเข้า แรวมันรัดถูกคอคืบไปไหนก็ไม่หลุด คืบไปคืบไปคืบมาอย่างนั้นแหละ มันผูกไว้คอยนายพรานเจ้าของแรว ครั้นเจ้าของมาเห็นก็จับเรื่อนั้นแหละพญามาร นกกลัวมาก สัตว์ทั้งหลายกลัวมาก เพราะหนีไปไหนไม่พ้น

บ่วงก็เช่นกัน รูป เสียง กลิ่น รส โภภุฏัพพะ ธรรมา-รรมณ์เป็นบ่วงผูกเอาไว้ เมื่อเราคิดในรูป เสียง กลิ่น รส โภภุฏัพพะ ธรรมารมณณ์ ก็เหมือนกับปลาบินเบ็ด รอให้เจ้าของเบ็ดมา คืบไปไหนก็ไม่หลุด อันที่จริงแล้วมันยิ่งกว่าปลาบินเบ็ดต้องเปรียบได้กับนกบินเบ็ด เพราะนกบินเบ็ดนั้น มันบินลงไปถึงไส้ถึงพุง แต่ปลาบินเบ็ด ก็กินอยู่แค่ปาก

คนคิดในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ก็เหมือนกัน แบบคนคิดเหล่า ถ้าดับยังไม่แข็ง ไม่เลิก คิดตอนแรกๆก็ยังไม่รู้จักเรื่อง ก็หลงเพลิดเพลินไปเรื่อยๆ จนเกิดโรคร้ายขึ้นนั้นแหละ เป็นทุกข์

เหมือนบุรุษผู้หนึ่งหิวน้ำจัด เพราะเดินทางมาไกล มาขอกินน้ำ เจ้าของน้ำก็บอกว่า น้ำนี้จะกินก็ได้ สิ้นมันก็ดี กลิ่นมันก็ดีรสมันก็ดี แต่ว่ากินเข้าไปแล้วมันเมานะ บอกให้รู้เสียก่อน เมาจนตาย หรือเจ็บเจียนตายนั้นแหละ แต่บุรุษผู้หนึ่งนั้นก็ยังไม่ฟัง เพราะหิวมากเหมือนคนไข้หลังผ่าตัดที่ถูกหมอบังคับให้อดน้ำ ก็ร้องขอน้ำกิน

คนหิวในกามก็เหมือนกัน หิวในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ล้วนของเป็นพิษ พระพุทธเจ้าได้บอกไว้ว่า รูป เสียง กลิ่นรส โภภุฏัพพะ ธรรมารมณณ์นั้น มันเป็นพิษเป็นบ่วง ก็ไม่ฟังกันเหมือนกับบุรุษหิวน้ำผู้นั้น ที่ไม่ยอมฟังคำเตือนเพราะความหิวกระหายมันมีมาก ถึงจะต้องทุกข์ยากลำบากเพียงใด ก็ขอให้ได้กินน้ำเออะ เมื่อได้กินได้ดื่มแล้ว มันจะเมาจนตาย หรือเจ็บเจียนตายก็ช่างมัน จับจอกน้ำได้ก็ดื่มเออา เหมือนกับคนหิวในกามก็กินรูป กินเสียง กินกลิ่น กินรส กินโภภุฏัพพะ กินธรรมารมณณ์ รู้สึกอร่อยมาก ก็กินเออาหยุดไม่ได้ กินจนตายคาตาม

อย่างนี้ท่านเรียกว่าติดโลกียวิสัย ปัญญาโลกียก็แสวงหารูป เสียง กลิ่น รส โภภุฏัพพะ ธรรมารมณณ์ ถึงปัญญาจะสติปกานโลกียก็ยังเป็นปัญญาโลกียอยู่นั่นเอง สุขปานใดก็แค่สุขโลกียมันไม่สุขเหมือนโลกุตตระ คือมันไม่พ้นโลก

การฝึกทางโลกุตตระ คือทำให้มันหมดอุปาทาน ปฏิบัติให้หมดอุปาทาน ให้พิจารณาร่างกายนี้แหละ พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำอีก ให้มันเบื่อ ให้มันหน่าย จนเกิดนิพพิทา ซึ่งเกิดได้ยากมันจึงเป็นของยาก ถ้าเรายังไม่เห็น ก็ยังคลุมัยยาก

เราทั้งหลายพากันมาบวช เรียน เขียน อ่าน มาปฏิบัติภาวนา ก็พยายามตั้งใจของตัวเอง แต่ก็ทำได้ยาก กำหนดข้อประพฤติปฏิบัติไว้อย่างนั้นอย่างนั้นแล้ว ก็ทำได้เพียงวันหนึ่งสองวัน หรือแค่สองชั่วโมง สามชั่วโมง ก็ลืมเสียแล้ว พระระลึกขึ้นได้ก็จับมันตั้งไว้อีก ก็ได้เพียงชั่วคราว พอรูป เสียง กลิ่น รส โภภุฏัพพะ ธรรมารมณณ์ ผ่านมา ก็ฟังไปเสียอีกแล้วพอนึกได้ก็จับตั้งอีก ปฏิบัติอีก นี่เรามากเป็นเสียอย่างนี้ เพราะสร้างทานไว้ไม่ดี ปฏิบัติไม่ทันเป็น ไม่ทันเห็น มันก็เป็นอยู่อย่างนั้น มันจึงเป็นโลกุตตระไม่ได้ ถ้าเป็นโลกุตตระได้ มันพ้นไปจากสิ่งทั้งหลายนี้แล้ว มันก็สงบเท่านั้นเอง

ที่ไม่สงบทุกวันนี้ ก็เพราะของเก่ามันมากอนอยู่ไม่หยุด มันตามมาพัวพัน เพราะมันติดตัวเคยชินเสียแล้ว จะแสวงหาทางออกทางไหน มันก็คอยมาผูกไว้ดึงไว้ ไม่ให้ลืมที่เก่าของมันเราจึงเอาของเก่ามาใช้ มาชม มาอยู่ มากินกันอยู่อย่างนั้น

ผู้หญิงก็มีผู้ชายเป็นอุปสรรค ผู้ชายก็มีผู้หญิงเป็นอุปสรรคมันพัวพันกัน ถ้าผู้ชายอยู่กับผู้ชายด้วยกัน มันก็ไม่มีอะไร หรือผู้หญิงอยู่กับผู้หญิงด้วยกัน มันก็อย่างนั้นแหละ แต่พอผู้ชายไปเห็นผู้หญิงเข้า หัวใจมันเดินดึกดึกๆ ผู้หญิงเห็นผู้ชายเข้าก็เหมือนกัน หัวใจมันเดินดึกดึกๆ เพราะมันดึงดูดซึ่งกันและกัน

นี่ก็เพราะไม่เห็นโทษของมัน หากไม่เห็นโทษแล้ว ก็ละไม่ได้ ต้องเห็นโทษในกาม และเห็นประโยชน์ในการละกามแล้วจึงจะทำได้ หากปฏิบัติยังไม่พ้น แต่พยายามอดทนปฏิบัติต่อไปก็เรียกว่าทำได้ในเพียงระดับของศีลธรรม แต่ถ้าปฏิบัติได้เห็นชัดแล้วจะไม่ต้องอดทนเลย ที่มันยาก มันลำบาก ก็เพราะยังไม่เห็น

ในทางโลกนั้น สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เราทำได้ ถ้าจนเสร็จเรียบร้อยเราก็สบาย ถ้ายังไม่เสร็จก็เป็นห่วงผูกพัน นี่คือโลกีย์มันผูกพันตามไปอยู่เรื่อยว่าจะทำให้หมดนั้น มันหมดไม่เป็นหรอก เหมือนกันกับพ้อคำ พบใครก็ว่าถ้าหมดหนี้หมดสินแล้วจะบวช เมื่อไรมันจะหมดเป็นเพราะพ้อหมดหนี้เก่า ก็ดูมาใหม่พ้อคำก็ไม่มีวันหมดหนี้หมดสิน เมื่อผู้ไม่หยุด แล้วจะหมดได้อย่างไร นี่แหละปัญหาโลกีย์

การปฏิบัติของเรานี้ก็ให้ฝึลจิตใจไว้ ข้อวัตรข้อใดมันหย่อน พอเห็น พอรู้สึก ก็ให้ตั้งขึ้นใหม่ ถ้ามันหย่อนอีก ผู้มีสติก็ต้องจับมันตั้งขึ้นอีก ส่วนผู้ไม่มีสติก็จะปล่อยไปเลย ผู้มีสติก็ตั้งขึ้นมา ทำอยู่อย่างนั้นแหละ เรียกว่าทำไม่รู้จักรแล้ว เพราะว่ามันเป็นโลกีย์ มันจึงจะไปตั้งมาอยู่นั้นแหละ

การมาบวชนั้นเป็นของยาก จะต้องตั้งอกตั้งใจ เป็นผู้มีศรัทธา ปฏิบัติไปจนมันรู้ มันเห็นตามความเป็นจริง มันจึงจะเบื่อ เบื่อมันไม่ใช่ซึ่งต้องเบื่อทั้งรักทั้งชัง เบื่อทั้งสุขทั้งทุกข์คือเห็นทุกอย่างไม่เป็นแก่นสารนั่นเอง

ธรรมะของพระพุทธเจ้านั้นซับซ้อน ไม่เห็นได้โดยง่าย ถ้าไม่มีปัญญาแล้ว เห็นไม่ได้ เหมือนเราได้ไม้มาท่อนหนึ่ง เป็นไม้ท่อนใหญ่ แต่ความเป็นจริง ไม้ท่อนน้อยก็แทรกอยู่ในไม้ท่อนใหญ่นั้นแหละ หรือได้ไม้ท่อนน้อยมา ไม้ท่อนใหญ่มันก็แทรกอยู่ในนั้นด้วย

โดยมากคนเราเห็นไม้ท่อนใหญ่ ก็เห็นแต่ว่ามันใหญ่เพราะคิดว่าน้อยจะไม่มี ได้ไม้ท่อนน้อยก็เห็นแต่มันน้อย เพราะคิดว่าใหญ่ไม่มีมันไม่มองไปข้างหน้า ไม่มองไปข้างหลังเมื่อสุขก็นึกว่าจะมีแต่สุข เมื่อทุกข์ก็นึกว่าจะมีแต่ทุกข์ ไม่เห็นว่าทุกข์อยู่ที่ไหน สุขก็อยู่ที่ไหน สุขอยู่ที่ไหน ทุกข์ก็อยู่ที่ไหน ไม่เห็นว่าใหญ่อยู่ที่ไหน น้อยก็อยู่ที่ไหน น้อยอยู่ที่ไหน ใหญ่ก็อยู่ที่ไหน ให้คิดเห็นอย่างนั้น

คนเราไม่รู้จักรักคิดอ่อนน้อมถ่อมหลัง เห็นแต่หน้าเดียวไปเลยจึงไม่จบสักที ทุกอย่างมันต้องเห็นสองหน้า มีความสุขเกิดขึ้นมาก็อย่าลืมทุกข์ทุกข์เกิดขึ้นมา ก็อย่าลืมสุข มันเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน เช่นว่า อาหารนั้นเป็นคุณแก่นุญย์แก่สัตว์ทั้งหลาย เป็นประโยชน์แก่ร่างกายอย่างนี้เป็นต้น แต่ความเป็นจริงอาหารเป็นโทษก็มีเหมือนกัน มิใช่มันจะให้คุณแต่อย่างเดียว มันให้โทษด้วยก็มี เมื่อใดเราเห็นคุณก็ต้องเห็นโทษของมันด้วย เห็นโทษก็ต้องเห็นคุณด้วย เมื่อใดมีความชังก็ให้นึกถึงความรัก คิดได้อย่างนี้จะทำให้จิตใจของเรา ไม่ชวนเซไปมา

ได้อ่านหนังสือของเซ็นที่พวกเซ็นเขาแต่ง พวกเซ็นเป็นพวกมุ่งปฏิบัติ เขาไม่ใคร่สอนกันเป็นคำพูดนัก

เป็นต้นว่าพระเซ็นรูปหนึ่งนั่งหาวนอนขณะภาวนา อาจารย์ก็ถือไม้มาฟาดเข้าที่กลางหลัง ลูกศิษย์ที่ถูกตีก็พูดว่า "ขอบคุณครับ"

เซ็นเขาสอนกันอย่างนั้น สอนให้เรียนรู้ด้วยการกระทำ

วันหนึ่งพระเซ็นนั่งประชุมกัน ชงที่ปักอยู่ข้างนอกก็โบกปลิวไปมา พระเซ็นสององค์ก็เกิดปัญหาขึ้นว่า ทำไมชงจึงโบกปลิวไปมา องค์หนึ่งว่าเพราะมีลม อีกองค์ก็ว่าเพราะมีชงต่างหาก ต่างก็ได้เถียงโดยยึดความคิดเห็นของตน อาจารย์ก็เลยตัดสินว่ามีความเห็นผิดด้วยกันทั้งคู่ เพราะความจริงแล้วชงก็ไม่มี ลมก็ไม่มี

นี่ต้องปฏิบัติให้ได้แบบนี้ อย่าให้มีลม อย่าให้มีชง ถ้ามีชงก็ต้องมีลม ถ้ามีลมก็ต้องมีชง มันก็เลยจบกันไม่ได้สักที นำเอาเรื่องนี้มาพิจารณา

วางให้มันว่างจากลม ว่างจากชง ความเกิดไม่มี ความแก่ไม่มี ความเจ็บตายไม่มี มันว่าง ที่เราเข้าใจว่าชงเข้าใจว่าลมมัน

มันเป็นแต่ความรู้สึกที่สมมติขึ้นมาเท่านั้น ความจริงมันไม่มี นำเอาไปฝึกใจของเรา

ในความว่างนั้น มัจจุราชมตามไม่ทัน ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ตามไม่ทัน มันหมดเรื่อง

ถ้าไปเห็นว่า มีชงอยู่ ก็ต้องมีลมมาพัด ถ้ามีลมอยู่ ก็ต้องไปพัดชง มันไม่จบสักที เพราะความเห็นผิด แต่ถ้าเป็นสัมมาทิฐิความเห็นชอบแล้ว

ลมก็ไม่มี ชงก็ไม่มี ก็เลยหมดหมดเรา หมดเขา หมดความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย หมดทุกอย่าง

ถ้าเป็นโลกีย์วิสัย ก็สอนกันไม่จบ ไม่แล้วสักที เราฟังที่ว่ามันยาก เพราะมันเป็นปัญหาโลกีย์ หากเราพิจารณาได้ เรามีปัญญามาก

พระพุทธเจ้าของเราที่เหมือนกัน เมื่อตอนที่ท่านครองโลกอยู่ ท่านก็มีปัญหาโลกีย์ ต่อเมื่อท่านมีปัญญามากเข้าท่านจึงดับโลกีย์ได้ เป็นโลกุตระ เป็นผู้เลิศในโลกล ไม่มีใครเหมือนท่าน

ถ้าเราทำความคิดไว้ในใจให้ได้ดังนี้ เห็นรูปก็ว่ารูปไม่มี ได้ยินเสียงก็ว่าเสียงไม่มี ได้กลิ่นก็ว่ากลิ่นไม่มี ลิ้มรสก็ว่ารสไม่มี มันก็หมด
ที่เป็นรูปนั่นก็เพียงความรู้สึก ได้ยินเสียงก็สักแต่ว่า ความรู้สึกที่มีกลิ่นก็สักแต่ว่ามีกลิ่น
เป็นเพียงความรู้สึกที่รสก็เป็นแต่เพียงความรู้สึกแล้วก็หายไป ตามความเป็นจริงก็ไม่มี

รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะ ธรรมารมณ์ นี่เป็นโลกีย์ถ้าเป็นโลกุตระแล้ว รูปไม่มี เสียงไม่มี กลิ่นไม่มี รสไม่มี โสภณูปะไม่มี
ธรรมารมณ์ไม่มี เป็นแต่ความรู้สึกเกิดขึ้นเท่านั้นแล้วก็หายไปไม่มีอะไร เมื่อไม่มีอะไร ตัวเราก็ไม่มี ตัวเขาก็ไม่มี

เมื่อตัวเราไม่มี ของเราก็ไม่มี ตัวเขาไม่มี ของเขาไม่มี ความดับทุกข์นั้นเป็นไปนันทองนี้ คือไม่มีใครจะไปปรับเอาทุกข์ แล้วใครจะเป็นทุกข์
ไม่มีใครไปปรับเอาสุข แล้วใครจะเป็นสุข

นี่พอทุกข์เข้า ก็เรียกว่าเราทุกข์ เพราะเราไปเป็นเจ้าของมันก็ทุกข์ สุขเกิดขึ้นมา เราก็ไปเป็นเจ้าของสุข มันก็สุข ก็เลยยึดมั่น ถือมั่น
อันนั้นแหละ เป็นตัว เป็นตน เป็นเรา เป็นเขาขึ้นมาเดี่ยวนั้น มันก็เลยเป็นเรื่องเป็นราวไปอีก ไม่จบ

การที่พวกเร้างั่งหลายออกจากบ้านมาสู่ป่า ก็คือมาสงบอารมณ์ หนีออกมาเพื่อสู้ ไม่ใช่หนีมาเพื่อหนี ไม่ใช่เพราะแพ้เราจึงมา
คนที่อยู่ในป่าแล้วก็ไปคิดป่า คนอยู่ในเมือง แล้วก็ไปคิดเมืองนั้น เรียกว่า คนหลงป่า คนหลงเมือง

พระพุทธเจ้าท่านว่า ออกมาอยู่ป่าเพื่อกายวิเวก จิตวิเวกอุปธิวิเวกต่างหาก ไม่ใช่ให้มาคิดป่า มาเพื่อฝึก
เพื่อเพาะปัญญาเพราะให้เชื่อปัญญามันมีขึ้น อยู่ในที่วุ่นวาย เชื่อปัญญามันเกิดขึ้นยาก จึงมาเพาะอยู่ในป่า เท่านั้นเอง
เพาะเพื่อจะกลับไปต่อสู้ในเมือง

เราหนีรูป หนีเสียง หนีกลิ่น หนีรส หนีโสภณูปะ หนีธรรมารมณ์ มาอย่างนี้ ไม่ใช่หนีเพื่อจะแพ้สิ่งทั้งหลายเหล่านี้หนีมาเพื่อฝึก
หรือมาเพาะให้ปัญญาเกิด แล้วจะกลับไปรบกับมัน จะกลับไปต่อสู้กับมันด้วยปัญญา

ไม่ใช่เข้าไปอยู่ในป่าแล้ว ไม่มีรูป เสียง กลิ่น รส แล้วก็สบาย ไม่ใช่อย่างนั้น แต่ต้องการจะมาฝึก เพาะเชื่อปัญญาให้เกิดขึ้นในป่า ในที่สงบ
เมื่อสงบแล้ว ปัญญาจะเกิด

เมื่อใครครวญพิจารณาแล้ว ก็จะเห็นว่า รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะ ธรรมารมณ์นั้น เป็นปฏิปักษ์ต่อเรา ก็เพราะเราใจเรายังไม่มีปัญญา
แต่ความเป็นจริงแล้ว สิ่งเหล่านี้คือ ครูสอนเราอย่างดี

เมื่ออยู่ในป่าแล้ว อย่าไปยึดป่า อย่ามีอุปาทานในป่า เรามานี้เพื่อมาทำให้ปัญญาเกิด ถ้ายังไม่มีความรู้ ปัญญา ก็จะเห็นว่า รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะ
ธรรมารมณ์ นั้นเป็นปฏิปักษ์กับเราเป็นข้าศึกของเรา

ถ้าปัญญาเกิดขึ้นแล้ว รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะ ธรรมารมณ์ นั้น ไม่ใช่ข้าศึก แต่เป็นสภาวะที่ทำให้ความรู้ความเห็นแก่เราอย่างแจ่มชัด
เมื่อสามารถกลับความเห็นอย่างนี้ แสดงว่าปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว

ยกตัวอย่างง่าย ๆ อย่างไก่อ่า เราก็รู้กันทุกคนว่า ไก่อ่ามันเป็นอย่างไร สัตว์ในโลกนี้ที่จะกลัวมนุษย์ยิ่งไปกว่าไก่อ่าไม่มีแล้ว
เมื่อมาอยู่ในป่าครั้งแรก ก็เลยสอนไก่อ่า เคยเฝ้าคูมัน แล้วก็ได้รับความรู้จากไก่อ่าหลายอย่าง

ครั้งแรกมันมาเพียงตัวเดียว เดินผ่านมา เราก็เดินจกรมอยู่ในป่า มันจะเข้ามาใกล้ ก็ไม่มองมัน มันจะทำอะไรก็ไม่มองมัน
ไม่ทำทริยาอันใดกระทบกระทั่งมันเลย ต่อไปก็ลองหยุดมองดูมัน พอสายตาเราไปถูกมันเข้า มันวิ่งหนีเลย
แต่พอเราไม่มองมันก็ค่อยเข้าหา กินตามเรื่องของมัน แต่พอมองเมื่อไร ก็วิ่งหนีเมื่อนั้น

นานเข้าสักหน่อย มันคงเห็นความสงบของเรา จิตใจของมันก็เลยว่าง แต่พอหว่านข้าวให้เท่านั้น ไก่มันก็หนีเลย
ก็ช่างมันก็หว่านทิ้งไว้อย่างนั้นแหละ เดี่ยวมันก็กลับมาที่ตรงนั้นอีก แต่ยังไม่กล้ากินข้าวที่หว่านไว้ให้ มันไม่รู้จัก นึกว่าเราจะไปฆ่าไปแกงมัน
เราก็ไม่ว่าอะไร กินก็ช่าง ไม่กินก็ช่าง ไม่สนใจกับมัน

ไม่ช้า มันก็ไปคุ้ยเขี่ยหากินตรงนั้น มันคงเริ่มมีความรู้สึกของมันแล้ว วันต่อมามันก็มาตรงนั้นอีก มันก็ได้กินข้าวอีก พอข้าวหมด
ก็หว่านไว้ให้อีก มันก็วิ่งหนีอีก แต่เมื่อทำข้าวอยู่อย่างนี้เรื่อยๆ ตอนหลังมันก็เพียงแต่เดินหนีไปไม่ไกล แล้วก็กลับมากินข้าวที่หว่านให้มัน
นี่ก็ได้เรื่องแล้ว

ตอนแรก ไก่มันเห็นข้าวสารเป็นข้าศึก เพราะมันไม่รู้จักเพราะมันดูไม่ชัด มันจึงวิ่งหนีเรื่อยไป ต่อมามันเชื่อใจ จึงกลับมาดูตามความเป็นจริง
ก็เห็นว่า นี่ข้าวสารนี่ ไม่ใช่ข้าศึกไม่มีอันตราย มันก็มากินจนตลอดทุกวันนี้ นี่เรียกว่า เราได้ความรู้จากมัน

เราออกมาอยู่ป่า ก็นึกว่า รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ในบ้านเป็นข้าศึกต่อเรา จริงอยู่ เมื่อเรายังไม่รู้ มันก็เป็นข้าศึกจริงๆ
แต่ถ้าเรารู้ตามความเป็นจริงของมันแล้ว ก็เหมือนไก่อู้อัจฉริยะเห็นว่าข้าวสารเป็นข้าวสาร ไม่ใช่ข้าศึก ข้าศึกก็หายไป

เรากับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ก็เหมือนกันฉันนั้น มันไม่ใช่ข้าศึกของเราหรอก แต่เพราะเราคิดคิด เห็นคิด พิจารณาผิด
จึงว่ามันเป็นข้าศึก ถ้าพิจารณาถูกแล้ว ก็ไม่ใช่ข้าศึก แต่กลับเป็นสิ่งที่ให้ความรู้ ให้ความรู้ ให้ความฉลาดแก่เราต่างหาก

แต่ถ้าไม่รู้ ก็คิดว่าเป็นข้าศึก เหมือนกันกับไก่ที่เห็นข้าวสารเป็นข้าศึกมันนั่นแหละ ถ้าเห็นข้าวสารเป็นข้าวสารแล้วข้าศึกมันก็หายไป
พอเป็นอย่างนี้ก็เรียกว่า ไก่มันเกิดวิปัสสนาแล้ว เพราะมันรู้ตามเป็นจริง มันจึงเชื่อ ไม่กลัว ไม่ตื่นเต้น

เรานี้ก็เหมือนกันฉันนั้น รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ เป็นเครื่องให้เราตรัสรู้ธรรมะ เป็นที่ให้ข้อคิดแก่ผู้ปฏิบัติทั้งหลาย
ถ้าเราเห็นชัดตามเป็นจริงแล้ว ก็จะเป็นอย่างนั้น ถ้าไม่เห็นชัดก็จะเป็นข้าศึกต่อเราตลอดไป แล้วเราก็จะหนีไปอยู่ป่าเรื่อยๆ

อย่างนี้ว่าเรามาอยู่ป่าแล้ว ก็สบายแล้ว อย่าคิดอย่างนั้นอย่าเอาอย่างนั้น อย่าเอาความสงบแค่นั้น ว่าเราไม่คอยได้เห็นรูป ไม่ได้ยินเสียง
ไม่ได้กลิ่น ไม่ได้รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์แล้วเราก็อยู่สบายแล้ว อย่าคิดเพียงแค่นั้น ให้คิดว่า เรามาเพื่อเพาะเชื้อปัญญาให้เกิดขึ้น
เมื่อมีปัญญารู้ตามเป็นจริงแล้ว ก็ไม่ลุ่มๆดอนๆ ไม่ต่ำๆสูงๆ

พอถูกอารมณ์ดีก็เป็นอย่างหนึ่ง ถูกอารมณ์ร้ายก็เป็นอย่างหนึ่ง ถูกอารมณ์ที่ชอบใจก็เป็นอย่างหนึ่ง ถูกอารมณ์ที่ไม่ชอบใจก็เป็นอย่างหนึ่ง
ถ้าเป็นอย่างนี้ก็แสดงว่ามันยังเป็นข้าศึกอยู่ ถ้าหมดข้าศึกแล้วมันจะเสมอกัน ไม่ลุ่มๆดอนๆ ไม่ต่ำๆสูงๆ รู้เรื่องของโลกว่ามันอย่างนั้นเอง
เป็นโลกธรรม โลกธรรมเลยเปลี่ยนเป็นมรรค โลกธรรมมีแปดอย่าง มรรคก็มีแปดอย่าง โลกธรรมอยู่ที่ไหน มรรคก็อยู่ที่นั่น ถ้ารู้แจ้งเมื่อใด
โลกธรรมเลยกลายเป็นมรรคแปด ถ้ายังไม่รู้ มันก็ยังเป็นโลกธรรม

เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้นก็เป็นดังนี้ มันพ้นทุกข์อยู่ที่ตรงนี้ไม่ใช่พ้นทุกข์โดยวิ่งไปที่ตรงไหน ฉะนั้นอย่าพรวดพราด การภาวนาต้องค่อยๆทำ
การทำความสงบต้องค่อยๆทำ มันจะสงบไปข้างก็เอา มันจะไม่สงบไปข้างก็เอาเรื่องจิตมันเป็นอย่างนั้น เราก็อยู่ของเราไปเรื่อยๆ

บางครั้งปัญญามันก็ไม่เกิด ก็เคยเป็นเหมือนกัน เมื่อไม่มีปัญญา จะไปคิดให้ปัญญามันเกิด มันก็ไม่เกิด มันเฉยๆอยู่อย่างนั้น ก็เลยมาคิดใหม่
เราจะพิจารณาสิ่งที่ไม่มี มันก็ไม่ได้ เมื่อไม่มีเรื่องอะไรก็ไม่ต้องไปแก้มัน ไม่มีปัญหาที่ไม่ต้องไปแก้มัน ไม่ต้องไปค้นมัน
อยู่ไปเฉยๆธรรมดาๆอย่างนั้นแหละแต่ต้องอยู่ด้วยความมีสติสัมปชัญญะ อยู่ด้วยปัญญา ไม่ใช่อยู่เพลินไปตามอารมณ์
อยู่ด้วยความระมัดระวังปฏิบัติของเราไปเรื่อยๆ ถ้ามีเรื่องอะไรมา ก็พิจารณา ถ้าไม่มีก็แล้วไป

ได้ไปเห็นแมงมุมเป็นตัวอย่าง แมงมุมทำรังของมันเหมือนข่าย มันสานข่ายไปจึงไว้ตามช่องต่างๆ
เราไปนั่งพิจารณาดูมันทำข่ายซึ่งไว้เหมือนจอหนัง เสร็จแล้วมันก็เก็บตัวมันเองเสียบอยู่ตรงกลางข่าย ไม่วิ่งไปไหน พอมีแมลงวันหรือแมลงอื่นๆ
บินผ่านข่ายของมัน พอถูกข่ายเท่านั้น ข่ายก็สะเทือน พอข่ายสะเทือนปุ๊บ มันก็วิ่งออกจากรังทันที ไปจับตัวแมลงไว้เป็นอาหาร

เสร็จแล้วมันก็เก็บไว้ที่กลางค้ายตามเคม ไม้ว่าจะมีสิ่งหรือแมลงอื่นใดมาถูกค้ายของมัน พอข้ายสะเทือน มันก็วิ่งออกมาจับแมลงนั้น แล้วก็กลับไปเกาะนั่งอยู่ที่ตรงกลางค้าย ไม้ให้ใครเห็นทุกทีไป

พอได้เห็นแมงมุมทำอย่างนั้น เราก็มีปัญญาแล้วอายคนะทั้งหก คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี้ ใจอยู่ตรงกลาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย แต่ฟังพานออกไป อารมณ์นั้นเหมือนแมลงต่างๆพอรูปมาก็มาถึงตา เสียงมาก็มาถึงหู กลิ่นมาก็มาถึงจมูก รสมาก็มาถึงลิ้น โภภุฏัพพะมาก็มาถึงกาย ใจเป็นผู้รู้จัก มันก็สะเทือนถึงใจ เท่านั้นที่เกิดปัญญาแล้ว

เราจะอยู่ด้วยการเก็บตัวไว้ เหมือนแมงมุม ที่เก็บตัวไว้ในค้ายของมัน ไม้ต้องไปไหน พอแมลงต่างๆมันผ่านค้าย ก็ทำให้สะเทือนถึงตัว รู้สึกได้ ก็ออกไปจับแมลงไว้แล้วก็กลับไปอยู่ที่เดิม

ไม้แตกต่างอะไรกับใจของเราเลย อยู่ตรงนี้ ให้อยู่ด้วยสติสัมปชัญญะ อยู่ด้วยความระมัดระวัง อยู่ด้วยปัญญา อยู่ด้วยความคิดถูกต้อง เราอยู่ตรงนี้ เมื่อไม่มีอะไร เราก็อยู่เฉยๆแต่ไม้ใช้อยู่ด้วยความไม่ประมาท

ถึงเราจะไม่เดินจงกรม ไม้นั่งสมาธิ ไม้ทำอะไรช่างเด็ดแต่เราอยู่ด้วยสติสัมปชัญญะ อยู่ด้วยความระมัดระวัง อยู่ด้วยปัญญา ไม้ใช้อยู่ด้วยความประมาท นี่เป็นสิ่งสำคัญ ไม้ใช่เราจะนั่งตลอดวันตลอดคืน เอาแต่พอกำลังของเรา ตามสมควรแก่ร่างกายของเรา

แต่เรื่องจิตนี้ เป็นของสำคัญมาก ให้อายุคนะว่ามันส่งสายเข้ามาเป็นอย่างไร ให้อายุคนะมันส่งสายเข้ามาเป็นอย่างไร ให้อายุคนะมันส่งสายเข้ามาเป็นอย่างไร เหมือนแมงมุมที่พอข้ายสะเทือน มันก็วิ่งไปจับเอาตัวแมลงได้ทันที

ฉะนั้น เมื่ออารมณ์มากระทบอายคนะ มันก็มาถึงจิตทันที เมื่อไปจับผ่านทุกข์ ก็ให้เห็นมันโดยความเป็นอนิจจังทุกขัง อนัตตา แล้วจะเอามันไปไว้ที่ไหนล่ะ อนิจจัง ทุกขังอนัตตา เหล่านี้ที่เอาไปไว้เป็นอาหารของจิตของเรา ถ้าทำได้อย่างนี้ มันก็หมดเท่านั้นแหละ

จิตที่มีอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นอาหาร เป็นจิตที่กำหนดรู้ เมื่อรู้ว่าอันนั้นเป็นอนิจจัง มันก็ไม่เที่ยง ทุกขังเป็นทุกข์ อนัตตา ไม้ใช่เราแล้ว ดูมันให้ชัด มันไม่เที่ยง มันเป็นทุกข์ มันไม่เป็นแก่นสาร จะเอามันไปทำไม มันไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน ไม้ใช่ของเรา จะไปเอาอะไรกับมัน มันก็หมดครั่งนี้

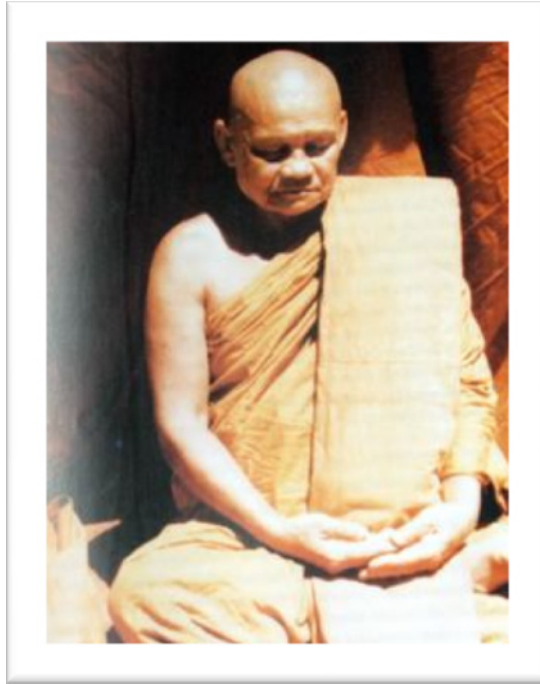
ดูแมงมุมแล้ว ก็น้อมเข้ามาหาจิตของเรา มันก็เหมือนกันเท่านั้น ถ้าจิตเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มันก็วาง ไม้เป็นเจ้าของสุข ไม้เป็นเจ้าของทุกข์อีกแล้ว ถ้าเห็นชัดได้อย่างนี้มันก็ได้ความเท่านั้นแหละ จะทำอะไรอยู่ก็สบาย ไม้ต้องการอะไรอีกแล้ว ไม้แต่การภาวนาจะเจริญยิ่งขึ้นเท่านั้น

ถ้าทำอย่างนี้อยู่ด้วยความระมัดระวัง ก็เป็นการที่เราจะพ้นจากวิภวสงสารได้ ที่เรายังไม่พ้นจากวิภวสงสาร ก็เพราะยังปรารถนาอะไรๆอยู่ทั้งนั้น การไม่ทำดี ไม่ทำบาปนั้น มันอยู่ในระดับศีลธรรม เวลาสวดมนต์ก็ว่า ขออย่าให้พลัดพรากจากของที่รักที่ชอบใจ อย่างนี้มันเป็นธรรมของเด็กน้อย เป็นธรรมของคนที่ยังปล่อยอะไรไม่ได้ นี่คือการปรารถนาของคน ปรารถนาให้อายุยืน ปรารถนาไม่ยากขาย ปรารถนาไม่ยากเป็นโรค ปรารถนาไม่ยากอย่างนั้นอย่างนี้ นี่แหละความปรารถนาของคน

"ขัมปิจัจัง นะ ละกะติ ตัมปิ ทุกขัง" ความปรารถนาสิ่งใด ไม้ได้สิ่งนั้นนั่นก็เป็นทุกข์ นี่แหละมันสับหัวเข้าไปอีก มันเป็นเรื่องปรารถนาทั้งนั้น ไม้ว่าใครก็ปรารถนาอย่างนั้นทุกคน ไม้เห็นมีใครอยากหมด อยากจนจริงๆสักคน

การปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งละเอียด ผู้มีภริยานุมนวสภารวมปฏิบัติไม่เปลี่ยนแปลง สม่เสมออยู่เรื่อย นั่นแหละจึงจะรู้จัก มันจะเกิดอะไรก็ช่างมันเกิด ขอแต่ให้มันคงแน่วแน่เอาไว้อย่าชวนเซ หัวไหว

การฝึกใจ

บทนำ

ชีวิตคนในสมัยของท่านอาจารย์มั่น และท่านอาจารย์เสาร์นั้น สบายกว่าในสมัยนี้มาก ไม่มีความวุ่นวายมากเหมือนอย่างทุกวันนี้ สมัยโน้นพระไม่ต้องมายุ่งเกี่ยวกับพิธีรีตองต่างๆ เหมือนอย่างเดี๋ยวนี้ท่านอาศัยอยู่ตามป่า ไม่ได้อยู่เป็นที่หอรอก ชุงคังไปโน่น ชุงคังไปนี่เรื่อยไป ท่านใช้เวลาของท่านปฏิบัติภาวนาอย่างเต็มที่

สมัยโน้นพระท่านไม่ได้มีข้าวของฟุ่มเฟือยมากมายอย่างที่มียกกันทุกวันนี้หอรอก เพราะมันยังไม่มียะไรมากอย่างเดี๋ยวนี้ กระบอกน้ำก็ทำเอา กระโถนก็ทำเอา ทำเอาจากไม้ไผ่ นั่นแหละ

ความสันโดษของพระป่า

ชาวบ้านกีนานๆจึงจะมาหาสักที ความจริงพระท่านก็ไม่ได้ต้องการอะไร ท่านสันโดษกับสิ่งที่ท่านมี ท่านอยู่ไป ปฏิบัติภาวนาไปหายใจเป็นกรรมฐานอยู่นั่นแหละ

พระท่านก็ได้รับความลำบากมากอยู่เหมือนกัน ในการที่อยู่ตามป่าตามเขาอย่างนั้น ถ้าองค์ใดเป็นไขป่า ไข้มาลาเรีย ไปถามหาขออาจารย์ก็จะบอกว่า "ไม่ต้องฉันทาหอรอก เร่งปฏิบัติภาวนาเข้าเถอะ"

ความจริงสมัยนั้นก็ไม่มีหูกยามากอย่างสมัยนี้ มีแค่สมุนไพรรากไม้ที่ขึ้นอยู่ตามป่า พระต้องอยู่อย่างอดอย่างทนเหลือหลาย
ในสมัยนั้นเจ็บไข้เล็กน้อยๆ ท่านก็ปล่อยมันไป เคี้ยวนี้สิเจ็บป่วยอะไรนิดหน่อยก็วิ่งไปโรงพยาบาลแล้ว

บางทีก็ต้องเดินบิณฑบาตตั้งห้ากิโล พอฟ้าสว่างก็ต้องรีบออกจากวัดแล้ว กว่าจะกลับก็โน่นลึบ โมงลึบ เอ็ด โมง โน่น
แล้วก็ไม่ใช่บิณฑบาตได้อะไรมากมาย บางทีก็ได้ข้าวเหนียวสักก้อน เกลือกสักหน่อย พริกสักนิด เท่านั้นเอง
ได้อะไรมาฉันกับข้าวหรือไม่ก็ข้างทานไม่คิด เพราะมันเป็นของมันเอง ไม่มีมองค้ำไคค้ำบ่นทิวหรือเปลี่ยทานไม่บ่น เฝ้าแต่ระมัดระวังคน

ท่านปฏิบัติอยู่ในป่าอย่างอดทน อันตรายก็มีรอบด้าน สัตว์ดุร้ายก็มีอยู่หลายในป่านั้น ความยากลำบากกาย
ลำบากใจในการอยู่รอดคงก็มีอยู่หลายเท่าๆ แต่ท่านก็มีความอดความทนเป็นเลิศ เพราะสิ่งแวดล้อมสมัยนั้นบังคับให้เป็นอย่างนั้น

การภาวนาของท่านนักปฏิบัติสมัยนี้

มาสมัยนี้สิ่งแวดล้อมบังคับเราไปในทางตรงข้ามกับสมัยโน้นไปไหนเราก็เดินไป ต่อมาก็นั่งเจริญแล้วก็นั่งรถยนต์
แต่ความทะยานอยากมันก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เคี้ยวนี้ถ้าไม่ชรดปรับอากาศ ก็จะไม่ยอมนั่งดูจะไปเอาไม่ได้เที่ยวแหละ ถ้ารถนั้นไม่ปรับอากาศ
คุณธรรมในเรื่องความอดทนมันค่อยอ่อนลงๆ การปฏิบัติภาวนาก็ย่อหย่อนลงไปมากทีเดียวนี่เราจึงเห็นนักปฏิบัติภาวนาชอบทำตามความเห็น
ความต้องการของตัวเอง

เมื่อผู้เฒ่าผู้แก่พูดถึงเรื่องเก่าๆ แต่ครั้งก่อน คนเคี้ยวนี้ฟังเหมือนว่าเป็นนิทานนิยาย ฟังไปเฉยๆ แต่ไม่เข้าใจเลยแหละ เพราะมันเข้าไปไม่ถึง
พระภิกษุที่บวชในสมัยก่อนนั้นจะต้องอยู่กับพระอุปัชฌาย์อย่างน้อยห้าปี นี่เป็นระเบียบที่ถือกันมา และต้องพยายามหลีกเลี่ยงการพูดคุย
อย่าปล่อยตัวเที่ยวพูดคุยมากเกินไป อย่าอ่านหนังสือ แต่ให้อ่านใจของตัวเอง

พิจารณาอ่านใจและดูใจตัวเอง

ดูวัดหนองป่าพงเป็นตัวอย่าง ทุกวันนี้มีพวกที่จบจากมหาวิทยาลัยมาบวชกันมาก ต้องคอยห้ามไม่ให้เอาเวลาไปอ่านหนังสือธรรมะ
เพราะคนพวกนี้ชอบอ่านหนังสือ แล้วก็ได้อ่านหนังสือมาเยอะแล้ว แต่โอกาสที่จะอ่านใจของตัวเองนะหายากมาก
ฉะนั้นระหว่างที่บวชสามเดือนนี้ ก็ต้องขอให้ปิดหนังสือ ปิดคำรับคำราต่างๆ ให้หมดในระหว่างที่บวชนี้
เป็นโอกาสพิเศษแล้วที่จะได้อ่านใจของตัวเอง

การตามดูใจของตัวเองนี้ น่าสนใจมาก ใจที่ยังไม่ได้ฝึก มันก็คอยวิ่งไปตามนิสัยเคยชินที่ยังไม่ได้ฝึก ไม่ได้อบรม
มันเดินคึกคักไปตามเรื่องตามราว ตามความคะนอง เพราะมันยังไม่เคยถูกฝึก ดังนั้นจงฝึกใจของตัวเอง
การปฏิบัติภาวนาในทางพุทธศาสนาก็คือการปฏิบัติเรื่องใจ ฝึกจิตฝึกใจของตัวเอง ฝึกอบรมจิตของตัวเองนี้แหละเรื่องนี้สำคัญมาก
การฝึกใจเป็นหลักสำคัญ พุทธศาสนาเป็นศาสนาของใจ มันมีเท่านี้ ผู้ที่ฝึกปฏิบัติทางจิต คือผู้ปฏิบัติธรรมในทางพุทธศาสนา

การฝึกใจ

ใจของเราที่มันอยู่ในกรง ยิ่งกว่านั้นมันยังมีสิ่งที่กำลังอาละวาดอยู่ในกรงนั้นด้วย ใจที่มันเอาแต่ใจของเรา
ถ้าหากมันไม่ได้ทำอะไรตามที่เราต้องการแล้ว มันก็อาละวาด เราจะต้องอบรมใจด้วยการปฏิบัติภาวนา ด้วยสมาธิ นี่แหละที่เราเรียกว่า
"การฝึกใจ"

พื้นฐานของการปฏิบัติธรรม

ในเบื้องต้นของการฝึกปฏิบัติธรรม จะต้องมึศีลเป็นพื้นฐานหรือรากฐาน ศีลนี้เป็นสิ่งอบรมกาย วาจา ซึ่งบางทีก็จะเกิดการวุ่นวายขึ้นในใจเหมือนกัน เมื่อเราพยายามจะบังคับใจไม่ให้ทำตามความอยาก

กินน้อย นอนน้อย พูดน้อย นิสัยความเคยชินอย่างโลภๆ ลดมันลง อย่ายอมตามความอยาก อย่ายอมตามความคิดของตน หยุดเป็นทาสมันเสีย พยายามต่อสู้เอาชนะอวิชชาให้ได้ด้วยการบังคับตัวเองเสมอ นี้เรียกว่าศีล

เมื่อพยายามบังคับจิตของตัวเองนั้น จิตมันก็จะดิ้นรนต่อสู้มันจะรู้สึกถูกจำกัด ถูกข่มขี้ เมื่อมันไม่ได้ทำตามที่มันอยาก มันก็จะกระวนกระวายดิ้นรน ที่นี้เห็นทุกข์ชัดเจน

เห็นทุกข์ทำให้เกิดปัญญา

"ทุกข์" เป็นข้อแรกของอริยสัจจ์ คนทั้งหลายพากันเกลียดกลัวทุกข์ อยากหนีทุกข์ ไม่อยากให้มีทุกข์เลย ความจริงทุกข์นี้แหละจะทำให้เราฉลาดขึ้นละ ทำให้เกิดปัญญา ทำให้เรารู้จักพิจารณาทุกข์ สุขนั้นสืมนัดจะปิดหูปิดตาเรา มันจะทำให้ไม่รู้จักรอด ไม่รู้จักทน ความสุขสบายทั้งหลายจะทำให้เราประมาท

กิเลสสองตัวนี้ทุกข์เห็นได้ง่าย ดังนั้นเราจึงต้องเอาทุกข์นี้แหละมาพิจารณา แล้วพยายามทำความเข้าใจได้ แต่ก่อนจะปฏิบัติภาวนาก็ต้องรู้จักเสียก่อนว่าทุกข์คืออะไร

ตอนแรกเราจะต้องฝึกใจของเราอย่างนี้ เราอาจยังไม่เข้าใจว่ามันเป็นอย่างไร ทำไป ทำไปก่อน ฉะนั้นเมื่อครูอาจารย์บอกให้ทำอย่างใดก็ตามไปก่อน แล้วก็ค่อยมีความอดทนอดกลั้นขึ้นเองไม่ว่าจะเป็นอย่างไรให้อดทนอดกลั้นไว้ก่อน เพราะมันเป็นอย่างนั้นเองอย่างเช่นเมื่อเริ่มฝึกนั่งสมาธิ เราต้องการความสงบทีเดียวแต่ก็จะไม่ได้ความสงบ เพราะมันยังไม่เคยทำสมาธิมาก่อน ใจก็บอกว่ "จะนั่งอย่างนี้แหละจนกว่าจะได้ความสงบ"

อย่าทอดทิ้งจิต

แต่พอความสงบไม่เกิดก็เป็นทุกข์ ก็เลยลุกขึ้น วิ่งหนีเลย การปฏิบัติอย่างนี้ไม่เป็น **"การพัฒนาจิต"** แต่มันเป็นการ **"ทอดทิ้งจิต"** ไม่ควรจะไปปล่อยใจไปตามอารมณ์ ควรที่จะฝึกฝนอบรมตนเองตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ขี้เกียจก็ช่าง ขยันก็ช่าง ให้ปฏิบัติมันไปเรื่อยๆ ลองคิดดูซิ ทำอย่างนี้จะไม่ดีกว่าหรือ การปล่อยใจตามอารมณ์นั้นจะไม่มีวันถึงธรรมของพระพุทธเจ้า

เมื่อเราปฏิบัติธรรม ไม่ว่าอารมณ์ใดจะเกิดขึ้นก็ช่างมัน แต่ให้ปฏิบัติไปเรื่อยๆ ปฏิบัติให้สม่ำเสมอ การตามใจตัวเองไม่ใช่แนวทางของพระพุทธเจ้า ถ้าเราปฏิบัติธรรมตามความคิดความเห็นของเรา เราจะไม่มีวันรู้แจ้งว่าอันใดผิด อันใดถูก จะไม่มีวันรู้จักใจของตัวเองและไม่วันรู้จักตัวเอง ดังนั้นถ้าปฏิบัติธรรมตามแนวทางของตนเองแล้วยอมเป็นการเสียเวลามากที่สุด แต่การปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธเจ้าแล้วยอมเป็นหนทางตรงที่สุด

การพัฒนาจิต

ขอให้จำไว้ว่า ถึงจะขี้เกียจก็ให้พยายามปฏิบัติไป ขยันก็ให้ปฏิบัติไป ทุกเวลาและทุกหนทุกแห่ง นี่จึงจะเรียกว่า **"การพัฒนาจิต"** ถ้าหากปฏิบัติตามความคิดความเห็นของตนเองแล้ว ก็จะเกิดความคิดความสงสัยไปมากมาย มันจะพาให้คิดไปว่า **"เราไม่มีบุญ เราไม่มีวาสนาปฏิบัติธรรมกันหนักหนาแล้ว ยังไม่รู้ ยังไม่เห็นธรรมเลยสักที"** การปฏิบัติธรรมอย่างนี้ไม่เรียกว่าเป็น **"การพัฒนาจิต"** แต่เป็น **"การพัฒนาความหายนะของจิต"**

ถ้าเมื่อใดที่ปฏิบัติธรรมไปแล้ว มีความรู้สึกอย่างนี้ว่ายังไม่รู้อะไร ยังไม่เห็นอะไร ยังไม่มีอะไรใหม่ๆเกิดขึ้นบ้างเลย นี่ก็เพราะที่ปฏิบัติมามันคิดไม่ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

สิ้นสงสัยด้วยการปฏิบัติที่ถูกต้อง

พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า "อานนท์ ปฏิบัติให้มาก ทำให้มากแล้วจะสิ้นสงสัย" ความสงสัยจะไม่มีวันสิ้นไปได้ ด้วยการคิด ด้วยทฤษฎี ด้วยการคาดคะเน หรือด้วยการดกเถียงกัน หรือจะอยู่เฉยๆไม่ปฏิบัติภาวนาเลย ความสงสัยก็หายไปไม่ได้อีกเหมือนกัน ก็เลสจะหายสิ้นไปได้ก็ด้วยการพัฒนาทางจิต ซึ่งจะเกิดได้ก็ด้วยการปฏิบัติที่ถูกต้องเท่านั้น

การปฏิบัติทางจิตที่พระพุทธเจ้าทรงสอนนั้น ตรงกันข้ามกับหนทางของโลกอย่างสิ้นเชิง คำสั่งสอนของพระองค์มาจากพระทัยอันบริสุทธิ์ที่ไม่ข้องเกี่ยวกับกิเลสอาสวะทั้งหลาย นี่คือแนวทางของพระพุทธเจ้าและสาวกของพระองค์

เมื่อเราปฏิบัติธรรม เราต้องทำใจของเราให้เป็นธรรม ไม่ใช่เอาธรรมมาตามใจเรา ถ้าปฏิบัติอย่างนี้ ทุกข์ก็จะเกิดขึ้น แต่ไม่มีใครสักคนหรอกที่จะพ้นจากทุกข์ไปได้ พอเริ่มปฏิบัติ ทุกข์ก็อยู่ตรงนั้นแล้ว หน้าที่ของผู้ปฏิบัตินั้นจะต้องมีสติ สำรวม และสันโดษ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เราหยุด คือเลิกนิสัยความเคยชินที่เคยทำมาแต่เก่าก่อนทำไม่ถึงต้องทำอย่างนี้ ถ้าไม่ทำอย่างนี้ ไม่ฝึกฝนอบรมใจตนเองแล้วมันก็จะคึกคะนอง วุ่นวายไปตามธรรมชาติของมัน

ธรรมชาติของจิตฝึกได้เสมอ

ธรรมชาติของใจมันฝึกกันได้ เอามาใช้ประโยชน์ได้ เปรียบได้กับต้นไม้ในป่า ถ้าเราปล่อยให้ไปตามธรรมชาติของมัน เราก็จะเอามันมาสร้างบ้านไม่ได้ จะเอามาทำแผ่นกระดานก็ไม่ได้ หรือทำอะไรอย่างอื่นที่จะใช้สร้างบ้านก็ไม่ได้ แต่ถ้าช่างไม้ผ่านมามีความต้องการ ไม้ไปสร้างบ้าน เขาก็จะมองหาต้นไม้ในป่านี้และตัดต้นไม้ในป่านี้เอาไปใช้ประโยชน์ ไม้ที่เขาสร้างบ้านเสร็จเรียบร้อย

การปฏิบัติภาวนาและการพัฒนาจิตก็คล้ายกันแบบนี้ ก็ต้องเอาใจที่ยังไม่ได้ฝึกเหมือนไม้ในป่านี้แหละ มาฝึกมัน จนมันละเอียดประณีตขึ้น รู้ขึ้น และอ่อนไวขึ้น ทุกอย่างมันเป็นไปตามภาวะธรรมชาติของมัน เมื่อเรารู้จักธรรมชาติ เข้าใจธรรมชาติ เราก็เปลี่ยนมันได้ ทิ้งมันก็ได้ ปล่อยมันไปก็ได้ แล้วเราก็จะไม่ทุกข์อีกต่อไป

จิตยึดมั่นมันก็สับสนวุ่นวาย

ธรรมชาติของใจเรามันก็อย่างนั้น เมื่อใดที่เกาะเกี่ยวผูกพันยึดมั่นถือมั่นก็จะเกิดความสับสนวุ่นวายสับสน เดียวมันก็จะวิ่งวุ่นไปโน่นไปนี่พอมันวุ่นวายสับสนมากๆเข้า เราก็คิดว่าคงจะฝึกอบรมมันไม่ได้แล้วแล้วก็ไปทุกข์ นี่ก็เพราะไม่เข้าใจว่ามันต้องเป็นของมันอย่างนั้นเองความคิด ความรู้สึก มันจะวิ่งไปวิ่งมาอยู่อย่างนี้ แม้เราจะพยายามฝึกปฏิบัติ พยายามให้มันสงบ มันก็เป็นของมันอยู่อย่างนั้น มันจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ เมื่อเราติดตามพิจารณาธรรมชาติของใจอยู่บ่อยๆก็จะค่อยๆเข้าใจว่าธรรมชาติของใจมันเป็นของมันอยู่อย่างนั้น มันจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้

ปล่อยวางได้จิตใจก็สงบ

ถ้าเราเห็นอันนี้ชัด เราก็จะทิ้งความคิดความรู้สึกอย่างนั้นได้ ทีนี้ก็ไม่ต้องคิดนั่นคิดนี่อีก คอยแต่บอกตัวเองไว้อย่างเดียวว่า "มันเป็นของมันอย่างนั้นเอง" พอเข้าใจได้ชัด เห็นแจ้งอย่างนี้แล้ว ทีนี้ก็จะปล่อยอะไรๆได้ทั้งหมด ก็ไม่ใช่ว่าความคิดความรู้สึกมันจะหายไป มันก็ยังอยู่นั่นแหละ แต่มันหมดอำนาจเสียแล้ว

เปรียบก็เหมือนกับเด็กที่ชอบชน เล่นสนุก ทำให้รำคาญ จนเราต้องเอา เตีเอา แต่เราก็ต้องเข้าใจว่าธรรมชาติของเด็กก็เป็นอย่างนั้นเอง พอรู้แบบนี้ เราก็ปล่อยให้เด็กเล่นไปตามเรื่องของเขาความเดือดร้อนรำคาญของเราทั้งหมดไป มันหมดไปได้อย่างไร ก็เพราะเรายอมรับธรรมชาติของเด็ก ความรู้สึกของเราเปลี่ยน และเรายอมรับธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย เราปล่อยวางจิตของเราที่มีความสงบเยือกเย็น นี่เรามีความเข้าใจอันถูกต้องแล้ว เป็นสัมมาทิฐิ

ถ้ายังไม่มีความเข้าใจที่ถูกต้อง ยังเป็นมิจฉาทิฐิอยู่ แม้จะไปอยู่ในถ้ำลึกมืดสักเท่าใด ใจมันก็ยังยุ่งเหยิงอยู่ ใจจะสงบได้ก็ด้วยความเห็นที่ถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิเท่านั้น ทีนี้ก็หมดปัญหาจะต้องแก้เพราะไม่มีปัญหาอะไรเกิดขึ้น นี่มันเป็นอย่างนี้ เราไม่ชอบมัน เราปล่อยวางมัน เมื่อใดที่มีความรู้สึกเกาะเกี่ยวยึดมั่นถือมั่นเกิดขึ้น เราปล่อยวางทันที เพราะรู้แล้วว่าความรู้สึกอย่างนั้นมันไม่ได้เกิดขึ้นมาเพื่อจะกวนเรา แม้บางทีเราอาจจะคิดอย่างนั้น แต่ความเป็นจริงความรู้สึกนั้นเป็นของมันอย่างนั้นเอง

ถ้าเราปล่อยวางมันเสีย รูปก็เป็นสักแต่ว่ารูป เสียงก็สักแต่ว่าเสียง กลิ่นก็สักแต่ว่ากลิ่น รสก็สักแต่ว่ารส โภจทรัพย์ก็สักแต่ว่าโภจทรัพย์ ธรรมารมณ์ก็สักแต่ว่าธรรมารมณ์ เปรียบเหมือนน้ำมันกับน้ำท่า ถ้าเราเอาทั้งสองอย่างนี้เทใส่ขวดเดียวกัน มันก็ไม่ปนกัน เพราะธรรมชาติมันต่างกัน เหมือนกับที่คนฉลาดก็ต่างกับคนโง่ พระพุทธเจ้าก็ทรงอยู่กับรูป เสียง กลิ่น รส โภจทรัพย์ ธรรมารมณ์ แต่พระองค์ทรงเป็นพระอรหันต์ พระองค์จึงทรงเห็นสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงสิ่ง "สักว่า" เท่านั้น

ใจก็สักว่าใจ ความคิดก็สักว่าความคิด

พระองค์ทรงปล่อยวางมันไปเรื่อยๆ ตั้งแต่ทรงเข้าพระทัยแล้วว่า ใจก็สักว่าใจ ความคิดก็สักว่าความคิด พระองค์ไม่ทรงเอามันมาปนกัน ใจก็สักว่าใจ ความคิดความรู้สึกก็สักว่าความคิด ความรู้สึกปล่อยให้มันป็นเพียงสิ่ง "สักว่า" รูปก็สักว่ารูป เสียงก็สักว่าเสียงความคิดก็สักว่าความคิด จะต้องไปยึดมั่นถือมั่นทำไม ถ้าคิดได้รู้สึก ได้อย่างนี้เราก็จะแยกกัน ได้ ความคิดความรู้สึก (อารมณ์) อยู่ทางหนึ่งใจก็อยู่อีกทางหนึ่ง เหมือนกับน้ำมันกับน้ำท่า อยู่ในขวดเดียวกันแต่มันแยกกันอยู่

พระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวกของพระองค์ ก็อยู่ร่วมกับปุถุชนคนธรรมดาที่ไม่ได้รู้ธรรม ท่านไม่ได้เพียงอยู่ร่วมเท่านั้น แต่ท่านยังสอนคนเหล่านั้น ทั้งคนฉลาด คนโง่ ให้รู้จักวิธีที่จะศึกษาธรรมปฏิบัติธรรมและรู้แจ้งในธรรม ท่านสอนได้เพราะท่านได้ปฏิบัติมาเองท่านรู้ว่ามันเป็นเรื่องของใจเท่านั้น เหมือนอย่างที่ได้พูดมานี้แหละ

ดังนั้นการปฏิบัติภาวนานี้อย่าไปสงสัยมันเลย เราหนีจากบ้านมาบวช ไม่ใช่เพื่อหนีมาอยู่กับความหลงหรืออยู่กับความฉลาดความกลัว แต่หนีมาเพื่อฝึกอบรมตัวเอง เพื่อเป็นนายตัวเอง ขณะตัวเองถ้าเราเข้าใจได้อย่างนี้ เราจะปฏิบัติธรรมได้ ธรรมจะแจ่มชัดขึ้นในใจของเรา

ธรรมะมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง

ผู้ที่เข้าใจธรรมะก็เข้าใจตัวเอง ใครเข้าใจตัวเองก็เข้าใจธรรมะทุกวันนี้ก็เหลือแต่เปลือกของธรรมะเท่านั้น ความเป็นจริงแล้วธรรมะมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ไม่จำเป็นที่จะต้องหนีไปไหน ถ้าจะหนีก็ให้หนีด้วยความฉลาด ด้วยปัญญา หนีด้วยความชำนาญ อย่าหนีด้วยความโง่ ถ้าเราต้องการความสงบก็ให้สงบด้วยความฉลาด ด้วยปัญญาเท่านั้นก็พอ

เมื่อใดที่เราเห็นธรรมะ นั่นก็เป็นสัมมาปฏิบัติแล้ว ก็เลิกสักแต่ว่ากิเลส ใจก็สักแต่ว่าใจ เมื่อใดที่เราฟังได้ ปล่อยวางได้แยกได้เมื่อนั้นมันก็เป็นเพียงสิ่งสักว่า เป็นเพียงอย่างนั้นอย่างนั้นสำหรับเราเท่านั้นเอง เมื่อเราเห็นถูกต้องแล้ว ก็จะมีแต่ความปลอดภัย ปลอดภัย ความเป็นอิสระตลอดเวลา

พระพุทธองค์ตรัสว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลายท่านอย่ายึดมั่นในธรรม" ธรรมะคืออะไร คือทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีอะไรที่ไม่ใช่ธรรมะความรักความเกลียดก็เป็นธรรมะ สุขทุกข์ก็เป็นธรรมะ ความชอบความไม่ชอบก็เป็นธรรมะ ไม่ว่าจะเป็สิ่งเล็กน้อยแค่ไหนก็เป็นธรรมะ

ปฏิบัติเพื่อละ อย่าปฏิบัติเพื่อสะสม

เมื่อเราปฏิบัติธรรมเราเข้าใจอันนี้ เราคือปล่อยวางได้ ดังนั้นก็ตรงกับคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า "ไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในใจเรา ในจิตเรา ในร่างกายของเรา มีแต่ความแปรเปลี่ยนไปทั้งนั้น พระพุทธองค์จึงทรงสอนไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นพระองค์ทรงสอนพระสาวกของพระองค์ให้ปฏิบัติเพื่อละ เพื่อถอนไม่ให้ปฏิบัติเพื่อสะสม

ถ้าเราทำตามคำสอนของพระองค์ เราก็ถูกเท่านั้นแหละ เราอยู่ในทางที่ถูกแล้ว แต่บางทีก็ยังมีความวุ่นวายเหมือนกัน ไม่ใช่คำสอนของพระองค์ทำให้วุ่นวาย กิเลสของเรานั้นแหละที่มันทำให้วุ่นวาย มันมาบังคับความเข้าใจอันถูกต้องเสีย ก็เลยทำให้เราวุ่นวาย

ความจริงการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้านั้น ไม่มีอะไรลำบาก ไม่มีอะไรยุ่งยาก การปฏิบัติตามทางของพระองค์ไม่มีทุกข์เพราะทางของพระองค์คือ "ปล่อยวาง" ให้หมดทุกสิ่งทุกอย่าง

จุดหมายสูงสุดของการปฏิบัติภาวนานั้น ท่านทรงสอนให้ "ปล่อยวาง" อย่าแบกถืออะไรให้มันหนัก ทิ้งมันเสีย ความดีก็ทิ้งความถูกต้องก็ทิ้ง คำว่าทิ้งหรือปล่อยวางไม่ใช่ไม่ต้องปฏิบัติ แต่หมายความว่าให้ปฏิบัติ "การละ" "การปล่อยวาง" นั้นแหละ

จงอยู่กับปัจจุบัน อย่าจมอยู่กับอดีต

พระองค์ทรงสอนให้พิจารณาธรรมทั้งหลาย ที่กายที่ใจของเราระดมไม่ได้อยู่ไกลที่ไหน อยู่ที่ตรงนี้ อยู่ที่กายที่ใจของเราที่แหละดังนั้นนักปฏิบัติต้องปฏิบัติอย่างเข้มแข็ง เอาใจจริงเอาใจให้ใจมันผ่อนคลายขึ้น สว่างขึ้น ให้มันเป็นใจอิสระ ทำความดีอะไรแล้วก็ปล่อยมันไป อย่าไปยึดไว้ หรือคิดว่ามันทำได้แล้ว ก็ปล่อยมันไป พระพุทธเจ้าทรงสอนให้อยู่กับปัจจุบันนี้ ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ไม่ใช่อยู่กับอดีตหรืออนาคต

คำสอนที่เข้าใจผิดกันมาก แล้วก็ถกเถียงกันมากที่สุด ตามความคิดเห็นของคนก็คือเรื่อง "การปล่อยวาง" หรือ "การทำงานด้วยจิตว่าง" นี้แหละ การพูดอย่างนี้เรียกว่าพูด "ภาษาธรรม" เมื่อเอามาคิดเป็นภาษาโลกมันก็เลยยุ่ง แล้วก็ตีความหมายว่าอย่างนั้น ทำอะไรก็ได้ตามใจชอบละซี

ความจริงมันหมายความว่าอย่างนี้ อุปมาเหมือนว่าเราแบกก้อนหินหนักอยู่ก้อนหนึ่ง แบกไปก็รู้สึกหนัก แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไรกับมันก็ได้แต่แบกอยู่อย่างนั้นแหละ พอมีใครบอกว่า ให้โยนมันทิ้งเสียซี ก็มาคิดอีกแหละว่า "เอ...ถ้าเราโยนมันทิ้งไปแล้ว เราก็ไม่มีอะไรเหลือนะซี" ก็เลยแบกอยู่นั้นแหละ ไม่ยอมทิ้ง

ประโยชน์ของการปล่อยวาง

ถ้าจะมีใครบอกว่า โยนทิ้งไปละอะ แล้วจะเป็นอย่างนั้น เป็นประโยชน์อย่างนี้ เราก็ยังไม่ยอมโยนทิ้งอยู่นั้นแหละ เพราะกลัวแต่ว่าจะไม่มีอะไรเหลือ ก็เลยแบกก้อนหินหนักไว้ จนเหนื่อยอ่อนเพลียเต็มที จนแบกไม่ไหวแล้วก็เลยปล่อยมันตกลง ตอนที่ปล่อยมันตกลงนี้แหละก็จะเกิดความรู้เรื่องการปล่อยวางขึ้นมาเลย เราจะรู้สึกเบาสบาย แล้วก็รู้ได้ด้วยตัวเองว่าการแบกก้อนหินนั้นมันหนักเพียงใดแต่ตอนที่เรามาแบกอยู่นั้นเราไม่รู้หรือว่าการปล่อยวางมีประโยชน์เพียงใด

ดังนั้นถ้ามีใครมาบอกให้ปล่อยวาง คนที่ยังมีติดอยู่ก็ยังไม่เข้าใจหรอก ก็จะหลับลูบลูตาแบกก้อนหินก้อนนั้นอย่างนั้นอย่างนั้นไม่ยอมปล่อย จนกระทั่งมันหนักจนเหลือที่จะทนนั้นแหละ ถึงจะยอมปล่อย แล้วก็รู้สึกรู้สึได้ด้วยตัวเอง ว่ามันเบา มันสบายแค่ไหนที่ปล่อยมันไปได้ต่อมาเราอาจจะไปแบกอะไรอีกก็ได้ แต่ตอนนี้เราพอรู้แล้วว่า ผลของการแบกนั้นเป็นอย่างไร เราก็จะปล่อยมันได้โดยง่ายขึ้น ความเข้าใจในความไร้ประโยชน์ของการแบกหาม และความสบายของการปล่อยวางนี้แหละ คือตัวอย่างที่แสดงถึงการรู้จักตัวเอง

ความยึดมั่นถือมั่นในตัวของเราที่เหมือนก้อนหินหนักก้อนนั้นพอคิดว่าจะปล่อย "ตัวเรา" ก็เกิดความกลัวว่าปล่อยไปแล้วก็จะไม่มีอะไรเหลือ เหมือนกับที่ไม่ยอมปล่อยก้อนหินก้อนนั้น แต่ในที่สุดเมื่อปล่อยมันไปได้ เราก็จะรู้สึกถึงความเบาสบายในการที่ไม่ได้ยึดมั่นถือมั่น

การฝึกใจต้องไม่ยึดมั่นถือมั่น

ในการฝึกใจนี้ เราต้องไม่ยึดมั่นทั้งสรรเสริญ ทั้งนิทาน ความต้องการแต่สรรเสริญ และไม่ต้องการนิทานนั้น เป็นวิถีทางของโลกแต่แนวทางของพระพุทธเจ้าให้รับสรรเสริญตามเหตุตามปัจจัยของมัน และก็ไม่รับนิทานตามเหตุตามปัจจัยของมันเหมือนกัน เหมือนอย่างกับการเลี้ยงเด็ก บางทีถ้าเราไม่ดูแลตลอดเวลา มันก็ดีเหมือนกันผู้ใหญ่บางคนคุมมากเกินไป ผู้ใหญ่ที่ฉลาดย่อมรู้จักว่าเมื่อใดควรคุมเมื่อใดควรชม

ใจของเราเหมือนกัน ใช้ปัญญาเรียนรู้จักใจ ใช้ความฉลาดรักษาใจไว้ แล้วเราก็จะเป็นคนฉลาดที่รู้จักฝึกใจ เมื่อฝึกบ่อยๆมันก็จะสามารถกำจัดทุกข์ได้ ความทุกข์เกิดขึ้นที่ใจนี่เอง มันทำให้ใจสับสนมีคัมภีร์ มันเกิดขึ้นที่นั่นมันก็ตายที่นี่

ถ้ายึดมั่นเข้าเราก็ถูกกัด

เรื่องของใจมันเป็นอย่างนี้ บางทีก็คิดดี บางทีก็คิดชั่ว ใจมันหลอกหลวง เป็นมายา จงอย่าไว้ใจมัน แต่จงมองเข้าไปที่ใจ มองให้เห็นความเป็นอยู่อย่างนั้นของมัน ยอมรับมันทั้งนั้น ทั้งใจดีใจชั่วเพราะมันเป็นของมันอย่างนั้น ถ้าเราไม่ไปยึดถือมัน มันก็เป็นของมันอยู่แค่นั้น แต่ถ้าเราไปยึดมั่นเข้า เราก็จะถูกมันกัดเอา แล้วเราก็เป็นทุกข์ ถ้าใจเป็นสัมมาทิฐิแล้วก็จะมีความสงบ จะเป็นสมาธิ จะมีความฉลาด ไม่ว่าจะนั่งหรือจะนอน ก็จะมีแต่ความสงบ ไม่ว่าจะไปไหน ทำอะไรก็จะมีแต่ความสงบ

วันนี้ท่าน (ภิกษุชาวตะวันตก) ได้พาลูกศิษย์มาฟังธรรม ท่านอาจจะเข้าใจบ้าง ไม่เข้าใจบ้าง ผมได้พูดเรื่องการปฏิบัติเพื่อให้ท่านเข้าใจได้ง่าย ท่านจะคิดว่าถูกหรือไม่ก็ตาม ก็ขอให้ท่านลองนำไปพิจารณาดู ผมในฐานะอาจารย์องค์หนึ่ง ก็อยู่ในฐานะคล้ายๆกันผมเองก็ยกฟังธรรมเหมือนกัน เพราะไม่ว่าผมจะไปที่ไหน ก็ต้องไปแสดงธรรมให้ผู้อื่นฟัง แต่ตัวเองไม่ได้มีโอกาสฟังเลย คราวนี้ก็ดูท่านพอใจในการฟังธรรมอยู่ เวลาผ่านไปเร็ว เมื่อท่านนั่งฟังอย่างเงียบๆเพราะท่านกำลังกระหายธรรมะ ท่านจึงต้องการฟัง

เมื่อก่อนนี้ การแสดงธรรมก็เป็นความเพลิดเพลินอย่างหนึ่งแต่ต่อมาความเพลิดเพลินก็ค่อยหายไป รู้สึกเหนื่อยและเบื่อ ก็กลับอยากเป็นผู้ฟังบ้าง เพราะเมื่อฟังธรรมจากครูอาจารย์นั้น มันเข้าใจง่ายและมีกำลังใจ แต่เมื่อเราแก่ขึ้น มีความหิวกระหายในธรรมะรสชาติของมันก็ยิ่งเอร็ดอร่อยมากขึ้น

การเป็นครูอาจารย์ของผู้อื่นนั้น จะต้องเป็นตัวอย่างแก่พระภิกษุอื่นๆ เป็นตัวอย่างแก่ลูกศิษย์ เป็นตัวอย่างแก่ทุกคนฉะนั้นอย่าลืมตนเองแล้วก็อย่าคิดถึงตนเอง ถ้าความคิดอย่างนั้นเกิดขึ้น รีบกำจัดมันเสีย ถ้าทำได้อย่างนี้ก็จะเป็นผู้ที่รู้จักตัวเอง

ให้รู้สึกตัวทั่วพร้อมอยู่ตลอดเวลา

วิธีปฏิบัติธรรมมีมากมายเป็นล้านๆวิธี พูดเรื่องการภาวนาไม่มีที่จบ สิ่งที่จะทำให้เกิดความสงสัยมีมากมายหลายอย่าง แต่ให้กวาดมันออกไปเรื่อยๆ แล้วจะไม่เหลือความสงสัย เมื่อเรามีความเข้าใจถูกต้องเช่นนี้ ไม่ว่าจะนั่งหรือจะเดิน ก็มีแต่ความสงบ ความสบายไม่ว่าจะปฏิบัติภาวนาที่ไหน ให้มีความรู้สึกตัวทั่วพร้อม อยู่ถ้อยว่าจะปฏิบัติภาวนาแต่เฉพาะขณะนั่งหรือเดินเท่านั้น ทุกสิ่งทุกอย่างทุกหนทุกแห่งเป็นการปฏิบัติได้ทั้งนั้น

ให้รู้สึกตัวทั่วพร้อมอยู่ตลอดเวลา ให้มีสติอยู่ ให้เห็นการเกิดดับของกายและใจ แต่อย่าให้มันมาทำใจให้วุ่นวาย ให้ปล่อยวางมันไป ความรักเกิดขึ้นก็ปล่อยมันไป มันมาจากไหนก็ให้มันกลับไปที่นั่น ความโลภเกิดขึ้นก็ปล่อยมันไป ตามมันไป ตามดูว่ามันอยู่ที่ไหนแล้วตามไปส่งมันให้ถึงที่ อย่าเก็บมันไว้สักอย่าง

ฝึกใจได้ใจจักปราศจากกิเลส

ถ้าท่านปฏิบัติได้อย่างนี้ ท่านก็จะเหมือนกับบ้านว่าง หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ นี่คือใจว่าง เป็นใจที่ว่างและอิสระจากกิเลส ความชั่วทั้งหลาย เราเรียกว่าใจว่าง แต่ไม่ใช่ว่างเหมือนว่าไม่มีอะไร มันว่างจากกิเลส แต่เต็มไปด้วยความฉลาด ด้วยปัญญา ฉะนั้นไม่ว่าจะทำอะไร ก็ทำด้วยปัญญา คิดด้วยปัญญา จะมีแต่ปัญญาเท่านั้น

นี่เป็นคำสอนที่ผมขอมอบให้ในวันนี้ ถ้าการฟังธรรมทำให้ใจท่านสงบ ก็ดีแล้ว ไม่จำเป็นต้องจดจำอะไร บางท่านอาจจะไม่เชื่อ ถ้าเราทำใจให้สงบ ฟังแล้วก็ไม่ให้ผ่านไป แต่นำมาพิจารณาอยู่เรื่อยๆ อย่างนี้ เราก็เหมือนเครื่องบันทึกเสียง เมื่อเรา "เปิด" มัน มันก็อยู่ตรงนั้น อย่างล้าว่าจะไม่มีอะไร เมื่อใดที่ท่านเปิดเครื่องบันทึกเสียงของท่าน ทุกอย่างก็อยู่ในนั้น

ขอมอบธรรมะนี้ต่อพระภิกษุทุกรูปและต่อทุกคน บางท่านอาจจะรู้ภาษาไทยเพียงเล็กน้อย แต่ก็ไม่เป็นไร ให้ท่านเรียนภาษาธรรมเถิด เท่านั้นก็ดีเพียงพอแล้ว

อยู่กับงูเห่า

ขอให้คำขวัญแก่โยมทั้งหลาย และลูกศิษย์ใหม่ที่เดินทางจากลอนดอน มาพักอยู่ที่วัดหนองป่าพง
ขอให้ทำความเข้าใจในธรรมะที่ได้ศึกษาแล้วที่วัดหนองป่าพงนี้โดยย่อก็คือ ให้ปฏิบัติให้พ้นทุกข์ในวัฏฏสงสาร

ขอให้โยมจำไว้ในใจว่า อารมณ์ทั้งหลายนั้น จะเป็นอารมณ์ที่พอใจก็ตาม หรืออารมณ์ที่ไม่พอใจก็ตามอารมณ์ทั้งสองอย่างนี้ มันเหมือนงูเห่า
งูเห่ามันมีพิษมากถ้ามันจกคนแล้วก็ทำให้ถึงแก่ความตายได้ อารมณ์นี้ก็เหมือนกับงูเห่าที่มีพิษร้ายนั้น
อารมณ์ที่พอใจก็มีพิษมากอารมณ์ที่ไม่พอใจก็มีพิษมาก มันทำให้จิตใจของเราไม่เป็นเสรี ทำให้จิตใจไขว่เขว จากหลักธรรมของพระพุทธเจ้า

วันนี้จึงขอให้โอวาทย่อๆ แก่โยม ขอให้เป็นผู้มีสติอยู่ทั้งกลางวันกลางคืน จะยืน จะเดิน จะนั่ง จะนอนก็ให้หันอนด้วยสติ นั่งด้วยสติ เดินด้วยสติ ยืนด้วยสติ จะพูดก็พูดด้วยสติ จะทำอะไรๆ ก็ให้มีสติอยู่ด้วยทั้งนั้น

เมื่อมีสติแล้ว สัมผัสสัญญาความรู้ตัวมันก็จะเกิดขึ้นมา สติกับสัมผัสสัญญาเป็นของคู่กัน เมื่อทั้งสองอย่างนี้เกิดขึ้นพร้อมกันแล้ว ก็จะนำปัญญาให้เกิดตามทีนี้เมื่อมีทั้งสติ สัมผัสสัญญาปัญญาแล้ว ก็จะเป็นผู้ที่ตื่นอยู่ ทั้งกลางวันและกลางคืน

ธรรมะที่พระพุทธเจ้าท่านทรงสอนนั้น ไม่ใช่ธรรมะที่เพื่อฟังเฉยๆ หรือรู้เฉยๆ แต่เป็นธรรมะที่ต้องปฏิบัติ ต้องทำให้เกิดขึ้น ต้องทำให้มีขึ้นในใจของเราให้ได้ จะไปที่ไหนก็ให้มีธรรมะ จะพูดก็ให้มีธรรมะ จะเดินก็ให้มีธรรมะ จะนอนก็ให้มีธรรมะ จะทำอะไรๆ ก็ให้มีธรรมะทั้งนั้น

คำว่า "มีธรรมะ" นี้ก็คือ จะทำอะไรก็ตาม จะพูดอะไรก็ตาม ให้ทำด้วยปัญญา ให้พูดด้วยปัญญา ให้นึกคิดด้วยปัญญา ผู้ใดมีสติ สัมผัสสัญญา ความกับปัญญาอยู่ตลอดเวลาแล้ว ผู้นั้นย่อมอยู่ใกล้พระพุทธเจ้าทุกเมื่อ

ดังนั้น แม้เมื่อโยมจากวัดหนองป่าพงนี้ไปแล้ว ก็จงเป็นผู้ปฏิบัติ ให้ธรรมะทั้งหลายมารวมอยู่ที่ใจ มองลงไปจิตใจ ให้เห็นสติ ให้เห็นสัมผัสสัญญา ให้มีปัญญา เมื่อมีทั้งสามอย่างนี้แล้ว มันจะมีการปล่อยวาง รู้จักเกิดแล้วมันก็ดับ ดับแล้วมันก็เกิด เกิดแล้วมันก็ดับ

ที่เรียกว่า "เกิดๆ ดับๆ" นี้คืออะไร คืออารมณ์ซึ่งมันเกิดขึ้นแล้วมันก็ดับไป ดับแล้วมันก็เกิดขึ้นมา ในทางธรรมะเรียกว่าการเกิดดับ มันก็มีเท่านี้ ทุกข์มันเกิดขึ้นแล้ว ทุกข์มันก็ดับไป ทุกข์ดับไปแล้ว ทุกข์ก็เกิดขึ้นมา นอกเหนือจากนี้ไป ก็ไม่มีอะไรมีแต่ทุกข์เกิด แล้วทุกข์ก็ดับไป มีเท่านี้

เมื่อเห็นเช่นนี้แล้ว จิตของเราจะเห็นแต่การเกิด-ดับอยู่เสมอ เมื่อเห็นการเกิด-ดับอยู่เสมอ ทุกวันทุกเวลา ตลอดทั้งกลางวัน ตลอดทั้งกลางคืน ตลอดทั้งการยืน เดิน นั่ง นอน ก็จะเห็นว่ามันไม่มีอะไรจริงๆ มีแต่เกิด-ดับอยู่เท่านั้นเอง แล้วทุกอย่างมันก็จะจบอยู่ตรงนี้

เมื่อเห็นอารมณ์เกิด-ดับอย่างนี้อยู่เสมอไปแล้วจิตใจก็จะเกิดความเบื่อหน่าย เพราะเมื่อคิดไปแล้ว ก็ไม่มีอะไรมากมาย มันมีแต่การเกิดแล้วก็ดับ ดับแล้วก็เกิด เกิดแล้วก็ดับ มันมีอยู่เท่านั้น ฉะนั้นเมื่อคิดแล้วก็ไม่ต้องไปเอาอะไรกับมัน พอก็คิดได้เช่นนี้

จิตก็จะปล่อยวางปล่อยวางอยู่กับธรรมชาติ มันเกิดเราก็รู้ มันดับเราก็รู้มันสุขเราก็รู้ มันทุกข์เราก็รู้ รู้แล้วไม่ใช่ว่าเราจะไปเป็นเจ้าของสุขนะ หรือเมื่อทุกข์ขึ้นมา เราก็ไม่เป็นเจ้าของทุกข์เหมือนกัน เมื่อไม่เป็นเจ้าของสุข ไม่เป็นเจ้าของทุกข์มันก็มีแต่การเกิด-ดับอยู่เท่านั้น ก็ปล่อยไปตามธรรมชาติของมันอย่างนั้นแหละ เพราะมันไม่มีอะไร

อารมณ์ทั้งหลายที่ว่ามานี้ เหมือนกันกับงูเห่าที่มีพิษร้าย ถ้าไม่มีอะไรมาขวาง มันก็เลื้อยไปตามธรรมชาติของมัน แม้พิษของมันจะมีอยู่ มันก็ไม่แสดงออก ไม่ได้ทำอันตรายเรา เพราะเราไม่ได้เข้าไปใกล้มัน งูเห่าก็เป็นไปตามเรื่องของงูเห่า มันก็อยู่อย่างนั้น

ดังนั้น ถ้าหากเป็นคนที่ฉลาดแล้ว ก็จะปล่อยหมดสิ่งที่ติดปล่อยมันไป สิ่งชั่วก็ปล่อยมันไป สิ่งที่ชอบใจก็ปล่อยมันไป สิ่งที่ไม่ชอบก็ปล่อยมันไป เหมือนอย่างเราปล่อยงูเห่าตัวที่มีพิษร้ายนั้น ปล่อยให้มันเลื้อยของมันไปมันก็เลื้อยไปทั้งพิษที่มีอยู่ในตัวมันนั่นเอง

ฉะนั้น คนที่ฉลาดแล้ว เมื่อปล่อยอารมณ์ก็ปล่อยอย่างนั้น ติดก็ปล่อยมันไป แต่ปล่อยอย่างรู้เท่าทันชั่วก็ปล่อยมันไป ปล่อยไปตามเรื่องของมันอย่างนั้นแหละอย่าไปจับ อย่าไปต้องมัน เพราะเราไม่ต้องการอะไร ชั่วก็ไม่ต้องการ ดีก็ไม่ต้องการ หนักก็ไม่ต้องการ เบาก็ไม่ต้องการ สุขก็ไม่ต้องการ ทุกข์ก็ไม่ต้องการ มันก็หมดเท่านั้นเอง ทีนี้ความสงบก็ตั้งอยู่เท่านั้นแหละ

เมื่อความสงบตั้งอยู่แล้ว เราก็รู้ความสงบนั้นแหละ เพราะมันไม่มีอะไรแล้ว เมื่อความสงบเกิดขึ้นความวุ่นวายก็ดับ พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านตรัสว่านิพพานคือความดับ ดับที่ตรงไหน? ก็เหมือนไฟเรานั้นแหละ มันลุกตรงไหน มันร้อนตรงไหน? มันดับที่ตรงนั้น มันร้อนที่ไหนก็ให้มันเย็นตรงนั้น ก็เหมือนกับนิพพานที่อยู่กับวิภูฏสงสาร วิภูฏสงสารก็อยู่กับนิพพาน เหมือนกันกับความร้อนกับความเย็น มันก็อยู่ที่เดียวกันนั่นเอง ความร้อนก็อยู่ที่มันเย็น ความเย็นก็อยู่ที่มันร้อน เมื่อมันร้อนขึ้น มันก็หมดเย็น เมื่อมันหมดเย็น มันก็ร้อน

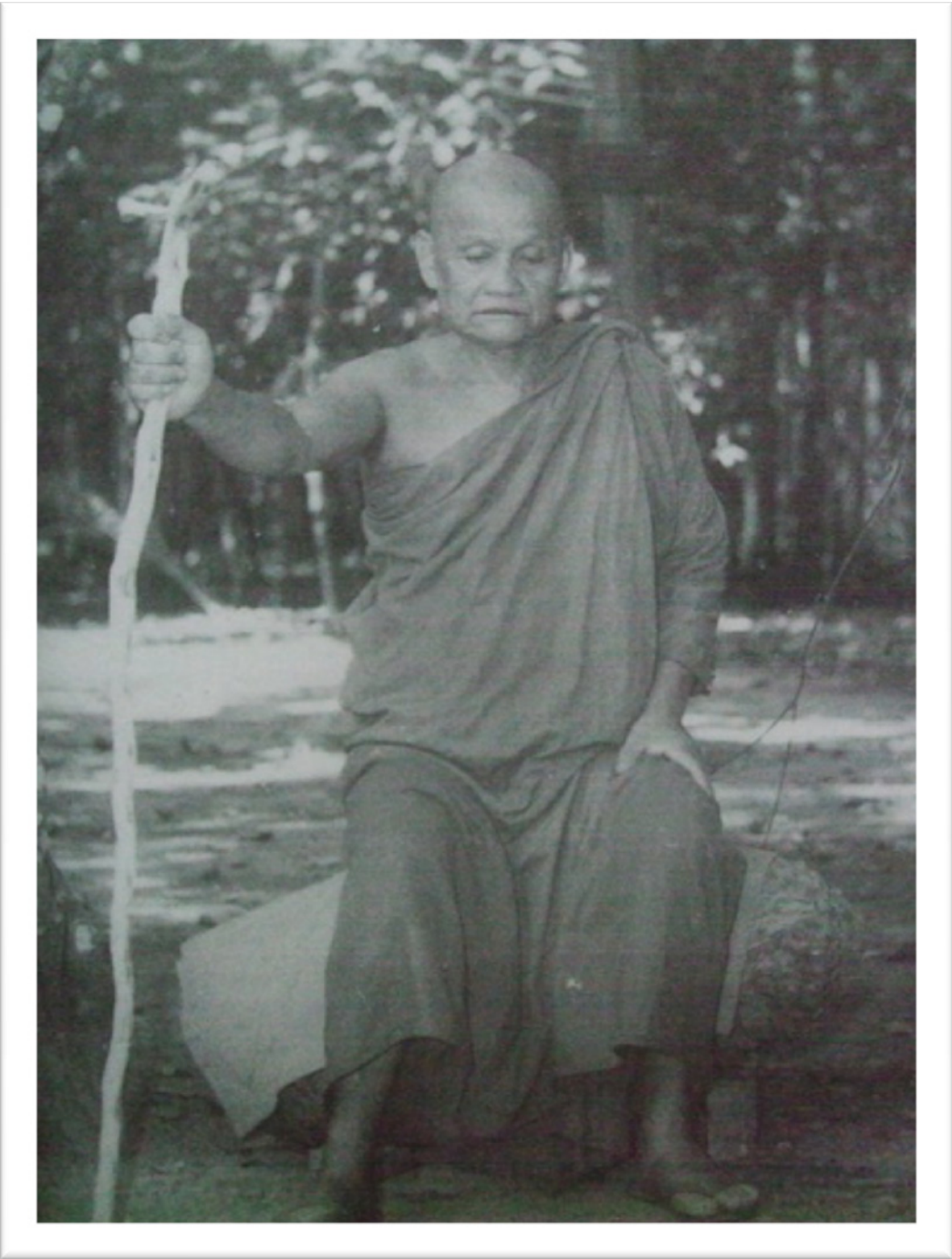
วิญญูสงสารกับนิพพานนี้ก็เหมือนกัน ท่านให้ดับวิญญูสงสารคือความวุ่น การดับความวุ่นวายก็คือการดับความร้อน ไฟทางนอกก็คือไฟธรรมดามันร้อน เมื่อมันดับแล้ว มันก็เย็น แต่ความร้อนภายในคือ รากะ โทสะ โมหะ ก็เป็นไฟเหมือนกัน ลองคิดดูเมื่อรากะ ความกำหนัดเกิดขึ้น มันร้อนไหม? โทสะเกิดขึ้นมันก็ร้อน โมหะเกิดขึ้นมันก็ร้อน มันร้อน ความร้อนนี้แหละที่ท่านเรียกว่าไฟ เมื่อไฟมันเกิดขึ้น มันก็ร้อน เมื่อมันดับ มันก็เย็นความดับนี้แหละคือนิพพาน

นิพพานคือสภาวะที่เข้าไปดับซึ่งความร้อน ท่านเรียกว่าสงบ คือดับซึ่งวิญญูสงสาร วิญญูสงสารคือความเวียนว่ายตายเกิดอยู่อย่างนั้น เมื่อถึงนิพพานแล้ว ก็คือการเข้าไปดับซึ่งความหมุนเวียนเปลี่ยนแปลง อันนั้น เรียกว่าการดับรากะ ดับโทสะ ดับโมหะ ก็ดับที่ใจของเรานั้นแหละ คือใจถึงความสงบ

ในความสงบนั้น สุขก็ไม่มี ทุกข์ก็ไม่มี แค่มนุษย์เรานั้นแหละจะอดสุขไม่ได้ เพราะเห็นว่าความสุขเป็นยอดของชีวิตแล้ว แม้พระนิพพานก็ยังมาว่าเป็นความสุขอยู่เพราะความสิ้นเลย ตามเป็นจริงแล้ว เลิกสิ่งทั้ง ๒ อย่างนี้ก็เป็นความสงบ เมื่อโยมกลับบ้านแล้วขอให้เปิดเทปธรรมะนี้ฟังอีก จะได้มีสติ เมื่อโยมมาอยู่วัดหนองป่าพงใหม่ๆ โยมร้องไห้ เมื่ออาตมาเห็นน้ำตาของโยม อาตมาก็ตั้งใจทำไมจึงคิดใจ? ที่คิดใจก็เพราะว่า นี่แหละ โยมจะได้ศึกษาธรรมะที่แท้จริงละ ถ้าน้ำตาไม่ออกก็ไม่ได้เห็นธรรมะ เพราะน้ำนี้เป็นน้ำไม่คิด ต้องให้มันออกให้หมด มันถึงจะสบาย ถ้าน้ำนี้ไม่หมด ก็จะไม่สบาย มันก็จะเป็นอย่างนี้ อยู่เมืองไทยก็จะร้องไห้อย่างนี้ กลับไปกรุงลอนดอนก็จะร้องไห้อีก มีชีวิตอยู่ก็จะร้องไห้อย่างนี้แหละ เพราะน้ำนี้มันเป็นน้ำกิเลส เมื่อทุกข์ก็บีบน้ำนี้ให้ไหลออกมา เมื่อสุขมากก็บีบน้ำนี้ออกมาอีกเหมือนกัน ถ้าหมดน้ำนี้เมื่อใด ก็จะสบาย ถ้าโยมทำได้ โยมก็จะมีแต่ความสงบ ความสบาย

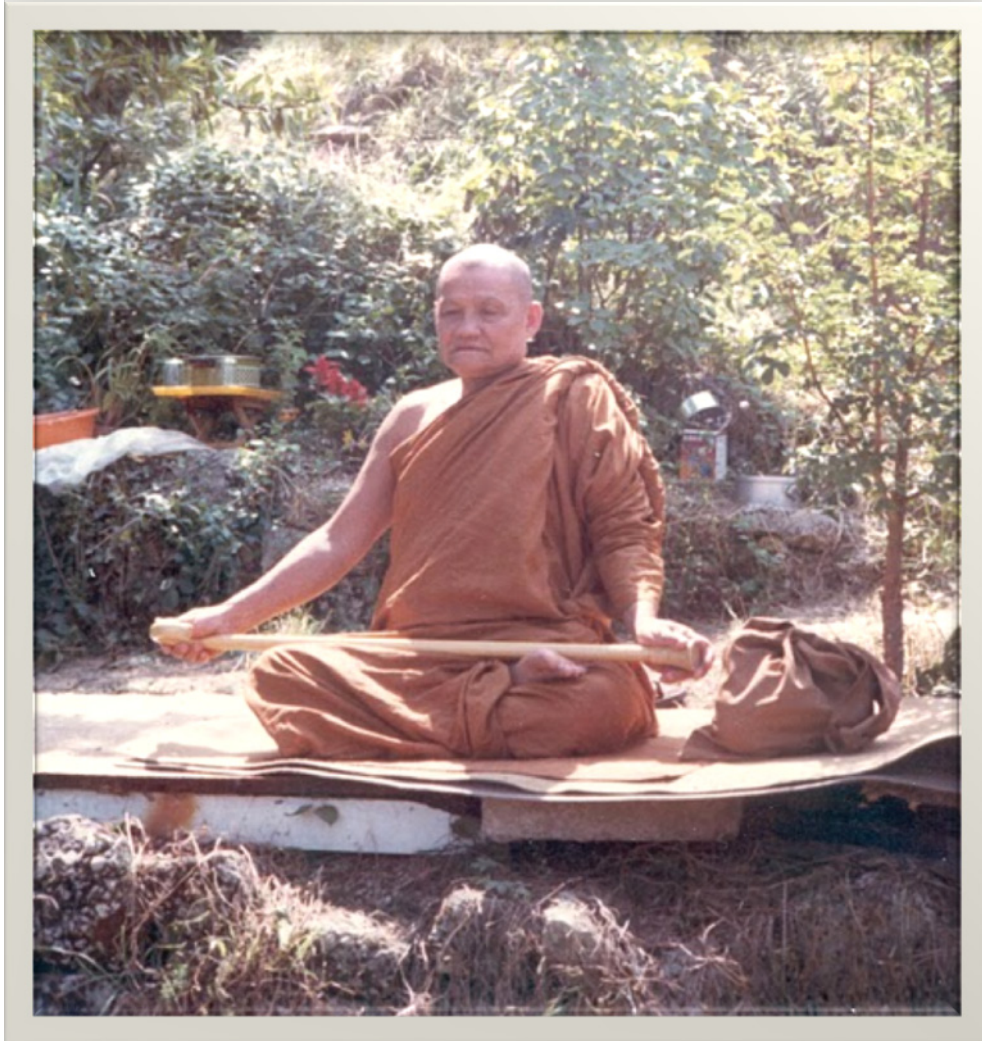
ขอให้โยมรับธรรมะนี้ไปปฏิบัติ ไปปฏิบัติให้พ้นทุกข์ ให้มันตายก่อนตาย มันถึงสบาย มันถึงสงบ

ขอให้โยมมีความสุข ความเจริญ ให้เป็นผู้ประพฤติกปฏิบัติธรรมะให้พ้นจากวิญญูสงสาร

อ่านใจธรรมชาติ

Audio : <http://www.dhammadarn.com/fungdham/sound/cha/004.wma>

การภาวนาหมายความว่าให้คิดดูให้ชัดๆ พยายามอย่ารีบร้อนเกินไป อย่าช้าเกินไป ค่อยทำค่อยไป แต่ให้มีวิธีการและจุดหมายในการปฏิบัติภาวนานั้น

ทุกคนที่ออกมาปฏิบัติ นั่นก็ออกมาด้วย "ความอยาก" กันทั้งนั้น มันมีความอยาก แต่ความอยากนี้ บางทีมันก็ปนกับความหลง ถ้าอยากแล้วไม่หลง มันก็อยากด้วยปัญญา ความอยากอย่างนี้ท่านเรียกว่า เป็นบารมีของคน แต่ไม่ใช่ทุกคนนะที่มีปัญญา

บางคนไม่อยากจะให้มันอยาก เพราะเข้าใจว่า การมาปฏิบัติก็เพื่อระงับความอยาก ความจริงนะ ถ้าหากว่าไม่มีความอยาก ก็ไม่มีข้อปฏิบัติ ไม่รู้ว่าจะทำอะไร ลองพิจารณาดูก็ได้

ทุกคน แม้องค์พระพุทธเจ้าของเราก็ตาม ที่ท่านออกมาปฏิบัติ ก็เพื่อจะให้บรรเทากิเลสทั้งหลายนั้น

แต่ว่ามันต้องอยากทำ อยากปฏิบัติ อยากให้มันสงบ และก็ไม่อยากให้เห็นมันวุ่นวาย ทั้งสองอย่างนี้ มันเป็นอุปสรรคทั้งนั้น ถ้าเราไม่มีปัญญา ไม่มีสติปัญญาในการกระทำอย่างนั้น เพราะว่ามันปนกันอยู่ อยากทั้งสองอย่างนี้มันมีราคาเท่าๆกัน

อยากจะพ้นทุกข์มันเป็นกิเลส สำหรับคนไม่มีปัญญาอยากด้วยความโง่ ไม่อยากมันก็เป็นกิเลส เพราะไม่อยากอันนั้นมันประกอบด้วยความโง่เหมือนกัน คือทั้งอยาก ไม่อยาก ปัญญาที่ไม่มี ทั้งสองอย่างนี้ มันเป็นกามลูขัลลิกานุโยโค กับอัตตคิลมถานุโยโค ซึ่งพระพุทธองค์ของเรา ขณะที่พระองค์กำลังทรงปฏิบัติอยู่นั้น ท่านก็หลงไหลในอย่างนี้ "ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ท่านหาอุบายหลายประการ กว่าที่จะพบของสองสิ่งนี้"

ทุกวันนี้เราทั้งหลายก็เหมือนกัน ทุกสิ่งทั้งสองอย่างนี้มันกวนอยู่ เราจึงเข้าสู่ทางไม่ได้ก็เพราะอันนี้ ความเป็นจริงนี้ทุกคนที่มาปฏิบัติ ก็เป็นปุถุชนมาทั้งนั้น ปุถุชนก็เต็มไปด้วยความอยาก ความอยากที่ไม่มีปัญญา อยากด้วยความหลงไม่อยากมันก็มีโทษเหมือนกัน "ไม่อยาก" มันก็เป็นตัณหา "อยาก" มันก็เป็นตัณหาอีกเหมือนกัน

ทีนี้ นักปฏิบัติยังไม่รู้เรื่องว่า จะเอาอย่างไรกัน เดินไปข้างหน้าก็ไม่ถูก เดินกลับไปข้างหลังก็ไม่ถูก จะหยุดก็หยุดไม่ได้เพราะมันยังอยากอยู่ มันยังหลงอยู่ มีแต่ความอยาก แต่ปัญญาไม่มี มันอยากด้วยความหลง มันก็เป็นตัณหา ถึงแม้ไม่อยาก มันก็เป็นความหลง มันก็เป็นตัณหาเหมือนกันเพราะอะไร? เพราะมันขาดปัญญา

ความเป็นจริงนั้น ธรรมชาติมันอยู่ตรงนั้นแหละ ตรงความอยากกับความไม่อยากนั้นแหละ แต่เราไม่มีปัญญา ก็พยายามไม่ให้อยากบ้าง เดี่ยวก็อยากบ้าง อยากให้เป็นอย่างนั้น ไม่อยากให้เป็นอย่างนี้ ความจริงทั้งสองอย่างนี้ หรือทั้งคู่มันตัวเดียวกันทั้งนั้น ไม่ใช่คนละตัว แต่เราไม่รู้เรื่องของมัน

พระพุทธเจ้าของเรา และสาวกทั้งหลายของพระองค์นั้นท่านก็อยากเหมือนกัน แต่ "อยาก" ของท่านนั้น เป็นเพียงอาการของจิตเฉยๆ หรือ "ไม่อยาก" ของท่าน ก็เป็นเพียงอาการของจิตเฉยๆอีกเหมือนกัน มันวุ่นเดียวเท่านั้น ก็หายไปแล้ว

ดังนั้นความอยากหรือไม่อยากนี้ มันมีอยู่ตลอดเวลาแต่สำหรับผู้มีปัญญานั้น "อยาก" ก็ไม่มีอุปาทาน "ไม่อยาก" ก็ไม่มีอุปาทาน เป็น "สักแต่ว่า" อยากหรือไม่อยากเท่านั้น ถ้าพูดตามความจริงแล้ว มันก็เป็นแต่อาการของจิต อาการของจิตมันเป็นของมันอย่างนั้นเอง ถ้าเรามาคะครุบมันอยู่ใกล้ๆนี้มันก็เห็นชัด

ดังนั้นจึงว่าการพิจารณานั้น ไม่ใช่รู้ไปทีอื่น มันรู้ตรงนั้นแหละ เหมือนชาวประมงที่ออกไปทอดแหนั่นแหละ ทอดแหออกไปถูกปลาตัวใหญ่ เจ้าของผู้ทอดแหจะคิดอย่างไร? ก็กลัว กลัวปลาจะออกจากแหไปเสีย เมื่อเป็นเช่นนั้น ใจมันก็คืนรนขึ้นระว่างมาก บังคับมาก ตะครุบไปตะครุบมาอยู่นั่นแหละ ประเดี๋ยวปลามันก็ออกจากแหไปเสีย เพราะไปตะครุบมันแรงเกินไป อย่างนั้นโบราณท่านพูดถึงเรื่องอันนี้ ท่านว่าล่ออยากทำมัน แต่อย่าไปห่างจากมัน นี่คือปฏิบัติของเราล่ออยากล้ามมันไปเรื่อยๆ อย่างนั้นแหละ

อย่าปล่อยมัน หรือไม่อยากรู้มัน ต้องรู้ ต้องรู้เรื่องของมัน พยายามทำมันไปเรื่อยๆ ให้เป็นปฏิบัติ ขี้เกียจเร่ก็ทำไม่ขี้เกียจเร่ก็ทำ เรียกว่าการทำการปฏิบัติ ต้องทำไปเรื่อยๆอย่างนี้

ถ้าหากว่าเราขยัน ขยันเพราะความเชื่อ มันมีศรัทธาแต่ปัญญาไม่มี ถ้าเป็นอย่างนี้ ขยันไปๆ แล้วมันก็ไม่เกิดผลอะไรขึ้นมากมาย ขยันไปนานๆเข้า แต่มันไม่ถูกทาง มันก็ไม่สงบระงับ ทีนี้ก็จะเกิดความคิดว่า เรานี้บุญน้อยหรือวาสนาน้อยหรือคิดไปว่า มนุษย์ในโลกนี้คงทำไม่ได้หรอก แล้วก็เลยหยุดเลิกทำเล็กปฏิบัติ

ถ้าเกิดความคิดอย่างนี้เมื่อใด ขอให้ระวังให้มาก ให้มีขันติ ความอดทน ให้ทำไปเรื่อยๆ เหมือนกับเราจับปลาตัวใหญ่ ก็ให้ล่ออยากล้ามมันไปเรื่อยๆ ปลา มันก็จะไม่คืนแรงค่อยๆทำไปเรื่อยๆไม่หยุด ไม่ช้าปลา ก็จะหมดกำลัง มันก็จับง่าย จับให้ถนัดมือเลย ถ้าเราริบจนเกินไป ปลา มันก็จะหนีคืนออกจากแหเท่านั้น

ดังนั้นการปฏิบัตินี้ ถ้าเราพิจารณาตามพื้นเหตุของเราเช่นว่า เราไม่มีความรู้ในปริยัติ ไม่มีความรู้ในอะไรรู้กัน ที่จะให้การปฏิบัติมันเกิดผลขึ้น ก็ดูความรู้ที่เป็นพื้นเหตุของเรานั้นแหละอันนั้นก็คือ "ธรรมชาติของจิต" นี้เอง มันมีของมันอยู่แล้ว เราจะไปเรียนรู้มัน มันก็มีอยู่ หรือเราจะไม่ไปเรียนรู้มัน มันก็มีอยู่

อย่างที่ท่านพูดว่า พระพุทธเจ้าจะบังเกิดขึ้นก็ตาม หรือไม่บังเกิดขึ้นก็ตาม ธรรมะก็คงมีอยู่อย่างนั้น มันเป็นของมันอยู่อย่างนั้น ไม่พลิกแพลงไปไหน มันเป็นสังขธรรม เราไม่เข้าใจสังขธรรม ก็ไม่รู้ว่าจะสังขธรรมเป็นอย่างไร นี่เรียกว่าการพิจารณาในความรู้ของผู้ปฏิบัติที่ไม่มีพื้นปริยัติ

ขอให้ดูจิต พยายามอ่านจิตของเจ้าของ พยายามพูดกับจิตของเจ้าของ มันจึงจะรู้เรื่องของจิต ค่อยๆทำไป ถ้ายังไม่ถึงที่ของมัน มันก็ไปอยู่อย่างนั้น

ครูบาอาจารย์บางท่านบอกว่า ทำไปเรื่อยๆ อย่าหยุดบางทีเรามาคิด "เออ ทำไปเรื่อยๆ ถ้าไม่รู้เรื่องของมัน ถ้าทำไม่ถูกที่มัน มันจะรู้อะไร" อย่างนี้เป็นต้น ก็ต้องไปเรื่อยๆก่อนแล้วมันก็จะเกิดความรู้สึกนึกคิดขึ้นในสิ่งที่เราพากเพียรทำนั้น

มันเหมือนกันกับบุรุษที่ไปเสีไฟ ได้ฟังท่านบอกว่า เอาไม้ไฟสองอันมาเสีกันเข้าไปเถอะ แล้วจะมีไฟเกิดขึ้น บุรุษนั้นก็จับไม้ไฟเข้าสองอัน เสีกันเข้า แต่ใจร้อน เสีไปได้หน่อย ก็อยากให้มันเป็นไฟ ใจก็เร่งอยู่เรื่อย ให้เป็นไฟเร็วๆ แต่ไฟก็ไม่เกิดสักที บุรุษนั้นก็เกิดความขี้เกียจ แล้วก็หยุดพัก แล้วจึงลองเสีอีกที แล้วก็หยุดพัก ความร้อนที่พอมืออยู่บ้าง ก็หายไปละซิ เพราะความร้อนมันไม่คิดต่อกัน

ถ้าทำไปเรื่อยๆอย่างนี้ เหนื่อยก็หยุด มีแต่เหนื่อยอย่างเดียวก็พอได้ แต่มีขี้เกียจปนเข้าด้วย เลยไปกันใหญ่ แล้วบุรุษนั้นก็หาว่าไฟไม่มี ไม่เอาไฟ ก็ทิ้ง เสีไฟ ไม่เสีอีก แล้วก็ไปเที่ยวประกาศว่า ไฟไม่มี ทำอย่างนี้ไม่ได้ ไม่มีไฟหรอก เขาได้ลองทำแล้ว

ก็จริงเหมือนกันที่ได้ทำแล้ว แต่ทำยังไม่ถึงจุดของมันคือความร้อนยังไม่สมคูลกัน ไฟมันก็เกิดขึ้นไม่ได้ ทั้งที่ความจริงไฟมันก็มีอยู่ อย่างนี้ก็เกิดความท้อแท้ขึ้นในใจของผู้ปฏิบัติ นั้นก็ละอันนี้ไปทำอันโน้นเรื่อยไป อันนี้ลั่นใจก็ลั่นนั้น

การปฏิบัตินั้น ปฏิบัติทางกายทางใจทั้งสองอย่าง มันต้องพร้อมกัน เพราะอะไร? เพราะพื้นแผ่นดินเป็นคนมีกิเลสทั้งนั้น พระพุทธเจ้าก่อนที่จะเป็นพระพุทธเจ้า ท่านก็มีกิเลสแต่ท่านมีปัญญาหลากหลาย พระอรหันต์ก็เหมือนกัน เมื่อยังเป็นปุถุชนอยู่ก็เหมือนกับเรา

เมื่อความอยากเกิดขึ้นมา เราก็ไม่รู้จัก เมื่อความไม่อยากเกิดขึ้นมา เราก็ไม่รู้จัก บางทีก็ร้อนใจ บางทีก็ดีใจ ถ้าใจเราไม่อยาก ก็ดีใจแบบหนึ่ง และวุ่นวายอีกแบบหนึ่ง ถ้าใจเราอยาก มันก็วุ่นวายอย่างหนึ่ง และดีใจอย่างหนึ่ง มันประสมประเสกกันอยู่อย่างนี้

อันนี้คือปฏิบัติทางของผู้ปฏิบัติเรา เหมือนอย่างที่พระวินัยที่เราฟังๆกันไปนี่ ดูแล้วมันเป็นของยาก จะต้องรักษาลึกซึ้งทุกอย่าง ให้ไปท่องทุกอย่าง เมื่อจะตรวจดูศีลของเจ้าของก็ต้องไปตรวจดูทุกสิกขาบท ก็คิดหนักใจว่า "โอ อย่างนี้ไม่ไหวแล้ว"

ความจริงเมื่อพระพุทธเจ้าท่านสอนให้พิจารณากายอย่าง เกศา โลมา นขา ทันดา ตะโจ มันก็มีแต่กายทั้งนั้นอย่างที่ท่านให้กรรมฐานครั้งแรก ก็มีแต่เรื่องกายทั้งนั้น ท่านให้พิจารณาอยู่ตรงนี้ ให้ดูตรงนี้ ถ้าเราพิจารณาแล้วเห็นไม่ชัดมันก็จะเห็นคนไม่ชัดสักคน คนอื่นก็ไม่ชัด ตัวเราเองก็ไม่ชัดเห็นตัวเราก็สงสัยเห็นคนอื่นก็สงสัย มันสงสัยอยู่ตลอดไปแต่ถ้าเราสามารถเห็นตัวเราได้ชัดเท่าที่มันก็หมดสงสัย

เพราะอะไร? เพราะรูปนามมันเหมือนกันทั้งนั้น ถ้าหากเราเห็นชัดในตัวเราคนเดียว ก็เหมือนเห็นคนทั้งโลก ไม่ต้องตามไปดูทุกคน ก็รู้ว่าคนอื่นก็เหมือนกับเรา เราก็เหมือนกับเขา ถ้าเราคิดได้เช่นนี้ ภาระของเขาก็น้อยลง ถ้าเราไม่คิดเช่นนั้น ภาระของเขาก็มาก เพราะจะต้องตามไปดูทุกคนในจักรวาลนี้ จึงจะรู้จักคนทุกคน ภาระมันก็มากมาย ถ้าคิดอย่างนี้มันก็ทำให้ท้อแท้

อย่างพระวินัยของเรานี้ก็เหมือนกัน มีสิกขาบทอยู่มากมายเหลือเกิน ไม่รู้จักทำไหวแล้ว ถ้าเพียงนึกว่าจะต้องอ่านให้ครบทุกสิกขาบท ก็แย่แล้ว ไม่ไหวแล้ว เห็นว่าเหลือวิสัยเสียแล้ว เห็นจะไม่มีทางไปตรวจดูศีลให้สมบูรณ์บริบูรณ์ได้ นี่ความเข้าใจของเรานั้นเป็นอย่างนั้น เหมือนอย่างว่าท่านให้รู้แจ้งซึ่งมนุษย์ทั้งหลาย ก็คิดว่าจะต้องไปดูคนให้ทุกคนมันถึงจะรู้ทุกคน อย่างนี้มันก็มากมายทำนั้นแหละ

นี่ก็เพราะว่าเรามันตรงเกินไป ตรงตามคำเรา ตรงตามคำของครูบาอาจารย์เกินไป เพราะถ้าเราเรียนปริยัติขนาดนั้นมันก็ไปไม่ไหวเหมือนกัน มันทำให้หมดศรัทธาเหมือนกันเรียกว่าเรายังไม่เกิดปัญญา ถ้าปัญญามันเกิดแล้ว ก็จะเห็นว่าคนทั้งหมดก็คือคนคนเดียว ถ้ามันคือคนคนเดียว เราก็พิจารณาแต่เราคนเดียว ก็เพียงพอ เพราะเราก็มีรูป มีนามลักษณะของรูปนามมันก็เป็นอยู่อย่างนี้ คนอื่นก็เป็นอยู่อย่างนี้เหมือนกัน ปัญญาจะทำให้เห็น ได้เช่นนั้น ทีนี้ภาวะที่จะต้องคิดก็น้อยลง เพราะเห็นเสียแล้วว่า มันของอย่างเดียวกัน

ดังนั้น พระพุทธเจ้าท่านจึงว่า "อัครนะ โภคะยัตตัง" จึงเตือนตนด้วยตนเอง ให้เตือนตัวเจ้าของเองนี้ ไม่มีที่อื่น ถ้าเราเห็นตัวเราเองแล้ว มันก็เหมือนกันหมดทุกคนเพราะอันเดียวกัน บริษัทยเดียวกัน ยี่ห้อเดียวกัน เพียงแต่ต่างสีฐานกันเท่านั้น เหมือนอย่างยาต้มใจกับยาบาดหอย มันก็ยารักษาโรคปวดเหมือนกัน เพียงแต่ว่ามันเปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนรูปห่อเสียหน่อยเท่านั้น แท้จริงมันก็ยารักษาโรคเดียวกัน

ถ้าเราเห็นได้เช่นนี้ มันก็จะง่ายขึ้น ค่อยๆทำมันไปเรื่อยๆอย่างนั้นแหละ แล้วมันก็จะเกิดความฉลาดขึ้นในการกระทำ ทำไปเรื่อยๆจนกว่ามันจะเกิดความเห็น แล้วจะเห็นความจริงของมันจริงๆ

ถ้าจะพูดเรื่องปริยัติแล้ว ทุกอย่างมันเป็นปริยัติได้ทั้งนั้นตาก็เป็นปริยัติ หูก็เป็นปริยัติ จมูกก็เป็นปริยัติ ปากก็เป็นปริยัติ ลิ้นก็เป็นปริยัติ อกก็เป็นปริยัติ เป็นปริยัติหมดทุกอย่าง รูปเป็นอย่างนั้น ก็รูปร่างเป็นอย่างนั้น แต่ว่าเรามันมัวไปติดอยู่ในรูป ไม่รู้จักหาทางออก

เสียงเป็นอย่างนั้น ก็รู้ว่าเสียงเป็นอย่างนั้น แต่ก็ไม่ไปติดอยู่ในเสียง ไม่รู้จักหาทางออก ดังนั้น รูป เสียง กลิ่น รส โภควัตถุพะ ธรรมารมณ์นี้ มันจึงเป็นห่วงที่เกาะเกี่ยวให้มนุษย์สัตว์ทั้งหลายติดอยู่ในตัวของมัน ฉะนั้นก็ให้เราปฏิบัติไป คล่าไปอย่างนั้นแหละ แล้ววันหนึ่งก็จะต้องได้ความรู้ เกิดความรู้สึกอีกอย่างหนึ่งขึ้นมา

ที่จะได้ความรู้เกิดความรู้สึกอีกอย่างหนึ่งขึ้นมาได้นี้ มันจะเกิดได้จากการปฏิบัติที่ไม่หยุด ไม่ทอดย ปฏิบัติไปทำไปนานเข้าๆ พอสมควรกับนิสัยปัจจัยของตน มันก็จะเกิดความรู้สึกอย่างหนึ่ง ที่เรียกว่า "ธรรมวิจยะ" มันจะเกิดโทษมงคลของมันเอง โทษมงคลทั้งหมด มันจะเกิดอยู่อย่างนี้ สอดส่องธรรมไป

โทษฉงโค สติสังขาโต ธรรมมัง วิจโย ตถา

วิริยัมปีติ ปัสสัททิง โทษมังคลา จะ ตถา ปะเร

สมาธูปเภกขโทษมังคลา สัตเต เต สัพพทัสสิณา

เบื้องแรกมันเกิดอย่างนี้ อาการนี้มันจะเกิดขึ้นมา มันก็เป็นโทษมงคล เป็นองค์ที่ตรัสธรรมะทั้งนั้น ถ้าเราได้เรียนรู้มันก็รู้ตามปริยัติเหมือนกัน แต่ไม่มองเห็นที่มันเกิดที่ในใจของเรา ไม่เห็นว่ามันเป็นโทษมงคล ความเป็นจริงนั้น โทษมงคลนั้นเกิดมาในลักษณะอย่างนี้ พระพุทธเจ้าท่านจึงบัญญัติผู้รู้ทั้งหลายก็บัญญัติ เป็นข้อความออกมาเป็นปริยัติ ปริยัตินี้ก็เกิดจากที่ได้มาจากการปฏิบัติ ปริยัตินี้ก็เกิดจากที่ได้มาจากการปฏิบัติ แต่มันถอนตัวออกมาเป็นปริยัติ เป็นตัวหนังสือแล้วก็ไปเป็นคำพูด แล้วโทษมงคลก็เลยหายไปหายไป โดยที่เราไม่รู้ แต่ความเป็นจริงนั้นมันก็ไม่ได้หายไปไหนมันมีอยู่ในนี้ทั้งหมด

มันจะเกิดธรรมวิจยะ การพิจารณาตามไป เกิดความเพียร เกิดปีติ และอื่นๆขึ้นทั้งหมด ไปตามลำดับของโทษมงคล ถ้ามันเกิดการกระทำขึ้นทั้งหมดดังนี้ มันก็เป็นองค์ที่ตรัสธรรมะ มันก็ต้องมีอยู่ในนี้

ดังนั้นท่านจึงว่า ค่อยๆคล่าไป ค่อยๆพิจารณาไป อย่างนี้กว่ามันอยู่ข้างโน้น อย่างนี้กว่ามันอยู่ข้างนี้ เหมือนอย่างพระภิกษุท่านหนึ่งของท่านไปเรียนบาลีแปลธรรมบทกับเขา เรียนไม่ได้เพราะไปนึกแต่ว่า ปฏิบัติกรรมฐานนั้น มันแจ้ง มันรู้สะอาด มันเห็น ท่านก็ออกมาปฏิบัติอยู่ที่วัดหนองป่าพง ท่านว่าจะมานั่งปฏิบัติแล้วไปแปลบาลี ท่านนี้ก็จะไปรู้อย่างนั้น ไปเห็นอย่างนั้น ก็เลยอธิบายให้ท่านฟังว่าเห็นอันเกิดจากการปฏิบัติธรรมนั้นอย่างหนึ่ง เห็นจากการเรียนปริยัติธรรมนั้นก็อีกอย่างหนึ่ง มันก็เห็นเหมือนกัน แต่ว่ามันลึกซึ้งกว่ากัน

ถ้าเห็นจากการปฏิบัติแล้วมันละ มันละ ไปเลย หรือถ้ายังละไม่หมด ก็พยายามต่อไปเพื่อละให้ได้ มีความโกรธเกิดขึ้นมา มีความโลภเกิดขึ้นมา ท่านไม่วางมัน พิจารณาดูที่มันเกิด แล้วก็พิจารณาโทษ ให้มันเห็นด้วย แล้วก็เห็นโทษในการกระทำนั้น เห็นประโยชน์ในการละสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น ความเห็นอันนี้ ไม่ใช่อยู่ที่โน่นที่นี้ มันอยู่ในจิตของตนเอง จิตที่มันไม่ปล่อยไป ไม่ใช่อื่นไกล

อันนี้นักปรีชิต และนักปฏิบัติ พวกกันไม่ค่อยจะรู้เรื่องโดยมากมักจะโทษกันว่า นักปฏิบัติพูดไม่มีรากฐาน พูดไปตามความเห็นของคน ความเป็นจริงมันก็อย่างเดียวกันแหละเหมือนหน้ามือกับหลังมือ เมื่อเรากำมือลง หน้ามือมันก็หายไป แต่มันไม่ได้หายไปไหน มันหายไปอยู่ข้างล่างนั่นแหละแต่มองไม่เห็น เพราะหลังมือมันบังอยู่ แล้วเมื่อเราหงายฝ่ามือขึ้น หลังมือมันก็หายไป แต่มันก็ไม่ได้หายไปไหน มันก็หายไปอยู่ที่ข้างล่างเหมือนกันนั่นแหละ

ดังนั้น ให้เรารู้ไว้อย่างนี้ เมื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติ อย่าไปคิดว่ามันหายไปไหน ถึงจะเรียนรู้ขนาดไหน หาเท่าไรก็ไม่เห็นก็ไม่รู้จักก็ไม่ได้ตามที่เป็นอย่างจริง ถ้ารู้ตามความเป็นจริงเมื่อไหร่ก็จะ "ละ" ได้เมื่อนั้น ถอนอุปาทานได้ ไม่มีความยึดหรือถ้ามีความยึดอยู่บ้าง มันก็จะบรรเทาลง

ผู้ปฏิบัติก็ชอบอย่างนี้ หลงอย่างนี้ พอปฏิบัติก็อยากได้ต่างๆ อยากให้ได้ตามใจของคน ก็ขอให้ดูอย่างนี้ดูร่างกายของเราเนี่ยแหละ มันได้ใจของเราใจของเราใหม่ จิตก็เหมือนกันมันก็เป็นของมันอยู่อย่างนั้น จะให้เป็นอย่างที่เราอยากไม่ได้ แล้วคนที่ชอบมองข้ามมันเสียอะไรไม่ถูกใจก็ทิ้ง อะไรไม่ชอบใจก็ทิ้งแต่ก็หาว่า สิ่งที่ชอบใจหรือไม่ชอบใจนั้น อันใดคิด อันใดถูก รู้แต่เพียงว่าอันนั้นไม่ชอบ อันนั้นแหละคิด ไม่ถูกเพราะเราไม่ชอบ อันใดที่เราชอบอันนั้นแหละถูก อย่างนี้มันใช้ไม่ได้

สิ่งทั้งหลายเหล่านี้มันก็ล้วนแต่เป็นธรรมชาติ อย่างเราเรียนปรีชิตมา เมื่อเกิดความรู้สักอย่างใด มันก็วิ่งไปตามปรีชิต เวลาเราภาวนา ข้อนั้นเป็นอย่างนั้น ข้อนี้เป็นอย่างนี้อะไรต่ออะไรมันก็ต้องวิ่งไปตามนี้ ถ้าเราไม่มีปรีชิต หรือไม่ได้เรียนปรีชิตมา เราก็มีธรรมชาติจิตของเรา เมื่อมีความรู้สึกนึกคิดไปตามธรรมชาติจิตอันนี้ ถ้าหากว่ามีปัญญาพิจารณาว่ามันก็เป็นปรีชิตด้วยกันทั้งนั้น ธรรมชาติจิตของเรานี้ก็เป็นปรีชิต

ที่ว่าธรรมชาติของเราเป็นปรีชิตนั้น คือเมื่อมีความรู้สึกนึกคิดขึ้นมาอย่างไร พระพุทธเจ้าท่านให้พิจารณาอารมณ์อันนั้นอาศัยอารมณ์อันนั้นเป็นปรีชิต สำหรับผู้ภาวนาที่ไม่มีความรู้ในปรีชิต จำต้องอาศัยความจริงอันนี้ ทุกอย่างมันก็เป็นมาอย่างนี้เหมือนกัน

ฉะนั้นคนเรียนปรีชิตก็ดี คนไม่เรียนปรีชิตก็ดี ถ้าหากว่ามีศรัทธา มีความเชื่ออย่างที่ว่ามาแล้ว มาฝึกปฏิบัติให้ความเพียร มีขันติ ความอดทนให้สม่ำเสมอ มีสติเป็นหลักคือความระลึกได้ว่า เรานั่งอยู่ เรายืนอยู่ เรานอนอยู่ เราเดินอยู่ ให้รู้ตัวทุกอิริยาบถ

สติสัมปชัญญะสองอย่างนี้ สติความระลึกได้ สัมป-ชัญญะ ความรู้ตัว มันไม่ห่างกันเลย มันเกิดขึ้นพร้อมกันเร็วที่สุด เราจะไม่ว่าอะไรเป็นอะไร ความระลึกได้เกิดขึ้น ความรู้ตัวมันก็เกิดขึ้นมาด้วย

เมื่อจิตเรารั้งมันอยู่อย่างนี้ มันก็รู้สึกต่างๆ ก็ระลึกได้ว่าเรานั่งอย่างไร เป็นอะไร ทำอะไร มีสติเมื่อใด ก็มีความรู้ตัวอยู่เมื่อนั้น

ที่นี้ก็มีปัญญา แต่บางทีปัญญามันน้อย มันมาไม่ค่อยทันมีสติอยู่ก็จริง มีความรู้สึกอยู่ก็จริง แต่ว่ามันก็คิดของมันได้เหมือนกัน แต่แล้วตัวปัญญามันจะวิ่งเข้ามาช่วย สติความระลึกได้ และสัมปชัญญะความรู้ตัวนั้น มีเป็นพื้นฐานอยู่แล้วก็ครอบบรมปัญญา ด้วยอารมณ์ของวิปัสสนากรรมฐาน เช่นว่ามันจะรู้สึกได้ ก็ให้ระลึกได้มันอยู่ อารมณ์เกิดขึ้นมาอย่างไร ก็ให้ระลึกอารมณ์นั้นได้อยู่ แต่ให้เห็นไปพร้อมๆกันว่า มันมีอนิจจังเป็นรากฐาน มีทั้งทุกข์ มันเป็นทุกข์ ทนยากมีทั้งอนัตตา อันไม่ใช่ตัวตนทั้งนั้นแหละ มัน "สักแต่ว่า" เกิดความรู้สึกขึ้นมาแล้วไม่มีตัวตน แล้วมันก็หายไปเท่านั้นเองคนที่ "หลง" ก็ไปเอาโทษกับมัน จึงไม่รู้จักรู้สิ่งทั้งหลายนี้ให้เกิดประโยชน์

ถ้าหากว่ามีปัญญาอยู่พร้อมแล้ว ความระลึกได้และความรู้ตัว มันจะติดต่อกันเป็นลำดับ แต่ถ้าปัญญานั้นยังไม่ปล่อยไป สติสัมปชัญญะมันก็จะจะมีคิดบ้าง ถูกบ้าง ถ้าเป็นอย่างนั้นต้องมีปัญญามาช่วย พระพุทธเจ้าท่านทรงใช้อารมณ์ของวิปัสสนากรรมฐาน มาด้านทานมันเลยว่า สตินี้มันก็ไม่แน่นอน มันลืมได้เหมือนกัน สัมปชัญญะความรู้ตัวนี้ก็ไม่แน่นอน มันล้วนแต่เป็นของไม่เที่ยง

อะไรที่มันไม่เที่ยง แล้วเราไม่รู้ทันมัน อยากจะให้มันเที่ยงมันก็เป็นทุกข์เท่านั้น เป็นทุกข์เพราะไม่ได้ตามปรารถนาไม่ได้ตามความอยาก ที่จะให้มันเป็นอยู่อย่างนั้น ซึ่งเป็นความอยากที่เกิดจากอำนาจจิตที่สกปรก สกปรกด้วยความไม่รู้จักอันนี้ มันก็เกิดกิเลสตัณหาตรงนี้แหละ

พอมีความรู้สึกเกิดขึ้นมา เช่นว่า เราได้กระทบ รูปเสียงกลิ่น รส โผฏฐัพพะ ก็มีใจชอบใจบ้าง ไม่ชอบใจบ้าง คือมีความยึดมั่นถือมั่น เต็มอยู่ในใจของเรา ดังนั้นพระพุทธเจ้าท่านจึงให้คลี่คลายออก เรื่องที่มันเกิดขึ้นมานี้ให้ยกเอาความไม่เที่ยงเป็นหลักวินิจฉัย อะไรที่มันเกิดขึ้นมาให้เห็นว่า ถึงเราจะชอบมันหรือไม่ชอบมัน อันนี้ไม่แน่นอนอันนี้ไม่เที่ยง ถ้าเราไปยึดมั่นมันมันก็พาให้เราเป็นทุกข์ ทำให้เป็นทุกข์ เพราะเราไม่มีอำนาจที่จะบังคับให้เป็นไปตามใจของเราได้ทุกอย่าง

เมื่อได้รับอารมณ์มาแล้ว จิตที่หลง ที่ไม่มีความรู้มันก็ไปอย่างหนึ่ง จิตที่รู้มันก็ไปอีกอย่างหนึ่ง พอมีความรู้สึกเกิดขึ้น จิตที่รู้มันก็เห็นว่า ไม่ควรยึดมั่นในสิ่งเหล่านั้น ถ้าไม่มีปัญญามันหลงตามไปด้วยความโง่ ไม่เห็นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นแต่พอว่า เราชอบใจอันนี้ มันถูกแล้ว มันดีแล้วอันไหนเราไม่ชอบใจ อันนั้นมันไม่ดี อย่างนั้นจึงไม่เข้าถึงธรรมะ

ธรรมทั้งหลายเหล่านี้ ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่คน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา พระพุทธเจ้าท่านให้เห็นเป็น "สักแต่ว่า" ให้ยืนอยู่ตรงนี้เสมอ ดังนั้นเราจะไปเลือกอารมณ์ไม่ได้ ถ้าอารมณ์มันวิ่งมาหาเรา ทั้งทางดี ทางชั่ว ทางคิด ทางถูก แล้วเราไม่รู้เพราะไม่มีปัญญา เราก็จะวิ่งตามมันไป ตามไปด้วยค้นหาด้วยความอยากแล้วเดี๋ยวก็เสียใจ เสียใจก็เสียใจ เพราะอะไร? เพราะเอาใจของเราเป็นหลัก อะไรที่เราชอบใจ ก็เข้าใจว่าอันนั้นดี อะไรที่เราไม่ชอบใจ ก็เข้าใจว่าอันนั้นไม่ดี อย่างนี้เรียกว่ายังห่างไกลธรรมะ ยังไม่รู้ธรรมะ มันก็เดือดร้อนเพราะความหลงมันเต็มอยู่

ถ้าพูดเรื่องจิต ก็ต้องพูดอย่างนี้ ไม่ต้องออกไปห่างตัวให้เห็นว่าอันนี้มันไม่แน่ อันนี้เป็นทุกข์ อันนี้เป็นอนัตตา ไม่ใช่อดีต ถ้าเห็นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ นี่ก็เป็นอารมณ์ของวิปัสสนาเราควรรู้จักอารมณ์อันนี้ ตามอารมณ์อย่างนี้ มันจะทำให้เกิดปัญญา ท่านจึงเรียกว่า อารมณ์ของวิปัสสนา

อารมณ์ของสมถกรรมฐานนั้น ท่านให้กำหนดคณาปาน-สติ คือลมหายใจเข้าออกนี้เป็นรากฐาน ควบคุมจิตของเรา ให้อยู่ในกระแสของลมนี้ ให้มันแน่วแน่ นิ่งนอนอยู่ เมื่อเราพยายามทำตาม ดังนั้น จิตของเราก็จะสงบ นี่ท่านเรียกว่าอารมณ์ของกรรมฐาน

อารมณ์กรรมฐานนี้จะทำให้สงบ เพราะจิตมันวุ่นวายมาไม่รู้ก็ปีศาจแล้ว ลองนั่งดูเดี๋ยวนี้ก็ได้ อาการุ่นวายจะเกิดขึ้นทันที มันจะไม่ยอมให้เราสงบ ฉะนั้นท่านจึงให้หาอารมณ์กรรมฐาน อารมณ์อันใดถูกใจ ถูกจริตของเราท่านให้พิจารณาอันนั้น เช่น เกศา โลมา นขา ทันดา ดาใจ ท่านให้พิจารณากลับไปกลับมา เมื่อทำอย่างนี้ บางคนพิจารณาจิตใจ หนึ่งรู้สึกพิจารณาได้สบาย เพราะถูกจริต ถ้าอันใดถูกจริตของเราอันนั้น ก็จะเป็นอารมณ์กรรมฐานของเรา สำหรับปราบกิเลสทั้งหลายให้มันเบาบางลง

บางคนมีความโลภ โกรธ หลง อย่างแรงกล้า ก็ไม่มีอะไรจะปราบเจ้ากิเลสนี้ได้ พอพิจารณามรณสติ คือการระลึกถึงความตายอยู่บ่อยๆ ก็เกิดความสลดสังเวช เพราะว่าจนมันก็ตาย รวยมันก็ตาย ด้มันก็ตาย ชั่วมันก็ตาย อะไรๆมันก็ตายหมดทั้งนั้น ยิ่งพิจารณาไป จิตใจก็ยิ่งเกิดความสลดสังเวช พอนั่งสมาธิก็สงบได้ง่ายๆ เพราะมันถูกจริตของเรา

อารมณ์ของสมถกรรมฐานนี้ ถ้าไม่ถูกจริตของเรา มันก็ไม่สลด ไม่สังเวช อันใดที่ถูกกับจริต อันนั้นก็จะประสบบ่อยๆ มีความรู้สึกนึกคิดในอาการนั้นบ่อยๆ แต่เราไม่ค่อยจะได้สังเกตจึงควรสังเกตเพื่อให้ได้ประโยชน์ เปรียบเหมือนกับอาหารที่เขาจัดมาให้สำหรับหนึ่ง มันก็มีหลายอย่าง เราก็ชิมไปทุกถ้วยทุกอย่างนั่นแหละ แล้วก็จะรู้เองว่า อาหารอย่างไหนที่เราชอบ อย่างไหนที่เราไม่ชอบ อย่างไหนชอบก็ว่ามีรสชาติอร่อยกว่าอย่างอื่น นี่พูดถึงอาหาร

นี่ก็เทียบให้เห็นกับจริตของคนเรา กรรมฐานที่ถูกจริตมันก็สบาย อย่างานาปานสติ กำหนดลมหายใจเข้าออก ถ้าถูกจริตแล้วก็สบาย ไม่ต้องไปเอาอย่างอื่น พอนั่งลงก็กำหนดลมหายใจเข้าออกก็เห็นชัด ฉะนั้นก็เอาของใกล้ๆ นี้ดีกว่ากำหนดลมหายใจให้มันเข้า มันออก อยู่นั่นแหละ คุณมันอยู่ตรงนั้นแหละ ดูไปนานๆ ทำไปเรื่อยๆ จิตมันจะค่อยวางสัญญาอื่นๆ มา มันก็จะห่างกันออกไปเรื่อยๆ เหมือนคนเราที่อยู่ห่างไกลกันการติดต่อก็น้อย

เมื่อเราสนใจอานาปานสติ มันก็จะง่ายขึ้น เราทำบ่อยๆก็จะชำนาญการดูลมขึ้นตามลำดับ ลมยาวเป็นอย่างไร เรารู้ลมสั้นเป็นอย่างไร เรารู้แล้วก็จะเห็นว่า ลมที่เข้าออกนั้นมันเป็นอาหารอย่างวิเศษ มันจะค่อยติดตามไปเองของมันทีละชั้นจะเห็นว่ามันเป็นอาหาร ยิ่งกว่าอาหารทางกายอย่างอื่น

จะนั่งอยู่ที่หายใจ จะนอนอยู่ที่หายใจ จะเดินไปที่หายใจ จะนอนหลับก็หายใจ ลมตาขึ้นก็หายใจ ถ้าขาดลมหายใจนี้ก็ตาย แม้แต่นอนหลับก็ต้องกินลมหายใจนี้พิจารณาไปแล้วเลยเกิดศรัทธา เห็นว่าที่เราอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะอันนี้เอง ข้าวปลาอาหารต่างๆก็เป็นอาหารเหมือนกันแต่เราไม่ได้อินมันทุกเวลาในที เหมือนลมหายใจ ซึ่งจะขาดระยะไม่ได้ ถ้าขาดก็ตาย สองคู่ก็ได้ ถ้าขาดระยะสัก ๕-๑๐ นาที มันจนจะตายไปแล้ว

นี่พูดถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้ปฏิบัติ มันจะรู้ขึ้นมาอย่างนี้แปลกไหม? แปลกซิ ซึ่งถ้าหากไม่ได้พิจารณาตามลมหายใจอย่างนี้ ก็จะ 모르สึกว่ามันเป็นอาหารเหมือนกัน จะเห็นก็แต่คำข้าวเท่านั้นที่เป็นอาหาร ความจริงมันก็เป็น แต่มันไม่อึด เท่ากับอาหารลมหายใจ

อันนี้ ถ้าเราทำไปเรื่อยๆให้เป็นปฏิปทาอย่างสม่ำเสมอความคิดมันจะเกิดอย่างนี้ จะเห็นต่อไปอีกว่า ที่ร่างกายเราเคลื่อนไหวไปได้ ก็เพราะลมอันนี้ ยิ่งพิจารณาก็ยิ่งเห็นประโยชน์ของลมหายใจยิ่งขึ้น แม้ลมจะขาดจากจมูก เราก็ยังหายใจอยู่ แล้วลมนี้ยังสามารถออกตามสรรพางค์กายก็ได้เราสงบนิ่งอยู่เฉยๆ ปรากฏว่าลมมันไม่ออก ลมมันไม่เข้าแล้วลมละเอียดมันเกิดขึ้นแล้ว

ฉะนั้น เมื่อจิตของเราละเอียดถึงที่สุดของมันแล้วลมหายใจก็จะขาด ลมหายใจไม่มี เมื่อถึงตรงนี้ ท่านบอกว่าอย่าตกใจแล้วจะทำอะไรต่อไป? ก็ให้กำหนดรู้อยู่ตรงนั้นแหละรู้ว่าลมไม่มีนั่นแหละ เป็นอารมณ์อยู่ต่อไป

พูดถึงเรื่องสมถกรรมฐาน มันก็คือความสงบอย่างนี้ถ้ากรรมฐานถูกจริตแล้ว มันเห็นอย่างนี้แหละ ถ้าเราพิจารณาอยู่บ่อยๆ มันก็จะเพิ่มกำลังของเราอยู่เรื่อยๆ เหมือนกับน้ำในโอ่งพอจะแห้งก็ให้น้ำมาเติมลงไปอยู่เรื่อยๆ

ถ้าทำสม่ำเสมออยู่อย่างนี้ มันจะกลายเป็นปฏิปทาของเราที่นี้ก็จะได้รับความสบาย เรียกว่าสงบ สงบจากอารมณ์ทั้งหลาย คือมีอารมณ์เดียว คำที่ว่ามีอารมณ์เดียวนั้นพูดยากเหมือนกัน ความเป็นจริง อาจมีอารมณ์อื่นแทรกอยู่เหมือนกัน แต่ไม่มีความสำคัญกับเรา มันเป็นอารมณ์เดียวอยู่อย่างนี้

แต่ให้ระวัง เมื่อความสงบเกิดขึ้นมา แล้วมีความสบายเกิดขึ้นมาก ระวัง มันจะติดสุข ติดสบาย แล้วเลยยึดมั่นถือมั่น ฉะนั้นถ้าหากเกิดความคิดขึ้นมา ให้พิจารณาว่าความสุขนี้ก็ไม่เที่ยง ความสบายนี้ก็ไม่เที่ยง หรือความทุกข์ก็ไม่เที่ยง ความที่เป็นขังขังๆมันก็ไม่เที่ยง จึงอย่าไปยึดมั่นถือมั่นมันเลย

ความรู้สึกอย่างนั้นมันเกิดขึ้นมา เพราะปัญญาเกิดขึ้นมาแล้ว เห็นสภาวะของทั้งหลายเป็นอย่างนั้น เมื่อมีความรู้สึกอย่างนี้ ก็เหมือนคล้ายเกลียวน้ำออก ให้หลมออก ไม่ให้มันตั้งเมื่อก่อนมันตั้งมันแน่น ความรู้สึกของเราที่มองก็เช่นกันสมัยก่อนมองเห็นอันนั้นก็แน่นอน อันนี้ก็แน่นอน มันเลยตั้งมันก็เป็นทุกข์ พอไม่ยึดมั่นถือมั่น เห็นสิ่งทั้งหลายเป็นของไม่แน่นอน มันก็คล้ายเกลียวออกมาก

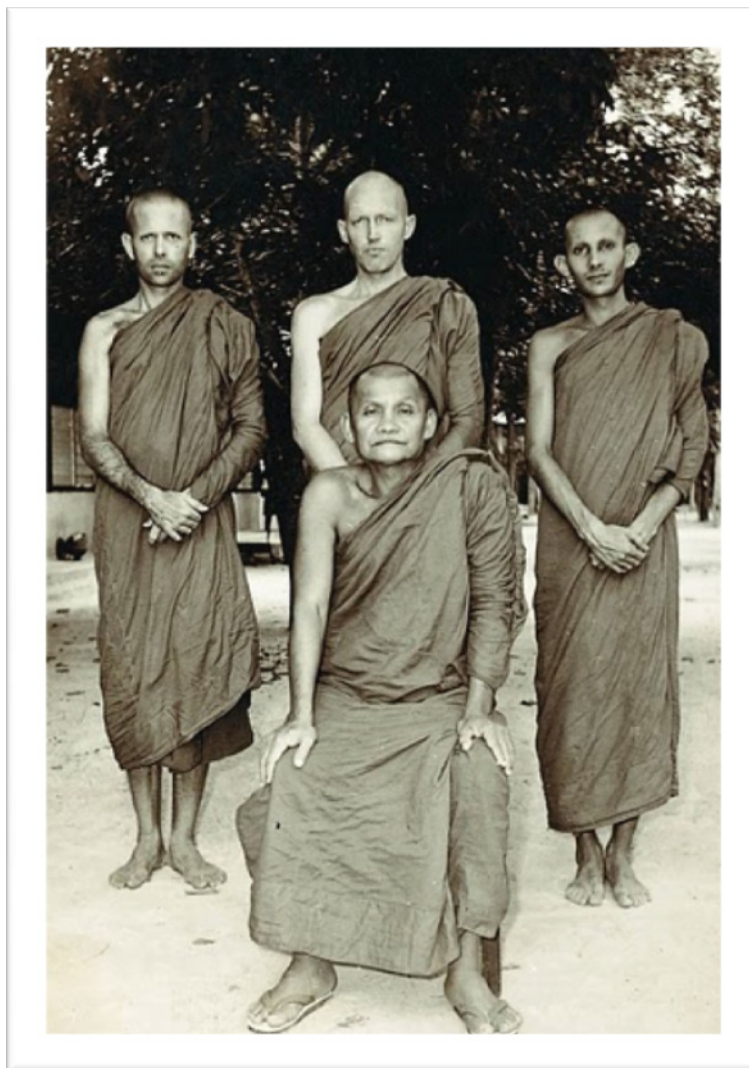
เรื่องความเห็นนี้เป็นเรื่องของทิว เรื่องความยึดมั่นถือมั่น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามานะ ท่านจึงสอนว่า ให้ลดทิวมานะลงเสีย จะลดได้อย่างไร? จะลดได้ก็เพราะเห็นธรรมเห็นความไม่เที่ยง สุขก็ไม่เที่ยง ทุกข์ก็ไม่เที่ยง อะไรก็ไม่เที่ยงทั้งนั้น เมื่อเราเห็นอย่างนั้น อารมณ์ทั้งหลายที่เรากระทบอยู่ มันก็จะค่อยๆหมดคราครา หมดคราคราไปมากเท่าไรก็บรรเทาความเห็นคิดไปได้เท่านั้น นี้เรียกว่า มันคลายน้ำออกให้หลมออกมา มันก็ไม่ตั้ง

อุปาทานก็จะถอนออกมาเรื่อยๆ เพราะเห็นชัดในเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ในสกลร่างกายนี้ หรือในรูปนามนี้ในโลกล้วนเป็นอย่างนี้ แล้วก็จะเกิดความเบื่อ คำว่า "เบื่อ" ไม่ใช่เบื่ออย่างที่คนเขาเบื่อกัน คือเบื่ออย่างที่ไม้อยากรู้ไม้อยากเห็น ไม้อยากพูดด้วย เพราะไม่ชอบมัน ถ้ามันเป็นอะไรไป ก็ยิ่งนึกสมน้ำหน้าไม่ใช่เบื่ออย่างนี้ เบื่ออย่างนี้เป็นอุปาทาน เพราะความรู้ไม่ทั่วถึง แล้วเกิดความอิจฉาพยาบาทเกิดความยึดมั่นถือมั่น ในสิ่งที่เรียกว่า "เบื่อ" นั่นเอง

"เมื่อ" ในที่นี้ ต้องเบื่อกตามคำสอนของพระพุทธเจ้า คือเมื่อใดที่ไม่มี ความเกลียด ไม่มีความรัก หากมีอารมณ์ชอบใจหรือไม่ชอบใจอันใดเกิดขึ้นมา ก็เห็นทันทีว่า มันไม่เที่ยง "เมื่อ" อย่างนี้ จึงเรียกว่า "นิพพิทา" คือความเบื่อหน่ายคลายจากกำหนดครึกโครในอารมณ์อันนั้น ไม่ไปสำคัญมั่นหมายในอารมณ์เหล่านั้น ทั้งที่ ชอบใจและไม่ชอบใจ ไม่ไปยึดมั่นถือมั่นและไม่ไปสำคัญมั่นหมายในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น จนเป็นเหตุให้ทุกข์เกิด

พระพุทธเจ้าท่านสอนต่อไปอีกว่า ให้รู้จักทุกข์ ให้รู้จักเหตุเกิดทุกข์ ให้รู้ความดับทุกข์ ให้รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ท่านให้รู้ของสี่อย่างนี้เท่านั้น ทุกข์เกิดขึ้นมาก็ให้รู้ว่านี่ตัวทุกข์ แล้วทุกข์นี้มาจากไหน มันมีพ่อแม่เหมือนที่เราเกิดมาเหมือนกัน ไม่ใช่ว่ามันเกิดขึ้นมาลอยๆ เมื่ออยากจะให้ทุกข์ดับก็ไปตัดเหตุของมันเสีย ที่ทุกข์มันเกิด ก็เพราะไปยึดมั่นถือมั่นนั่นเอง ฉะนั้นจึงให้ตัดเหตุของมันเสีย การรู้จักดับความทุกข์ ก็ให้คลายเกลียวที่แน่นนั้นออกเสีย ให้เห็นโทษของอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่น แล้วก็ถอนตัวออกมาเสีย รู้จักข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ก็คือมรรคให้ปฏิบัติให้ตลอด ตั้งแต่สัมมาทิฐิ ไปจนถึงสัมมาสมาธิ ให้มีความเห็นให้ถูกต้องในมรรคทั้งแปดข้อนี้ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจ และความเห็นชอบ ในสิ่งทั้งหลายนี้แล้ว ก็จะเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เราก็จะพ้นจากความทุกข์ ข้อปฏิบัตินั้นคือ สมภาณี ปัญญา

เรื่องของจิตใจหรือธรรมชาติของจิต จะต้องเป็นอย่างนี้จะต้องรู้และเห็นสิ่งทั้งสี่ประการ (อริยสัจ ๔) นี้ให้ชัดเจนตามความเป็นจริงของมัน เพราะมันมันเป็นสัจธรรม จะมองไปข้างหลัง ข้างหน้า ข้างขวา มันก็เป็นสัจธรรมทั้งนั้น ดังนั้นผู้บรรลุธรรม จะไปนั่งที่ไหนหรือไปอยู่ที่ใด ก็จะมองเห็นธรรมอยู่ตลอดเวลา

ปฏิบัติกันเถิด

วิธีปฏิบัติ

จงหายใจเข้า หายใจออก อยู่อย่างนี้แหละ อย่าใส่ใจกับอะไรทั้งนั้น ใครจะยื่นเอาก้อนหินฟ้าก็ช่าง อย่าไปเอาใจใส่ อยู่แต่กับลมหายใจเข้าออก ให้ความรู้สึกกำหนดอยู่กับลมหายใจ ทำอยู่อย่างนี้แหละ

ไม่ไปเอาอะไรอื่น ไม่ต้องคิดว่าจะเอานั่นเอานี่ ไม่เอาอะไรทั้งนั้น..ให้รู้จักแต่ลมเข้า...ลมออก...ลมเข้า...ลมออก...พุท เข้า โธ ออกอยู่กับลมหายใจอย่างนี้แหละ เอานั่นเป็นอารมณ์ ให้ทำอยู่อย่างนี้จนกระทั่งลมเข้าก็รู้จัก ลมออกก็รู้จัก ลมเข้าก็รู้จัก ลมออกก็รู้จัก ให้รู้จักอยู่อย่างนั้น จนจิตสงบ หมดความรำคาญ ไม่ฟังชานไปไหนทั้งนั้น ให้มีแต่ลมออกลมเข้า ลมออกลมเข้าอยู่อย่างนั้น ให้มันเป็นอย่างนี้ ยังไม่ต้องมีจุดหมายอะไรหรอก นี่แหละเบื้องต้นของการปฏิบัติ

เมื่อใจสงบ กายก็สบาย

ถ้ามันสบาย ถ้ามันสงบ มันก็จะรู้จักของตัวเอง ทำไปเรื่อยๆลมก็จะน้อยลง อ่อนลง กายก็อ่อน จิตก็อ่อน มันเป็นไปตามเรื่องของมันเอง
นั่นก็สบาย ไม่ม่วง ไม่โงก ไม่หาวนอน จะเป็นอย่างไร คุณมันคล้องของมันเองไปทุกอย่าง นิ่ง สงบ จนพ้อออกจากสมาธิแล้ว จึงมานึกว่า
มันเป็นอย่างไรหนอ แล้วก็ถึงถึงความสงบอันนั้น ไม่ลืมสักที

สิ่งที่คิดตามเราเรียกว่าสติ ความระลึกได้ สัมปชัญญะ ความรู้ตัว เราจะพูดอะไร จะทำอะไร จะไปนั้น จะมานี้
จะไปปณิชนาความคิดจะพ้นจิ้งห็นก็ดี จะล้างบาตรก็ดี ก็ให้รู้จักเรื่องของมัน ให้มีสติอยู่เสมอ คิดตามมันไป ให้ทำอยู่อย่างนี้

การเดินทางกรรม

เมื่อจะเดินทางกรรม ก็ให้มีทางเดินสักทางหนึ่ง จากต้นไม้นี้ไปสู่อต้นไม้นั้นก็ได้ ให้ระยะทางมันยาวสัก ๙-๘ วา
เดินทางกรรมมันก็เหมือนกับทำสมาธิ ให้กำหนดความรู้สึกขึ้นในใจว่า "บัดนี้ เราจะทำความเพียร จะทำจิตให้สงบ มีสติสัมปชัญญะให้กล้า"

การกำหนดก็แล้วแต่ละคน ตามใจ บางคนออกเดินก่อนก็แผ่เมตตาสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง สารพัดอย่าง แล้วก็ก้าวเท้าขวาก่อนให้พ้อดึก
ให้หนัก "พุทโธ...พุทโธ..." ตามการก้าวเดินนั้น ให้มีความรู้ในอารมณ์นั้นไปเรื่อย ถ้าใจเกิดฟุ้งซ่าน หยุด ให้มันสงบ
ก้าวเดินใหม่ให้มีความรู้ตัวอยู่เรื่อยๆ ดันทางออกก็รู้จัก รู้จักหมด ดันทางกลางทาง ปลายทาง ทำความรู้นี้ให้ติดต่อกันอยู่เรื่อยๆ

เดินทางกรรมทำให้เกิดปัญญา

นี่เป็นวิธีทำ กำหนดเดินทางกรรม เดินทางกรรมก็คือ เดินกลับไปกลับมา เดินทางกรรมไม่ใช่ของง่ายนะ บางคนเห็นเดินทางไปกลับมาเหมือนคนบ้า
แต่หารู้ไม่ว่าการเดินทางกรรมนี้ทำให้เกิดปัญญานักละเดินทางไปกลับมา ถ้าเหนื่อยก็หยุด กำหนดจิตให้นิ่ง กำหนดลมหายใจให้สบาย
เมื่อสบายพอสมควรแล้ว ก็ทำความรู้สึกกำหนดการเดินทางอีก แล้วอริยาบถมันก็เปลี่ยนไปเอง การยืน การเดิน การนั่ง การนอนมันเปลี่ยน
คนเรานั่งรวดเดียวไม่ได้ ยืนอย่างเดียวยังไม่ได้ นอนอย่างเดียวยังไม่ได้ มันจะต้องอยู่ตามอริยาบถเหล่านี้ ทำอริยาบถทั้งสี่ให้มีประโยชน์
ให้มีความรู้สึกตัวอยู่อย่างนี้ นี่คือการทำ ทำไป ทำไป มันไม่ใช่ของง่ายๆหรอก

ถ้าจะพูดให้ดูง่าย ก็นี้ เอาแก้วใบนี้ตั้งไว้บนสองนาทีก่อน สองนาทีก่อนก็ย้ายไปตั้งไว้บนสองนาทีก่อน แล้วเอามาตั้งไว้ให้ทำอยู่อย่างนี้ ทำไปทำไป
ทำงานให้มันทุกข์ ให้มันสงสย ให้มันเกิดปัญญาขึ้น นี้ คิดอย่างไรหนอ แก้วยกไปยกมา เหมือนคนบ้า มันก็จะคิดของมันไปตามเรื่อง
ใครจะว่าอะไรก็ช่าง ยกอยู่อย่างนั้น สองนาทีก่อนอย่างผลอ ไม่ใช่ห้านาทีก่อนสองนาทีก่อนก็เอามาตั้งไว้ที่กำหนดอยู่อย่างนี้
นี่เป็นเรื่องของการกระทำ

วิธีดูลมหายใจ

จะดูลมหายใจเข้าออกก็เหมือนกัน ให้นั่งขาขวาทับขาซ้าย ให้ตัวตรง สูดลมเข้าไปให้เต็มที่ ให้หายใจลงไปให้หมดในท้อง
สูดเข้าไปให้เต็มแล้วปล่อยออกให้หมดปอด อย่าไปบังคับมัน ลมจะขาวแก่ไหนจะสั้นแก่ไหน จะค่อยแก่ไหน ก็ช่างมัน ให้มันพ้อดึกกับเรา
นั่งดูลมเข้าลมออกให้สบายอยู่อย่างนั้น อย่าให้มันหลง ถ้าหลงก็ให้หยุด ดูว่ามันไปไหน มันจึงไม่ตามลม ให้หามันกลับมา
ให้มันมาเล่นตามลมอยู่อย่างนั้นแหละ แล้วก็พบของดีสักวันหนึ่งหรือสองวัน ให้ทำอยู่อย่างนั้นทำเหมือนกับว่าจะไม่ได้อะไร ไม่เกิดอะไร
ไม่รู้ว่าใครมาทำ แต่ทำอยู่เช่นนั้น เหมือนข้าวอยู่ในจาน แล้วเอาไปหว่านลงดิน ทำเหมือนจะทิ้งหว่านลงดินทั่วไป โดยไม่สนใจ
มันกลับเกิดหน่อ เกิดกล้า เอาไปดำกลับได้กินข้าวเฒ่าขึ้นมาอีก นั่นแหละเรื่องของมัน

อันนี้ก็เหมือนกัน นั่งเฉยๆ บางครั้งก็จะนึกว่า "จะนั่งเฝ้าดูมันทำไมนะ ลมนี้ล่ะ ถึงไม่เฝ้ามัน มันก็ออกก็เข้าของมันอยู่แล้ว"
มันก็ทำเรื่องคิดไปเรื่อยแหละ มันเป็นความเห็นของคน เรียกว่าอาการของจิต ก็ช่างมัน พยายามทำไปๆให้มันสงบ

เมื่อสงบ ลมหายใจก็จะพอดีของมัน

เมื่อมันสงบแล้ว ลมจะน้อยลง ร่างกายก็จะอ่อนลง จิตก็อ่อนลง มันจะอยู่พอดีของมัน จนกระทั่งว่านั่งอยู่เฉยๆเหมือนไม่มีลมหายใจเข้าออก แต่มันก็ยังอยู่ได้ ถึงตอนนี้ อย่าตื่น อย่าวิ่งหนี เพราะคิดว่าเราหยุดหายใจแล้ว นั่นแหละมันสงบแล้ว ไม่ต้องทำอะไรนั่งเฉยๆของมันไปอย่างนั้นแหละ

บางทีจะคิดว่า เอ เราหนีหายใจหรือเปล่านั้น อย่างนี้ก็เหมือนกัน มันคิดไปอย่างนั้น แต่อย่างไรก็ตามมัน ปล่อยไปตามเรื่องของมัน ไม่ว่าจะเกิดความรู้สึกอะไรขึ้น ให้รู้มัน คุณมัน แต่อย่าไปหลงไหลกับมัน ทำไป ทำไป ทำให้บ่อยๆไว้ ถันจึงหันเสร็จ เอาจิ๋วไปตาก แล้วเดินจงกรมทันที นึก "พุทโธ...พุทโธ..." ไว้ นึกไปเรื่อย ตลอดเวลา เดิน เดินไป นึกไป ให้ทางมันสีก ลึกลงไปสักครึ่งแข้ง หรือถึงหัวเข่าก็ให้เดินอยู่อย่างนั้นแหละ

ให้ดู ให้รู้ แต่อย่าหลง

ไม่ใช่เดินออกแยกๆ คิดโน้นคิดนี้ที่เขวเขี้ยวก็เล็ก ขึ้นกุฏิมองดูพื้นกระดาน เออ มันน่าอน กิ่งนอนกรนครอกๆ อย่างนี้ก็ไม่เห็นอะไรเท่านั้น

ทำไปจนจึ่เกียจทำ จึ่เกียจมันจะไปสิ้นสุดที่ไหน ห้ามมันให้เห็นที่สุดของจึ่เกียจมันจะอยู่ตรงไหน มันจะเหน้อยตรงไหน มันจะเป็นอย่างไรก็ให้ถึงที่สุดของมันจึงจะได้ ไม่ใช่จะมาพูดบอกตัวเองว่า สงบสงบ สงบ แล้วพอนั่งปุ๊บก็จะให้มันสงบเลย ครั้นมันไม่สงบอย่างคิดก็เล็ก จึ่เกียจ ถ้าอย่างนั้นก็ไม่มันวันได้สงบ

ความสงบ พุดไม่ยาก แต่ทำยาก

แต่พุดมันง่าย หากทำแล้วมันก็ยาก เหมือนกับพุดว่า "สี ทำนาไม่เห็นยากเลย ไปทำนาดีกว่า" ครั้นพอไปทำนาเข้า วัก็ไม่รู้จักควายก็ไม่รู้จักคราดไถก็ไม่รู้จักทั้งนั้น เรื่องการทำไร่ทำนา ถ้าแค่พุดก็ไม่ยาก แต่พอลงมือทำจริงๆสิจึงรู้ว่ามันยากอย่างนี้เอง

หากความสงบอย่างนี้ ใครๆก็อยากสงบด้วยกันทั้งนั้น ความสงบมันก็อยู่ตรงนั้นแหละ แต่ที่เราไม่ทันจะรู้จักมัน จะคามจะพุดกันสักเท่าไรก็ไม่รู้จักขึ้นมาได้หรอก

ฉะนั้น ให้ทำ ให้ตามรู้จักให้ทันว่า กำหนดลมเข้าออก กำหนดว่าพุทโธ...พุทโธ... เอาเท่านี้แหละ ไม่ให้คิดไปไหนทั้งนั้น ในเวลานี้ให้มีความรู้้อย่างนี้ ทำ้อย่างนี้ ให้เรียนอยู่เท่านี้แหละ ให้ทำไปๆอย่างนี้แหละ จะนึกว่าทำอยู่นี้ก็ไม่เห็นมันเป็นอะไรเลย ไม่เป็นไรไม่เป็นก็ให้ทำไป ไม่เห็นก็ให้ทำไป ให้ทำไปอยู่นั้นแหละ แล้วเราจะรู้จักมัน

เอาละนะ ที่นี้ลองทำดู ถ้าเรานั่งอย่างนี้ แล้วมันรู้เรื่อง ใจมันจะพอดี พอจิตสงบแล้ว มันก็รู้เรื่องของมันเองหรอก ต่อให้มันตลอดคืนจนสว่าง ก็จะไม่รู้สึกว่ามัน เพราะมันเพลิน พอเป็นอย่างนี้ทำได้แล้ว อาจจะอยากเทศน์ให้หมู่พวกฟังจนกับวัดคืบขาไปก็ได้ มันเป็นอย่างนั้นก็มี

เมื่อจิตสงบ อย่าย่ำไปตามอารมณ์

เหมือนอย่างตอนที่พ่อสาวเป็นผ้าขาว คั้นหนึ่งเดินจงกรมแล้วนั่งสมาธิ มันเกิดแตกจันขึ้นมา อยากเทศน์ เทศน์ไม่จบ เราได้ยินเสียงนั้งฟังเสียงเทศน์ "โห้ว โห้ว โห้ว" อยู่ที่กอไผ่โน้น ก็นึกว่า "นั่นผู้ใดหนอเทศน์กันกับใคร หรือว่าใครมานั่งบ่นอะไรอยู่" ไม่หยุดสักทีก็เลยถือไฟฉายลงไปดู ไข่แล้ว ผ้าขาวสาวมีตะเกียงจุด นั่งขัดสมาธิอยู่ที่กอไผ่ เทศน์เสียจนฟังไม่ทัน

ก็เรียก "สาว เจ้าเป็นบ้าหรือ"

เขาค็ตอบว่า "ผมไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร มันอยากเทศน์ นั่งก็ต้องเทศน์ เดินก็ต้องเทศน์ ไม่รู้ว่ามันจะไปจบที่ไหน"

เราก็นึกว่า "เฮอ คนนี้มันเป็นไปได้ทั้งนั้น เป็นไปได้สารพัดอย่าง"

จงดูตัวเอง แต่อย่าปล่อย

ฉะนั้น ให้ทำอย่าหยุด อย่าปล่อยไปตามอารมณ์ ให้ฝืนทำไปถึงจะจึก้านก็ให้ทำ จะขยันก็ให้ทำ จะนั่งก็ทำ จะเดินก็ทำ เมื่อจะนอนก็ให้กำหนดลมหายใจว่า "ข้าพเจ้าจะไม่เอาความสุขในการนอน" สอนจิตไว้อย่างนี้ พอรู้สึกตัวตื่น ก็ให้ลุกขึ้นมาทำความเพียรต่อไป

เวลาจะกิน ก็ให้บอกว่ "ข้าพเจ้าจะบริโภคอาหารนี้ ไม่ได้บริโภคด้วยตัณหา แต่เพื่อเป็นยาปนมัตร์ เพื่อความอยู่รอดในมื่อหนึ่งวันหนึ่ง เพื่อให้ประกอบความเพียรได้เท่านั้น"

เวลาจะนอนก็สอนมัน เวลาฉันจึงหันก็สอนมัน ให้เป็นอย่างนี้ไปเรื่อย จะยืนก็ให้รู้สึก จะนอนก็ให้รู้สึก จะทำอะไรสารพัดอย่าง ก็ให้ทำอย่างนั้น เวลาจะนอนให้นอนตะแคงข้างขวา กำหนดอยู่ที่ลมหายใจพุทโธ...พุทโธ... จนกว่าจะหลับ ครั้นตื่นก็เหมือนกับมีพุทโธอยู่ไม่ได้ขาดคอนเลย จึงจะเป็นความสงบเกิดขึ้นมา มันเป็นสติอยู่ตลอดเวลา อย่าไปมองดูผู้อื่น อย่าไปเอาเรื่องของผู้อื่น ให้เอาแต่เรื่องของตัวเองเท่านั้น

การนั่งสมาธิต้องใช้ความอดทนเป็นที่ตั้ง

การนั่งสมาธิ นั้นให้ตัวตรง อย่าเงยหน้ามากไป อย่าก้มหน้าเกินไป เอาขนาดพอดี เหมือนพระพุทธรูปนั่นแหละ มันจึงสว่างไสวดี

ครั้งจะเปลี่ยนอิริยาบถ ก็ให้อดทนจนสุดขีดเสียก่อน ปวดก็ให้ปวดไป อย่าเพิ่งรีบเปลี่ยน อย่าคิดว่า "บ๊ยะ ไม่ไหวแล้ว พักก่อนเถอะนะ" อดทนมันจนปวดถึงขนาดก่อน พอมันถึงขนาดแล้วก็ให้ทนต่อไปอีก

ทนไป ทนไป จนมันไม่มีแก็ใจจะว่า 'พุทโธ' เมื่อไม่ว่า 'พุทโธ' ก็เอาตรงที่มันเจ็บนั่นแหละมาแทน "อู๊ย! เจ็บ เจ็บแท้ๆหนอ" เอาเจ็บนั่นมาเป็นอารมณ์แทนพุทโธก็ได้ กำหนดให้คิดต่อกันไปเรื่อย นั่งไปเรื่อย ดูซิว่าเมื่อปวดจนถึงที่สุดแล้วมันจะเกิดอะไรขึ้น

เจ็บเองก็หายเอง

พระพุทธเจ้าท่านว่า มันเจ็บเอง มันก็หายเอง ให้มันตายไปก็อย่าเลิก บางครั้งมันเหงื่อแตกเม็ด ไปงๆเท่าเม็ดข้าวโพด ไหลย่อยมาตามอก ครั้นทำงานมันได้ข้ามเวทนาอันหนึ่งแล้วมันก็รู้เรื่องเท่านั้นแหละ ให้ค่อยทำไปเรื่อยๆ อย่าเร่งรัดตัวเองเกินไป ให้ค่อยทำไปๆ

ฉันจึงหันอยู่ก็ให้รู้จัก เมื่อเคี้ยวกลืนลงไปนะ มันลงไปถึงไหนอาหารที่แสลง โรคมันติดหรือถูกกับธาตุขันธ์ ก็รู้จักหมด ฉันจึงหันก็ลองกะดู ฉันไป ฉันไป กะดูว่า อีกสักห้าคำจะอิมก็ให้หยุดเสีย แล้วดื่มน้ำเข้าไป ก็จะอิมพอดี

ลองทำดูซิว่าจะทำได้หรือไม่ แต่คนเรามันไม่เป็นเช่นนั้น พอจะอิมก็ว่า เติมอีกสักห้าคำเถอะ มันว่าไปอย่างนั้น มันไม่รู้จักสอนตัวเองอย่างนี้

พระพุทธเจ้าท่านให้ฉันไป กำหนดดูไป ถ้าพออีกสักห้าคำจะอิมก็หยุด ดื่มน้ำเข้าไป มันก็จะพอดี จะไปเดิน ไปนั่ง มันก็ไม่หนักตัว กวานาก็ดีขึ้น แต่คนเรามันไม่ยอมทำอย่างนั้น พออิมเต็มที่แล้วยังเติมเข้าไปอีกห้าคำ มันเป็นไปอย่างนั้น

เรื่องของกิเลสตัณหาที่พระพุทธเจ้าท่านสอน มันไปคนละทาง ถ้าคนที่ไม่ต้องการฝึกจริงๆแล้ว ก็จะทำไม่ได้ ขอให้เฝ้าดูตนเองไปเถิด

ที่นี้เรื่องนอน ก็ให้ระวัง มันขึ้นอยู่กับการที่เราจะต้องรู้จักอุบายของมัน บางครั้งอาจจะนอนไม่เป็นเวลา นอนหัวค่ำบ้าง นอนสายบ้าง แต่ลองเอาอย่างนี้ จะนอนดึกนอนหัวค่ำก็ช่างมัน แต่ให้นอนเพียงครั้งเดียวเท่านั้น

พอรู้สึกตัวตื่นให้ลุกขึ้นทันที อย่ามัวเสียดายการนอน เอาเท่านั้น เอาครั้งเดียว จะนอนมากนอนน้อย ก็เอาครั้งเดียว ให้ตั้งใจไว้ว่า พอรู้สึกตัว...ตื่น ถึงนอนไม่ม่อก็ลุกขึ้นไปล้างหน้า แล้วก็เดินจงกรม หรือนั่งสมาธิไปเลย ให้รู้จักฝึกตัวเองอย่างนี้ เรื่องอย่างนี้ไม่ใช่จะรู้ เพราะคนอื่นบอก จะรู้ได้เพราะการฝึก การปฏิบัติ การกระทำ จึงให้ทำไปเลย

จิตฝึกยาก แต่อย่าท้อถอย

เรื่องทำจิตนี้เป็นเรื่องแรก ท่านเรียกว่าทำกรรมฐาน เวลานั่งให้จิตมีอารมณ์เดียวเท่านั้น ให้อยู่กับลมเข้า ลมออก แล้วจิตก็จะค่อยสงบไปเรื่อย ถ้าจิตวุ่นวาย ก็จะมีหลายอารมณ์ เช่น พอนั่งปุ๊บ โน่นคิดไปบ้านโน้น บ้างก็อยากกินกล้วยเดี่ยว บวชใหม่ๆมันก็หิวนะ อยากกินข้าว กินน้ำ คิดไปทั่ว หิวโน่น อยากนี่ สารพัดอย่างนั่นแหละ มันเป็นบ้า จะเป็นก็ให้มันเป็นไป เอาชนะมันได้เมื่อไหร่ก็หายเมื่อนั้น

ให้ทำไปเถิด เคยเดินจงกรมบ้างไหม เป็นอย่างไรขณะที่เดินจิตกระเจิดกระเจิงไปหรือ ก็หยุดมันซะ ให้มันกลับมา ถ้ามันไปบ่อยๆก็อย่าหายใจ กลับใจเข้า พอใจจะขาด มันก็ต้องกลับมาเอง ไม่ว่ามันจะเก่งปานใด นั่งให้มันคิดทั่วทิศทั่วแดนดูเถิด กลับใจเอาไว้ อย่าหยุด ลองดู พอใจจะขาด มันก็กลับมา จงทำให้มีกำลัง การฝึกจิตไม่เหมือนฝึกสัตว์ จิตนี้เป็นของฝึกยากแท้ๆ แต่อย่าไปท้อถอยง่ายๆ ถ้ามันคิดไปทั่วทิศ ก็กลับใจมันไว้ พอใจมันจะขาด มันก็คิดอะไรไม่ออก มันก็วิ่งกลับมาเอง ให้ทำไปเถิด

ในพรรษานี้ทำให้มันรู้เรื่อง กลางวันก็ช่าง กลางคืนก็ตาม ให้ทำไป แม้จะมีเวลาสักสิบนาทีก็ทำ กำหนดทำไปเรื่อยๆ ให้ใจมันจดจ่อให้มีความรู้สึกอยู่เสมอ อยากจะพูดอะไรก็อย่าพูด หรือกำลังพูดก็ให้หยุด ให้ทำอันนี้ให้ติดต่อกันไว้

ยึดสายน้ำเป็นหลักปฏิบัติธรรม

เหมือนอย่างกับน้ำในขวดนี้แหละ เมื่อเรารินมันทีละน้อย มันก็จะหยดนิด...นิด...นิด พอเราเร่งรินให้เร็วขึ้น มันก็จะไหลติดต่อกันเป็นสายน้ำเดียวกัน ไม่ขาดตอนเป็นหยดเหมือนเวลาที่เรารินทีละน้อยๆสติของเราที่เหมือนกัน ถ้าเราเร่งมันเข้า คือปฏิบัติให้สม่ำเสมอแล้วมันก็จะติดต่อกันเป็นสายน้ำ ไม่เป็นน้ำหยด หมายความว่า ไม่ว่าเราจะยืน จะเดิน จะนั่ง จะนอน ความรู้อันนี้มันไม่ขาดจากกัน มันจะไหลติดต่อกันเป็นสายน้ำ การปฏิบัติจิตนี้เป็นอย่างนั้น เดียวมันคิดนั่นคิดนี่ ฟุ้งซ่านไม่ติดต่อกัน มันจะคิดไปไหนก็ช่างมัน ให้เราพยายามทำให้เรื่อยเข้าไว้ แล้วมันจะเหมือนหยดแห่งน้ำ มันจะทำความห่างให้ถี่ ครั้นถี่เข้าๆมันก็ติดกันเป็นสายน้ำ ที่นี้ความรู้ของเราจะเป็นความรู้รอบ จะยืนก็ตาม จะนั่งก็ตาม จะนอนก็ตาม จะเดินก็ตาม ไม่ว่าจะทำอะไรสารพัดอย่าง มันก็มีความรู้อันนี้รักษาอยู่

ไปทำเสียแต่เดี๋ยวนี้ละ ไปลองทำดู แต่อย่าไปเร่งให้มันเร็ววันล่ะ ถ้ามันแต่นั่งคอยดูว่ามันจะเป็นอย่างไรละก็ มันไม่ได้เรื่องหรอก แต่ให้ระวังด้วยนะว่า ตั้งใจมากเกินไป ก็ไม่เป็น ไม่ตั้งใจเลย ก็ไม่เป็น

แต่บางครั้งเราไม่ได้ตั้งใจว่าจะนั่งสมาธิหรอก เมื่อเสร็จงานก็นั่งทำจิตให้ว่างๆ มันก็พอดีขึ้นมาปั๊บ ดีเลย สงบ ง่าย อย่างนี้ก็มี ถ้าทำให้มันถูกเรื่อง

หมดแล้ว เอาละ เอวังเท่านี้ละ.

